
مکران ۽ بلوچانی

سانگ ۽ آروس ۽ رسم و رواج

امان اللہ بلوچ گچکی

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

عدالت روڈ، کوئٹہ

(c) All rights are reserved.

اے کتاب ۽ درائیں حق گوں بلوچی اکیڈمی ۽ انت۔
بید۽ اکیڈمی ۽ رضاء کس ایشی ۽ مواداں چھاپ گت نہ کنت۔

مکران ۽ بلوچانی سانگ ۽ آروس ۽ رسم ورواج
(پٹ ۽ پول)

امان اللہ بلوچ گچکی

اولی چھاپ

۲۰۲۰ء

ISBN # 978-969-680-119-1

نہاد:- =/200 کلدار

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب ذکی پرنٹنگ پریس کراچی ۽ چھاپ کنامیننگ ۽ شنگ کتگ۔

نامدات

مڪران ۽ ھلڪ ۽ ھيٿنگ آں جاھ منند ايس ھما بلوچاني نام ۽

ڪہ

آھاں بلوچي دود ۽ ربيدگ زندگ داشتنگ انت۔

منت واری

مروچی اگاں اے گرانیں پٹ ۽ پوولی کار کہ منی دل ۽ تب ۽ بوتگ ایسی تہا
 منی مستریں کُمک کار مئے راجی سروگ ۽ رہشون سردار ظفر اللہ خان گچکی بوتگ، من
 آئی لکھ منّت واراں کہ آئی چہ ایم۔ فل ۽ بندات ۽ تاں آسر ۽ من ۽ ہر وٹیں کُمک
 کتگ ۽ ہر پڑ ۽ دل بڈی یے داتگ۔

اے پٹ ۽ پوولی کار ۽ گیش ۽ گیواری ۽ تہا مز نیں کرد منی مہروانیں اُستاد بانک
 نسرین گل، منی مستریں برات ڈاکٹر ممتاز بلوچ ۽ شعبہ بلوچی ۽ ایندگہ پروفیسرانی
 بوتگ کہ چر اہانی سر ۽ سوجاں من وتی کار داتگیں و ہد ۽ تہا آسر کت۔

پٹ ۽ پول ۽ رد ۽ من مکران ۽ کُلیں عالم دین ۽ نکاح وانیں ٹلا ہانی منّت ۽
 گراں کہ آہاں وتی ہند ۽ دمگانی تہا بو ۽ کیں نکاح ۽ لب ۽ بابت ۽ من ۽ سر پدی داتگ ۽
 وتی راج دوستی ۽ زبان دوستی ۽ حق ادا کتگ۔

گوں بلوچی لبزانک ۽ ہمگر نچیں مردماں پنجگور ۽ واجہ ظہور احمد بلوچ واجہ
 خدارحیم، اقبال زہیر، زمران میر، رفیق چاکر، عمر ماجد، بانک شکیلہ بلوچ، بلیدہ ۽
 مولوی علی جان، زمران ۽ بانک زاہدہ مہراب، کچھ ۽ سنگت نیاز بلوچ، عبدالغفور بلوچ،
 ایڈوکیٹ عابد میراں، واجہ یوسف گچکی، واجہ شریف بلوچ، بانک حور گل، بانک

رخشندہ تاج بلوچ، مند ء فاضل ادبی کاروان ء سروگ واجہ صدیق صلاح، تمپ ء
 سنگت مسلم یعقوب، دشت ء بل نگر ء لال بخش آزاد، جیونی ء سٹار میا، گنز ء ماسٹر
 اعجاز، پشتکان ء واجہ عیسیٰ گل، پلیری ء ماسٹر عطاء اللہ، اسحاق رحیم پلیری، جلیل بلوچ،
 گوادر ء واجہ نیاز بلوچ، واجہ خدا بخش بلوچ، واجہ ناصر بلوچ، سنگت فہیم بلوچ، واجہ
 رحمان مُراد، واجہ کے۔ بی فراق ء بانگ سمیرہ بلوچ، سُر بندر ء عقار بلوچ، سدہیر
 بلوچ، گبد ء عبدالعزیز شہزادہ، پسنی ء واجہ منیر مومن، میر عمر میر، سنگت عاشق
 حسین، سخی داد سخی ء بانگ ناہید بلوچ، اور ماڑہ ء بانگ صبیحہ کریم بلوچ ء عقار نور، شال ء
 سنگت شکور زاہد، عمران رزاق ء بانگ حنیفہ ء کہ آہاں وتی گراں بہائیں و ہدیہ من ندر
 کتگ ء پٹ ء پولی کار ء تہا من ء سر ء سوچ ء سر پدی داتگ۔ گراں مہذبیں واجہہ ء
 بانگیں گہارانی گوں دل ء جُہلانک ء منّت ء گراں۔

لڑ

سرگال	تاکدیم
پنجار	10
☆ اولی در	
سانگ بندی	20
سانگ لوٹی	20
ربالو	21
حال ء احوال / جبر بندی / مال بندی	24
سانگ / پے بند	27
نشانگ / وچ / چٹ ء چُچ	27
سانگ ء ہرچ ء درچ	31
سر شون اولی در	34
☆ دومی در	
سانگ بندی ء آروس ء وڑ	36
پڈی (قولی) سانگ بندی	37

- 39 کسان سالی یے (نام گیتی) سانگ بندی
- 41 وت من وت ۽ سانگ بندی
- 41 یک کہولے ۽ گوں دومی کہول ۽ سانگ بندی
- 42 ہڈپروشی سانگ بندی
- 42 بلوچ راج ۽ گوں ایندگہ راجاں سانگ بندی
- 44 باجائی آروس
- 45 ادلی بدلی ۽ سانگ بندی
- 45 ہپوکی (دو جینی، سئے جینی، چار جینی)
- 46 مزن عمری یے سانگ بندی ۽ آروس
- 46 جنوزام ۽ سروزام ۽ سانگ بندی ۽ آروس
- 48 ہنج، فیصلہ ۽ سانگ بندی
- 49 چُچی ۽ یک روچی ایس آروس
- 49 مہری سانگ بندی ۽ آروس
- 51 حلالہ ۽ آروس
- 53 سرشون دومی در
- ☆ سیسی در
- 56 مکران ۽ بلوچانی آروس ۽ دود ۽ ر بیدگ
- 59 آروس ۽ ماہ ۽ روج روہد ۽ پاس

- 60 بَجَّار / بَجَّارِي
- 65 چوک / دُہل ۽ دارگ
- 66 آروسی سوت / ہالو / ساز ۽ زمیلانی دیوان
- 74 لوٹوکی
- 78 آروسی بشانگ ۽ دوچک ۽ پُچانی ترک جنگ
- 81 منگیر / لوگ بندی / کوٹہ ۽ کُلّت
- 84 آرتی
- 86 جل بندی / بشانہ بندی
- 93 پُچ / پڑا / گدبری
- 104 دُزکی
- 109 ہپی بند
- 121 ورگ ۽ روچ
- 126 وان
- 128 کورگاں / سینگول / جان شود
- 140 سالونک ۽ پتر ۽ دیوان
- 142 سرگوپی / گیواری
- 159 نکاح ۽ لوگ ۽ روگ
- 182 مُبارگی

186	کوٹہ کشی اسے
188	ہیت
191	لڈو رتیج
193	آروسء حرتج و درتج
196	سرشون سیمی در
226	☆ چارمی در
227	☆ آسر
234	☆ حالتران
249	☆ کتابیات

پہچار: (INTRODUCTION)

دُگنیاء تہا آبادیں کُلّیں راج ء ٹکّ وئی جتا جتا میں راجد پتر ء دود ء ر بیدگ یے
 واہند انت کہ آہان ء چہ کرناں وئی رسم ء رواج گون انت ء زندگ اش داشتگ انت۔
 رسمانی تہا بازیں پہکیں رسم است انت کہ چہ آہانی مذہبی رنگ ء چاگرد اثر مند بو تگ۔
 ہے رمان ء قانوند ء بستار دینگ بو تگ ء آہانی سراگوں جوانیں پیسے ء عمل کنگ بیت۔
 گوں ایندگہ رسماں ہوار آروس! اوں دگنیاء تہا یک البتیں کار ء یک المی ایں رسے لیگ
 بیت۔ اے رسم ء بنیاد ء زالبول ء حق گوں جوانیں پیسے ء گیشینگ بنت۔

سور ء آروس وشیانی ہما ساعت انت کہ ہمک بنی آدم اے سہت ء دمان ء وئی
 زندماں ء نوکیں راہ ء راہ بندانی گیشینگ ء واہگ دار بیت۔ آروس نہ ایوک ء دو
 مردمانی ہمگر نچی ء قانوندی کنگ ء نام انت بلکن اے رسم ء پیلو کنگ ء مول ء مراد یک
 ہنچیں ادارگے یے جوڑ کنگ انت کہ چہ آئی ء بنی آدم ء پچار بیت۔ آروس یک
 مردے یے گوں دومی مردم ء یا یک کہولے یے گوں دومی کہول ء میانچی ء یک
 چاگردی ء قانوندی Agreement یے نام انت کہ ایٹی بنیاد ء آوکیں زندپہ جوانیں
 وڑے ء گوازیگ ء جار جنگ بیت۔

۱۔ مکران ء آروس ء بابت ء دولبزر کار مرز بنت۔ اولی سور یا سیر ء دومی آروس گشگ بیت۔ سور
 بڑک ء اوں گشتنت بلے آروس ء لبز ء بزانت جن یا مرد ء گرگ۔

آروس بنی آدم ۽ حقانی پیلوی ۽ آؤ کیں پدر بیچ ۽ مان زمان انت۔ چاگرد ۽ دگنیاء تهاہے
 آروسی ایس مرد ۽ جن ۽ مز نیں کرد ۽ ذمہ واری یے بیت کہ آہمک روچی ایس زند ۽ تها
 بہر زور انت ۽ پہ چاگرد ۽ دیروی ۽ ہاترا جہد کننت۔ یک کسانیں پچارے ۽ تها
 آروس ۽ بابت ۽ اے پیم کشنگ ر دنہ بیت کہ آروس چاگرد ۽ ماڑی ۽ بن حشت انت۔

پٹ ۽ پول ۽ سوب ۽ جیرہ: Problem statement of research

چش کہ بلوچ چاگرد ۽ تها سانگ ۽ آروس ۽ دود ۽ ر بیدگ ۽ ارزشت ۽ بستار
 انت آپیانہ ایوک ۽ مکران ۽ بلکن ۽ بلوچستان ۽ اے بابت ۽ بزاں سانگ ۽ آروس ۽
 رسم ۽ رواجانی سر ۽ سر جمیں وڑے ۽ کار نہ بوتگ کہ آراپٹ ۽ پول ۽ نام دینگ بہ
 بیت۔ 1907 ۽ چہ برطانیہ ۽ نیمگ ۽ چاپ ۽ شنگ بوتگیں بلوچستان ۽ سرا ^{نہشتگیں}
 کتاب ”گزیتز آف بلوچستان“ ۽ تاکدیم ۲۰ تا ۲۳ ۽ مکران ۽ بلوچانی آروس ۽
 رسم ۽ رواجانی تها زاماتی، بچار ۽ لب ۽ بابت ۽ نہشتہ کنگ بوتگ بلے سر جمیں وڑے ۽
 دود ۽ ر بیدگ پٹ ۽ پول کنگ نہ بوتگ انت۔ ایٹی ۽ چہ ابید محکمہ ثقافت حکومت
 بلوچستان ۽ نیمگ ۽ 1966 ۽ یک کتاب ۽ اردوزبان ۽ ”ثقافت وادب وادی بولان
 میں“ شنگ کنگ بوتگ ایٹی تاکدیم ۱۸۶ تا ۱۸۷ ۽ تها بلوچانی آروس ۽ بابت ۽
 کسانیں سرپدی یے دینگ بوتگ۔ 1982 ۽ واجہ جان محمد شتی ۽ نہشتہ کتگیں
 انگریزی ۽ کتاب ”The Baloch Cultural Heritage“ چاپ ۽ شنگ بوتگ
 ایٹی تاکدیم ۵۵ تا ۵۷ ۽ دو تاکدیمانی تها بلوچانی آروس ۽ دود ۽ ر بیدگانی سرا گونڈیس
 پیسے ۽ نہشتہ کنگ بوتگ۔ سال 2010 ۽ اشیر عبدالقادر شاہوانی ۽ رد ۽ بند دا تگیں

کتاب ”بلوچی دود ر بیدگ“ ء تاکدیم ۹۹ تا ۱۰۸ ء نہہ تاکدیمانی سرا بانگ م مینگل ء بانور ء بابت ء آروسی رسم ء رواج بیان کتگ انت بلے آگیشتر چه مکران ء بلوچانی آروسی رسم ء رواج جتا انت۔ واجہ یعقوب عال ء بلوچی یے کتاب ”چکار“ 2011 ء چاپ ء شنک بوتگ ایشی تاکدیم ۱۵۳ تا ۱۶۸ ء مکران ء بلوچانی سانگ ء آروس ء لہتیس رسمانی بابت ء نبشہ کنگ بوتگ۔ ایشاں چه ابید اے سر حال ء سر ادگہ چوشین پٹ ء پولی کارے کنگ نہ بوتگ کہ مردم ء راسانگ ء آروس ء کلس رسم ء رواجانی بابت ء سر پدی یے بہ رسیت۔ پمشکا اے بابت ء گوں جوانیں پیسے ء پٹ ء پول کنگ ء گار ء بیگو اہیں رسمانی درگیجگ ء خاطر ایک مزینں جہدے ء زلورت انت۔

پٹ ء پول ء راہ ء راہ بند: Research Methodology

چشمکہ سر حال گوں چاگرد ء یک ہنچیں مزینں رسمے ء ہمگر نچ انت کہ ایشی کلس تک ء پہنات گوں جوانیں پیسے ء کتابی ء جم گندی دروشم ء چارگ لوٹ انت۔ پمشکا اے بابت ء پٹ ء پول ء وڑ وڑیں راہبندانی سر ء کار کنگ بوتگ۔ چه کتابانی تہا ہستیں مواد (Secondary Data) ء ابید گیشتر چه لس مہلونک ء جُست ء پُرس کنگ ء اے بابت ء چه آہاں سر پدی (Primary Data) زورگ بوتگ۔ مکران ء کلس دگ ء ہلک ء میدیگاں روگ ء چشمشانی پٹ ء پول (Descriptive Research) کنگ ء ابید سر حال ء بابت ء چه چاگرد ء اے مردمان ء جُست ء پُرس کنگ بوتگ۔

۱۔ ہمازا نیکار ء سر پدیں مردیں آدم کہ آگوں بلوچی لبزانک ء ہمگر نچ انت ء وتی دود ء ر بیدگاں زان انت۔ وتی دگ ء ہلک ء میدیگاں، اود ء نشنگیں ایندگہ ٹک ء کہولاں ء ہندی سیمسراں ہمگر نچاں۔

۲۔ ہمازانت کاریں زالبول کہ بلوچی رسم و رواجوں سرپداں۔

۳۔ دیمدار (سرگٹوپ) جانی۔

۴۔ لوٹو کی کنوکیں زالبول و مردیں آدم۔

۵۔ اُستاء گُشنده۔

۶۔ ورگ جوڑ کنوکیں مردم (بورچی)۔

۷۔ زرگر۔

۸۔ نہادی و اپار (دُکان دار)۔

۹۔ دہکاں کار۔

۱۰۔ نیکر اہی مردم کہ نکاح و انین ایت۔

۱۱۔ نکاح و شاہد و کیل۔

۱۲۔ سالونک و بانور۔

۱۳۔ سروزام و جنوزام۔

۱۴۔ ٹیہہ و ٹینگ۔

Delimitation & area of research: پٹ و پول و وہد و پاس و ہند و دگ

سر حال و بابت و کار و داتگئیں و ہد و بزاں یک سالے و تھا آسر کنگ بوتگ۔

پٹ و پول مکران و بلوچانی سانگ و آروس و رسم و رواجانی سر اانت پمشکہ مکران و

سین ضلع پنجگور، کیچ و گوادری و کٹیں ہند و دگ اے بابت و تروتاب کنگ بوتگ

انت۔ پٹ و پول و ہاتر پنجگور شش مز نیں دمگانی تھا بہر کنگ بوتگ۔ پنجگور و مستریں

د مگ رخشان کورء گوریچان ء زربارء انت، اولی د مگ پنجگور 1 گشگ بیت کہ آئی اے
 مینگانی تہا آروس ء دودء ر بید گانی بابت ء سریدی زورگ بوتگ لگی، وٹسپ، سریکوران،
 سور دو، پیرے جہلگ، چتکان، دُزناپ، شاپاتاں، سندء سر، عیسیٰ، بونستان، مجبور آباد،
 دازی، کلگ۔ پنجگور ء دومی د مگ کہ آرزو پنجگور 2 گشنت ء رخشان کورء راستیں کش ء آئی
 میتگ انت، آہانی تہا سبز آپ، سردار ء چاہ، زندگی داز، و شبود، گرمکان، خدا دادان،
 تسپ، سوراپ ء تاں ایران ء سیمسراں۔

پنجگور ء ایندگہ چاریں کوچگانی تہا گوار گو ء ہند پگنر وئی ڈن (مولا بخش بازار)
 مرثالو، پٹی ء ڈن (لال محمد بازار) جمعہ خان بازار، بر شوئی، سہت ء کتر، میتگ، پیرء
 میتگ، مورتی، لانگو بازار، ڈلی، نور احمد بازار، کشانی بازار، محمد کریم بازار، گلاں، سراپ،
 کاٹاگری، پڑی آل، پندر، سہر چیل، فتح علی بازار، سنگی قلا، نگور، سیدان، پل آباد، مکدء
 میتگ ہوار انت۔ ایشان چہ ابید کیلکور تاں بالکتر ء مینگاں اول آروس ء رسم ء رواجانی
 بابت ء جُست ء پُرس کنگ بوتگ۔

ہے پیم ء پروم ء گوریچانی مینگانی تہا چاہی نیں (ملنگ بازار) شکاری عبدالقادر
 بازار، سلیمان بازار، چاکر بازار، دین محمد بازار، حاجی سبزل بازار، علم بیگ بازار، حاجی
 عیسیٰ بازار، حاجی عبدالحلیم بازار، عبداللہ بازار کلیری۔

زرباری نیمگ ء مینگانی تہا دز پروم ء حاجی ابراہیم بازار، گومازی ء حاجی مراد
 بازار، لگورک ء محمد بازار، کلگ کور، کلشن، جائی نیں ء حاجی گمانی بازار، ریش پیش ء
 حاجی محمد کریم بازار، بند کیں ء حاجی شئے بخش بازار ء کلیری ء ملا موسیٰ بازار ء واجہ
 اسماعیل ء بازار ہوار انت۔

ایشی چہ ابید گچک ۽ میتگ سرگوز، بزبان، دارگانی، گارے کل، ہرگو، سیاہ
 دمب، مک، کزری، سورک، کرک ۽ ڈل، گونڈ پیشی، نیکی، پلوہی، عسار، گونڈیس کہن،
 ساکائی کہن، شکرک، خواستی کہن، درآ چاہی، گیڈو، جوان تاک، حسینی جو، کلری،
 سندات، پُرک ۽ چب، زنڈو، برشوکی، لوہڑی، گوزی، پرپوکی، دراکوپ، آسکان چب،
 دلی، جوری، سلاری، آہڑی، بالی پرنگی ۽ گوران ۽ ہلک ۽ میتگاں بلوچانی سانگ ۽ آروس ۽
 رسم ۽ رواجانی بابت ۽ پٹ ۽ پول کنگ بوتگ۔

پٹ ۽ پول ۽ درگت ۽ ضلع کچھ ہپت دمگانی تہا بہر کنگ بوتگ کہ آہانی تہا
 بلیدہ، زعمران، کچھ، مند، تمپ، دشت ۽ بل نگور ۽ ہلک ۽ میتگ ہوارانت۔ بلیدہ ۽ ہند
 ۽ دمگانی تہا پٹ، کورے پشت، چب، سلو، میناز، اندور، گلی، بز پیش ۽ ریکو ۽ میتگ۔
 زعمران ۽ تہاناگ، نیوانو، خان کلگ، تاپلو، کسونی، سیاہ گسی، تھتانی گٹان، ڈمبانی، دربلی،
 گرے چیر، کلدر، سرکیزی ۽ گر بن ۽ میتگ ۽ سانگ ۽ آروس ۽ رسم و دودانی بابت ۽ پٹ
 ۽ پول کنگ بوتگ۔ کچھ ۽ تہا بالگتر، حوشاپ، تجاباں، ہیرونک، سامی، شاپک، شہرک،
 کیساک، جو سک، میری قلات، بگاں، سنگ ۽ قلات، مزاری کہن، ڈگاری کہن، پیری
 کہن، کلگ، کلگ شے تگر، گہہ، کلائک، گیبن، شے کہن، گوڑی، نودز، ناصر آباد، خیر
 آباد ۽ کچھ ۽ چپ ۽ چاگرد ۽ میتگاں آپسر، سنگانی سر، کچھ بازار، کوشقلات، چاہ سر، شاہی
 تمپ، ڈنگ، گوگدان، پیدراک، گورکوپ، سولانی، زہریں کہور تاں شادی کور ۽
 میتگ ۽ پٹ ۽ پول کنگ بوتگ۔

تمپ ۽ میتگانی تہا میر آباد، رئیس آباد، بالیچہ، رودبن، کوہاڑ، پل آباد، ملانٹ، کلاہو،

گومازی، اسپس کہن، عبدوئی، بنگراں، چڑ، آسیا آباد، نظر آباد، ملک آباد، کونشقلات، تمپ
شہر، دازن، آزیان، ناگی در، مردماں، آروس، رسم، رواج، جُست کنگ بوتگ انت۔

مند، میتگانی تہاریک، دست چین، گوک، ہوزئی، کوہ پشت، گیاب، کہنک،
سورو، بلوچ آباد، مند لبنان، مہیر، ردیگ، بلو، تلب، جت جو، شاہ مراد چات، ملا
چات، مبارک چات، ڈلے سر، باگ زو، گوبرد، میتگ ہوار انت۔

دشت، ہلک، میتگانی تہاڈڈے، کسر، سنگھی، کانگ، اچانک بازار، میرانی ڈیم،
چوٹ، بلیس، کُنچتی، چیری کُنچتی، گانڈوی، بیر، کڈان، سکن چین، مخسر، کوہگ،
وشدلی بل، توگی، شکروئی بل، حرانی بیٹ، عثمان بیٹ، جل بانی، پٹودی، سری کرگ،
عبدالرحیم بازار، چیری کرگ، چیس سول، ڈنڈار، شلی، اللہ داد بازار، کمر بازار،
گورپاگ، حسابی، لگاسی، ملائی نگور، کروس تنگ، کمبیل، کوچو، وڈ، تولکڈ، گواہرگ گر،
زرے بگ، زیارتی، ہور، شولی، ہور جامانی بازار، فرنٹ بازار، جان محمد بازار، پنج سادی،
بگدر، کلیری، فنیس، میتگ، بلوچانی سانگ، آروس، دود، ریدگ پٹ، پول کنگ
بوتگ انت۔

بل نگور، سیاہلو، پٹوک، مسیت بازار، کھدہ پنڈوک بازار، عبدالکریم بازار،
سبدان، علی احمد بازار، بہرام بازار، مدن بند، باہوٹ چات، ہوت چات، ملا دلراد،
کھدہ آدم، کھدہ مراد محمد، درچکو، سوگ بازار، ڈل بازار، چیری بازار، جت، مچ چات،
جنگل کراس، جنگل، شے سیچی، پیروتگ، شے زنگی، ٹالوی، ٹالوی باشندہ، ٹالوی ڈل
بازار، ٹالوی رند بازار، رفیق بازار، ٹالوی چیری بازار، کل چات، سورک، عیسیٰ، زو، بل

کر اس، بل نگر، دل سر، کٹی، نوک آباد، چمپلی، ڈنک، ڈنگ، مچھی، کہیری این رند بازار، کہیر بل، بُنڈی، براہیم کہیر، جمک، کاشاپ، کلے سر، کپ کپار، جمعہ بازار کپ کپار پیری بازار، عیسیٰ بازار، شملی، دزد، ڈمب، کنری، سولانی بازار، کلیرو، کہیریں پُشانی بازار، حسن میر داد بازار، گوہرگ جمعہ بازار، حاجی اسحاق بازار، شے آنی گوہرگ، گوہرگ صوالی بازار، حاجی امام بازار، گوہرگ باغ، میتنگ، آروس، رسم، رواجانی بابت، چہ زانکاریں مردماں سر پدی زورگ بوتگ۔

ضلع گوادریہ تحصیل جیونی، بگرتاں اور ماڑہ، کلیں میتنگ، بازاراں بلوچانی سانگ، آروس، رسم، رواجانی بابت، پٹ، پول، بندات، چہ جیونی، کنگ بوتگ۔ آئی چہ رند بندری، اوکار، پانواں، گنز، پشکان، دشت، دگ، سُنٹ سر، گبد، کلاتو، کُداں، مجو، زاراں، گرمی، سے سدی، پتاں، سوئی، میتنگ، رند پلیری، چٹھی، مڑانی، نگر شریف، چب کلتی، ڈگارو، زیارت مچھی، چب ریکانی، گرّو، مچھی، جمعہ، مل، گرانڈانی، دربل، جوری، مونڈی، وشیں، ڈور، شنکانی در، گئی، ڈور، واد، ڈور، گوادریہ شہر، سربندری، اے بابت، گوں مہلونک، حال، حوال کنگ بوتگ۔

پسنی، تہاکپر، بگاڑ، شکر، بل، ہاتر بازار، بُنڈی، نلینٹ، میرانی بازار، محمدی بل، فقیر آباد، کوہن ڈور، شم نلینٹ، کوہ دیم نلینٹ، چکلیں، گنڈاسول، شنتنگی، زمین توک، چکلی، چر بندر، گرانی، بر شور، پسنی شہر، ریک پُشت، کہدہ قلی بازار، سندھی پسہ، رمبرو بخش بازار، کلت، چندی، عومر ریک، پسنی کلاچ، ہلک، میگانی تہا سردشت، گانو، جوئی، کوڈتج، بازواجہ، ڈرہ، وال، نوک، بر، لانٹی، دان، ناگی، ڈندو،

سوماری، کنگی بازار، کنگ، راحیلہ، جاندار، زہر، کوچو، ہڈو کی چلری، چب واری، ہاری بیلا، بیلا، گونڈیس نگور، کینگی، فہڈالو، پوسٹو، امبی، بان، ریکانی، حُرّے میتگ، چہ زانتکاریں مردماں بلوچانی سانگ، آروس، رسم، رواجانی بابت، جُست، پُرس کنگ بوتگ۔

اور ماڑہ، ہلک، مینگانی تہا ماکولہ، خوری، سیرکی، بسول، کہوردان، ریک، سُنٹ، تاک، بل، سیکونی، سُنٹ، سر، کنڈے لک، زُرگی، پتاری، سر کنڈے لک، ہیگانی، شم، قلندری، ڈاٹ، ہڈیشی، سر بٹ، بٹ، گوز بل، گور ہڈ، چڈ، ہڈ۔ اور ماڑہ شہر، میتگ کوہ، بُن، گزی لین، اسلامیہ لین، جونالین، پارکن، کننگی لین، مچی لین، نیو کوہ بُن، پجگ، تحصیل پاڑہ، میتگ، گوں مہلونک، سانگ، آروس، رسم، رواجانی بابت، گپ، تران کنگ بوتگ۔

Aim & objectives of research: پٹ، پول، مول، مُراد

اے پٹ، پول، مول، مُراد بلوچ دود، ریدگ، رد، سانگ، آروس، رسم، رواجانی چارگ، پتاسگ بوتگ کہ مکران، کجام ہند، دمگانی تہا اے رسم چہ پیم، ادا کنگ بوتگ، انت، رسمانی تہا تفاوت، دیگر چہ کجا اتنگ۔ چہ در غیب، اتلگیں جنجال، جنگ، جدل، موسمانی بدیں اثر، چہ زند بودی بے وسی، لاچار یانی سوب، دگہ دری شہر، میتگاں یا ڈنی ملکاں لڑ، بار، کجام وٹیں اثر مکران، بلوچانی سانگ، آروس، رسم، رواجانی سرا کپتگ، انت، آہانی تہا چہ پیمیں بدلی اتنگ مٹ بوتگیں، گار، بیگو، ہیں رسم، دود چہ پیم در گجگ، نزارگ بہ بنت۔

اے بابت ۽ بلوچ چاگرد ۽ تہا سانگ بندی ۽ ارزشت، سانگ ۽ آروسانی تہا
بوؤ کیس رسم ۽ رواج ۽ آہانی ارزشت ۽ بستار ۽ پدر کنگ ۽ ہاتراپٹ ۽ پول کنگ بوتگ۔
اے چیز ۽ دگنیاء دیم ۽ آرگ ۽ مول ۽ مراد ہمیش انت کہ مئے نوکیں پدر تیچ ۽ ایندگہ
راج چہ بلوچانی آروس ۽ رسم ۽ رواجوں سر پد بہ بنت۔

سانگ بندی

(Engagement)

سانگ ۽ آروس بازيں مردمانی گُشنگ ۽ ردا یک انت ۽ بازيں اے بابت ۽ وتی جتائیں خیال ۽ لیکھے دارایت آہانی گُشنگ انت کہ اے دو جتا جتائیں رسم انت۔ سانگ ۽ بنگلی بزانت ہمیش انت کہ دو مردوم (زینگ ۽ زالبول) یکے گوں دومی ۽ پہ آروس ۽ حاترانا نینگ کنگ بہ بنت بزاں سانگ بندی یک کھولے ۽ گوں دومی کھول ۽ رشتہ ۽ جوڑینگ ۽ زنگی ۽ نام انت چیا کہ اے نہ ایوکت ۽ دُور ۽ در آمدیں مردماں نژیک ۽ کارایت بلکن ناوش ۽ گوں وت من وت ۽ دل گراں ۽ دُور ۽ در آمدیں مردماں تپاک کنت۔ سانگ یک رشتہ یے بنگلی حشت انت کہ چہ ایشی ابید دو مردمانی یکجا ہی ناسرجم لیگ بیت۔

سانگ لوٹی Proposal Party :- ”بلوچ چاگرد ۽ تہا و ہدے نچے ودی بیت یا ورنا بیت گڈا آئی مات ۽ پت پہ آئی زاماتی ۽ غم زور بنت، زاماتی گوں وتیگاں بہ بیت یا گوں دری آں، بلوچ چاگرد ۽ تہا سانگ لوٹی ۽ رسم یک الہی ایں رسمے زانگ بیت۔ کچھ ۽ پنجگور ۽ بازيں ہند ۽ دمگاں اے چیز باز چارگ بیت او ہمک مردم ۽ جُہد ہمیش انت کہ آگوں وتی ہم پلہ ۽ بروبریں مردماں سانگ بندی بہ کنت۔ مکران ۽ تہا گیشتر بزاں نود

درسد سانگ بندی وت من وت ء کنگ بنت، وت من وت ء سانگ بندی ء تہا یلے
دومی ء سیاہ سرء بابت ء سرپدی دارایت بلے گوں درآدماں ء دورایں مردماں چه
سانگ لوٹی ء ہبرء برگ ء پیسر جنک ء چارگ المی انت، اے بابت ء بچک ء لوگ ء
زالبول ہما جنک ء لوگ ء روانت یا وتی میتگ ء پیرء شیواریں جنیں آدمے پہ جنک ء
چارگ ء جُست ء پُرس ء دیم دینت۔ آجنک ء بابت ء مالوم داری کننت، آئی رنگ ء
دروشم، زانت و زانش ء خو ء ادب ء چاراں۔ چاہ ء چلیم ء رند بچک ء مردم وتی لوگ ء
واتر بنت، جنک ء آئی لوگ ء مردمانی بابت ء تران کن انت۔ ۲

رَبالوؤ: ”رَبالو بزاں قاصد (کڑاشک)، حال گیر ء حال سرکنوک گیشتر جنیں آدمے
بیت بلے بازیں جاہاں پہ ہبرء برگ ء مردیں آدم اوں رونت۔ مکران ء کوہ ء کوچگاں
مردیں آدم سانگ لوٹی ء کار ء کن انت۔ بچک ء پت، ناکو، پیرک یا لوگ ء کماش چه
شور ء سلاہ رندوت رؤت یا ہلک ء دگہ شہر گشت ء سرپدیں مردے جنک ء پت ء کرء
پہ سانگ ء ہبرء رسینگ ء دیم دینگ بیت۔ سانگ لوٹی ء وش تریں و ہدیگاہ یا سرشپ
انت کہ اے دوئیں و ہداں ہلک ء میزگانی مردیں آدم چه کار ء روزگار ء رندوتی لوگاں
ساڑی بنت۔“ ۳

”وہدے کہ ربالو جنک ء لوگ ء رؤت ء سر بیت۔ لوگ ء نشنگیں مردم
آرَوش اتک کن انت ء آئی گوں جوانیں پیسے ء مہمانی کنگ بیت، آپ ء تام کنگ ء
چه رند بلوچی حال ء احوال بنا بیت۔ حال ء احوال ء تہا چه لوگ ء در آئیگ ء بہ گرتاں
جنک ء لوگ ء سر بونگ ء کلئیں حال گوں سرجمی ء دینگ بنت۔ گڈ سرار ربالو وتی

آئیگ ۽ مقصد ۽ جنک ۽ پت ۽ گشیت کہ ”ماگوں شماسیالی لوٹ ایں ۽ سانگ بندی ۽ تمہا ۽ دار ایں۔ مئے بچ کمال جان ۽ پہ وئی نیام تاکی ایں جنک شہر بانو ۽ زامات بہ کن۔“ اے وہد ۽ بچک ۽ شری چش بیان کنگ بنت، کمال جان چارہ تبک واننگ ۽ دو سال ۽ بیت میتگ ۽ دانشگاہ ۽ چکاں وانینگ ۽ انت۔ بیست ہزار کدار ۽ چہ گیش آئی پکار انت، بچ وہد ۽ ملہا ۽ پشت نماز وان ایت، دست بچیں مردے، گوں بچک ۽ چور یگاں نند ۽ نیاد نہ کنت، چہ چا گردی ہمک وڑیں سلکاری آل پہریز کنت۔ توصیف ۽ ستا ۽ ہروڑیں گپ بچک ۽ بابت جنک ۽ مردمانی گوشاں گوازیگ بیت۔ اگاں جنک ۽ لوگ ۽ مردم پہ سانگ بندی ۽ دلمانگ بہ بنت بلے ہنوگیں ساعت ۽ ”ہاں“ نہ کن انت ۽ ربالو ۽ گوں اے پسو ۽ دلحجی دینت کہ ما اے بابت ۽ وئی مردماں شور ۽ سلاہ کناں ۽ لہتیں روچ ۽ رند شمار اگڈی حال دینگ بیت۔“ ۴

”جنک ۽ سروگیں مردم بچک ۽ بابت ۽ آئی کر ۽ گور ۽ مردمان ۽ جست ۽ پُرس بنا کن انت، ایٹی تہا بچک ۽ کردار، دین ۽ دگنیا، وانگ ۽ زانگ، حسب ۽ نسب، نندگ ۽ پاد آئیگ ۽ آئی کار ۽ کسب چارگ بنت۔ اگاں اے چیزانی کئی مہ بیت گڈا اے بابت ۽ گوں جنک ۽ شور ۽ سلاہ کنگ بیت، آرزو سانگ لوٹ ایں بچک ۽ بابت ۽ سرپدی دینت ۽ آئی منشا جست کنگ بیت، اگاں جنک یا آئی سروگ پہ سانگ بندی ۽ وش مہ بنت گڈا چہ ربالو ۽ آئیگ ۽ پیسر جنک ۽ مردم پہ بچک ۽ مردماں کلوئے راہ دینت ۽ سانگ بندی ۽ نہ جڑگ ۽ بابت ۽ آہاں حال دینت۔ اگاں جنک ۽ مردم پہ سانگ بندی ۽ دلمانگ بہ بنت گڈا پہ ”ہاں“ ۽ دینگ ۽ تیار بنت پتنگے ۽ رند ربالو

یکبرے پدے پہ حال گیری ء جنک ء سروگانی کراروت ء بچک ء پیت ء سلاماں سر
 کنت۔ جنک ء مردم پہ سانگ بندی ء ”ہاں“ کن انت۔ اے رسم ”ہبر سندی“ کنگش
 بیت۔ ”۵“ ”مروچاں مکران ء شہرستانی ہند ء دمگاں ”سانگ لوٹی“ ء بہ گرتاں ”ہاں“
 ء۔ گرگ ء زالبول جنک مات ء کرے روگ ء قاصدی ء کرد ء آد اکنگ ء انت، ہمے سانگ
 لوٹیں زالبول بچک ء لوگ ء مردم یاسیال ء عازیز بنت۔“ ۶

”وشیں حال ء ہشتنگ ء رند بچک ء مات آئی سانگ ء تیاری ء بنا کنت، سانگ
 ہمار سم انت کہ چہ ایشی رند جنک وتی دشتار (بچک) ء بندی بیت۔ ”بچک ء لوگ ء زالبول
 یکجاہ بنت، لاڑوگ ء نازینک بیت، بچک ء چٹ ء گداں پر گر انت، لوگ ء تہاساڑی ایں
 زالبولانی سراکساں کسانیں گد ء نگر بہر کنگ بیت ہمے گدی نکراں ء ”ہنگش“ کنگش
 انت۔“ ۷۔ گدانی پر گرگ ء دیوان ء تہازالبول اے لاڑوگ ء جن انت!

لاڑوگ

لے لٹولاڑو لٹولاڑو لے لٹولاڑو لٹولاڑو

من سالونک ء دستانی دل ء دار انت

لے لٹولاڑو لٹولاڑو لے لٹولاڑو لٹولاڑو

بستگوں قول من ہزار رنداں

لے لٹولاڑو لٹولاڑو لے لٹولاڑو لٹولاڑو

من پہ تئی سیر ء سک مراد یک انت

لے لٹولاٹو لٹولاٹو لے لٹولاٹو لٹولاٹو

گوں چا پ ۽ نازینکاں من ترازیر انت

لے لٹولاٹو لٹولاٹو لے لٹولاٹو لٹولاٹو

پہ گل ۽ شادہ شادہ ہی روچاں

لے لٹولاٹو لٹولاٹو لے لٹولاٹو لٹولاٹو

من پہ یک نازے تئی گداں دوچاں

لے لٹولاٹو لٹولاٹو لے لٹولاٹو لٹولاٹو

مشکتی بوہ ۽ تئی سرادر نزاں

لے لٹولاٹو لٹولاٹو لے لٹولاٹو لٹولاٹو

حال ۽ احوال رہبر بندی / مال بندی :- ”چہ ہبر سندی ۽ ہاں ۽ دینگ ۽ رند بچک ۽ پت

پہ جنک ۽ پت ۽ آئی سروگیں مردماں کلوئے راہ دنت کہ آمر وچی بیگاہ ۽ آئی مہمان

بنت۔ مال بندی ۽ خاطر اکران ۽ بازیں ہند ۽ دمگاں جتا جتا نیں و ہد ۽ جنک ۽ لوگ ۽

روگ بیت بلے اے بابت ۽ حاصیں و ہد بیگاہ انت۔ جنک ۽ لوگ ۽ مردم مہمانانی واستہ

تیاری کن انت۔ بچک ۽ پت وتی نژیکیں مردم ۽ میتگ ۽ ڈلگ ۽ کماشیں مردماں یکجاہ

کنت ۽ بچک ۽ ہمراہی ۽ دیم پہ جنک ۽ لوگ ۽ رہادگ بنت۔ جنک ۽ پت گوں وتی گس ۽

عازیزاں وتی لوگ ۽ آؤکیں مہمانانی و دار ۽ کنت۔ و ہدے کہ بچک ۽ مردم سر بنت،

سلام ء دُعا بیت، مہمانان ء آپ ء چاہ وارینگ ء رند جنک ء نا کو یا پیر گ آؤ کیں
مردماں ء وتی لوگ ء آئیگ ء وش اتک گُش ایت ء حال ء احوال بنا کنت۔“ ۹

”حال ء احوال ء تہا چہ بچک ء نیمگ ء یک کما شیں مرد مے سیادی ء ارزش ء وتی جبرانی
تہا شون دار ایت ء پہ جنک ء سانگ ء وتی دلما نگی ء در شان کنت، چونا ہا سانگ بندی ء
واستہ دوئیں کہول پیسر ء رضامنڈ بوتگ انت بلے چُشکہ کہ بلوچ چاگرد ء تہا جنک ء
مز نیں شرپ ء بستارے است، پمیشکہ ادا اوں میڑہ ء مرگہ ء دروشم ء دیوان ء تہا
یکبرے پد ء پہ جنک ء سانگ لوٹگ بیت۔ چہ ہبر ء ہلاسی ء رند جنک ء پت، نا کو یا پیر گ
پہ سانگ بندی ء حاطر اوٹشی در شان کنت ء گُشیت کہ شے چک مے چک انت ما آڑا
زرتگ۔ دیوان ء تہا نشنگیں مرد م بچک ء مبارک بادی دینت، ادا ہبر بندی ء رسم
گٹ ایت ء آسر بیت۔“ ۱۰

”ہبر بندی ء رسم ء ادا کنگ ء رند مال بندی ء بابت ء گپ ء تران بنا بیت،
ایشی تہا آروس ء سیں روچانی ورگ ء حریج ء درچ، بانور ء سہت ء زیور ء کب گیشینگ
بنت۔ بازیں جاہاں سانگ بندی ء راہ ء رہندی سر ء اوں گپ کنگ بیت کہ دوئیں
کہولانی زند ء گوازیگ ء تب ء میل چے پیم ء انت۔ مکران ء بلوچانی ہمنچو کہ سانگ
بندی ء تہر انت آہانی مال بندی اوں ہماوڑ ء کنگ بنت، ہمک کُٹم ء قبیلہ ء پہ مال
بندی ء وتی جتا جتائیں وڑ ء ڈول انت۔ وت من وت ء سانگ بندی ء مال ”راجی مال“
گٹگ بنت کہ آہمک مردم ء آروس ء بروبر بنت بلے گوں درآمد ء دومی کہولان سانگ
بندی ء مال چہ وتیگانی مالان گیش کنگ بنت۔ وہدے پہ سانگ بندی ء ”ہاں“ دینگ

بیت گڈامالانی کئی ۽ گیشی چارگ نہ بیت۔ اے وهد ۽ پشت ۽ کنزگ ۽ چہ سانگ بندی ۽
 بگ سکیں مزنیں عیے لیگک بیت۔ بزاں جنک ۽ پت ۽ کماشیں مردم ہر چنکس مال ۽
 حرج ۽ درج بہ لوٹ انت بچک ۽ پت دیوان ۽ تہا نشنگیں مردمانی دیم ۽ کھیں مالانی
 دینگ ۽ جار ۽ جنت، البت بازیں جاہاں ہما دیوان ۽ شرپ ۽ آئی تہانندو کیں سروگ
 ۽ کماشیں مردمانی مستری چارگ بیت، اگاں کماشیں مردمے جنک ۽ پت ۽ آروس ۽
 مالانی یالٹ ۽ کم کنگ ۽ واستہ دست بندی بہ کنت گڈالم ۽ آئی حاطر دارگ بیت ۽ مال
 کم کنگ بنت۔ بلوچ چاگرد ۽ تہا دیوان، میڑہ ۽ مرکہ ۽ کماشیں مردم ۽ رامزنیں
 بستارے است۔“ ۱۱

”پرداج بزاں آروس ۽ مال، گڈ ۽ بچ، سہت ۽ زیور، سمہینگ ۽ ازبابانی
 دینگ ۽ آروس ۽ سیں روچانی ورگ ۽ ذمہ واری سالونک نیگ انت۔ سالونک بہ وتی
 کہول ۽ جنک ۽ کہول ۽ عزت ۽ شرپ ۽ رکنگ ۽ حاطر مالانی دینگ ۽ بابت ۽ بچ پیہیں
 نزوری پیش نہ دارایت۔ بلوچانی رسم باز کہن ۽ قدیم انت ۽ آہانی بزنہ ۽ پشتدر زانگ نہ
 بنت بلے جنک ۽ آروس ۽ حرج ۽ درج ۽ ایندگہ مالانی دینگ ۽ بٹی سوب اے بوت
 کنت کہ پیشی زمانگ ۽ جنکس چک ۽ کئی بوتگ پمیشکہ چہ وهداں بلوچ چاگرد ۽ تہا جنک ۽
 رامزنیں شرپ ۽ بڑزیں جاہے است، دومی جبرایش انت کہ آروس ۽ گیشتریں وٹی
 سالونک نیگ انت پمیشکہ آروس ۽ کھیں حرج ۽ درج چہ زمانگ ۽ رسما سالونک ۽ سرا
 دینگ بوتگ انت تانکہ چہ ایشی جنک ۽ پت ۽ مالی کماک اوں بہ بیت ۽ آگول شان ۽
 شرپ ۽ وتی جنک ۽ آروس دات بہ کنت، ہلک ۽ میتگ ۽ مردم ۽ وتی کس ۽ عازیزانی

شگانی مہ بیت۔ بلوچ چاگردے تہا آروس ء حرج ء درج ء کشگ ء ابید سالونک گوں
مز میں جنجالی ء خواری ء آروس ء سرجم کنت پہ اے خاطر آراوتی لوگ بانگ باز
دوست بیت۔“ ۱۲

”مال بندی گوں دوئیں کہولانی رضامندی ء آسر بیت۔ دیوان ء تہا نشنگیں
نیکو کاریں ملادستاں بُر زکنت ء دوئیں سرانی وٹشی ء تپاکی، آہانی آؤکیں زندے تہاوشحالی ء
سوںبناکی ء دُعا یالوٹ ایت۔ اے رسم ء ”دُعا ء فاتحہ“ کشگ بیت۔ بانور ء کسانیں
برات، ناکوز تک ء تُروز تک دیوان ء مردمانی دیم ء شیر کنی ایر کن انت“ ۱۳ ہبر
بندی ء پک بوئگ ء رند شیر کنی دینگ ء مطلب دوستی ء محکم کنگ انت“ ۱۴۔
شیر کنی بہر کنوکانی پشت ء دگہ دو مردم گوں پتنوس ء مردمانی دیم ء سیاہ چاہ، سبز چاہ ء
شیر چاہ گردیناں کن انت ہر کس وتی واہشت ء رد ء ہما چاہ ء زورایت ء وتی دیم ء ایر
کنت۔ چاہ ء شیر کنی ء ورگ ء رند دیوان ہلاس بیت۔“ ۱۵

سانگ رپے بُند Engagement:

”ہبر بندی ء پد سانگ ء رسم ادا کنگ بیت۔ پچگور ء ایشی ء ”پے بُند“ یا
”سانگ“ ۱۶ ”کچھ ء تیب دپی ہند ء دمگاں ”بندی کنگ، زاماتی، دِشتاری“ ۱۷ ”مند ء
ایشی ء ”پل پادی“ ہُشنت۔“ ۱۸ ”چے سانگ ء پد جنک ء بچک یک دومی ء ”دِشتار“ ء
بچک جنک ء کہول ء ”زامات“ کشگ بیت۔“ ۱۹

نشانگ روج رچٹ ء چُچ۔ ”بلوچ وتی زبان ء قول ء قرار ء سرا محکمی ء اوشت ایت بلے
چہ ہبر سندی، ہبر بندی ء مال بندی ء پد بچک سانگ ء و ہد ء وتی دِشتار ء پہ نام گپتی کنگ

ءِ وِشّی ءِ حاطر اچّچ ءِ پوشاک ءِ سُہر ءِ زَر دنت۔ ایشی ءِ ”چٹ ءِ پچّ، سانگ یا کشاں بری“
 گُشت۔ بازیں جاہاں بچک ءِ پت ”چٹ“ یا ”نشانگ“ ءِ زراں ہبر بندی ءِ دیوان ءِ تہا
 جنک ءِ پت ءِ رادنت کہ آہزار تادہ ہزار کلدار بنت۔ نشانگ سانگ بندی ءِ ہما مہریں
 سانکل انت کہ چہ ایشی رند سانگ ءِ پرشگ بچک یا آئی کھول ءِ زند ءِ گراں ءِ نہ گیگیں
 ساعت بیت، اے بابت ءِ بلوچی بتل باز نامدار انت کہ ”جن روٹ بلے دِشتار نہ
 روٹ“۔ ۲۰

”ہبر بندی ءِ دومی روج ءِ زالبولانی رسم بنا بیت۔ بچک ءِ مات ءِ گہار یا کہ لوگ ءِ
 مستریں زالبول جنک ءِ لوگ ءِ رونت ءِ آرا سر یگے سرادینت“ ۲۱۔ ”پسنی ءِ ہبر
 بندی ءِ شپ ءِ سالونک ءِ پت ءِ برات یا نا کو نشانگ ءِ مُندر یگ (زر ءِ سُہر) ءِ برانت ءِ
 جنک ءِ لوگ ءِ سر کن انت، دومی روج ءِ بچک ءِ مات ءِ گہار یا ترو ءِ نثار ءِ لوگ ءِ ایندگہ
 پیریں زال جنک ءِ لوگ ءِ رونت ءِ آرا سر یگے پر کن انت ءِ مُندر یگے دست ءِ
 دینت۔ اے رسم ”سُشاں بری“ ”سر یگ ءِ پر کنگ“ ءِ ”پل پادی“ مُشگ بیت۔ ۲۲
 ”جنک ءِ راندر یگ ءِ دست ءِ دینگ ہر کسی منشا انت اے یک الٰہی ایں رسم نہ اے
 بلے بلوچ چاگرد ءِ تہا دِشتار ءِ ”سر یگ ءِ پر کنگ“ یک قدیمیں رسمے زانگ بیت ایشی
 مطلب ہمیش انت کہ آچہ مروچی ءِ وتی دِشتار ءِ بندی ءِ میار انت۔ چے اے رسم ءِ
 سانگ بندی ءِ بِن حشت ایر بیت۔“ ۲۳

”مکران ءِ بازیں ہند ءِ دمگاں سانگ ءِ تہنا دِعا ءِ فاتحہ بیت ءِ تاں آروس ءِ دگہ
 ہچ پیمیں سُر ءِ پُر نہ بیت، لہتیں جاہاں چٹ ءِ زر دینگ بنت، چیزے مردم جنک ءِ

سریگ پر کن انت۔ “۲۴” پڄگور ۽ کوجگ پر دم، گوارگو، گچ ۽ دشتاری ۽ وهد ۽ نشانگ ۽ زراں گوں یک پسے اوں دینت کہ آرا حیرات کنگ بیت، ایشی چه ابید سانگ ۽ دگہ رسم نیست۔ “۲۵” کچ ۽ پڄگور ۽ جاہ منداں مری بلوچانی تہا پے بند ۽ رسم نیست۔ آہانی آروس ۽ کلبیں حرج ۽ درج دوتاں ہشت لگھ کدار ۽ کساس ۽ بنت، مال بندی ۽ وهد ۽ دیوان ۽ شرپ ۽ سالونک ۽ را، لہتیں زرا بکشگ بیت، سانگ بندی ہما وهد ۽ سرجم کنگ بیت کہ بچک وتی سرا بستگیں کب ۽ مالاں بروبر بہ کنت۔ پرداچ، وچ ۽ کب ہمے زرا انت۔ جنک ۽ پت ۽ منشا انت کہ ہمے زراں پہ وتی جنک ۽ سہت ۽ زیور، پچ ۽ پوشاک بہ کنت یا آئی آروس ۽ حرج ۽ درج ۽ بہ کشتیت یا پہ وتی جنک ۽ لوگے بہ بندایت۔ چه زرا نی ادا کنگ ۽ رند سالونک ۽ ذمہ واری ہلاس بیت۔ سالونک گوں بڑ ۽ چادر ۽ آروس دینگ بیت۔ “۲۶”

”ہست مند ۽ سیریں مردم ہبر بندی ۽ دوسے روچانی تہا وتی بچک ۽ گوں دل ۽ مراداں جوانیں پیسے ۽ سانگ دینت۔ بچک ۽ مات وتی ہلک ۽ میتگ ۽ زالبولاں وتی لوگ ۽ لوٹ ایت ۽ یکجاہ کنت، چاہ ۽ چلیم بیت، چه نیم روچ ۽ پد پہ سانگی ایں جنک ۽ مندریگ، گد ۽ پچ، ہنی، مڑواک، سر رند (شک) ۽ آدینک، مُٹ (چوٹیل) کوش ۽ سمبہینگ ۽ ازباباں زورانت ۽ جنک ۽ لوگ ۽ رونت، گوں وتی ہما ہی ۽ شیر کنی اوں برانت۔ بچک ۽ مات وتی نشار ۽ سرگیے سرادنت، مندریگے دست ۽ دنت ۽ شیر کنی یے وارین ایت۔ اد ۽ چا پ ۽ نازینک بیت۔ “۲۷”

نازیک

لا الہ اللہ رسول اللہ

برکت ۽ سی جُز میں کلام اللہ

من کلام ۽ باہوٹ کتگ سالونک

من کلام نیگ ۽ کعبتہ اللہ ۽

کعبتہ اللہ ۽ شیریں شہباز ۽

سالونک ترا حکمانیں حد ایارایت

بیارات منی پیتی ۽ گدانیگ ۽

وانک ۽ سبزیں ۽ آڈانیگ ۽

قدح ۽ مسک ۽ مہلبانیگ ۽

زر نچک ۽ گوں زر گرمی سہتان

سالونک ۽ چادر ماں کلات گپتگ

سُپن پہ سُسپن پہ ہتلی دوچ انت

بیلہ ۽ حاتونیں جناں دو تلگ

سالونک ۽ جامیں کوپگاں شپتگ

سے جنک انت سالونک ۽ لوٹ انت

”چہ سانگ ۽ رندا تاں آروس ۽ اے کُلیں میانجی ۽ وهد ۽ بچک ۽ مات و گہار ہر ماہ
 وتی نشار ۽ چارگ ۽ حال گیری ۽ رونت۔ مکران ۽ تیاب دپی ہنداں بچک ہمک ماہ وتی
 دشار ۽ پنچ سدا تاں ہزار کلدار زراون دنت“ ۲۹ ”بلے کیچ ۽ پنچگور ۽ اے رسم نیست
 انت البت ۽ دوئیں اسیداں دشار ۽ راگد ۽ پنچ ۽ کوش الم ۽ دینگ بیت۔“ ۳۰

”سانگ ۽ رسم ۽ دودانی اداکنگ ۽ بنگلی سوب ہمیش انت کہ دوئیں کہولانی
 میانجی ۽ دوری ہلاس بیت، زامات اگاں در آمدے یاوتینگے بہ بیت ۽ آئی لوگ چہ جنک ۽
 لوگ گستا انت گڈاچہ آروس ۽ پیسر آوتی نا کو (دشار ۽ پت) ۽ لوگ ۽ روگ ۽ آہگ ۽ بنا
 کنت تانکہ چہ آہانی لوگ ۽ ماحول ۽ مردمانی تب ۽ سرپد بہ بیت۔ چہ آروس ۽ پیسر آئی
 دشار پنچ پیم ۽ آئی دیم ۽ نہ کپ ایت اگاں بچک ۽ جنک ۽ من وت ۽ نا کو زتک ۽ ترو
 زتک بہ بنت ۽ آہانی لوگ یک ایس پلسل (کمپان) ۽ تہا بہ بنت آاوں چہ آروس ۽ پیسر یک
 دومی ۽ دیست گت نہ کن انت۔ پیشی زمانگ ۽ زاماتاں چہ سانگ بندی ۽ بگرتاں آروس ۽
 وتی دشار ۽ لوگ ۽ کار ۽ ہر مت کتگ، لوگ ۽ دُر ستیں کار، دار ۽ چنگ، دلوتانی آپ ۽
 کاہ، کا پر ۽ کڈ ۽ بندگ ۽ ایندگہ نگلیں جاورانی تہا آہانی ہمکو پگ بوتگ“ ۳۱۔ ہمیشکہ اے
 بابت ۽ زانو گریں بلوچاں بتلے گشتگ کہ ”زامات دار ۽ ہر مہ دار۔“ ۳۲

سانگ ۽ حرج ۽ درچ۔ ”چشمہ بلوچ چاگرد ۽ تہا آروس ۽ کُلیں حرج ۽ درچ سالونک ۽ ذمہ
 واری انت ہمے پیم ۽ سانگ ۽ اول، بلے اے چیز المی نہ انت کہ ہمک وسی ۽ بے وسیں
 مردم یک پیمیں سانگ بہ کن انت، چونہا بلوچ ۽ قول ۽ کرار ۽ آئی زبان ۽ ہبر پہ یک
 کارے ۽ گیشینگ ۽ سرجم انت وهدے کہ یک دیوانے ۽ تہا پہ سانگ بندی ۽ ”ہاں“ کنگ
 بوت پدا بچک ۽ منشا انت کہ سانگ ۽ رسم ۽ رواجاں ادا بہ کنت یا مہ کنت۔ جنک آئی دشار

جوڑ بیت بلے ویشیانی سہت ۽ دمان ۽ ہر کس وتی وس ۽ تب ۽ رد ۽ سانگ کنت۔ گجام پیہیں
کہ سانگے بہ بیت ہماوڑ ۽ آئی حرج ۽ درج بنت۔ یک مز نیں سانگے ۽ حرج ۽ درج اے
کساس ۽ بنت۔

۱۔ چٹ ۽ زَر:۔ ایشی ۽ را ”پٹر“ ۽ ”نشانگ“ اول گشت۔ نشانگ ۽ زَر یک تاں دہ ہزار
کلدار ۽ کساس ۽ بنت۔

۲۔ مند ریگ:۔ مند ریگ (چلہ) چہ سہر ۽ جوڑ کنگ بیت ایشی کچ یک مثقال تاں یک
تول ۽ یے بیت۔

۳۔ گد ۽ پُچ:۔ دو تاں دہ جوڑہ گد گوں سریگاں بنت ایشانی تھا، لہتیں جوڑہ دُوچی ایس ۽
چیزے جوڑہ نہ دو تنگکیں بنت۔

۴۔ کوش ۽ چیل:۔ دو تاں شش جفت بنت۔

۵۔ سُر بہری:۔ پہ بانور ۽ مات، گہار ۽ بلک ۽ یک یک جوڑہ یے گد۔

۶۔ سمہینگ ۽ از باب، مُز واک، ہتی۔

۷۔ سر رند ۽ آدینک، مُٹ (چوٹیل) پرس۔

۸۔ گھڑیاں

۹۔ بیگ

۱۰۔ شیر کنی

۱۱۔ شیر، شکر، چاہے بوج، شربت۔

۱۲۔ تمباک، گڈاکو

یک نیز گار ۽ کم دستیں مردم ۽ سانگ ۽ حرج باز کم بیت چشکہ!

۱۔ یک جوڑہ یے گدے یک سر یکے۔

۲۔ یک جُتے کوش۔

۳۔ نشانگ۔

عہدی زمانگ ء کہ نیز گاری بوتگ گڈاسانگ ء ازباب اے پیم ء بوتگ انت۔

۱۔ یک جوڑہ یے گد گوں یک سُہریں سر یکے ء۔

۲۔ یک جُتے کوش۔

۳۔ یک سر رند ء یک آدینکے۔

۴۔ یک صابون ء یک وشین تیلے۔

۵۔ یک جُتے مُٹ (چوٹیل)۔

اے کُلیں شے آن ء یک سبزیں گدے ء تہاماں اش کنگ ء بانور ء لوگ ء سر کنگ

بوتگ انت۔

۶۔ یک پَسے۔

۷۔ دو سیر برنج۔

اگاں سانگ ء کُلیں چیزانی حرج ء درچانی نیاد گیشنگ بہ بنت گڈا مردم گشت

کنت کہ مکران ء بلوچانی سانگ ء سے ہزار کلدار ء بگرتاں یک لکھ ء پنجاہ ہزار کلدار ء

کساس ء زر حرج بیت۔ ہمک مردم وتی گنجائشت ء ردء حرج کنت الٰہی نہ انت کہ دا تگیں

کساس ہے وڑ ء بہ بیت سانگ ء حرج ء درچ کم ء گیش بوت کن انت۔“ ۳۳

سر شون: References

- ۱۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015 تا کدیم ۸۷۰۔
- ۲۔ تاجرخشندہ بانک، کچھ، 03 جولائی 2016، سہبء ساعت 09:05 منٹ فونء سر حال وحوال گت۔
- ۳۔ احمد نذیر مولوی، پنجگور، 05 مئی 2016، بریگاہء ساعت 05:15 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۴۔ احمد مشتاق، پنجگور، 10 اپریل 2016، روجء ساعت 11:55 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۵۔ بلوچ نیاز کچھ، 25 جون 2016، روجء ساعت 10:14 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۶۔ گل عیسیٰ بٹکان، 02 اگست 2016، روجء ساعت 12:53 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۷۔ بلوچ شہابی، پنجگور، 14 اپریل 2016، نیم روجء ساعت 12:25 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۸۔ شاد فقیر شوہاز کار، ڈرج، ڈیڈ ایس پرنٹرز کراچی 2003، تا کدیم ۱۹۴۔
- ۹۔ صلاح صدیق مند، 15 جولائی 2016، 10:13 منٹ ء فونء سر حال وحوال گت۔
- ۱۰۔ بلوچ خدا بخش، گوادر، 22 جولائی 2016، بریگاہء ساعت 04:37 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۱۔ بلوچ ناصر، گوادر، 22 جولائی 2016، بریگاہء ساعت 04:53 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۲۔ ندیم اختر، پنجگور، 04 مئی 2016، 12:20 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۳۔ ابراہیم نیاز، گوادر، 22 جولائی 2016، پیشیمء ساعت 03:10 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۴۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک وپال، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1999، تا کدیم ۲۰۳۔
- ۱۵۔ چکلی حمید اللہ حاجی، پنجگور، 29 اپریل 2016، بریگاہء ساعت 06:10 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۶۔ کاشانی عبدالعزیز، پنجگور، 27 مئی 2016، نیم روجء ساعت 12:20 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۷۔ فراق کے، بی، گوادر، 23 جولائی 2016، بریگاہء ساعت 06:25 منٹ ء، دیمپہ دیم۔
- ۱۸۔ صلاح صدیق مند، 15 جولائی 2016، 10:37 منٹ ء فونء سر حال وحوال گت۔
- ۱۹۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 28 جون 2016، بریگاہء ساعت 05:30 منٹ ء فونء سر حال وحوال گت۔

۲۰۔ گجلی سبزل، کچی، 28 جون 2016، سہب ۽ ساعت 09:26 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۲۱۔ بلوچ کریم صبیحہ، اورماڑہ، 30 جون 2016، سہب ۽ ساعت 10:10 منٹ ۽ فون ۽ سر حال و حوال گت۔

۲۲۔ مہراب زاہدہ بانک، ز عمران، 20 جون 2016، روج ۽ ساعت 11:26 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۲۳۔ عبدالرَب مولوی، گنر، 21 جون 2016، روج ۽ ساعت 11:00 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۲۴۔ میر عمر میر، پسنی، 27 جون 2016، پیشیم ۽ ساعت 02:49 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۲۵۔ عبدالرازق مولوی، گچک پنجگور، 05 جون 2016، سہب ۽ ساعت 09:10 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۲۶۔ مری عبدالحکیم، پنجگور، 07 مئی 2016، روج ۽ ساعت 10:20 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۲۷۔ حور گل بانک، کچی، 29 جون 2016، روج ۽ ساعت 10:56 منٹ ۽ فون ۽ سر حال و حوال گت۔

۲۸۔ شاد فقیر شوہاز کار، دُرج، ڈیڈ ایس پرنٹرز کراچی 2003، تاکدیم۔ ۱۱۲

۲۹۔ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روج ۽ ساعت 10:13 منٹ ۽ فون ۽ سر حال و حوال گت۔

۳۰۔ شکلیہ بانک، پنجگور، 08 مئی 2016، روج ۽ ساعت 11:11 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

۳۱۔ آزاد لال بخش، بل نگر، 21 جولائی 2016، روج ۽ ساعت 11:04 منٹ ۽ فون ۽ سر حال و حوال گت۔

۳۲۔ رگام شے، تیل، گوشتن ۽ گال بند، بلوچی اکیڈمی کونٹہ 2012، تاکدیم ۱۵۱۔

۳۳۔ سنجید اد سخی، پسنی، 27 جون 2016، بیگاہ ۽ ساعت 03:26 منٹ ۽، دیکھ پیہ دیکھ۔

سانگ بندیء آروسء وڑء ڈول

(Kinds of Engagement & Marriage)

زندگیں راجانی لہتیں دودء ربیدگ ء راہند بنت کہ آچہ ہے دودء ربیدگاں وتی زندء زندمانی ء نکانی گیش ء گیواری ء کن انت۔ سورء آروسء درگت ء اول ہنمک راج ء لہتیں دود بنت کہ آہے دوداں پہازاں کنت ء دیم ء رواں بیت۔ ہے پیم ء پھ سورء آروسء بلوچانی وتی جتا جتا میں دودء ربیدگ است انت۔

اے جبرمنگی انت کہ بلوچ راجد پتر ء تہا آروسء بازیں تہرء دروشم گندگ ء کانت بلے ادا کران ء بلوچانی سانگ ء آروسء رسم ء رواج بیان بوتگ انت ہمیشہ کُلیں بلوچ راج ء آروسے رسم ء رواجانی سرء پٹ ء پول کنگ نہ بیت چیا کہ دگنیاء تہا نشنگیں بلوچانی آروسے دودء ربیدگانی تہا مزین بدلی یے اتلگ، بازیں ہندء دمگاں نشنگیں بلوچاں گیشتر دری دودء ربیدگ زرتگ انت ء وتی کو ہنیں آروسے راہ ء راہندیلہ کتگ انت۔ اوگانستان، ایران، ہندوستان، روس، سعودی عرب، مشکت، دوہئی، بحرین، قطر، کویت ء دگنیاء ایندگہ دمگاں جاہ مندا میں بلوچاں ہمودء نشنگیں راجانی دودء ربیدگ زرتگ انت ہمیشہ ما بازیں جاہاں آروسے دوداں جتا جتا میں رنگ ء

دروشم ۽ گندایں۔ مکران ۽ بلوچانی سانگ ۽ آروس ۽ رسم ۽ رواج گیشتر یک انت بلے کجام جاہے ۽ کہ کسانیں تپاوتے است، الم ۽ ہماہند ۽ نام پد رکنگ ۽ گرگ بیت۔ مکران ۽ تہا سانگ ۽ آروس ۽ وڑ ۽ پیم چش انت۔

قولى (پڊى رلانى) سانگ بندى :- ”سانگ بندى ۽ اے تهر مارادو بهرانی تها گندگ ۽ کئیت۔ اولی قولى ۽ دومى پڊى یالانى سانگ بندى گشگ بیت۔ قولى سانگ بندى بلوچ راج ۽ باز نامداریں سانگ بندى یے کہ گیشتر وت من وت ۽ برات ۽ گہارانی یا سکئیں دوست ۽ سنگتانی میانجی کنگ بیت۔ یک چلے ودی نہ بوتگ ۽ مات ۽ لاپ ۽ انت آنى سانگ گوں اے قول ۽ کنگ بیت کہ اگاں ودی بوؤ کیں چک بچے بوت گڈا آدمى ۽ جنک ۽ دشتر بیت ۽ ہے پیا اگاں جنکے بوت گڈا آدمى یے بچ ۽ دشتر بیت بزاں چہ آنى ودی بوتگ ۽ پیسر ہے قول کنگ بیت۔ اے پیمیں رشتہانی تها بچک چہ جنک ۽ مستریا کستر اوں بوت کنت۔ بلے چشکہ مہر ۽ زبان ۽ قول کنگ بوتگ پمیشکہ سانگ بندى الم ۽ کنگ بیت۔ اے پیمیں سانگ بندى ۽ مول ۽ مراد یک کہولى ۽ بئسکی ہمگر نچی ۽ محکم کنگ ۽ مہر ۽ دوستی ۽ گیش کنگ انت۔ قولى سانگ بندى مکران ۽ ابید بلوچستان ۽ ایندگہ دمگاں اوں کنگ بیت“۔

”پڊى یالانى سانگ بندى یگیں تهر ۽ دومى نام انت۔ بروہی بلوچ پڊى ۽ مری بلوچ لانی گشنتے۔ اے تهر مکران ۽ جاہ مندایں بلوچانی نہ انت۔ پڊى سانگ بندى بروہی بلوچانی رسمے کہ آچہ کرنے ۽ گیش بچگور ۽ نشنگ انت“ ۲۔ ”ہے پیم ۽ لانی سانگ بندى

اول مری بلوچانی باز کہن ء قدیم ء نامداریں رسے “۳۔ مری بلوچ مکران ء دگ پنجگور
 ء کچھ ء جاہ مند انت ہمیشہ آہانی سانگ بندی ء اے تہر ء بابت ء نبشتہ کنگ ء سرپدی
 دینگ المی انت۔ ”سانگ بندی ء اے تہر سد درسد بستن (شرط) ء بنیات ء وت من
 وت ء کنگ بیت۔ اے یک بڈے کہ چہ ناکو بزاں جنک ء پت ء نیمگ ء بچک ء سر ء ہما
 و ہداں ایر کنگ بیت کہ سانگ لوٹیں بچک ء راپہ بدلی یے دینگ ء لائقیں گہارمہ بیت یا
 چہ کم دستی ء آروس ء مال و ہرچ ء درچاں دات مہ کنت گڈالانی میں چک ء دینگ آئی
 سرا المی بیت کہ آوتی اولی و دی بوتگیں جنکس چک ء وتی جن ء پت ء بہ دنت۔ اگاں
 اولی چک بچے بوت گڈادومی یا سیمی یا کجام و ہد ء کہ جنکس چکے و دی بوت آلم ء وتی ناکو ء
 راہہ دنت یے۔ اگاں سالونک کم دست ء نیز گار انت گڈالانی سر ء اول چہ ناکو ء نیمگ ء
 یک تاں پنج لانی یا پڈی میں چک گوں آئی و تھی ء رضا یا بندگ بیت۔ چہ اے قول ء پد
 سانگ بندی کنگ بیت۔ ہے پیم ء سانگ لوٹیں بچک وتی لائقیں گہارے پہ بدلی وتی
 و سرک بزاں ہما جنک ء برات ء راہہ دنت یا وتی سر ء بستگیں مالان ادا بہ کنت گڈالانی
 سرا پڈی یا لانی دینگ ء ذمہ واری نہ بیت “۔ ۴

”لانی ایں جنک چک چہ و دی بوٹگ ء تاں چل روچ ء پت ء ذمہ واری ء بیت
 اگاں اے روچانی تہا بیراں بوت گڈا جنک ء پت وتی ناکو (جن ء پت) ء وام دار
 بیت۔ اگاں چہ چل روچ ء پد بیراں بوت گڈا چہ ناکو ء شتگ ء بچک ء ذمہ واری ہلاس
 بیت۔ بزاں ہے چک چل روچ ء پد وتی پیرک ء بیت۔ سانگ لوٹی ء و ہد ء اگاں بچک ء
 گہار کسان انت گڈا آوتی گہار وتی و سرک ء نام ء بہ کنت ء یک لانی میں چکے ء دینگ ء

قول ہے کہ کنت نوں سانگ بندی بیت چیا کہ آئی لوٹ اتگیں جنک ۽ ہم سنگ کنگ الہی
 انت۔ پڈی یالانی ایس جنک و ہدے مزن ۽ لائق بیت گڈا جنک ۽ مات ۽ پت آرا آئی
 پیرگ ۽ دست ۽ دینت۔ آئی سانگ ۽ آروس ۽ ذمہ واری پیرک ۽ بیت “ہے۔” چاگرد
 ۽ تہا اے پیہیں سانگ بندی ۽ مول ۽ مراد بنی آدم ۽ رشتہانی محکمہ ۽ یک لوگے ۽ تہا
 جنگیں چک ۽ جاہ ۽ برور کنگ انت۔ چیا کہ جنک ۽ مہر پت ۽ مات ۽ ابدمان انت۔

۶

کساں سالی ۽ نام گپتی ۽ سانگ بندی:- ”مکران ۽ تہا کساں سالی یا نام گپتی ۽ سانگ
 بندی ۽ روایت باز کہن ۽ قدیم انت۔ سانگ بندی ۽ اے تہر قولی سانگ بندی ۽ پیہ ۽
 انت بلے ایشی مزنیں تپاوت ایش انت کہ اے سانگ بندی چک ۽ ودی بونگ ۽ رند
 سددر سدوت من وت ۽ کنگ بیت۔ چک کساں ۽ ناسر پد انت کہ آرادومی ۽ نام ۽
 کنگ بیت۔ اے پیہیں سانگ بندی لوگ ۽ یا کہول ۽ مزنیں مردمانی مہر ۽ دوستی ۽ وت
 من وتی رشتہانی محکمہ ۽ رکنگ ۽ حاطر کنگ بنت۔ بلوچ چاگرد ۽ تہا جنگیں چک
 سانگ ۽ بابت ۽ وتی مات ۽ پت ۽ دا تگیں زبان ۽ پھریزوک انت ہمیشہ اے پیہیں
 سانگ بندی ۽ تہا جنک و ہدے مزن ۽ لائق بیت گڈا آوتی دوستی ۽ نادوستی ۽ ابید وتی
 مات ۽ پت ۽ عزت ۽ شرب ۽ خیال ۽ کنت ۽ پت ۽ آروس ۽ اناں نہ کنت۔

۷ ویرک (خسرے) رودراکتی بلوچستان ۽ گوریچانی دگ آل جن ۽ پت ۽ جو دے پت ۽ راکشنت ۽ جن
 ۽ جو دے برات ویرک زہگ گنگ بیت بلے مکران ۽ جن ۽ مرد ۽ پت ناکو ۽ جن ۽ مرد ۽ برات
 ویرک ۽ نام ۽ زانگ بنت۔

زانت ۽ زانش ۽ نوکیں دور ۽ ٹیکنا لوجی ۽ سوب ۽ ٹہل ۽ داب چہ کچ ۽ گیش بوتگ انت ۽ مروچاں اے پیہیں سانگ بندی آنی سر امز نین ایر ادگیری یے بوتگ ۽ انت چیا کہ اے پیہیں سانگ بندی گیشتر نادوستی یے آماج بنت۔ چاگرد ۽ تہانود در سد ایشی نیمگ ۽ حاصیں دلگوش دینگ بوتگ ۽ نہ انت۔ اے سانگ بندی ۽ ناکامی ۽ مستریں سوب ہمیش انت کہ وہدے چک مزن ۽ لائق بنت گڈا بچک وتی دوستی ۽ نادوستی ۽ درشان کنت۔ گیشتر بچک چہ اے پیہیں سانگ بندی آں بج انت ۽ وتی دل ۽ پیہیں جاہاں آروس کنت۔ تُرند ۽ زور اکیں پت آنی چک درانڈیہ بنت یاوت کشتی کنت بازیں جاہاں چہ بچگانی بنگ ۽ سوب ۽ دوئیں کہولانی میانجی ۽ مز نین دل رنجی ۽ ناوشی بنا بوتگ انت۔ بازیں لوگاں برات ۽ گہارانی میانجی ۽ وت من وت ۽ برات سندی بوتگ۔“ ۸۔

”اے سانگ بندی ۽ دومی بہر کساں سالی ۽ سانگ انت۔ اے رسم مکران ۽ جاہ منند ایں بلوچانی تہاکم انت بلے اگاں کسے ۽ اولی چک جنک بنت ۽ گڈی بچکے بیت یا یک بچکیں چکے بیت گڈا آلم ۽ وتی کساں سالیں بچ ۽ آروس دنت۔“ ۹۔ ”پنجگور ۽ کیچ ۽ بازیں دمگاں کم چہ کم بچک دو ازودہ ۽ جنک دہ سال ۽ اُمبر ۽ آروس دینگ بوتگ انت بلے مروچاں اے روایت باز کم انت۔“ ۱۰۔

”کساں سالی ۽ سانگ بندی کیچ ۽ پنجگور ۽ نشنگیں مری بلوچانی زندگیں رسے زانگ بیت۔ چک ۽ ودی بوتگ ۽ چل روج ۽ رند چک نام گپت کنگ بیت، پسے کُشت ۽ حیرات کن انت۔ دعاء فاتحہ بیت ۽ چکان ۽ سانگ دینت۔ ایشی بنگی سوب ایش انت کہ مری بلوچ پہوال ۽ جنگجو ایں ٹکے، وہدے کہ آجنگ ۽ جیرہ یے آماج بنت یادگہ

ہندء دگے ۛ لڈا نٹ ۛ رونٹ، یا بچک ۛ مات ۛ پت ۛ پیر ۛ کماش بنت گڈا آہانی تماہ ہمیش
بیت کہ وتی زندء چکاں سانگ بدینت۔ چک دہ تا دو انزدہ ساگی بنت گڈا آہان ۛ
آروس دینگ بیت۔“ ۱۱

وت من وت ۛ سانگ بندی (ہم ذات):۔ ”مکران ۛ تہا نود ۛ شش درسد ۛ کساس ۛ
ساگ بندی وت من وت ۛ بزاں تروز تک ۛ ناکوز تکانی میانجی ۛ کنگ بنت۔ ایٹی تہا
نود ۛ نہہ درسد ٹہینگ Arrange ۛ یک درسد مہری ساگ بندی بیت۔ اے پیہیں
ساگ بندیانی تہا کھول مز نیں کردے پیلو کنت۔ لوگ ۛ مز نیں مردمانی سوچ ۛ سلاہ ۛ
پد اے ساگ بندی سازگ بیت پمیشکہ بلوچ چاگرد ۛ تہا ایٹی مز نیں ارزشت ۛ
بستارے۔ ایٹی تہا بچک ۛ واہشت ۛ مارشت دگوش کنگ نہ بنت۔ ساگ بندی ۛ اے
تہر محکم ۛ کامیابیں دروشے ۛ گندگ ۛ کئیت ایٹی پُشدرہ سُنہن ۛ جتائی ۛ کسہ باز کم
بنت“ ۱۲ ”بازیں جاہاں وت من وت ۛ ساگ بندی ۛ تہا دو براتانی گوں دو گہاراں
اول ساگ بوتگ ایٹی ۛ را ”دوبندی“ ساگ بندی گش انت۔“ ۱۳

یک کھولے ۛ گوں دومی کھول ۛ ساگ بندی:۔ ”وت من وت ۛ ساگ بندی ۛ رند
اے پیہیں ساگ بندی گیشتر ہمسائیگی ۛ شرّی، سنگتی یا پھوتی جنگی کُلمک ۛ کھول ۛ محکم ۛ
حاطر اگوں دومی کھول ۛ کنگ بیت۔ اے ساگ بندی گوں مز نیں جُست ۛ پُرس ۛ
سوچ ۛ سلاہ ۛ رند، مز نیں روگ ۛ آہگ ۛ یک دومی ۛ گوں نزیکگی ۛ پد کنگ بیت۔ ایٹی
تہا آروس ۛ حرچ ۛ درچ ۛ لب ۛ چہ وت من وت ۛ ساگ بندی ۛ آروس ۛ حرچ ۛ درچ ۛ
گیشتر کنگ بنت۔“ ۱۴

ہڈپروشی سانگ بندی:- ”ہڈپروشی ۽ پجار ایش انت کہ کجام قبیلہ یا ٹکے ۽ بہرے کجام سو بے ۽ چہ وتی قبیلہ ۽ راجی دگ ۽ در بنیت ۽ دومی راج ۽ دگ ۽ بہ رؤت ۽ ہما ہند ۽ جاہ مند بو نگ ۽ ہما قبیلہ ۽ بہر بو نگ بہ لوٹ ایت۔ گڈا ہماراج ۽ مستر ۽ کماش وتی بلوچی دیوان ۽ تہانو ک آؤ کیں ٹک ۽ وتی کہول ۽ بہر جوڑ بو نگ ۽ واہگ ۽ در شان کنت۔ راج ۽ سروک نو کیں مردمان ۽ وش اتک کنت ۽ آہاں وتی راج ۽ باسک ۽ بہر جوڑ بو نگ ۽ جار ۽ جنت۔ نو کیں مردم مرگ ۽ زند، غم ۽ وشیا جنگ ۽ جیرٹھانی تہا ہماراج ۽ ہمراہ داری ۽ قول ۽ کن انت ۽ وتی پیسریگیں راجی نام ۽ یلہ دینت ۽ نو کیں قبیلہ ۽ نام ۽ زورانت۔ اے دوئیں کہولانی میانچی ۽ کہ سانگ بندی یے بیت آہڈپروشی سانگ بندی گشگ بیت۔ پنجلور ۽ میتگ وشاپ، سور دو، گچک ۽ اور ماڑہ ۽ مردماں ہڈپروشی سانگ بندی کتگ۔“ ۱۵

”ایشی چہ ابیدیک مزن ۽ شر ذاتیں کہول ۽ مردے گوں کساں ذاتیں مردے ۽ سانگ بندی بہ کنت اے اوں ہڈپروشی سانگ بندی گشگ بیت۔ اے پیمیں سانگ بندی گیشتر مہر ۽ دوستی ۽ بنیات ۽ کنگ بنت۔ ایشی مستریں تاوان اے بیت کہ ہما ہڈپروشین بچک ۽ برات ۽ گہار یا آئی کہول ۽ مردم گوں آئی چکاں سانگ بندی نہ کن انت۔“ ۱۶ ”مکران ۽ دگ اور ماڑہ ۽ اے پیمیں سانگ بندی ۽ دروشم باز کچ ۽ پنجلور ۽ کم گندگ ۽ کسیت۔“ ۱۷

بلوچ راج ۽ گوں ایندگہ راجاں سانگ بندی:- ”اے سانگ بندی ۽ آروس بلوچانی رسمے نہ بوتگ البت مکران ۽ تہا سانگ بندی یے یک تہرے گشگ بیت چے آ کہ

گوشتگیں و ہداں مکران ۽ بلوچاں گوں در قوم بزاں اوگان، کوچہ (آغا خانی) پنجابی، پٹھان، مہاجر، سندی، نیپالی، بنگالی ۽ فارسی آں سانگ بندی کتگ۔ بلوچاں دری راجانی بچک زرتگ انت ۽ آہانی جنک اوں گوں وتی بچگاں سانگ داتگ انت۔ اے پیہیں سانگ بندی ۽ مستریں سبب مالی ۽ نیکر اہی بوتگ انت، بازیں ہند ۽ دمگاں دری ملّا اتلگ انت آہاں مسیتاں نماز وانینگ ۽ میتگ ۽ چکان ۽ سی پارہ و قرآن ۽ وانگ ہیل داتگ۔ نیکر اہی کارانی مُرّہ مردماں آہان ۽ وتی جنک سانگ داتگ انت۔ دومی سبب ایش انت کہ مکران ۽ تہادری سرکاری کارندہ اتلگ ۽ جاہ مند بوتگ انت بازیں نزور ۽ کم دستیں مردماں پہ وتی جنکائی و شمالی ۽ لاپ سیری ۽ حاطر اگوں ہما مردماں سانگ بندی کتگ۔ ایشی چہ ابید مکران ۽ بے پار ۽ نیادی گیشتر دری مردمانی دست ۽ بوتگ، پڈی ۽ دکان ہماہانی بوتگ انت، اداوں مہلونک ۽ وتی زند بُودی نگیکیں جاورانی سوب ۽ ہماہر گار ۽ سیریں مردمان ۽ وتی جنک سانگ داتگ انت۔ “۱۸۔ یک نیمگے ۽ اے پیہیں سانگ بندیانی مول ۽ مُراد جنکائی و شمالی ۽ سوبناکی بوتگ تہ دومی نیمگ ۽ بلوچاں وتی شان ۽ شرپ ۽ برزکنگ ۽ حاطر امزن مزنیں سرکاری ۽ سیریں مردماں گوں سانگ بندی کتگ۔ بزاں غریب ۽ نیز گاراں پہ نان ۽ امیر ۽ ہز گاراں پہ نام ۽ گوں دری مردماں سانگ بندی کتگ۔“ ۱۹۔

”مکران ۽ بلوچانی راجد پتر ۽ تہا گیشتر دری راجانی مردیناں گوں بلوچانی جنکاں سانگ کتگ، بے مروچاں بلوچ دری راجانی جنکاں زورگ ۽ انت البت تیاب دپی ہند اور ماڑہ ۽ مردمانی گوں دری راجاں سانگ بندی گوں جوانیں دروشمے ۽ گندگ ۽

کئیت۔ ایشی بنگی سوب اودء جاہ منند ایس دری مردمانی بازیء ہندی مردمانی نزوریء کم
دستی زانگ بیت “۲۰۔ ”مکرانء کوہء کوچگء دشت گیاباناں نندوکیں مردم گوں
دری مردماں سانگ بندی نہ کن انت۔ کلگی تبء لیکھے مردم اے پیہیں سانگ بندیاں
پہوتء عیب لیکنت۔ “۲۱ ”پنجگورء، لہتیس میہنگاں دری مردماں اتلگء سانگ کتگ،
بلے ہمودا جاہ منند بوتگء سوبء آہانی پدر تیج وتی بُنء بیہہء چہ ماتء کہولء پدر کن
انت۔ اے ہما بُن پیرکانی پدر تیج انت کہ آچہ وتی کہولاں ابید ایوکء مکرانء اتلگء
جاہ منند بوتگ انتء سانگء آروس ایش کتگ۔ آہانی رسمء رواجانی تہا بدلی نیست
البت اگاں دری مردمء وتی بلوچیں جن چہ مکرانء ڈٹ سندھء پنجابء برتگ گڈا
آہانی دودء ریدگء زندء گوازینگء تبء میل مٹ بوتگ انت۔ مروچاں مکرانء
تہا اے پیہیں سانگ بندی باز کم گندگء کئیت۔ چہ اے وٹیں سانگ بندیاں بلوچانی
زبان، تیچء پوشتاکء دودء ریدگ باز اثر مند بوتگ انت۔ “۲۲

باجائی آروس:- ”باجائی ہما جنوزا میں زال انت کہ آئی مرد (جود) مر تگء آچہ وتی
مردء براتء ابید گوں دگہ کسء آروس نہ کنت۔ باجائی آروس بزاں بیراں بوتگیں
براتء جنوزا میں زالء سانگ کنگ۔ “۲۳ ”اے وٹیں آروس بلوچ چاگردء بہر
زانگ بنت۔ گیشتر گوں ہما زالء آروس کنگ بیت کہ آوتی رشتہ دارے بہ بیت، آرا
چک بہ بیت، آئی چندء چک کساں بہ بنت، پہ دومی آروسء رضامنڈ بہ بیت۔ گڈا آئی
مردء برات آرا نکاح کنت، آروسء ایندگہ رسم ادا کنگ نہ بنت۔ بازیں جوبہ
کنوکیں مردم وتی براتء گڈء مالانی دستء کنگء حاطر اباجائی آروس کن انت

۱۰ لہتیں مردم چک نہ بونگ ۽ سوب ۽ گوں نثار ۽ آروس کن انت کہ برات ۽ چک
 آئی پیری ۽ کماشی ۽ آرا کماک بہ کن انت۔ باجائی آروس ۽ تہا مارا بنی آدم ۽ حقانی پیلو
 کنگ ۽ وتی مریگیں برات ۽ لوگ ۽ آئی چکانی آباد کنگ ۽ پنت رس ایت۔ “۲۴
 ادلی بدلی ۽ سانگ بندی ۽ آروس:- ”سانگ بندی ۽ اے دروشم بلوچانی کگیں لگانی تہا
 گندگ ۽ کنیت۔ بروہی ۽ مری بلوچانی تہا سانگ بندی ۽ اے تہر باز نامدار انت ۽ گیشتر
 وت من وت ۽ کنگ بیت۔ مکران ۽ تہا شش درسد ادلی بدلی ۽ سانگ بندی کنگ بنت۔
 اے پیہیں سانگ بندیانی تہا یک نیمگے ۽ رشتہانی سانکل سک مہر ۽ محکم گندگ ۽ کایننت تہ
 دومی نیمگ ۽ بنی آدم ۽ تب ۽ میل ۽ واہشت گٹ گیر کنگ زانگ بنت۔ ادلی بدلی سانگ
 بندی ۽ تہا گیشتر لب نہ بیت بلے بازیں مردم وتی منشاء لب ایر کن انت۔ “۲۵
 ہپوکی (دو جینی، سے جینی، چار جینی) سانگ بندی ۽ آروس:- ”یک مردے ۽ دو جن
 وت من وت ۽ ہپوک گشگ بنت۔ ۲۶ مکران ۽ بلوچانی تہا دو جینی ۽ سے جینی آروس
 کنگ ۽ روایت بازیں جاہاں گندگ ۽ کنیت۔ اے پیہیں آروس چہ بازیں سوب ۽
 کنگ بنت، چشکہ یک مردے ۽ اولی جن آئی تب ۽ وڈ ۽ مہ بیت، آرا نادوست بہ بیت،
 مردے ہر مت ۽ گت مہ کنت، آئی واہشت ۽ تہا ہاں پیلو مہ کنت، ناجوڑ ۽ سنٹ بہ بیت یا
 دگہ بازیں ہنر ۽ ہیلہاں مرد دومی، سیسی ۽ چارمی آروس ۽ کن انت۔ اگاں مردے ۽
 گوں جنیں چلے ۽ آروس بہ بیت گڈا جنک ۽ لوگ ۽ الم ۽ شاد ہی مراکش ۽ آروس دود ۽
 ریدگ برجم دارگ بنت بلے اگاں گوں جنوزامے ۽ آروس بہ بیت گڈا مرد گوں وتی
 لہتیں نزمیکیں مردمانی ہمراہی ۽ بانور ۽ لوگ ۽ روت ۽ نکاح کنت۔ آروس ۽ حرچ ۽

درج ۽ پرداج زر ۽ دروشم ۽ دنيگ بنت۔ بلوچاني تب ۽ ميل ۽ تهادومي آروس يك المي
اين كارے زانگ بيت ۽ الم ۽ دومي آروس ۽ تماہ ۽ دارانت“۔ ۲۷

مزن ۽ مري ۽ سانگ بندي ۽ آروس:- ”سانگ بندي ۽ اے تهر مکران ۽ هند کچ ۽ پنجگور
۽ گچکي ۽ گوادر ۽ جيوني ۽ شهزادگ کهول ۽ تهاست انت که آسد در سدوت من وت ۽
سانگ بندي کن انت ۽ وتي جنگاں دگہ کهول ۽ راجاني تها سانگ نہ دينت اگاں وتي
کهول ۽ تها هم سراين بچک يا جنگ مہ بيت گڈا آوتی چڳاں تاں چل سال ۽ امبر ۽ آروس
نہ دينت، اے دونين کهول مروچاں وتي مٺي ۽ بروبرين کهولاني تها سانگ بندي کنگ ۽
انت۔ پنجگور ۽ سور دو ۽ ميتگ ۽ قمبراني کهول ۽ مردم چل تاں پنجاہ سال ۽ امبر ۽ پيسر
آروس نہ کن انت“۔ ۲۸

جنوزام ۽ سروزام ۽ سانگ بندي ۽ آروس:- ”جنوزام هما زالبول ۽ گشتنت که آئی مرد (جود)
بيراں بوتگ يا آئی سُهَن دنيگ بوتگ انت، هے پيم ۽ سروزام هما مردانت که آئی لوگ
بانک بيراں بوتگ يا آرا جن ۽ يله کنگ۔“ ۲۹ ”مکران ۽ تها پيشي زانگ ۽ جنوزام ۽
سروزام ۽ آروس گوں ارزانيں نيادے ۽ کنگ بوتگ۔ اگاں مردے ۽ جن يا جنے ۽ مرد
بيران بوتگ يا آهاني ميانجي ۽ سُهَن ۽ جتائي بوتگ تہ الم ۽ آهاں دومي آروس کنگ۔ گُرن ۽
لنگري اوں اے آروس ۽ مزنين سوبے بوتگ، بازين جنوزاماں وتي چڳاني لاپ ۽ والينگ ۽
حاطر دومي آروس کنگ۔ جنوزام ۽ آروس ۽ حرج ۽ درج نہ بوتگ ۽ سوب ۽ وهديگين
مُلاهاں جنوزام په نندگ ۽ نہ اشتگ ۽ آهاں ۽ نکاح ايش کنگ ۽ لوگ ۽ پترتگ انت“۔ ۳۰
”جنوزام په دومي سانگ ۽ کنگ ۽ وتي مستر ۽ وکیل وت انت پميشکه دومي سانگ ۽ کنگ آئی

منشا انت۔“ ۳۱” بلوچ چاگردے تہاگو سنگیں زمانگ ء جنوزام ء سروزام ء سانگ ء آروسانی
 مزنیں کسہ یے گندگ ء کئیت۔ ہنچیں زابلول بوتگ انت کہ اولی مردے بیرانی یاجتائی ء
 پدومی آروس، چہ آئی بیرانی ء رند سیمی ء چارمی تاں شش مردے گوں آروس ایش کتگ
 ء گڈ سراوت بیراں بوتگ انت۔ ہے پیم ء سروزامانی اوں مزنیں لڑے است انت کہ
 آہاں ہمک جن ء بیرانی ء پدومی ء سیمی آروس الم ء کتگ۔“ ۳۲” پخجورے تہا چنشین چک
 است انت کہ آہانی مات ء چہ یک مردے ء بیرانی ء پدومی ء چہ دومی ء بیرانی ء پد گوں
 سیمی مردے آروس کتگ۔ ۳۳

”مروچی اوں مکران ء بازیں ہند ء دمگاں جنوزام ء سروزام ء آروس بوتگ
 ء انت بلے آروس ء اے تہر چو پیشی زمانگ ء پیم ء رواج نہ گپتگ، ایشی بنگی سوب
 ہزگاری ء سیری، چکانی آکبت ء پگر ء وشحالی یاچہ چکانی نیمگ ء آروس کنگ ء موہ نہ
 رسگ انت۔ اے پیمیں آروس ء کنگ ء سوب مردے جن ء پیری ء کماشی ء وہدے یک
 دومی ء را آسراتی دینگ ء ہمک روچی ایں زندے سکلی ء سوریا نی تہا کمک ء مدت کنگ
 انت چیا کہ بازیں مردمان ء چہ پیری ء نزوری ء نوکیں چک نہ بیت تاں زندگ انت
 مردے جن یک دومی ء باہوٹ بنت۔ اگاں کسے ء راچہ اولی جن ء یاچہ مردے چک بہ
 بیت بلے آوں دومی آروس ء کنت۔ لہتیں مردم گوں جنوزاماں ہے خاطر آروس
 کنت کہ جنوزام ء چہ پیسرگیں مردے مال ء لب گوں بیت۔“ ۳۴

”بلوچ چاگردے تہا سہن گروک یاد یوکیں جنوزام ء گوں آروس عیے لیگک
 بیت آئی سہنانی یاجتائی ء پشدر الم ء چارگ بیت۔ گوں سہنی ایں زابلول ء کم آروس

کنگ بیت۔ جنوزاماں گوں گیشتر سرورام یا آروسی ایں مرد آروس کن انت بلے
 سرورام گیشتر گوں جنیں چُگاں آروس کن انت، آترا آروس ۽ کُلّیں حرج ۽ درج
 گرگ بنت۔ بانور ۽ لوگ ۽ آروس ۽ رسم ورواج دُڑکی، ہٹی ۽ سرگُوپی ۽ رسم اداکنگ
 بنت۔ سرورام گوں میتگ ۽ لہتیں سروگ ۽ کماشیں مردمانی ہمراہی ۽ بانور ۽ لوگ ۽
 روت ۽ نکاح کنت آئی کرادگہ ہچ پیہمیں آروسی مراکش برجم دارگ نہ بنت۔ “۳۵
 ہنج، فیصلہ ۽ سانگ بندی:- ”ہنج ۽ بنگلی بزانت مرک یا حون ۽ بدل ۽ جنک ۽ سانگ
 دینگ انت۔ “۳۶۔ ”اگاں یک مرد ۽ دست ۽ کوشے بہ بیت ۽ مرد ۽ بیران بہ
 بیت گڈا بلوچی جرگہ ۽ دیوان ۽ تھااے فیصلہ کنگ بیت کہ حونی وتی گہار، گہارزتک،
 برات زتک، ناکوزتک، تروزتک یا نرتیکیں رشتہ دارے حون بہاء بدل ۽ مرتگیں
 مردم ۽ کہول ۽ سانگ بہ دنت، ایشی دوسوب انت اولی ہماکس کہ بیراں بوتگ اے
 سانگ ہمائی حون ۽ بہا انت ۽ دومی ایش کہ چہ اے کوش ۽ پشت ۽ مز نیں دل گرانی ۽
 ناتپاکی یے بوتگ، ہما دل گرانی ۽ پہ مہر ۽ بدل کنگ ۽ حاطر اے سانگ بندی کنگ
 بیت۔ دوئیں کہولانی تھاامن ۽ ایمنی، کیوئی ۽ تپاکی ۽ استااے سانگ بندی یک مز نیں
 ارزشتے دارایت۔ “۳۷

”چوناہا سانگ بندی ۽ اے تہر مری ۽ بروی بلوچانی قبائلی رسمے کہ آہاں چہ
 سندھ ۽ زرتگ بلے مکران ۽ بازیں ہند ۽ دمگاں چٹشکہ پچگور ۽ کوچگ گوارگو، پروم، کچ
 ۽ ہند بلیدہ، زمران، دشت، بلنگور، مند ۽ تمپ ۽ تیاب دپی دگ جیونی ۽ اے پیہمیں
 سانگ بندی کنگ بوتگ انت۔ “۳۸

مُچی ءیک روچی ایس آروس:- ”یک روچی ایس آروس مکران ء تیاب دپ ء بلوچانی
گور ء بر جاہ انت۔ منگیر ء چیر ء بازیس آروسی مُچ بنت۔ بزاں کیے ء گیش مردمانی یکجاہ
ء یکپارگی ء سیر کنگ بیت“ ۳۹ ”گُلانی آروس ء رسم ورگ ء نکاح کیگیس روچ ء بنت۔
اے دود ء ردا گوادر، سُر بندر، پسنی ء اور ماڑہ ء مردم یک روچی ایس آروس کن انت۔
ہے ہند ء دمگانی ہزگار، مسقط ء دری ٹکاں کار ء روزگار کنوکیں ہست مند ایس مردم
وتی چک ء بُرک ء یا آئی آروس ء وہد ء وتی میتگ ء نیزگار ء کم دستیں مردماں گوں وتی
چُگانی آروس ء یکجاہ آروس دینت ء آہانی آروس ء کُلیں حرج ء درچاں وت سگت انت،
چہ اے پیمیں دود ء یک نیمگے ء آروس ء رسم سرجم بیت، دومی نیمگ ء بلوچانی یکجانی ء
تپاکی ء گوں وت من وت ء مُمک ء مدت پدربیت۔ مکران ء ایندگہ دمگاں دوبرات،
برات ء برات زتک، ناکوزتک ء تروزتک یا ناکو ء گہارزتک یا برات زتک ء آروسی
مراگش یکجاہ اداکنگ بنت بلے بازیس سالونکانی یکجاہ آروس ء رسم تیاب دپی ہنداں
بر جاہ انت“۔ ۴۰

مہری سانگ بندی ء آروس:- ”مہری سانگ بندی بلوچ دودانی تہا ہوار نہ انت ناکہ
آروسی رسمے گشنگ بیت البت مکران ء تہا سانگ بندی ء اے تہر گیشتر چہ نوکیں دور ء
آسراتی ء وت سری ء روان گپتگ ء گندگ ء کنیت، ایشی تہارنگ ء دروشم، ہند ء
دگ، ٹک ء کہول، وتی ء دری چارگ نہ بنت، اے سانگ بندی ء تہا تہنا مہر دیم ء
دارگ بیت۔ مہری سانگ بندی دوپیم ء کنگ بنت، اولی ایش انت کہ اگاں یک بچکے ء
گوں جٹکے ء مہر ء دوستی یے بیت گڈا بچک ہے ہبر ء وتی مات ء گہاریالوگ ء سروگیں

مردماں ۽ سر کنت کہ فلاں جنک آرزو دوست انت آئی گپّ پہ سانگ بندی ۽ دیم ۽ برگ بہ بیت، بچک ۽ مردم گند ۽ مند کن انت ۽ اے بابت ۽ شور ۽ سلاہ ۽ رند پہ وتی نچ ۽ خاطر اجنک ۽ لوگ ۽ رونت ۽ سانگ لوٹی کن انت بزاں اے مہری سانگ بندی دوئیں کہولانی میانجی ۽ ٹہینگ بیت۔“ ۴۱

”مہری سانگ بندی ۽ دومی وڑ دوپہ دوئی یے آروس انت۔ اگاں بچک ۽ جنک ۽ راگوں یک دومی ۽ عشقی کسہ ۽ مہری داستا نے است بلے چہ کہول ۽ مردمانی ترس ۽ بیم ۽ آوتی کس ۽ عازیزانی دیم ۽ اے ہبر ۽ پدر کت نہ کن انت کہ آہانی سروگ ۽ کہولانی مزینیں مردم اے سانگ بندی ۽ نہ من انت ۽ نہ وٹشی ۽ دل گرانی ۽ درشان ۽ کن انت۔ بازیں تگ ۽ تاج ۽ تکانسریاں رندو ہدے کہ بچک ۽ جنک پہ وت ۽ دگہ بچ وڑیں راہ نہ گند انت گڈاچہ مکران ۽ ڈن کر اچی ۽ سندھ ۽ دمگاں رونت، وتی رازداریں کسے ۽ باہوٹ بنت ۽ ہمودا قاضی ۽ کرا نکاح کن انت۔ لہتیں و ہد ۽ پد کہ مردمانی زہر جہل کپ انت گڈا سالونک ۽ بانور وتی نزیکیں مردے ۽ کرا اکاينت ۽ آئی باہوٹ بنت، گوں جاورانی سارتی ۽ وتی لوگاں واتر بنت بلے مات ۽ پت یا کہول ۽ مردم آہاں دیم ۽ نہ گنج انت۔ میتگ ۽ مردم ۽ لس مہلونک نہ ایوک ۽ آہاں ملامت کنت بلکن ۽ گوں جو انیس پیسے ۽ چہ آہاں نزیکی ہلاس (Social boycott) کنگ بیت، چہ اے نا وٹشیں کار ۽ سوب ۽ اگاں کسے چہ وتی چک ۽ ایوک ۽ دل گراں بہ بیت بلے میتگ ۽ مردمانی شگان ۽ بیتالاں الم ۽ بچک ۽ جنک کٹشگ بنت۔ چہ اے پیمیں آروس ۽ پشت ۽ نود ۽ ٹہہ درسد مردمانی بلوچی ننگ ۽ ناموس ہما و ہد ۽ جاہ جنت کہ یک بلوچے ۽ جنک چہ

وتی لوگ ء در بنیت ء گوں دوست دار ء دگہ ہند ء دگے بے روت۔ “۴۲۔ ” پچگلور، کچھ ء پسنی ء، لہتیں ہلک ء میتگاں اے ڈولیں سالونک ء بانور مرگ ء آماج بوتگ انت، آہانی پت ء برات یا کہول ء مردماں آہان ء کشتگ انت۔ اے پیمیں کوشانی پد ء چہ دوئیں کہولانی نیمگ ء دگہ جنگ ء حیرہ کنگ نہ بیت۔ “۴۳۔ اور ماڑہ، گوادر ء جیونی ء مہری آروس ء، لہتیں کسہ اول دیم ء اتلگ انت بلے آہانی پشت ء کشت ء کشار نہ بوتگ البت گوں سالونک ء بانور ء نہ وشئی ء در شان الم ء کنگ بوتگ۔ “۴۴۔ ” چوناہا بلوچ چاگرد ء تہا یک حسنے ء گوں بچکے ء چچک ء روگ جوانیں عمل ء کارے لیگ نہ بیت بزاں حیا داریں مردم اے پیمیں کار ء بلوچی روایت آنی حلاپ گشت بلے اے کار ء پشت ء بچک ء جنک ء کشتگ اسلام ء تہا بے دود ء ناحق انت۔ “۴۵۔

حلالہ:- ” حلالہ ء بزانت یک چیزے ء حلال کنگ انت، حلالہ ء نوبت ہما و ہد ء کنیت کہ و ہدے مرد ء جن ء میانجی ء جتائی سہنانی دینگ ء صورت ء بہ بیت ء پد ء آہاں چہ یکے یادوئیں پہ وتی کشتگیں کار ء شوماں بہ بنت ء مرد ء جن بوتگ بہ لوٹ انت، گڈا ہما زالبول ء گوں دگہ مردے ء آروس کنگ المی انت۔ چار ماہ ء دہ روج ء رند زالبول گوں دگہ مردے ء آروس بہ کنت ء چیزے و ہد گوں مرد ء بہ گوازینیت۔ نوکیں مرد وتی منشاء زالبول ء سہناں بہ دنت گڈا آگوں وتی کہنیں مرد ء پداسانگ کت کنت۔ مذہبی حوالہ ء حلالہ یک غیر شرعی ء سلئیں رسمے۔ حلالہ ء آروس گوں آیینگی ء بے ترک ء توار ء کنگ بیت ہمیشہ ایشی تہا ایوک ء نکاح بیت، آروس ء ایندگہ رسم ء رواج ادا کنگ نہ بنت۔ “۴۶۔

”پیشی زمانگ ۽ حلالہ کنوکانی سر ایراد گیری ۽ تڑن ۽ پیگور نہ بوتگ، چا گرد ۽ سر اند ہی ۽ نیکر اہی مردمانی اثر نہ بوتگ انت، ہر کس ۽ شتر ۽ حراہیں کاروتی دوستی ۽ نادوستی ۽ بنیات ۽ کتگ۔ ہمیشک آوہداں حلالہ ۽ آروس چو ایندگہ آوسی تہرانی پیم ۽ کنگ بوتگ۔ چہ سہن ۽ جتائی ۽ رند جئاں وتی کہنیں (جود) مرد ۽ مرداں وتی کہنیں جن پد ۽ آروس کتگ انت۔“ ۴۷ ”پنجگور ۽ کچ ۽ لہتیں دمگاں بازیں زالاں پہ حلالہ ۽ حاطر ادومی آروس کتگ بلے آنوکیں مرد ۽ مہر ۽ وشیاننی تہا ہمنکس دزگٹ بوتگ انت کہ پد ۽ چہ نوکیں مرد ۽ وتی سہنانی رگرگ ۽ گوں کہنیں مرد ۽ آروس کنگ ۽ گماں ایش نہ کتگ۔“ ۴۸

”مروچی ایں زمانگ ۽ مکران ۽ تہا جن ۽ سہن ۽ دینگ ۽ رواج باز کم انت، ہمیشک پشومانی ۽ آئی پشت ۽ حلالہ ۽ آروس ۽ روایت کم کم ۽ ہلاس بوتگ۔ ایشی پشت ۽ زانت ۽ زانش، و شحالی ۽ سونباکی، وت من وت ۽ سانگ بندی، آروس ۽ حرج ۽ درج ۽ کب ۽ بازی، ملا ۽ نیکو کاریں مردمانی سر ۽ سونج ۽ سر پدی دینگ گندگ ۽ کنیت۔“ ۴۹

سر شون: References

- ۱۔ مری احمد نواز، کچی، 27 جون 2016، روجء ساعت 10:18 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۲۔ رودینی محمد جان، پنجگور، 05 مئی 2016، بیگاہء ساعت 06:40 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۳۔ مری عبدالشکور، پنجگور، 07 مئی 2016، روجء ساعت 12:25 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۴۔ مری عبدالحکیم، پنجگور، 07 مئی 2016، روجء ساعت 10:20 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۵۔ مری رفیق، پنجگور، 13 مئی 2016، روجء ساعت 11:20 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۶۔ گنکی یوسف واجہ، کچی، 24 جون 2016، روجء ساعت 12:10 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۷۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1988 تاکدیم ۹۔
- ۸۔ علی جان مولوی، بلیدہ، 21 جون 2016، بیگاہء ساعت 04:11 منٹء فونء سر احوال وحوال گت۔
- ۹۔ بلوچ کریم صبیحہ، اورماڑہ، 30 جون 2016، روجء ساعت 10:10 منٹء فونء سر احوال وحوال گت۔
- ۱۰۔ بلوچ زمر دبانک، کچی، 02 جولائی 2016، روجء ساعت 11:37 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۱۱۔ مری گزریں، پنجگور، 13 مئی 2016، روجء ساعت 11:48 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۱۲۔ میاہ شتار، جیونی، 22 جون 2016، روجء ساعت 11:25 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۱۳۔ ناگمان ڈاکٹر، بل نگر، 21 جولائی 2016، روجء ساعت 12:09 منٹء فیس بکء حال وحوال گت۔
- ۱۴۔ دلوش امام، جیونی، 22 جون 2016، روجء ساعت 11:56 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۱۵۔ دشتی جان محمد، کچی، بلوچی لبر بلڈ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015 تاکدیم ۱۲۱۸۔
- احمد نور، سربیکوران، پنجگور، نواز علی، گوارگو، پنجگور، نور غفار، اورماڑہ۔
- ۱۶۔ اسلم حاجی، پنجگور، 02 مئی 2016، روجء ساعت 11:17 منٹء، دیم پھ دیم۔

۱۷۔ نور عتقار، اور ماڑہ، 30 جون 2016، روجیء ساعت 10:55 منٹ، دیمپہ دیم۔

۱۸۔ سنجرانی محمد یونس ناظم پنجگور، 18 اپریل 2016، روجیء ساعت 12:20 منٹ، دیمپہ دیم۔

۱۹۔ علی جان مولوی، بلیدہ، 21 جون 2016، بیگاہء ساعت 04:34 منٹ، فونء سر احال و حوال گت۔

۲۰۔ جگنوآسلم راحیلی، پسنی، 27 جون 2016، بیگاہء ساعت 03:55 منٹ، دیمپہ دیم۔

۲۱۔ مومن منیر، پسنی، 27 جون 2016، پیشیمء ساعت 02:10 منٹ، دیمپہ دیم۔

۲۲۔ گجلی عبد الحمید مولوی، پنجگور، 20 اپریل 2016، روجیء ساعت 10:18 منٹ، دیمپہ دیم۔

۲۳۔ ہاشمی ظہور شاہ سید، کراچی، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی 2000 تاکدیم ۸۲۔

۲۴۔ چاکر رفیق، پروم پنجگور، 10 جون 2016، روجیء ساعت 10:27 منٹ، دیمپہ دیم۔

۲۵۔ بلوچ غلام جان میر، پنجگور، 25 مئی 2016، روجیء ساعت 12:34 منٹ، فونء سر احال و حوال گت۔

۲۶۔ دشتی جان محمد، کبچ، بلوچی لبر بلڈ، بلوچی اکیڈمی کونٹہ 2015 تاکدیم ۱۲۱۵۔

۲۷۔ ملازئی علی جان 13 اپریل 2016، سہبء ساعت 10:10 منٹ، دیمپہ دیم۔

۲۸۔ بلوچ خدا بخش، گوادر، 22 جولائی 2016، بیگاہء ساعت 04:37 منٹ، دیمپہ دیم۔

۲۹۔ ہاشمی ظہور شاہ سید، کراچی، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی 2000 تاکدیم ۳۸۰۔

۳۰۔ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روجیء ساعت 10:17 منٹ، فونء سر احال و حوال گت۔

۳۱۔ وفاراشد، پنجگور، 10 اپریل 2016، روجیء ساعت 11:00 منٹ، دیمپہ دیم۔

۳۲۔ گجلی ذاکر، پنجگور، اپریل 2016، بیگاہء ساعت 04:20 منٹ، دیمپہ دیم۔

۳۳۔ شہزادہ عبدالعزیز، گبد، 26 جون 2016، روجیء ساعت 10:10 منٹ، فونء سر احال و حوال گت۔

۳۴۔ فیروزہ بانک، کبچ، 02 جولائی 2016، روجیء ساعت 11:48 منٹ، دیمپہ دیم۔

- ۳۵۔ صفیہ بی بی، تمپ، 18 جولائی 2016، سہبء ساعت 09:20 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۳۶۔ دشتی جان محمد، کچی، بلوچی لبریلڈ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015 تا کدیم ۱۲۳۶۔
- ۳۷۔ عبدالعقار، ٹر بندر، 28 جولائی 2016، روتچء ساعت 10:53 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۳۸۔ میا ہشتار، جیونی، 22 جون 2016، روتچء ساعت 11:35 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۳۹۔ مری صورت خان، کوئٹہ، گنشین ردانک، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2012 تا کدیم ۸۷۸۔
- ۴۰۔ حسین عاشق، پسنی، 27 جون 2016، بریگاہء ساعت 03:42 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۱۔ خان ہاشم، پنجگور، 26 مئی 2016، سہبء ساعت 09:14 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۲۔ ثاقب شکر اللہ، تمپ، 16 جولائی 2016، روتچء ساعت 02:34 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۳۔ اعجاز ماسٹر، گنر، 21 جون 2016، روتچء ساعت 12:22 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۴۔ میر عمر میر، پسنی، 10 اگست 2016، روتچء ساعت 02:49 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۵۔ مولا بخش مولوی، پنجگور، 19 اپریل 2016، بریگاہء ساعت 06:40 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۶۔ محمد اعظم حافظ، پنجگور، 5 اپریل 2016، روتچء ساعت 12:25 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۷۔ علی احمد مولوی، پنجگور، 10 مئی 2016، روتچء ساعت 10:10 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۸۔ امین جان واجہ، پنجگور، 21 مئی 2016، روتچء ساعت 11:25 منٹء، دیکم پہ دیکم۔
- ۴۹۔ بلوچ شریف، کچی، 24 جون 2016، روتچء ساعت 12:50 منٹء، دیکم پہ دیکم۔

مکران ۽ بلوچانی آروس ۽ دود ۽ ر بیدگ

(The Baloch marriage system in Makkoran)

”بلوچانی رسم ۽ هوریں عادت دو وڑیں انت کیگے همانت که آهانی کار بندی گوں مردم ۽ چند ۽ واگ ۽ توان ۽ بیت، دومی همانت که آراج ۽ هوریں قانود انت۔ اے وڑیں رسم شرید اریں نپ ۽ سیت ۽ پھ راج ۽ کار پدانی بَر ز دارگ ۽ باز مزن مارگ بنت پمیشکا ایشانی پابند بونگ هر کس ۽ ناکس ۽ سر ۽ المی انت۔ اے وڑیں رسمانی یله دنیوک ۽ شنگان ۽ پیگور جنگ بیت، بازیں مردم سزا اول دنیگ بنت۔ رسمانی پُروشنگ ۽ بدنای ۽ برات سندی ۽ آسر ۽ دیم ۽ کنیت پمیشکه چاگرد ۽ تها همک مردم ۽ جهد همیش انت که آوتی دود ۽ ر بیدگانی پہازوک به بیت“۔ ۱

”بلوچانی رسمانی مستریں شری همیش انت که آهانی نیام ۽ یکجا هی ۽ مچی سک باز گندگ ۽ کنیت۔ رسم یک دومی ۽ گمک ۽ مدت، گلیں تک ۽ راج ۽ پانیدگ، شتاتی، آبادی ۽ سلامتی ۽ سوبناکی ۽ بنیات ۽ سر ۽ ایر انت۔ اے شری همک رسم ۽ تها گندگ ۽ کاین ۽ بلوچانی رسمانی مستریں مقصد همیش انت۔ دُگنیاء تها یک اُستمانے ۽ پچا آرگ ۽ واستا که آپونیں راجے، آئی رسم ۽ دود ۽ کار پد چارگ بنت۔ پمیشکه چه رسماں اے پدر انت که آچه قانود ۽ گیشتر پانیدار انت ۽ مردم ایشانی سر ۽ جوانیں رنگے ۽ بهیسه گت کنت، چه ازل ۽ بلوچانی آروسی دود ۽ ر بیدگانی قانود اول باز مہر ۽ محکم انت، هے سوب

انت کہ ایندگہ راجانی نسبت ء بلوچ راج ء تہا سہن دینگ باز کم انت۔ سانگ ء آروسانی پرورش نہ ورگ ء مرد ء جن ء میانجی ء جتائی نہ بونگ ء مستریں سوب بلوچ ء قانونانی توندی ء قول ء کرا آنی پاسداری انت۔ بلوچ دود ء ربیدگ ء تہا مارا بازیں آروسی رسم یک ہو ریں ء شریدا ریں دروشے ء گندگ ء کاینٹ کہ آہانی تہا یکجا ہی، تپاکی ء گوں یک دومی ء نمک ومدت ء پنت رسیت“۔ ۲

”بلوچ چاگرد ء تہا پت ء ذمہ واری انت کہ بچکیں چک ء اولی آروس ء حرج ء درج ء چہ وتی مالاں دنت، اگاں کسے ء بچکیں چک باز انت گڈا اولی ء گڈمی چک ء آروس ء پہ گل ء شاداں کنائین ایت۔ سانگ ء حاطر اچکانی زند ء سال ء ماہ ء مزنی ء کساننی بزاں عمر ء تک ء پہنات چارگ نہ بنت بلے آروس ء وہد ء جنک ء بچک ء لائق ء ورنائی الم ء چارگ بیت۔ وہدے کہ بچک ء عمر بیست سال ء جنک ء عمر شانزده سال بوت، آہان ء آروس دینگ بیت۔ مکران ء تہا کساں سالیں چکان ء آروس ہما جاہاں دینگ بیت کہ آہند کوہ ء کوچگ گشگ بنت یا کسے ء مستریں چک جنک بہ بنت ء آئی گڈمی چک بچکے بہ بیت گڈا اے پیمیں جاہاں بچک کساں سالی ء تہا آروس دینگ بیت۔ بچک ء عمر دو انزده سال ء جنک ء عمر نہہ سال بہ بیت گڈا آروس دینگ بنت۔ ہر گاریں مردم وتی چکاں چہ بیست تاں بیست ء ہشت سال ء میانجی ء آروس دینت، نیز گاریں مردمانی چکانی آروس سکیں کسانیں عمر ء یا باز مزنیں عمر ء تہا بنت۔“ ۳ اے بابت ء پنجگور ء کیچ ء جاہ مندا ایں مری بلوچانی کہنیں رسے است انت کہ آوتی چکاں باز کساننی ء بزاں نہہ تا دو انزده سال ء عمر ء آروس دینت۔ کساں سالی ء تہا چکانی پت نکاح ء وہد ء

وت قبولیت زورانت وهدے کہ چک لائق ءمزن بنت گڈا یکجاہ کنگ بنت بلے بازیں
جاہاں چه نکاح ءرند بچک ءجنک یکجاہ بنت۔“ م

”آروس ءرسمانی تہا“ قول“ یک الٰہی ایں رسمے زانگ بیت۔ دل ءپاہار ء
گوں کجام حبر کہ زبان ءسرا بنیت آرا“ قول ”مُشنت۔ قول گیشتر بچک ءمات، گہار
ءبنگ کن انت۔ اگاں ماتے ءیک بچکس چلے بیت گڈا آرا“ ”یکو“ مُشنت۔ آماں ءپیت
ءگہار ءبلک ءسک دوست بیت ءکلیں مردم پہ یکو قولیگ بنت، پہ آئی وشیان حاطرا
وت ءندر کن انت۔ یکوئی وشئی آہانی زند ءمستریں تماہ بیت۔ اگاں اناگت ءآہانی یکو
ہنچیں نادراہی ءپُرشت ءپُروشے ءآماج بہ بیت ءمزنیں ویلے ءتہا بہ کپ ایت یاچه
نگلیگیں جاورے ءسوب ءزند ءمیتانی گڈی سیمسر آل سر بہ بیت، گڈاں ہما مات، گہار
یا بنگ پہ چک ءوشیاں مُراد یگ ءقولیگ بیت ءاے قول ءکنت کہ اگاں چک گوں
سلامتی ءزند ءوشیں روچانی نیمگ ءواتر بوت گڈا اگلاں چه پیش آرا ولی ءپیر ءزیارت
ءبر انت۔ اے رسم ”مُنت“ گُشنگ بیت بز اں یک ولی یا پیری ءنام ءمیتے ایر کنگ
بیت گڈا چه دُراہی ءوشحالی ءرند چک ہما پیر ءزیارت ءبرگ بیت ءاود ءگوگ یا پسے
حیرات کن انت ءمُنت ءپیلو کن انت، اے رسم ”مُشت“ گُشنگ بیت۔ ہے وهداں
بچک ءمات، گہار یا بنگ اے قول ءاوں کن انت کہ آچک ءآروس ءتاں سسے روچ
کوش پادانہ کن انت، پشک ءچبھی ءگور ءکن انت، سر یگ ءسرانہ کن انت، سر ء
موداں نہ رندانہ، مردیں آدمی پوشاک ءگور ءکنگ ءناچ ءکنگ ءہے پیمیں دگہ
قول کنگ بنت۔ ہے پیا اگاں یک ماتے ءچک باز انت بلے چه آہاں یکے مزنیں اڑ ء

جنجال یا آس ء آپے ء تہا بہ کپ ایت ء آرزند ء امیت مہ بیت یا آئی سانگ بندی چہ
 مز نیں جُہد ء کوشستے ء رند گوں دل ترگی ء بہ بیت بزاں چہ نا اُمیتیاں اناگت ء
 روژناہی ء یک ڈیوائے پد ر بہ بیت گڈ اِد ء اوں چک ء آروس ء قول کنگ بیت۔
 ایشاں چہ ابیدیک ویلے ء تہامات ء پت بیراں بہ بنت ء آہانی میانجی ء چک زندگ ء
 سلامت بہ بیت گڈ آئی ترو ء بنگ وتی دل ء مرادانی پیلوئی ء پہ چک ء آروس ء قول کن
 انت۔ قول چہ دل ء ہلن ء پہ وٹشیں واہگانی درانگازی ء کنگ بیت ہمیشہ الم ء آرزاپیلوکن
 انت۔“ ۵۔

آروس ء ماہ ء روج روہد ء پاس۔“ سانگ بندی ء جوڑینگ ء رند پہ آروس ء مراگش ء
 شادہانی حاطر ماہ ء روجانی وش کنگ ء چارگ بلوچ چاگرد ء تہایک المی ایں کار ء عملے
 زانگ بیت چیا کہ اے بابت ء ماہ ء روجانی یک مز نیں ارزشتے است ء بلوچ راج اے
 جبرانی مٹوک انت ء ایشانی سراستک ء بھیسہ دارایت ہمیشہ سال ء ہمک ماہ ء روجاں
 آروس نہ کن انت۔“ ۶۔

”مکران ء تہا پہ موسم ء اعتبار ء آروس ء وش تریں ماہ مولماں (مارچ)، کترا
 (اپریل) ساچاں (اگست) تومشاں (ستمبر) سارتاں (اکتوبر) گوپشاں (نومبر) تاکشاں
 (دسمبر) انت۔ سوچکاں (مئی) جلاکاں (جون) ء سہیل (جولائی) ء ماہ تبد ولوار ء باز گرم
 بنت بلے تیاب دپی ہنداں دریاورد جلاکاں ء سہیل ء ماہ ء آروس کن انت اے دوئیں ماہاں
 دریا ء ماہیگ ء شکار نہ بیت۔“ کے ”ہے پیم ء پجگور ء سہاراں (جنوری) ء اوستہاں
 (فروری) ء ماہ باز سارت بنت اے ماہانی تہا آروس کنگ ء رواج باز کم انت۔“ ۷۔ ”پسنی ء

اسلامی و شیش شپاں نکاح کنگ بیت ۽ رند ۽ گون موسم ۽ وڻي ۽ آروس ۽ ايندڙ رسم ادا کنگ بنت۔ روچاني رديءَ سڙ شبيءَ تا آدينگ (جمعہ) ۽ روچ پڙ آروس ۽ نيڪيں روچ زانگ بنت۔ “۹” جيوني ۽ تياب ۽ ايندڙ گڙ ۽ گور ۽ دمگاں نندو کيں مردم گيشتر آدينگ ۽ روچ ۽ نکاح کن انت۔ آروس ۽ روچ هما حساب ۽ اير کنگ بنت کہ آدينگ ۽ شپ آروس ۽ گڙمي شپ بہ بيت۔ “۱۰” روچ ۽ ماہاني حساب ۽ گيش ۽ گيوري ۽ رند ۽ چہ دوئيں نيملگ ۽ سانگ بنداني شور ۽ سلاه ۽ آروس ۽ تاريخ چہ آروس ۽ بندات ۽ کم چہ کم بيست روچ پيسر اير بيت۔ آروس ۽ تاريخ ۽ اير بونگ ۽ رند بچک ۽ جنک یک حاصيں ارزشت ۽ بستارے ديگ بنت۔ چہ مکران ۽ دُن بلوچستان ۽ ايندڙ دمگاں آروس ۽ بندات ۽ گون بچک ۽ “وئا بادشاه” ۽ نام ديگ بيت، آئي سنگت “وزير” شنگ بيت هے پيم ۽ جنک ۽ “وئي ۽ بانور” ۽ نام ۽ توار کن انت، آئي تزبيڪيں دزگهار کہ آروس ۽ روچاں گون آئي سر ۽ کار ۽ هنر مت ۽ دزگٹ بيت، آرا “جاني” گش انت۔ مکران ۽ تها بچک سالونک ۽ جنک “بانور ۽ سوري” ۽ نام ۽ زانگ بنت۔ بانور ۽ چاه ۽ آپ ۽ آئي کاراني کنوک، آئي سر ۽ موداني رندوک ۽ گوپو کيں زالبول “ديم دار”، “ديم نند” يا “سرگوپ” شنگ بيت۔ آروس ۽ گليں رسم ۽ رواج، ديوان ۽ مراگش، چاپ ۽ ناچ، سوت ۽ نازينک پڙ هے دوئيں کردار “سالونک ۽ بانور” ۽ خاطر ابرجم دارگ بنت۔ “۱۱”

بچار ر بچاري:- “یک دومي ۽ هم دست بونگ، کمک ۽ مدت کنگ، هور ۽ کچاه بونگ بلوچاني حاصيں هيلے۔ آروس بہ بيت يانکه پُرس، ايندڙ چاگردی کار بہ بنت يا گرانين جاور، هر حال ۽ تها بلوچ وتي برات ۽ بار ۽ بڙکنت۔ اے وڙيں کمک ۽ مقصد ايوک ۽ بار

ء سُبک کنگ نہ انت بلکن اے ہمراہ داری پہ دل ء وٹشی ء گم ء جندء تہا شریداری ء نام
انت “- ۱۲

”ہمدستی ء ہمکو پگی یے خاطر اِ بَجاری ء رسم بلوچانی تہا باز نام دار انت۔ اگاں
کسے سانگ ء آروس کنگ لوٹ ایت بلے کم گُشاد انت گڈا آپہ وتی سُور ء حرچ ء درچ ء
حاضر اِ بَجاری کنت۔ بَجار سُور ء آروس ء کُمک ء نام انت۔ بَجاری ء گرگ ء وِستا
سالونک چہ آروس ء یک ماہے پیسر پہ وتی نَزیکیں مردم، دوست ء عزیز، سیال ء
بر اہندگاں وتی آروس ء حال ء سر کنت یاوت آہانی کر روت ء وتی آروس ء بابت ء
حال ء احوال کنت۔ اے بابت ء کسے ء سر ازور کنگ نہ بیت بلکن ہمک ہرگار ء نیزگار
وتی گُشاد ء حساب ء پہ وتی وٹشی ء دل پہکی ء سالونک ء بَجاری دنت ء وتی چاگردی ذمہ
واری ء پیلو کنت۔ بَجاری ء تہا بچ ء پوشاک، سُہر ء زَر، پَس گوک، وردنی ازباب ء
ایندگہ شے سالونک ء پہ براتی دینگ بنت چہ ایشان آروس ء حرچ ء درچ گوں جوانیں
پیمے ء در کانت ء سالونک ء کوپگانی سر ء ایریں گرانیں بار سُبک تر بیت “- ۱۳

”بَجار ء دینگ یک راجی ذمہ واری یے ء ایشی زورگ بلوچ چاگرد ء تہا عیب
لیگک نہ بیت۔ اے یک پت ء پیر کی رسمے گُشگ بیت کہ آچہ کرناں رسم ء رواجانی تہا
گوں کپتگ ء پیدا ک انت۔ ایشی دو بہر انت اولی ”کُہن بدل“ انت، اگاں سالونک یا
آنی پت ء پیر کاں پیسر ء کسے ء راجاری داتگ تہا مردم الم ء بَجاری ء بدل ء دنت۔
اے رسم چہ چک ء نماسگاں بگرتاں پیرک ء بُن پیرکاں بدل ء دروشم ء ہمراہ داری
کنت۔ اگاں کسے ء جندء یا آئی چُکانی آروس بوتگ بلے پداواں آکُہن بدل ء ردء

بجاری دنت بزاں کسے ۽ بجاری زرتنگ یادانگ، گڈے آاے رسم ۽ برجم دارایت۔ ایٹی
دومی بہر ”نوک بدل“ انت، کسے ۽ اولی وار بجاری زرتنگ یادانگ، ایٹی بدل ہمائی
جندے سرے انت۔ کہن بدل ۽ رسم ۽ تہا سالونک ۽ راجاری ۽ گرگ ۽ واستا مردمانی کرا
رؤگ نہ لوٹایت بلکن ہر کس ۽ کہ آروس ۽ حال سر بیت آوت بجاری ۽ کارایت ۽
سالونک ۽ لوگ ۽ رسین ایت البت نوک بدل ۽ واستا پہ بجاری ۽ سالونک وت مردمانی
کراؤت“۔ ۱۴

”گوادر شہر ۽ اورماڑہ ۽ بجاری گرگ ۽ روایت باز کم انت، وہداں جیونی،
سُنٹ سر، نگور ۽ پلیری ۽ بجاری ۽ گرگ ۽ رسم نکاح ۽ وہدے بوتگ، نکاح ۽ چہ رند شیر کنی
۽ ورگ ۽ پیسر سالونک ۽ مردماں چہ کیے دیوان ۽ تہا پاد اتلگ ۽ بجاری ۽ جارے
جتگ۔ دیوان ۽ مردمانی کرے یک ۽ شنگ ۽ گوں برزیں توار ۽ بچار دیوک ۽ نام ۽
زرانی کسا سے گشتگ۔ سالونک ۽ کش ۽ مندو کیس مردم ۽ ہماہانی نام نبشتہ کنان گتگ
انت ۽ اے پیم ۽ بجاری ۽ رسم اداکنگ بوتگ بلے مروچاں اے رسم بیگواہ انت۔“
۱۵۔ بجاری ۽ بابت ۽ اے شرے ۽ پر بندانی راستی ۽ ہر کس من ایت۔ دِ لگوش!

اگاں سالونک منی بنتاں بہ زیرایت

بہ روت بجار بہ کنت راج ۽ وتی

وتی راج ۽ ملک ۽ مستر ۽ را

ترامادر بہ دنت دُراں وتی آں

ترا اول بہ دنت شمس ۽ سر نیگ ۽

ترا ترو ل بہ دنت ہار ء گور نینگ ء
 ترا بابل بہ دنت پاگ ء کلاہاں
 ترا بابل بہ دنت ملیں جہازے
 ترا برادل بہ دنت دست ء دوکارے
 ترا بابل بہ دنت ملکہ ہزاری
 ترا برادل بہ دنت کوش ء کباہاں
 ترا بی بی بہ دنت جل ء پناداں
 ترا واجہ بہ دنت گونگاں ردینان
 سد بن حلینی ء سے سد موزاتی
 ترانا کوبہ دنت ماہیں جنک ء

☆ ۱۶

”مکران ء چو ایندگہ مزین شہرانی پیم ء آسراتی نیست، آپیمیں آروسی ایں
 حال ء یہ زر ء کار کنوکیں مردم اوں دست نہ کپ انت کہ آروسانی کاراں بہ کن
 انت۔ پمیشکہ سور ء آروسانی و ہد ء وت من وت ء کارانی کنگ ء حاطر ابلوچانی مزینیں
 رسم ”ہشتر“ کار مرز بیت ہشتر ء بزانت چٹی ء بازی انت، بازیں مردم یکجاہ بنت ء یک
 کارے بنا کن انت کہ آہانی گوں چٹی ء ہے کار گوں آسانی ء آسر بیت۔ ہشتر یکوئی،
 تپاکی ء دوستی یے راہ ء شون دنت کہ تپاکی یے آسر چوں بیت، دوستی ء گڈ سر ء چے در
 کسیت ء گوں یک دومی ء گمک ء مدت کنگ چے پیم ء جوان انت۔ ہشتر بلوچ چاگرد ء

تہا باز نامداریں ء جو انیں چیزے ، چہ ایثی یک مردے ء را بازیں نپ ء سیت ء پائید گے رسیت۔“ ۱۷

”آروس ء بندات ء چہ بیست روچ پیسر میتگ ء ہما ہز مت گاریں زالبول کہ آہاں ”مولد“ یا ”ٹینگ“ ٹشنت ء عامیں و ہداں وتی وازدار ء واہندانی لوگاں کار کن انت ، سالونک ء بانور ء لوگ ء کاینٹ ء لوگ ء تو امیں کاراں وتی کو پگاں زور انت ہر یک لوگے ء چار چار زالبول گوں وتی چک ء جو د آنی ہما ہی ء آروس ء کارانی تہا دست مان کن انت۔ زالبول مشک ء کمبانی آپ کنگ ، لوگانی روپگ ء پھک کنگ ء لوٹو کی ء کار ء کن انت۔ آہانی چک ء لوگ واجہہ (جو د) کہ آگیشتر دہقان ء کار دار انت ء ”ٹیہہ“ ء نام ء زانگ بنت ، پس ء گوگانی کُشگ ء سل ء جون کنگ ، دار ء تل کنگ ، نارِشٹانی گرا دگ ء مہمانانی دستانی شودگ ء کار ء کن انت۔“ ۱۸

”آروس ء حال ء ہٹکنگ ء سالونک ء کس ء عازیز ء میتگ ء مردم آنی لوگ ء کاینٹ ء یکجاہ بنت۔ ہمک مردم وتی تب ء کار ء ذمہ واری ء زورایت۔ لہتیں مردم جنگل ء گیاہاں ء دار ء رند ء رونت ، چیزے مردم منگیر ء کت کنگ ء گل ء کاپر ء جوڑ کنگ ء بنا کن انت۔ پیاز ء ٹماٹر ء کوٹگ ، تالگ ء رضانانی شودگ ء مہمانانی آپ ء نان ء دیماد نیگ ہلک ء ورنایانی ذمہ واری بیت۔“ ۱۹ ”پیشی زمانگ ء چہ جُل بندی ء یک ء دو روچ پیسر سالونک ء لوگ ء ”دان چنڈی“ ء رسم ادا کنگ بوتگ۔ چہ سالونک ء مات ء نیمگ ء مولد ء میتگ ء لوٹو کی کتگ کہ بیات بی بی مہ گنج ء چک ء ”دان چنڈی“ انت۔ ہلک ء پیریں زالبول سالونک ء لوگ ء یکجاہ بوتگ انت ء آہاں آروس ء برنجانی

سنگ ۽ شالی کٽڻ انگ انت۔ اُستيا ڏُهَل ۽ زال بولا نازينڪ جتنگ۔ ايندڙ ڳه جنينان هه
 روج ۽ ورگ جو ڙڪتنگ انت۔“ ۲۰

چوڪ ڏُهَل ۽ دارگ:- ”آروس ۽ وڻيا گيش ڪنگ ۽ حاطر اچ آروس ۽ ڪ ماه ۽ پيسر
 هلڪ ۽ ميٽنگ ۽ مردم شپاں سالونڪ ۽ لوگ ۽ نندا انت ۽ ديوان ڪن انت۔ سر شپ تاں
 گوڙ بام ۽ ڏُهَل ۽ سروز بيت۔ بازيں جاهاں چ آروس ۽ ده شپ، لهتیں جاهاں سئ شپ
 پيسر ڏُهَل دارگ بنت، هلڪ ۽ ڏُهَل جنوڪيں اُستا گوں سنگتاں وتي ازم ۽ گوں جوانيں
 رنگ ۽ پيش دارايت۔ وهڙي ڪه شپ ۽ نيم ۽ ديوان گرم بيت گڏاچاپ ۽ ناچ اوں هما
 پيم ۽ تيز ڪنگ بنت۔ اگاں ڪي جا هه ڏُهَل ۽ دارگ ۽ رسم ڪجام سوب ۽ مهتل ڪنگ به
 بيت گڏ ۽ اودا جنين آدم چوڪ ۽ الهان ڪن انت۔ بازيں وشدليس مردم گوں چڙڪ
 ۽ تواضع ۽ آروسي شپاں گوں ڪندگ ۽ بچڪندگ ۽ روج ڪن انت۔ مڪران ۽ ڪوه ڪوچگاں
 جاہ مندايں مردم سُور ۽ شپاں تاں روج ۽ دراني ۽ گوں ساز ۽ زميل ۽ وڻيں توار ۽ همراہي
 ۽ گوں بلوچاني جنگ ۽ جدلاني داستاں وڪسہاني گوشدارگ ۽ گوازين انت۔ اے پيمیں
 ندارگ گيشتر تير ماه ۽ ماہڪاني شپاں گندگ ۽ ڪاينت۔ سالونڪ ۽ مردم دوچاپي ناچ ڪن
 انت۔“ ۲۱

”گودر ۽ دشت ۽ ڪوچگاں آروسي مراگش ۽ ديواناني حاطر اچ ايران ۽
 ساز گر لوٽا مينگ بنت ڪه آهاني تهيا ڪ ڏُهَل يه، دوٽمبڪ جنوڪ ۽ ڪ سُرنائي يه ۽ سئ
 ناچ ڪنوڪيں زال بول بهر زورانت ۽ تاں آروس ۽ هلاسي ۽ همڪ ساعت ۽ دماں ۽ وتي ازم ۽
 بے دروريں دروشم پيش دارانت۔ ساز گراني ديوان ۽ تهيا ايندڙ ڳه مردم گر دء گر دچپ

ءچاگردء نندا انت ءچاپ جن انت۔ دیوان ء تہانند وکیں مردم چه آہانی ازم ء اثر مند
 بنت ء آہانی سر ء زر دار انت، ہمے زر آہانی کار ء مڑ انت بلے مروچاں چه ہستیں
 جاورانی سوب ء ساز گرانی ٹولی پہ مکران ء آئیگ ء دلپروش بوتگ۔ “۲۲” و ہداں
 پنجگور ء میتگ و شبود ء تسپ ء کمال (کمو) ء احمد (حامو) گوں بلوچی ناچاں نامدار بوتگ
 انت۔ آہاں آروسانی سر ازربولی پُچ پوش اتگ ء پڑیں گلا سے آپ سر ء کتگ ء گوں
 وتی ناچاں دیوان ء تام آر تگ۔ “۲۳”

آروسی سوت ر ہالور ساز ء زیملائی دیوان:- ”آروسی سوت دو پیمیں انت یکے ہما کہ پہ
 بانور ء حاطر اجنگ بیت ء دومی پہ سالونک ء۔ آروس ء ہمک رسم ء وتی جتا جتا میں سوت
 ء پر بند انت کہ شازاں آہانی تہا سالونک ء بانور ء توسپ ء ستا کتگ۔ بازیں جاہاں
 سوت گتشیں زربول بوتگ انت ء انگت است انت کہ آگوں وش گئی ء ”ہالو“ جن
 انت۔ ”ہالو“ وٹی یے یک سوتے کہ سانگ ء سیر یادومی شاد ہی نوبتاں گتگ بیت۔
 آروس ء و ہد ء کہ بانور ء نوکیں پُچ گور ء دینت یا کہ ہنی ء کن انت۔ سالونک ء کور گاں
 ء جان شود ء و ہد ء نوکیں پُچ گور ء دینت، ہمے و ہداں ”ہالو“ گوں و شیں زیر اں گتگ
 بیت۔ ہالور باب، سر بندہ، دیرہ، نگدہ ء دمبورگ ء ہمراہی ء گتگ بیت۔ بازیں و ہداں
 کہ ساز دست ء نہ ایت گد اہالو بے ساز ء اوں گتگ بیت۔ “۲۴”

”ہالو چونازینک ء لیلو ء وڑ ء نازینکے۔ ہالوانی توک ء بجاری، بانور ء سالونک ء
 دست ء پادانی ہنی، کورگ، سر ء گوپگ، نشانگ، جتلی، تہتاں روگ، پُچ ء پوشاک،
 سہت ء زیور، زرشان ء سور ء سر جمیں دود ء ر بید گانی شونداری ء بیان است انت، چو

بُگش کہ آروس ۽ بُنگج ۽ یہ گرتاں گڈ سر ۽ بیاء ہماڈر ستیں کار، دودور بیدگ ۽ ندارگ
 ماں ہالوانی توک ۽ زندگ ۽ سلا متیں رنگے ۽ گندگ بنت“۔ ۲۵

ہالو

ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو انت

ہلو ہالو کن ات مئے دیدگ ۽ را

ہلو ہالو کن ات چٹانی نور ۽

ہلو ہالو کن ات مئے نور ۽

ہلو ہالو کن ات مئے ہور ۽

منی شہزادگ انت دیوان ۽ براہ انت

مئے چم ۽ دیدگ ۽ مئے ساہ انت

من ندر انت پہ جنک ۽ مہہ کجیں ۽ چم کٹلیں ۽

مُرادى ۽ گنو کاں من پہ حور ۽

نہ بیت بانور چہ سالونک ۽ دُور ۽

منی بانور ماہے چار دہی ماہ

عجب زبیا ۽ شرّیں گل ۽ براہ

منی لال لائق انت سور ۽ گدانی

سروگ انت گل مروچی بانکانی

”کہنیں زمانگ ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ سوت جنیں زالبولاں تاں ہپت شب گیدی کسہانی
 شیر گشتگ انت۔ گیشتریں شیر حانی ۽ شے مرید، کیا ۽ سدو ۽ بوتگ انت۔ یک شیر ۽
 دپ ۽ دیوک یے بوتگ ۽ سے شیر گشوک بوتگ انت۔ دیوان ۽ نشنگ ایں مردم
 جوانی بوتگ انت۔ زالبولاں گیشتر ”لاڑوگ“ جنگ۔ لاڑوگ یک ہنچیں سوتے کہ
 شادہ ۽ آروس ۽ ود ۽ جوانی رنگ ۽ کشتگ بیت۔ ماں لاڑوگ ۽ ”لیلاڑو لاڑو لاڑو“
 ہر وار کشتگ بیت۔ سوت ۽ نازینک ۽ ود ۽ بلوچی چاپ ۽ ناچ اوں کنگ بیت۔

لاڑوگ

لیلاڑو لاڑو لاڑو لیلاڑو لاڑو لاڑو

سالونک ۽ منی چم ۽ روک

دوشی دستگوں من و اب ۽

دابانی پری گوں داب ۽

چٹاں کنجل ۽ نیم و ایں

ماہ ۽ دزو شم ۽ گونا پیں

لنٹاں کا گد ۽ پل تاکیں

دنتاں کچکل ۽ ترپناکیں

کبل ۽ بارگیں برواناں

تیرے جنت دل ۽ شر زاناں

”مکران ۽ تہا ہالو جنوک ایس زالبولانی مز نیں لڑے است کہ آہاں آروسی
 مر آتھاں شنیر ۽ ہالو گشتگ۔ ہے زالبولانی تہا پنجگور ۽ میتگ خدا بادان ۽ دُرس (دُرو)
 بوتگ ۽ مروچاں مریم (مرو) آئی جاہ ۽ آروسانی سر ۽ لاڑوگ ۽ ہالو جنت۔ ہے پیم ۽
 سور دو ۽ سارا، دُر ملک ۽ رامو ہالو جنوک بوتگ انت۔“ ۲۸ ”کچ ۽ تہا ہاتگ ۽ پائگ
 (فاطمہ) مند ۽ تہا بتگ عاشو، بتگ سنگین، گل بی بی (گلو) ۽ آمنہ، تُمپ ۽ بی بی بزناز،
 دُریں بلال ۽ دُریں بی آروسانی سر ۽ لاڑوگ ۽ ہالو جتگ۔“ ۲۹ ”پسنی ۽ گلو ۽ کنیزہ بوتگ
 انت ۽ مروچاں رفیق ۽ فضل آروسانی سر ۽ نازینک جن انت“ ۳۰ ”جیونی ۽ شریفہ
 (نڈرک) بوتگ ۽ مروچاں حبیبہ آئی ازم زند داشتگ، ایشاں چہ ابید ہالو ۽ تہا مہناز،
 نوری، زہرا ۽ سارا نامدار بوتگ انت“ ۳۱ ”اور ماڑہ ۽ ناکو شکاری، سکینہ، ماہکان ۽ امینہ
 گوں وتی لاڑوگاں باز نامدار انت۔“ ۳۲ ”گوں سوت ۽ لاڑوگاں ہوار زالبول آروسی
 مر آتھانی تہا ”ہلو لو“، اول جن انت۔“ ۳۳

”سانگ ۽ آروس ۽ وشیاں چہ کچ ۽ گیش کنگ ۽ چاگرد ۽ براہ دار کنگ ۽ حاطرا
 ساز ۽ زمیل، چاپ ۽ نازینک، دُہل ۽ ناچ شادہی مراگش ۽ المی ایس بہر جوڑ بوتگ انت،
 پیشی زمانگ ۽ چہ سوت ۽ لاڑوگ جنوکاں ابید مکران ۽ تہا ساز گرانی مز نیں ٹولی یے
 بوتگ کہ آہاں شادہی مر آتھانی تہا وتی ازم کار بستگ۔ یک نلی (کلم رینسری)
 دونلی، دُہل ۽ سُرنا، ٹمبک ۽ دیرگ، سروز ۽ دمبورگ، چنگ ۽ رباب (ہژدہ تاری) پہ
 ساز ۽ زمیل ۽ حاطرا کار مرز بوتگ انت۔ اگاں جاہے اے پیمیں از باب دست ۽ نہ
 کپتگ گڈا مر دیں آدمیاں دیوان ۽ تہا دو کوزگ ۽ تاس یا تالے ایرکتگ ۽ توارداتگ،

مروچاں بازیں جاہاں گوں دونلی ء سروز ء کُزنگ ء تال شادہی مر آتاشاں جنگ بوتگ ء انت۔“ ۳۴

”پنجگور، کچھ ء گوادر ء تہا اے پیہیں ساز گرانی مز نیں نام ء کار پدے بوتگ ء پیشی زمانگ ء آہنچیں مز نیں بستاری ء واہند بوتگ انت کہ اگاں چہ آہانی ٹولی ء یکے دز گٹ بوتگ ء آروسی مر آگش ء ساز ء زمیل ء دیوان ء تہا بہرے زرت نہ کنگ گڈا ہما آروس پہ دومی روج ء یاپتنگ ء مہتل کنگ بوتگ۔ آروسانی تہا ساز گرانی جاہ ء ورگ چہ ایندگہ مردماں شر تر بوتگ۔ نامداریں ڈہلی آنی تہا پنجگور ء ہند و شبود ء غلام نبی (جڑو) گر مکان ء عبدین، خدا بادان ء صوفی گلشن، تسپ ء امین ء مراد بخش بوتگ انت، روچاں استاد مجید ء فقیر ڈہلی نامد ار انت۔ ہے پیم ء نل (سینسری) ء جنگ ء تہا خدا بادان ء امام بخش ء سور دوء مستری مولا بخش ء گر مکان ء ولی داد (ٹلو) پیر جان ء علی محمد گوں دونلی آں آروسی دیوان تاں بام ء برجم داشتگ انت ایشانی ہمراہی ء مراد گر مکانی کُزنگ ء جنوک بوتگ۔“ ۳۵ ”کچھ ء دگ دشت ء شہے چگر د پہ یک نلے ء جنگ ء نامدار بوتگ۔“ ۳۶

ہلو لویک و شیں توارے کہ زبان ء گوں بُرز ء لُنٹ ء ڈک دنیگ ء در کئیت۔ سیر ء شادہی سوتانی نیامجی ء سوتی یاچہ جو ایمان یکے ء بارگیں ء بُرزیں آواز ء در کنگ۔ ۳۷

”دونلی ء تہا سالونک ء نازینگ ء نامداریں لاڑوگ ایش انت۔!

۱۔ مبارک منی سالونک ترار، وٹھی یے بات۔

۲۔ سالونک ء سور انت شہابہ کل ات، وش کل ات۔

۳۔ کل منی سالونک تئی ملگ ۽ روج انت۔“ ۳۸۔

”کچ ۽ تها عمر، شاه میر، آدم، نور بخش، احمد، پیرک ۽ نورک، فقیر، جها نکیر، خلیفہ ۽ استاد رفیق ۽ بل نگور ۽ رحیم، مند ۽ فقیر، امام بخش (در ابل) ۽ حمید ڈہل ۽ جنگ ۽ وتی مٹ و ت انت۔“ ۳۹۔ ”تیاب دپی دگ جیونی ۽ آریں، پنج شنبہ ۽ دارو، پشتکان ۽ نیک بحت ۽ حیر محمد“ ۴۰۔ ”پسنی ۽ شمال، اور ماڑہ ۽ گندو ڈہل ۽ جنگ ۽ نامدار بوتگ انت ۽ مروچاں آہانی جاگہ ۽ رسول بخش، شریف، ناصر راج ۽ شریف گاگڈ و انت۔“ ۴۱۔ ”ہے پیم ۽ دنبورگ ۽ سروز ۽ جنگ ۽ پنجگور ۽ اُستا بہرام، اُستا حیر محمد (حیرو) ۽ داد جان (دادو) وتی ازم ۽ بادشاہ انت۔“ ۴۲۔ ”کچ ۽ عزو، دادیں ۽ مراد، مند ۽ جیئند، اُستا اُمیت، اُستالال بخش، شے تنگی، مولا بخش (مُلک) اُستار ستم عصا (گوشو)۔“ ۴۳۔ ”بلیدہ ۽ نامداریں ڈہلی ۽ سرنائی بداد ۽ حقداد بوتگ انت“ ۴۴۔ ”دشت ۽ ایسف ۽ میر بل، بل نگور ۽ دوشنبہ، ڈڑا ۽ غفور، خورشید نگوری سروز ۽ دمبورگ ۽ جنگ ۽ تها ۽ دل مراد سرناء جنگ ۽ نام کما تگ۔“ ۴۵۔ ”مند ۽ مصطفیٰ ۽ تمپ ۽ اُستا غلام ۽ اُستائاں عثمان چنگ ۽ جنگ ۽ باز بلد انت۔“ ۴۶۔ ”تیاب دپی دمگاں ایرانی بلوچستان ۽ رسول بخش سروزی باز نامدار انت۔ گودار ۽ نامداریں سروزی کریم بخش، ارزیں، رشید، برکت ۽ سبز ل بوتگ انت، اُستا عمر ۽ باقی وتی ازم تاں گڈی سیمسراں رسینتگ۔“ ۴۷۔ ”پسنی ۽ دمبورگ ۽ جنگ ۽ بشام ۽ سروز ۽ جنگ ۽ لال بخش ۽ باقی نام کما تگ۔ مروچاں اُستا جمعہ نوک باہندیں ورنانہاں ۽ ساز ۽ زمیل ۽ ازم ۽ تها بلد کنگ ۽ انت“ ۴۸۔ ”جیونی ۽ اُستا غلام حیدر، پشتکان ۽ دل بود ۽ صابر پ ۽ ازم ۽ سروزی زانگ بنت۔“ ۴۹۔ ”اور ماڑہ ۽ علی محمد ۽ ابراہیم

ڈہل ۽ سروز ۽ دمبورگ ۽ جنگ ۽ نامدار انت۔ “۵۰” گوں ساز ۽ سروز ۽ ہب ۽ واہگ داروک ایں کچھ ۽ دگ دشت ۽ ملا عزت ۽ بل گور ۽ شکاری آعظم انت کہ اے دوئیں کس سروز ۽ دمبورگ وت اڈکن انت۔“ ۵۱

”مکران ۽ تھاچہ ساز گراں ابید پہلوانانی مز نیں نامے است کہ آہاں مز نیں مردمانی دیواناں جنگ ۽ جدلانی کسہ من شیر می دروشم ۽ بیان کتگ انت، پہلوانانی تہا عامیں مردم ۽ زنگی شاہی بو تگ انت۔ آہاں گوستگیں دور ۽ جنگ ۽ جیڑہ ۽ عشقی کسہانی شیر گوں سروز ۽ توار ۽ آروسی محفلاں گشتگ۔“ ۵۲ ”پنجگور ۽ جمعدار قادر بخش ۽ ہاشم، کچھ ۽ رمضان (رمی) سالمی، ملا کمالان، پہلواں بٹام، اللہ بخش ۽ مراد بو تگ انت، بلیدہ ۽ پہلواں دوست محمد، دشت ۽ ملا صالح ۽ پہلواں مراد محمد، مند ۽ پہلواں شہبے گوں وتی شیراں آروسی شپاں روچ کن انت۔“ ۵۳ ”تیاب دپی دگ جیونی ۽ قادر بخش دشتیاری، شہداد ہوت، شہداد جد گال، ہوت عبدالرحیم بو تگ انت۔“ ۵۴ ”گوادر ۽ پہلواں عمر، پسنی ۽ مزار ابراہیم، اورماڑہ ۽ شے مرید ۽ حانی نامی ایں مرد ۽ جن بو تگ انت کہ آہاں شیر گشتگ۔“ ۵۵

”تیاب۔ ہما کہ جنگی مردمانی جنگ ۽ مرڑ ۽ کسہاں پہ زیر جنت۔ ۵۶۔“

زنگی شاہی ہما ڈومب ۽ گشتت کہ آہاں بادشاہ ۽ واجہانی مجلساں شیر جنگ ۷۷۔“ چاگرد ۽ تہا اے چہ ایندگہ دار تراش، زرگر ۽ لوڑیاں شر تر چارگ بو تگ انت۔

”سازگر ۽ پہلواناں چہ رند مز نیں نام ہما گشتدہانی انت کہ آہاں زند ۽ ہمک شاد ہی مجلس ۽ دیوان چہ وتی وٹیں توار ۽ براہ دار کتگ۔ مکران ۽ نامدار ایں گشتدہانی

تہا پجگور ۽ رسول بخش پجگوری، نعیم رحمدل، رسول بخش، حمید شریف، عظیم بلوچ، الطاف ساجد ۽ لیاقت انت “۵۸۔ ”ہے پیم ۽ کچھ ۽ ملا موسیٰ، علی محمد، سبزل ساگی، صابر بلوچ، عارف بلوچ، شاہ جان داؤدی، عبداللہ ثناء، آسمی بلوچ، خلیل احمد ۽ مراد بخش۔ بلیدہ ۽ شاکر زامرانی، مسلم حمل ۽ فتح کریم۔ مند ۽ بخشی بلوچ، لطیف بلوچ ۽ صدیق صلاح بلوچ۔ تمپ ۽ اللہ بخش ٹمپی، رسول بخش شباب، نبیل قادر ۽ امجد جوہر، دشت ۽ صابر فدا، بل نگور ۽ برکت ۽ رفیق اومان نامد ارانت۔“ ۵۹۔

تیاب دپی دگ گواد ۽ الہی بخش گوادری بوتگ آئی چه ابید اسلام فریادی، خلیل سہرابی، محمد علی حاتم، خیر جان باقری، شبیر باقری، کامران داد، شوکت ساحر، اسماعیل آفتاب، عزیز شاد کلاچی ۽ مجید سبزل۔ جیونی ۽ انور عبیدی، اختر صالح، حامد خالق، کپٹن غلام، ناگمان ۽ زوہیب گلری۔ پشکان ۽ کپٹن رسول بخش، طاہر پشکانی، استاد اقبال، شریف عمر، اکرم عمید ۽ نعیم ساحل۔ پسنی ۽ ہدا مرزی نیں نورخان بزنجو، نصیر پسنی والا، شوکت سفر، راشد حیدر، گلاب جمعہ ۽ نسیب مزار۔ اور ماڑہ ۽ عطاء اللہ مہرانی، شمس شرف، عادل شوہاز، عابد غم، سجاد قمر، شاہجان ۽ اصغر کمبونا مڈ اریں گشندہ زانگ بنت۔“ ۶۰۔

”سیر ۽ شپ ۽ تاں روچ درائی ۽ دیوان ۽ جمعیت گوں ساز ۽ زمیل ۽ پہلوواں ۽ گشندہانی و شیں آواز ۽ توار ۽ ہمراہی ۽ جنگ ۽ جدلانی داستان ۽ کسہ گوشدارگ ۽ توامیں شپ روچ کنگ بوتگ انت۔ مروچاں بلوچی داستان گشوکانی جاہ سوتی ۽ ناچیاں کپتگ ۽ کہن ۽ قدیمیں رسم ۽ رواج ہلاں بوواں انت۔ پمیشکہ اے بارواک بلوچ شاعرے وتی دل پردی ۽ درشان کنت ۽ گش ایت۔!“

نہ فیضک ستار رمی ءے آست

نہ کمالان ءے ہوتیں شہداد ءے

نہ عطا شاد ءے فاضل ءے گواہ ایت

نہ ابا بگر ءے ملا بو ہیر ءے

کہ منی گیدی قضاہاں بیار ایت

(منی) مکہ نیں ڈیہہ ءے راہہ نازینیت

☆ ۶۱

لوٹوکی:- ”لوٹوکی ءے بزانت یک چیزے ءے طلب کنگ ءے لوٹگ انت۔“ ۶۲ ”سور ءے

آروس ءے وشیانی تہا بہر زورگ ءے حاطر امر دمان ءے لوٹگ بیت۔ لوٹوکی کنوک ہما مردم

انت کہ چہ بانور یا سالونک ءے نیمگ ءے آروس ءے تہا بہر زورگ ءے حاطر الس مہلونک ءے

لوٹگ ءے لوگ پہ لوگ رونت۔ چہ لوٹوکی یے رسم ءے پد آروس ءے رسم ءے بندات بیت

پہمیشکہ بلوچ چاگرد ءے تہا ایشی مز نیں بستارے است۔ اے رسم ءے سالونک ءے بانور ءے

مردم بزاں دوئیں کہول آسر کن انت۔ آروس ءے گلئیں تہراں لوٹوکی الم ءے کنگ بیت۔

چہ لوٹوکی ءے راج ءے یکوئی ءے تپاکی پد ر بیت ءے جتا جتا ئیں ٹک ءے قبلائی گوں یک دومی ءے نژیکی

بیت۔“ ۶۳

”آروس ءے چہ دو، سنے روج پیسر سالونک ءے مات ءے گہاروتی نژیکیں زالبولاں پہ

لوٹوکی ءے بابت ءے لوٹ انت کہ شما پہ لوٹوکی ءے مئے ہمراہ داری ءے بکن ات اے رسم

”کٹوکی، کٹنگ بیت۔ مکران ءے بازیں ہند ءے دمگاں لوٹوکی کنوک ہما ہلک ءے میتگ ءے اُستاء ءے

آئی جن یا مولد ۽ گلام (ٹیبہ ۽ ٹینگ) دھقان ۽ آئی زالبول بنت۔ ۶۴۔ ”وہداں چہ سالونک ۽ نیمگ ۽ ہلک ۽ مردیں آدمانی لوٹگ ۽ اُستاشنگ، آرا چہ وت ۽ دراج تریں لٹے گوں بوتگ ۽ ڈک پہ ڈک سالونک ۽ پت ۽ سلا مے سرگنگ انت، چونہا آئی دراجیں لٹ کہ میتگ ۽ مردماں دیستگ آہان ۽ سماکت ۽ کہ میتگ ۽ مرد مے ۽ آروس انت۔ بازیں اُستہان ۽ وتی ہر ۽ ڈہل ۽ سروز جنوکیں مردم اوں گوں بوتگ انت، وہدے کہ جاہے لوٹوکی ۽ شنگ انت گڈا آہاں پہ مردمانی گُشگ ۽ سراڈہل ۽ سروز ۽ سوت ۽ لاڑوگ جتگ۔ آہان ۽ زرت، زرت ۽ جمع ۽ برنج ۽ دان دینگ بوتگ۔“ ۶۵۔

”کچھ ۽ ہند بلیدہ ۽ آئی میتگ ز عمران ۽ اندور ۽ مولد لوٹوکی کن انت۔ پچگور ۽ بازیں ہند ۽ دمگاں آروسانی سراکار کنوکیں ہرمت گاریں زالبول لوٹوکی ۽ رونت آہان ۽ ”سرگوپ“ شنگ بیت بلے کچھ ۽ آئی دمگاں ۽ تیاب ۽ پی ہند آں سرگوپ کہ آرا ”دیم دار ۽ دیم نند“ اوں گُش انت آہننا بانور ۽ کارانی کنوک ۽ آئی سنگاروک بیت۔ مروچاں مکران ۽ نود درسد ہند ۽ دمگاں سالونک ۽ بانور ۽ وتی کس ۽ عازیز ۽ نژیکیں زالبول گہار، ترو، نثار، ناکو زتک ۽ ترو زتک پہ لوٹوکی ۽ رونت۔ دشت ۽ کوچگاں نشنگ ایں کھلیں ہلک ۽ میگانی مردم آروس ۽ آئیگ ۽ بہر زورگ ۽ وستا لوٹگ بنت بلے شہرانی تہامروچاں اے روایت باز کم بوتگ اود ۽ ہما مردم لوٹگ بنت کہ آگوں سالونک ۽ بانور ۽ کہولاں، ہمگرنج بہ بنت۔ اداوتی ۽ منی چارگ بیت۔“ ۶۶۔

”نژیکیں جاہاں پہ پند ۽ دوریں ہلک ۽ میگانی مردماں پہ لاری ۽ موٹل ۽ رونت ۽ لوٹوکی کن انت۔ لوٹوکی ۽ رسم زالبولانی انت ہمیشہ شش تاں بیست جنینانی

ٹولی یے میتگ پہ میتگ روٹ ۽ ہما مردماں ۽ آروس ۽ تہا بہر زورگ ۽ دعوت ۽ دنت کہ
آہانی لوٹگ ۽ واستا سالونک ۽ بانور ۽ ماتاں گشتگ۔ تیاب دپی ہند آں کہ زالبول لوٹوکی ۽
رونٹ گڈا آہانی یک سروگے بیت آرا ”سروگاں“ گش آنت، لوگ ۽ تہاروگ ۽
لوٹگ ۽ ذمہ واری ہمیشی بیت، ایندگہ زالبول آئی ہما ہی ۽ گوں بنت۔ اگاں چہ
سالونک ۽ مات ۽ نیمگ ۽ پہ لوٹوکی ۽ دیم دینگ بوتگ انت گڈالوٹوکی کنوکیں زالبول
چش گش ایت ”بی بی شدری ترا سلام کتگ سے شمبے ۽ صُحب ۽ آئی چک ۽ ”جل
بندی“ ۽ بریگاہ ۽ ”پڑا“ چار شمبے ۽ ”ہئی“ پنج شمبے ۽ روج ۽ ”دعوت ۽ سرگوپی“ انت۔“
۶۷ ”چنگور ۽ پڑا ۽ ”پچانی برگ“ ۽ ”ہئی ۽ ”ہئی بند“ ۽ سرگوپی ۽ دعوت ۽ ”جن“ گش
انت۔“ ۶۸ ”ہے پیم ۽ کچ ۽ پڑا ۽ ”پرداج“ ۽ ”ہئی ۽ ”وش ایں ہی“ ۽ سرگوپی ”ورگ
۽ روج“ گشتگ بیت۔“ ۶۹ ”گوادر ۽ ایندگہ تیاب دپی دمگاں جیونی، گنز ۽ پیشکان ۽ پڑا ۽
”گڈبری“ گش آنت۔“ ۷۰

”لوٹوکی کنوکیں زالبول اگاں چہ بانور ۽ مات ۽ نیمگ ۽ لوٹوکی ۽ رونٹ گڈا
اودا چش گش آنت کہ بی بی مر وارد شمار لوٹ اتگ باندا آئی جنک زربینہ ۽ جل بندی،
پونشی ہی ۽ پرپنوش سرگوپی انت۔ اگاں زالبول کسے ۽ لوٹ انت گڈا آسالونک ۽ بانور
۽ مات ۽ نام ۽ گر آنت۔ لوٹوکی کنوک مکران کجام دگ ۽ مردم بہ بنت آوتی ایر کتگ
ایں روج ۽ آروسی رسمانی نام ۽ گر آنت ۽ لوٹ آنت۔ میتگ ۽ زالبول لوٹوکی کنوکیں
زالبولاں زراواں دینت ہے زرا ۽ ”لوٹوکی“ گش آنت۔ مروچاں مکران ۽ شہرستانی ہند ۽
دمگاں وانندہ ۽ زانت کاریں جنکائی آروس ۽ بانور ۽ گہار ۽ ناکوزتک یا تروزتک لوٹوکی
کن آنت، بانور ۽ دز گہاران ۽ دعوت نامہ سرکنگ بیت ۽ آہاں ۽ آروس ۽ وشیانی تہا بہر

زورگ ۽ ڇو نند ۽ نيا ۽ ورگ ۽ چرگ ۽ دعوت دينگ بيت“۔ اے

”مردیں آدم گيشتر ورگ ۽ روج ۽ ڇو سالونڪ ۽ نيمگ ۽ لوڻگ بنت اے

روج ۽ وتي مردم ۽ ڇو ڏوریں ميڻگاں آؤ کيس سيال ۽ عازيز ڇو ورگ ۽ تاں نکاح ۽

سالونڪ ۽ همراه بنت۔ پيشي زمانگ ۽ هلك ۽ اُستاء ميٽگ ۽ مسيت ۽ لوڻوڪي يے جار جنگ

يا هلك ۽ سروگ ۽ رازمه واري داتگ که آوتی در ستين ميٽگ ۽ مردماں حال به دنت که

واجه نظر ۽ نيچ ۽ آروس انت ۽ پنج شمبے ورگ ۽ روج انت، گڏ ۽ همايتگ ۽ سروگ ۽ وتي

کلیں مردماں ۽ آروس ۽ دعوت داتگ“۔ ۲۷

”مکران ۽ تها چل ۽ پنج درسد ہز گاریں مردم وتي آروساں دعوت نامه بهر

کن انت۔ گيشتریں دمگاں مردیں آدماڻي لوڻوڪ ميٽگ ۽ همازانت کاریں مردم بنت

که لوڻوڪي آهاني کار انت ۽ آهچ کس ۽ پشت نہ گيج انت۔ بازيں جاهاں لوڻوڪي سالونڪ ۽

بز گريا آئی وتي کس وعازيز کن انت۔ نزيکیں مردماں ۽ ڇو ورگ ۽ یک ۽ دور روج پيسر ۽

دور ۽ نشنگ ایں مردماں ۽ پتنگے ياده روج پيسر حال دينگ بيت۔ سالونڪ ۽ مردم ڇو

لوڻوڪي ۽ رونت گڏ اچش گش انت، واجه گل محمد شمارا سلام کنگ آئی نيچ رحيم جان ۽

آروس انت ۽ پنج شمبے ۽ روج ۽ شمسے نان انت گو شنگے بيات ۽ مارا شرب به بکش ات۔

ڇو بانور ۽ پت ۽ نيمگ ۽ آئی نزيکیں مردم ڇو نان ۽ نکاح ۽ لوڻگ بنت که تاں سالونڪ ۽

آنيگ ۽ نکاح ۽ ساڙي بنت“۔ ۳۷

”لوڻوڪي کنوک شهر گرد ۽ سر پيدیں مردم بنت ۽ ڇو سالونڪ ۽ بانور ۽ لوگ ۽

مردماڻي نيمگ ۽ در ستين مردماں لوٹ انت۔ اگاں ميٽگ ۽ تها کسے لوڻگ ۽ پشت به

کپ ایت گڈا آئی گلگ سالونک ۽ بانور ۽ مردمانی سر ۽ بر جاہ بیت۔ چہ آروس ۽ پد ہر وہد
 ۽ آگوس سالونک ۽ الم ۽ نہ وٹشی یے در شان ۽ کنت۔ لوٹو کی ۽ رسم کیوئی ۽ تپا کی ۽ بے
 مٹیں درورے کہ بلوچ چاگرد ۽ تھا زندگی انت۔ اے رسم ۽ انجام دینگ ۽ چہ دور
 دوریں ہلک ۽ میتگاں مزن ۽ گساں، پیر ۽ جوان، جن ۽ چک کائنت ۽ ہمہ سیر ۽ شاد ہی
 وٹشانی تھا ہوار بنت۔ آروس ۽ کارانی تھا بہر زورگ ۽ ہمک مردم وتی راجی ذمہ واری
 لیک ایت۔ “۴۷

آروسی بشانگ ۽ دوچک ۽ پچانی ترک جنگ:- ”لوٹو کی ۽ رسم ۽ پد آروس ۽ بندات چہ
 سالونک ۽ لوگ ۽ بیت۔ جل بندی ۽ چہ یک ۽ دوروچ پیسر سالونک ۽ سکیں نژیکیں
 مردم بزاں آئی گہار، ترو، نثار، ناکوز تک ۽ تروز تک چہ نیم روچ ۽ نان (سبارگ) ۽
 ورگ ۽ رند سالونک ۽ لوگ ۽ یکجاہ بنت۔ گوں سوت ۽ لاڑوگ ۽ آروسی بشانگ ۽
 دوچک ۽ رسم بنا بیت۔ اے رسم گیشتر پنجگور ۽ ہند ۽ دمگاں نامد ارانت“۔ ۵۷

لاڑوگ

لیلاڑے لڑے لیلاڑے

من پہ ملگیں سالونک ۽

سالونک او منی چم ۽ روک

سالونک چندن ۽ بوہ ۽ کنت

بیارات پل گدیں سالونک ۽

سالونک نند ایت ماں دیوان ۽

نندایت وتی مرکب ء بندایت
 سالونک ماں مسیت ء نشنگ
 وانیت قرآن ء تاک ء
 سالونک ء گلاہ زری والا
 زانان دلبر ء دست کار انت
 قرش ء گوں تلاء ء بستگ
 بکش گوں لچاں ز میناں
 بُرتگ واجہ ء دُگان ء
 دوست بوت بادشاہ ء چک ء

☆ ۷۶

”بشانگ (کَلہ) ء چہ سہریں رنگ ء ویل ء تنکیں گدے ء جوڑ کن انت“
 ۷۷۔ ”ایشی گدے مزنی یک تانے بزاں بیست تاں بیست ء پنج وال بیت۔ دونیں
 پہنادے پنج کُنڈ ء پشت ء دیے شش کُنڈ بنت، ششین کُنڈاں چہ پڑم ء گوپنگ ایں
 زبید اریں بند پر کن انت۔ ہمک بند ء سر ء چہ زری ء چار رنگی ایں پڑم ء مہرگ، ستارہ
 ہیر ء کلپیر ماں کش اِتگیں وش رنگیں پُلی بند انت۔ کرانے چپ ء چاگرد ء گوں نیامجی ء
 لٹ ء ہواری ء ترپناکیں زری ء زردیں پیت ء سر ء دوچ انت۔ آروسی بشانگ ء دراجی
 سنے وال ء پراہی یے دو ء نیم وال ء کساس ء بیت۔ شش بندی ایں بشانگ چو تمبو ء پیم
 ء گندگ ء کئیت ء چہ سہریں رنگ ء سوب ء ماہکاں ء تہار ماہیں شپاں ایشی تہا و پتگیں

مردم گندگ نہ بنت“۔ ۷۸

”دومی روچہ ہے وہدہ پاساں سالونک ۽ لوگ ۽ آئی نژیکیں زالبول ۽ ہمسائیگ یکجاہ
بنت، بانور ۽ آروسی تچ آں پتاینت ۽ آہاں سوچن ۽ بندیک ۽ سر ۽ ترک جن انت۔
اے رسم ”پچانی ترک جنگ“ شنگ بیت، پنجگور ۽ باز نامدار انت۔ چاپ ۽ ناچ ۽
ہواری ۽ سوت جنوک ایں زالبول سوت ۽ لاڑوگ جن انت ۽ وتی نازینکانی تہا سالونک
۽ توسیپ ۽ ستا ۽ کن انت۔ سالونک ۽ بانور ۽ زند ۽ وشی ۽ مراد لوگ بنت“۔ ۷۹

نازینک

جی جنگاں ۽ جی شے دستاں

جی شے چاپ دستاں سُبک ایناں

یا حدار حم کن نیچ اوں سالونک انت

زر ۽ گر یال ۽ من پنجگ ۽ روک انت

سالونک ۽ کوشاں دوچ کنت موچی

سر شپ ۽ بیا کہ روچ ترا سوچی

من یم ۽ سالونک ۽ مراد یگوں

ماتے پہ بالاد ۽ نگاہ کنت انت

”دیوان ۽ تہا نشنگیں زالبولان ۽ مُزواک ۽ کسانیں پیالہ یے ۽ تہاوشیں تیل
دینگ بیت۔ پُچپانی ترک جنگ ۽ رسم اولی آروس ۽ اداکنگ بیت چونہا آروس گیشتریں
دود ۽ ریدگ اولی آروس ۽ سرجم کنگ بنت“۔ ۸۱

منگیر لوگ بندی رکوٹہ ۽ کلن:۔ ”آؤ کیں مہمانانی واستالوگ ۽ ساہگ المی انت، منگیر
مزن ۽ شاہیگانیں منہ ۽ ساہگے کہ گیشتر چہ گد ۽ جوڑکنگ بیت ۽ آروسانی وهد ۽ بندگ
بیت، ایٹی چیر ۽ ڈہل ۽ ناچ، سوت ۽ دیوان ۽ مجلس، ورگ ۽ چرگ بیت۔“ ۸۲ ”ہست
مندایں مردم مزنیں منگیر بند انت ۽ نیز گار ۽ کم دستیں مردم ہما تہمیں۔ چہ تیاب دپی
ہند ۽ دمگاں ابید مکران ۽ ایندگہ دشت ۽ کوچگاں منگیر بندگ نہ بیت نان ۽ ورگ،
مجلس ۽ دیوان ۽ مراکش میتگ ۽ تہا مزنیں بان ۽ کرگین آنی تہا بنت۔ آروس ۽ وهد ۽
زلورت ۽ رد ۽ سالونک ۽ نزیکیں مردم ۽ ہمسائیگ وتی لوگاں ہورک کن انت ۽ پہ
مہمانانی نندارینگ ۽ خاطر آہاں جریدگ کن انت۔ بازیں جاہاں چہ دار ۽ پیش ۽ ”کاپر“
جوڑکنگ بیت۔ کاپر ۽ دراجی دہ تاں پانزدہ گام بیت، چونہا پیشی زمانگ ۽ کاپرانی
تہا آروسانی مراکش اڈدینگ بوتگ انت بلے مروچاں آسودگی ۽ آسرائی ۽ زمانگ انت
۽ ہمک مردم پہ وتی بار ۽ سُبک کنگ ۽ خاطر آسانیں کار ۽ کنگ ۽ پُشت ۽ کپتگ“۔ ۸۳
”چنگور ۽ ”پُچپانی برگ“ ۽ کپچ ۽ ”جل بندی“ ۽ رسم آروس ۽ پچار انت ہے
پیم ۽ منگیر ۽ بندگ ۽ رسم مکران ۽ تیاب دپی دمگاں باز نامدار انت۔ منگیر چہ آروس ۽
بندات ۽ پیسر بندگ بیت، آنی بندگ ۽ وهد ۽ پاس یک پیم نہ بنت بلے گیشتر سہب ۽
وهد ۽ بندگ بیت۔ پسنی ۽ اور ماڑہ ۽ منگیر ۽ منگ سالونک ۽ سیال ۽ سنگتانی لوگاں ایر

کنگ بنت، منگیر ۽ بندگ ۽ روچ ۽ چہ ہمالوگاں ”منگ آں“ پہ ڈہل ۽ ناچ زوراں کن
 آنت ۽ دیم پہ سالونک ۽ لوگ ۽ کاینٹ۔ ہمک منگ ۽ گل ۽ شیر و شکر ۽ سکہ ماں کن
 آنت، ایٹی بنگلی سوب آروس ۽ وٹسانی گیش کنگ ۽ وشحالی ۽ تماہ انت بزاں آروس چو
 شیر ۽ شکر ۽ پیم ۽ شیر کن بہ بیت ۽ بہ گوزایت ہیچ پیمیں سکی ۽ سوری ۽ نگیگیں جاوردیم ۽
 میانٹ۔ “۸۴ اور ماڑہ ۽ منگیر ۽ بندگ ۽ واستا سالونک ۽ دومردم یک روچے پیسر
 میتگ ۽ مردماں ۽ لوٹوکی کن آنت کہ باندا عقار ۽ ”منگیر“ انت۔ منگیر ۽ بندگ ۽ وهد ۽
 پے گش آنت، بٹ جوڑ کن آنت، ورگ ۽ ہیرات بیت ۽ سالونک ۽ سنگت آئی گور ۽
 پشک ۽ اول در آنت۔ اور ماڑہ ۽ منگیر ۽ بندگ ۽ رند سالونک سینگارگ بیت۔ “۸۵۔
 ”منگیر ۽ بابت ۽ شائر ہالو ۽ تہاچوش بیان کنت۔

ہالو

اگاں سالونک منی پنت آں بہ زیرایت
 بہ روت ۽ کلیر ۽ شنکاں بہ برایت
 بہ جنت گلے کہ سے سد مرد بہ دارایت
 اگاں سے سدنہ دارایت سد بہ دارایت
 ہمے گلے ۽ تہا تہتے بشان ایت
 ہمے تہت ۽ سرا سچکانیں مگرد ۽
 ہمے سچکان ۽ سر ۽ بوپ گوجرانی
 ہمے تہت ۽ سرا سالونک بہ نندایت

بہ بندایت مہے سی پادگی ایں
 چشیں سی پادگ ء سد مرد بہ دارایت
 چشیں سد مرد گوں سنج ء سلاہاں

☆ ۸۶

لوگ بندی:- ”اے ہبر ء ہر کس زانت ء مارایت کہ مردم و ہدے کہ آروس کنت
 گڈاچہ آروس ء پیسر آپہ وتی و استا لوگے بندایت کہ ہے لوگ آئی زند ء گوازینگ ء
 مستریں بجاہ انت ء آ ہمیشی ساہگ ء وتی سر ء چیر دنت۔ ہر کس وتی گنجائشت ء حساب
 ء ہما پیمیں لوگے بندایت بلے ہر مردم ء جہد ہمیش بیت کہ آچہ آروس ء پیسر الم ء پہ
 وت ء لوگے جوڑ بہ کنت۔ کسے کڈ ء کر گینے جوڑ کنت ء است مندیں مردم بان ء باد گیر
 جوڑ کن انت“ - ۸۷

کوٹہ رگل:- بلوچ چاگرد ء تہا مردیں آدم ء بے سدھ ء سمائی ء غیر ذمہ واری سکیں
 مز نہیں عیے زانگ بیت۔ زند ء بازیں تک ء پہناتاں آرا اے مارشت دینگ بیت کہ
 پہ کہول ء راج ء دیروی ء آئی ذمہ واری پے انت ء چاگرد ء تہا آرا پے پیم ء وتی کرد
 ادا کنگی انت؟

”کوٹہ یاگل بانور ء لوگ ء چہ پنجاہ قدم دور یک کر ء بندگ بیت ایشی بندگ
 ء جوڑ کنگ ء رسم ء سالونک ء کہول انجام دنت۔ جل بندی ء چہ یک روچے پیسر سہب
 ء و ہد ء سالونک ء کار دار ء ہر مت گار بانور ء لوگ ء رونت ء کڈے اڈ کن انت ایشی ء را
 ”کوٹہ ء گل“ گشگ بیت کڈ چہ دار ء تگرد ء جوڑ کنگ ء بندگ بیت۔ ایشی بندگ ء

تو امیں ازباب چُشکھ تگر دے پیش، شَنک ۽ دار ۽ لوگ جوڑ کنوکانی ورگ ۽ چرگ ۽ کُلیں
 حرج ۽ درج سالونک ۽ ذمہ واری ۽ بنت۔ پنجلور ۽ ہند گچک، گوار گو ۽ کیلکور ۽ لوگ ۽
 بندگ ۽ تگر داں بانور ۽ مات جوڑ کنت“۔ ۸۸

”نکاح ۽ شپ ۽ نوک بستگیں گل جو انیں پیسے ۽ سنگارگ ۽ بانور، ہمیشی تہا
 نادینگ بیت۔ سالونک ۽ تہت اوں ہے لوگ ۽ تہا جنگ بیت۔ چوناہا ہے نوک جوڑ
 کتگیں لوگ ”گل“ یہ بانور ۽ سالونک ۽ دُامی ایں لوگ ۽ جاہے نہ ایں، بلے اے رسم ۽
 دود ۽ انجام دینگ ۽ مستریں مول و مُراد ہمیش انت کہ سالونک ۽ بانور ۽ اے سرپد
 کنگ بیت کہ آمزن ۽ لائق بوتگ انت ۽ نون وت یک جتائیں کہولے انت۔ ماں
 چاگرد ۽ آہانی یک جتائیں ذمہ واری یے است کہ پیلوئے بہ کن انت۔ کوٹہ ۽ گل ۽
 بندگ ۽ رسم گیشتر کسانیں ہلک ۽ میٹگاں ادا کنگ بیت۔ چُشکھ گل ۽ بندگ بلوچ چاگرد
 ۽ تہا یک الہی ایں رسمے ہمیشکہ ماڑی ۽ کرگینانی بوتگ ۽ ابید گل بندگ بیت بلے مکران
 تہا است مندیں مرمانی گور ۽ اے رسم گار و بیگواہ بوتگ“ ۸۹

آرتی:- ”آس ۽ آپ ۽ چیز بزاں آرت، برنج، روگن، میس ۽ بُز ۽ ایندگہ وردنی
 ازباب کہ سانگ یا آروس ۽ وہد ۽ چہ سالونک ۽ نیمگ ۽ بانور ۽ کہول ۽ پہ آروس ۽ روچ ۽
 حرج ۽ دینگ بنت ”آرتی“ شُشک بنت“ ۹۰ ”آرتی ۽ مالانی گیشینگ مال بندی ۽ دیوان
 ۽ تہا بیت کہ ایشانی تہا آرت، روغن، شکر، چاہے بوچ، شیر، برنج، واد ۽ مصالحہ، پس ۽
 گوک ۽ ایندگہ وردنی ازباب چہ سالونک ۽ نیمگ ۽ بانور ۽ لوگ ۽ پہ آروس ۽ روچانی
 ورگ ۽ چرگ ۽ حاطر ادیم دینگ بنت۔ پہ وردنانی گرادگ ۽ واستا آرتی ۽ گوں ہوار پنچ

ہشتری باریا لاری بے لوڑے دار ”پیشک ء بوند“ اوں دینگ بیت۔ آرتی ء کلمیں شے
 سانگ بندی ء تهرانی حساب ء دینگ بنت، کجام پیمیں کہ سانگ بندی بے بیت ہماوڑ ء
 آرتی ء ازباب دینگ بنت۔ وت من وتی، ہر گاری ء نیز گاری، وتی ء دری، ادلی ء بدلی ء
 ہپو کی ایس آروس ء حرج ء درج ء آرتی ء ازباب جتا جتائیں وڑاں گیشینگ بنت۔ آرتی
 ء مال اے کساس ء یاچہ ایشاں کم ء گیش بوت کن آنت۔!

۱۔ پنچ تاں بیست پس یادو گوک ء دہ پس۔

۲۔ دو تاں چار گونی آرت = چار سد سیر یا سے ہشتری بار دان = سے سد من بلوچی =

ہیت سد ء بیست سیر۔

۳۔ یک تاں دو پیلک شکر

۴۔ دو تاں شش سیر چاہے بوج۔

۵۔ دو تاں شش کاٹوں شیر۔

۶۔ دو تاں شش ٹین روگن۔

۷۔ یک تاں دو گونی برنج۔

۸۔ دو تاں شش کریٹ ٹماٹر۔

۹۔ یک گونی بے پیماز۔

۱۰۔ واد ء مسالہ ء باکس ء ایندگہ زلورت ء وردنی ازباب۔

ایشاں چہ ابیدگہ کجام چیزے کہ آروس ء روچانی تہاچہ بانور ء لوگ ء لوٹک

ء طلب کنگ بہ بیت، سالونک الم ء ہما تہا ء پیلو کنت ء ہر پیم ء وتی سانگ بندانی عزت

ء شرب ۽ حیال داری ۽ کنت۔ چه وردنی از باباں ابید پہ چلیم کشتیں زالبولانی ۽ واستا
گڈاکو ۽ تمباک بانور ۽ لوگ ۽ دینگ بیت۔ بُرز ۽ داتگلیں چیزاں ہر گار ۽ است مندیں
مردم وتی اولی آروس ۽ بانور ۽ لوگ ۽ سرکن آنت ۽ دگہ دوہمنکہ چیز سالونک وتی لوگ
۽ اوں حرج کنت۔ نیز گار ۽ کم دستیں مردم بانور ۽ ہے چیزانی سیک ۽ چارک یا پچک ۽
دینت۔ مروچاں مکران ۽ شہرستانی ہند ۽ دمگاں چه سالونک ۽ نیمگ ۽ بانور ۽ پت ۽
وردنی از بابانی جاہ ۽ پنجاہ ہزار تاں یک لک ۽ پنجاہ ہزار کلد ار زرد دینگ بوٹگ ۽ آنت کہ
آوتی واہشت ۽ زلورت ۽ رد ۽ وردنی از باباں زورایت“۔ ۹۱

جُل بندی ریشانہ بندی:- ”جُل آروسی بشانگ ۽ پیم ۽ سہریں رنگ ۽ یک شلیں گڈے
کہ آئی دراجی چاروال ۽ پراہی یے دووال ۽ کساس ۽ بیت، اے گڈے گوں زری، ستارہ ۽
مہرگاں سمبہیں انت، لمباں ۽ کلپہر، ہیر ۽ چه پڑم ۽ جوڑ کتگیں زبیداریں پُل سک
دینت۔ جُل بلوچی شاہکاری یے بے دروریں چیدگے زانگ بیت“۔ ۹۲

”بانور ۽ چه سور ۽ ساری بشانگ ۽ کنگ ۽ دود“ جُل بندی یا بشانہ بندی، ہشتک
بیت۔ ”۹۳“ اے یکتلیں کلہہ پہ بانور ۽ اندیم کنگ ۽ خاطر آئی لوگ ۽ تہا بندگ
بیت۔ مکران ۽ تہا دووہد ۽ سہب ۽ سر ۽ یا بیگاہ ۽ چه ”گڈبری“ ۽ پیسر جُل بندی ۽ رسم
بانور ۽ لوگ ۽ ادا کنگ بیت۔ جُل بندی ۽ خاطر اچہ سالونک ۽ لوگ ۽ جنیں آدمانی یک
ٹولی یے آہانی تہا سالونک ۽ مات ۽ گہار، شروع نثار، برات زتک ۽ گہار زتک، ناکوزتک
۽ تروزتک، ایندگہ نزیکیں سیال ۽ رشتہ دار ۽ میتگ ۽ زالبول گوں چاپ ۽ نازینکاں بانور
۽ لوگ ۽ رونت۔ آگوں جُل ۽ ہمراہی ۽ شیر کنی برانت۔ آپ ۽ چاہ ۽ ورگ ۽ رند

سالونک ۽ گہار، نثار یا آئی ترو بزاں لوگ ۽ مستریں زالبولے جُل ۽ بندایت ۽ بانور ۽
 سُہریں سرگیے سر ۽ دنت۔ دیوان ۽ تہا نشتگیں زالبول بانور ۽ مبارک بادی دینت ۽
 سالونک ۽ نژیکیں مردم بانور ۽ شیر کنی دپ ۽ دینت ۽ ایندگہ مردمانی سرا شیر کنی بہر
 کنگ بیت۔ تاں نکاح ۽ بانور، ہمیشی تہانادینگ بیت، اے پیم ۽ جُل بندی ۽ دودوتی
 گڈی سیمسراں سر بیت۔ اے روچاں بانور گوں کسے ۽ گپ ۽ تران نہ کنت البت
 ”سرگوپ“ یا بانور ۽ نژیکیں دز گہار آئی کر ۽ ہر و ہد ۽ ساڑی بیت ۽ آئی کُلیں تہا ۽
 زلور تاں پیلو کنت۔“ ۹۴ ”چنگور ۽ دشت ۽ کوچک ۽ چہ شہر ۽ دوراں ہلک ۽ میٹگاں
 جُل بندی ۽ رسم نیست بلے بانور الم ۽ آروسی کلہہ ۽ تہانادینگ بیت۔“ ۹۵ اے
 ندارگ ۽ شار ہالو ۽ تہا چش بیان کنت!

ہالو

بہ نند ۽ شر بہ نند بانور کسانیں
 بہ نند کہ نندگ ۽ روچ انت مروچی
 پلوہ ۽ پلک ات جاز انت مروچی
 سر ۽ شمشک ات قطار انت مروچی
 گورے ہارات کڈی دار انت مروچی
 بہ نند ۽ شر بہ نند بانور کسانیں
 تی و سیک کئیت ۽ دُ سکیچ ۽ گون انت
 نبا و سیک ترا عیے بہ بندایت

تئى دُ سِکِچ تئى عیساں گُشان انت
 چے عیساں مان انت چماں قد حیناں
 چے عیساں مان انت لُنٹاں کا گدیناں
 چے عیساں مان انت دنٹاناں جزیناں
 چے عیساں مان انت بُرواناں ردیناں
 چے عیساں مان انت دیم ۽ کا گدیں ۽
 چے عیساں مان انت پونز ۽ شپیگیس ۽
 چے عیساں مان انت مور دا زگاناں
 چے عیساں مان انت بیگاں بزیناں
 منی بانور تر اسے چیز براہ ایت
 پلوہ ۽ پٹک ۽ گر انزیگ دوشا ہی
 من ۽ ڈک مجن مروارد نیگ ۽
 سدوں داتگ تئى چٹ ۽ نشانگ
 سدوں داتگ تئى شمس ۽ سریگ ۽
 سدوں داتگ تئى ہار ۽ گور نیگ ۽
 سدوں داتگ تئى دُراں دیناں
 سدوں داتگ تئى جل ۽ نپاداں
 سدوں داتگ تئى لب ۽ جہازاں
 سدوں داتگ پہ پنجاہ ۽ نہ بجھاں

بہ نندہ شربہ نند بانور کسانیں
تئی چپیس کش ء سالونک بہ نندایت
تئی راستیں کش ء مات ء گہار بنت

☆ ۹۶

مکران ء تیاب دپی ہند ء کچھ ء جل بندی ء رسم باز نامدار ایں ء ارزشت
داریں رسمے لینگ بیت۔ اود ء جل بندی ء رسم کم ء دراج کش انت ہمیشہ آئی بابت ء
گوں سرجمی ء بیان کنگ الہی انت۔

”جل بندی ء روچ ء سہب ء و ہد ء جنک ء مات یا لوگ ء پیریں زالبولے بانور
ء یک بانے ء تہانادین ایت، آرزادعاء نیک ء پنت ء نصیحت کنت۔ و ہدے کہ پہ جل
بندی ء سالونک ء مردم بانور ء لوگ ء ر ہادگ بنت آوتی ہمراہی ء جل ء، وشیں تیل ء
شیر کنی برانت۔ گوں چاپ ء نازینکاں بانور ء لوگ ء سر بنت۔ سالونک ء مات یا گہار
جل ء بندایت۔ سر گوپ (دیم دار) سہریں یا زردیں گدے ء بانور ء دیم ء چیر دنت۔
ایشی ء ”دیم بند“ گشت۔ سالونک ء مات یا بنگ بانور ء سہریں سرگیے سر ء دنت ء آرز
چادرے مانپوش ایت۔ ایشی چہ رند بانور ء سر ء تیل ء جنگ ء شیر کنی دپ ء دینگ ء
رسم بنا بیت۔ اے رسم ء ہمازالبول آسرت کن انت کہ آہانی اولی آروس بوتگ ء جود
ایش زندگ ء ساڑی انت۔ اے زالبول چہ وت ء ہپت بنت ء بانور ء یا سالونک ء
مردماں بوت کن انت۔ جنوزام ء ہپوکی ایں جنیں جل بندی ء رسم ء تہا شریدار کنگ
نہ بیت کہ آئی بدیں اثر بانور ء سر ء مہ کپ انت“۔ ۹۷ ”سور ء روچانی تہا بانور ء چہ

چشیں مردماں دُور دار آنت کہ آوانی لوگی (خانگی) زندگی حراب بہ بیت“۔ ۹۸۔
 ”دیم دار ہے پنتیں زالبولاں یک یک ء تواری بر جنت ء آباری باری ء وتی
 دست ء وٹیں تیلانی تھا جن آنت ء بانور ء سر ء لگاش آنت ء شیر کنی یے دپ ء دینت۔
 چہ ایشی رند دیوان ء تھا نشنگیں زالبولان ء شیر کنی وارینگ بیت“ ۹۹۔ ”جل بندی ء
 اے ندرگ ء شائر وتی شیرانی تھا گوں جو ابی رنگ ء چش پد ر کنت۔!

نازیک

سالونک ء سیر انت (جو ابی)	بیائے جنکاں چاپ
سالونک ء سیر انت (جو ابی)	بیائے جنکاں چاپ
بانورے من جل ء انت	بانورے من جل ء انت
	سالونک ء راہچار انت
بانورے من جل ء انت	بانورے من جل ء انت
	سالونک ء راہچار انت
سالونک ء سیر انت (جو ابی)	بیائے جنکاں چاپ
پلّیں سالونک ء دستانے من لو جیں	دست گہاراں بیائے ہئی آں چوپیں
پلّیں سالونک ء دستانے من لو جیں	دست گہاراں بیائے ہئی آں چوپیں
	دستانے من لو جیں
تئی گہار مروچی وش گل ء شاداں	تئی گہار مروچی وش گل ء شاداں انت

انتبا نورے من جُلّ ۽ انت بانورے من جُلّ ۽ انت

سالونک ۽ راہچار انت

بیائے جنکاں چاپ سالونک ۽ سیر انت (جوابی)

تئی بلوچی پاگ گوں گداں ڈولد ار انت اسپر ۽ زہماں گوں توپک ۽ تیر ان انت

تئی بلوچی پاگ گوں گداں ڈولد ار انت اسپر ۽ زہماں گوں توپک ۽ تیر ان انت

توپک ۽ تیر ان انت

ندایت دیوان ۽ گوں ہمدلیس بر اتاں نندایت دیوان ۽ گوں ہمدلیس بر اتاں

بانورے من جُلّ ۽ انت بانورے من جُلّ ۽ انت

سالونک ۽ راہچار انت

بیائے جنکاں چاپ سالونک ۽ سیر انت (جوابی)

من رواں ملک ۽ ساز گراں کاراں ڈُہل ۽ سُمرناہاں تاں شپ ۽ داراں

من رواں ملک ۽ ساز گراں کاراں ڈُہل ۽ سُمرناہاں تاں شپ ۽ داراں

تاں شپ ۽ داراں

یکبرے ناچ انت ۽ یکبرے چاپ انت یکبرے ناچ انت ۽ یکبرے چاپ انت

بانورے من جُلّ ۽ انت بانورے من جُلّ ۽ انت

سالونک ۽ راہچار انت

بیائے جنکاں چاپ سالونک ۽ سیر انت (جوابی)

اسلم شاہین تمپی ۽ شیرے پر بست ۽ صابر ۽ ہر جاگہہ میپلاں گوشت ۽

اسلم شاہین شمسی ء شیسرے پر بست ء صابر ء ہر جاگہہ میلاں گوشت ء
میلاں گوشت ء

طارق ء اسلام جان، نوروز جان ء سیر انت

طارق ء اسلام جان، جمال جان ء سیر انت

بانورے من جُل ء انت

بانورے من جُل ء انت

سالونک ء راہچار انت

بیائے جنکاں چاپ

سالونک ء سیر انت (جوابی)

بیائے جنکاں چاپ

سالونک ء سیر انت (جوابی)

بانورے من جُل ء انت

بانورے من جُل ء انت

سالونک ء راہچار انت

بیائے جنکاں چاپ

سالونک ء سیر انت (جوابی)

بیائے جنکاں چاپ

سالونک ء سیر انت (جوابی)

☆ ۱۰۰

”بانورتاں نکاح ء ہے جُل ء تہانادینگ بیت، آراچہ سرگوپ ء ابیددگہ

کس دیست نہ کنت، مکران ء بازیں ہلک ء میٹگاں اے روچانی تہا بانور ء آدینک اوں

پیش دارگ نہ بیت کہ آوتی رنگ ء دروشم ء بہ گندایت۔“ ۱۰۱ بانور ء بانوری ء وہدء

آدینک پیش نہ دارانت، گش انت کہ اگاں آرا آدینک پیش دارگ بہ بیت تہ آچہ

بانوری ء درنہ ایت۔“ ۱۰۲ بانور ء راستیں دست ء مودء بندے بندانت ء آئی کرّا

سلاہء کارچے ایر کن انت، اے آئی رکھ انت کہ آرا چل مہ جنت بزاں آچہ جنء

پری یاچہ شیطانانی بدیں اثراں بیماریانی آماج مہ بیت۔“ ۱۰۳۔

پنچ پڑا گد بری:- ”آروسء پیسر سالونکء نیمگء پہ بانورء واستا گتگیں گدء

پنچ، سہتء زیور ”پرداج ہشتگ بنت۔ آروسء بندات چہ ہے رسمء بیت۔ مکرانء

کلیں دمگاں اے رسمء راجتا جتاں نام دینگ بوتگ چشکہ پنچگورء ”پنچ“ ۱۰۴۔ ”بلیدہء

”گد دری“ ۱۰۵۔ ”کچچء ”پرداج“ ۱۰۶۔ ”گوادرء جیونیء ”گد بری“ ۱۰۷۔ ”پسنیء

اور ماڑہء ”پڑا ہشتگ بیت۔“ ۱۰۸۔ ”نام کجام بہ بنت بلے مکرانء تھا اے رسم

بندتء تاں آسرء گیشتریک وڑء کنگ بیت۔ پنچگورء بانورء لوگء پچانی برگء

رسم چہ آروسء کلیں رسماں نامدار ترانت۔ لوٹوکی اوں چہ پچانی برگء رسمء کنگ

بیتء ہمک زالبولء واہشت ہمیش بیت کہ آلمء وتء گد بریء رسمء تھا ہوار بہ

کنت۔“ ۱۰۹۔ گد بریء دودء تیاب دپی دمگاں کمء براہ داراں پیسےء بندت کنگ

بیت پمیشکہ اے رسمء بابتء مکران دو جاگہء بہر کنگ بیت۔ اولی مکرانء حشکیء

ہندء دمگاںء دومی تیاب دپی دگ۔ جُہد ہمیش انت کہ پیسر مکرانء حشکی یے

دمگانی پرداجء رسم گوں جوانیں دروشےء بیان کنگ بہ بیت۔

”بلوچ چاگردء تھا جنگیں چکء وانینگء علمء زانتء دینگء گوں ہوار

آئیء لوگء ہمکر وچی ایں کارء گد دوچیء ہیل المء دینگ بیت۔ وہدے کہ جنک

مزنء لائق بیت گدء آوتی آروسء پچانی دوچگء بنا کنت، تاں آروسء وہدء دہ تاں

پنجاہ جوڑہ پنچ ہمک جنکء کرء بیت۔ است مند ایں مردم وتی جنکانی پچاں دگہ

زالبولاں ۽ ٻہ ڪراہ ۽ باڙہ دوچائينگ ۽ دينت کہ یک جوڙيے ہشت ہزار ڪلدار ۽ ٻہ گرتاں شست ہزار ڪلدار ۽ دوچک بيت۔ “۱۰۱” کيچ ۽ ہند شاپک ۽ آئی ڪر ۽ گور ۽ ميڱاں وت من وتي سانگ بندي ۽ تہا پرداج ۽ دينگ ۽ رسم نيست انت۔ “۱۱۱” کيچ ۽ تياب ڊي بازيں جاگہاں سالونڪ ۽ راپرداج ۽ پڇاني جاہ ۽ بيست تانود ہزار ڪلدار زر گرگ بيت۔ اے زراں بانور ۽ مات وتي پيم ۽ وتي تب ۽ رد ۽ ٻہ بانور ۽ پڇ دوچائين ايت۔ اولي آروس ۽ سالونڪ الم ۽ وتي گنجائشت ۽ حساب ۽ پرداج دنت۔ “۱۱۲”

”گد بري ۽ رسم جل بندي ۽ چہ رندہ ۽ روج ۽ يادومي روج ۽ بيگاہ ۽ اداڪنگ بيت۔ پڇاني برگ ۽ چہ پيسر سالونڪ ۽ لوگ ۽ شادہاني مراگش اڏدينگ بنت، آئی سياد ۽ عزيز ۽ ميتنگ ۽ مردیں آدم گوں آروس ۽ کاراں گلائيش بنت۔ پنجلور ۽ لہتیں ميڱاں ۽ ٻہ روج ۽ سہب ۽ سرامہلہ منگير ۽ ڪا پر جوڙڪنگ بيت، ميتنگ ۽ ہرمت گار ۽ ڪارڪنو کيں زالبول سالونڪ ۽ بانور ۽ لوگاں پھڪ کن انت۔ ٻئي ۽ تاڪاں جوگن (دان چوپ) ۽ سر ۽ چوپ انت يا جنتر (ہش) ۽ اڏرش انت ۽ گدگيچ ايش کن انت۔ ٻئي ۽ ڏروشڪ ۽ وھد ۽ ديوان ۽ تہا نشنگيں زالبول جنتر ۽ گر ۽ تہا زر دور دينت، اے زراں ”گر ۽ زر“ شنگ بنت، اے زراں ٻہ ہرمت گاريں زالبول زورنت۔ اگاں پيسر اڏر شنگيں ٻئي بہ بنت گڏا ٻہ وھد ۽ ٻئي آل تر کن انت۔ بانور ۽ لوگ ۽ اول ٻہ وھد ۽ ٻئي سُروشڪ بيت، ٻئي ۽ ترڪنگ ۽ وھد ۽ زالبول وتي گنجائشت ۽ حساب ۽ ڪسے پنجاہ ڪلدار ۽ ڪسے پنچ سد ڪلدار زر ٻئي ۽ تال ۽ تہا دور دنت۔ سالونڪ ۽ مات ۽ گہارچہ ايندگہ مردماں گيشتر زر دور دينت۔ اے زراں سالونڪ ۽ بانور ۽ لوگاں ڪارڪنوڪ ۽ ہرمت گاريں

”بریگاہ ء چہ پیسر سالونک ء بانور ء کہولانی نیمگ ء لوٹ اٹگیں زالبول گوں
 وتی چکاں سالونک ء بانور ء لوگاں سر بنت، اے روچ ء گیشتریں مردم سالونک ء لوگ
 ء مچ بنت۔ چاہ ء چلیم ء مزین دیوانے برجم دارگ بیت۔ کچ چہ گیش سمبہگ ء ہمک
 زالبول پہ ٹہل ء دابے کل ایت۔ مسک ء زباد ء وشبو آنی بو ء کلگیں چاگرد آتار بیت۔
 چپ ء چاگرد ء شادہانی وشین بو ء آروسی سوت ء لاڑوگ ء ساز ء زمیلانی توار ہمک راہ
 گوزوکیں مردم ء وتی نیمگ ء دلگوش کنت، اگاں بانور ء لوگ نژیک انت گڈاپیادگ
 ء اگاں دور انت گڈاپہ موٹل ء لاریاں سالونک ء مات ء گہار ء ایندگہ جنیں آدم گوں
 وتی چکاں سوت ء لاڑوگ ء اُلُو جنان ء دیم پہ بانور ء لوگ ء رهاگ بنت۔ بانور ء
 پردانچ بزاں گڈ ء پُچ، سہت ء زیور، بو ء انتر ء ایندگہ سمبہینگ ء ازبابانی ہمراہی
 شیر کنی زورانت ء گوں چاپ ء نازینکاں بانور ء لوگ ء سر بنت۔“ ۱۱۴ اے رسم
 ”پردانچ کنگ، شمشک بیت۔“ ۱۱۵ اے ساعت ء وشین ہالوگوش دارگ کرزایت۔!

ہالو

اے ہلو ہالو ہلو ہالو ہالو ہالو

چنگاں زوت کن ات زوت زوت بیات

شمے منت ء زاری گوں کج ء انت

کج ء منت ء زاری گوں ہڈ ء انت

کج ء وچ ء گریں کوٹہ ء شہر ء

کجاء لائق نہ انت چٹء متر اسی
 کجاء لائق آسندہء نر مگیں تان
 کجاء چو ٹیل پُلء آبریشمینان
 سرے نان پتنگلیں پر زونگء انت
 نجس زہر انتء نان ءے نہ وار تگ
 الہی جوڑمہ کتین تئی بت ءرا
 بیارات لوڑیاں کند کشنگیناں
 بیارات گوالگاں مہری دپیناں
 بیارات چاکر ءزر گپتیں ٹیھاں
 بہ کیل ات آرتاں سے سد منینان
 بیارات لیڑواں ڈبگ سرینان
 بیارات زردو ءگوں پلّیں مہارء
 نہ جگیت زردومان پلّیں ڈگارء
 نہ جگیت بی بیء سہتہان پر وش ایت
 شُمتالاں کن ات کیس چادرانان
 بیارات ڈاچیاں دُور منزلیناں
 ہما دُور منزل ءگیا بان چریناں
 ترا یک ہلکے دوریں برینان

چہ کوہان اسپیت سُنٹ آشک کُنیناں

ہلوہالو کن ات مئے دیدگ ءرا

مُراد باز انت کہ سالونک پہ مُراد بات

☆ ۱۱۶

”بانور ء لوگ ء مردم مہمانان ء بیابنخیر کن انت گوں زالبولاں ہمراہ بوتگلیں
مردیں آدم کڈ ء بیٹھک ء یامنگیر ء چیر ء نندارینگ ء آپ ء تام کنگ بنت۔ چاہ ء چلیم ء
رند ہما ہزمت گاریں زالبول کہ گوں سالونک ء مردماں گوں بیت، پرداج ء چیزاں
یک ء بُرز کنت گوں وش گئی ء نامان ایش گرت ء مردمان ء پیش ایش دارایت۔
بازیں جاہاں بانور ء تروز تک ء ناکوز تک ء دز گہار آئی واستا پُچ دوچ انت ء آرا آروس ء
وہد ء دینت ایشان ء ”سور بہری“ گشت۔ اگاں کسے ء بانور ء سور بہری یے داتگ گڈا
اد ء گوں ہما چیز ء یکجا ہما مردم ء نام اوں گرگ بیت ء چُش گشت بیت کہ ”اے کانلو ء
دوچی ایں پُچ بانور ء دز گہار بانک مہر گل آرا سور بہری داتگ۔“ پُچانی پیش دارگ ء
وہد ء زر ء کند ء بگڑا اوں شانک دینگ بیت ایشی ءرا ”زر شان“ گشت۔ دیوان ء تہا
نشنگیں کسانیں چک ہے زر ء شکر اں پہ تگ تاج چن انت۔“ ۱۱۷ ”کیچ ء ہند بلیدہ ء
آئی کر ء گور ء دمگاں دیوان ء تہا نشنگیں مردمانی سر ء حلوہ بہر کنگ بیت۔ اے یک
پہمیں حیراتے، ایشی مقصد آروس ء تہاوشی ء ایمنی ء لوٹگ انت۔“ ۱۱۸

”مکران ء تیاب دپی دمگاں پڑا (گڈبری) ء رسم گوں شہمیں پیسے ء ادا کنگ

بیت۔ گڈبری ء روچ ء سہب ء سرا سالونک ء مات پڑا ء از باباں چہ یک یک وتی سگلیں

نزّیکیں رشتہ دار بزاں سالونک ۽ گہار، تُرو ۽ ہمے پیمیں نزّیکیں مردمانی واہشت ۽ رد ۽ ہماہانی لوگ ۽ ایر کنت تانکہ آچہ اے وٹشی ۽ ساعتاں ز بہر مہ بنت۔ بزاں کسے ۽ لوگ ۽ پُڑے، کسے ۽ لوگ ۽ پیتی یے، کسے ۽ لوگ ۽ سر جاہے ۽ کسے ۽ لوگ ۽ پرداچ ۽ دگہ شے ۽ ایر کنگ بیت۔ ہمے زالبول وتی کرّ ۽ ایر کتگیں چیزانی تہا زّماں کن انت ۽ سالونک ۽ مات ۽ گوں مردماں ودار ۽ بنت۔“ ۱۱۹

ڈیلا ہما زّ ۽ گش انت کہ آروسی ۽ (سالونک ۽ بانور) سردور دینگ بیت۔ ۱۲۰

”نیمروچ ۽ پدلوٹ اتگیں زالبول سالونک ۽ لوگ ۽ رونت، سالونک ۽ مات ۽ ڈیلا“ دینت۔ ہر کس وتی گنجائشت ۽ حساب ۽ زر دنت، کسے دوسد کدار ۽ کسے دو ہزار کدار، چیا کہ ڈیلا ۽ زّیک بدلے، وہدے کہ دگہ کسے ۽ چک ۽ آروس بیت، گڈا سالونک ۽ مات الم ۽ ہمے داتگیں زر ۽ کچ ۽ یا گیشتر ہما سالونک ۽ مات ۽ دنت۔“ ۱۲۱

”برگاہ ۽ چار ۽ ساعت ۽ سالونک ۽ مات پرداچ ۽ ایندگہ ازباباں ۽ پل ۽ چنا (پلا) زورایت ۽ وتی لوگ ۽ اتگیں زالبولانی ہما ہی ۽ گوں چاپ ۽ نازیکاں ہما لوگ ۽ رونت کہ اود ۽ پڑا ۽ چیز ایر کنگ بوتگ انت۔ ہما لوگ ۽ زالبول گوں گل ۽ بال کٹیں مردمان ۽ آپ ۽ تام کن انت، چاہ ۽ چلم ۽ رند پڑا ۽ ایر کتگیں چیز ۽ زورانت ۽ دیم پہ دومی لوگ ۽ گوں چاپ ۽ نازیکاں سر بنت۔ اود ۽ اوں کٹیں مردم چاہ ۽ آپ وارینگ بنت۔ ایر کتگیں شے ۽ زورانت ۽ دیم پہ سیمی لوگ ۽ گوں شادہانی لاڑوگ ۽ الو لو آں سر بنت۔ ہمے پیم ۽ تاں گڈی چیز ۽ زورگ ۽ آروس ۽ کٹیں مردم لوگ پہ لوگ روان بنت ۽ ہمالوگانی مردماں آروس ۽ وٹشیانی تہا ہوار کناں کن انت۔“ ۱۲۲

”چہ بانورہ مات ۽ نیمگ ۽ لوٹ اِ تگئیں زالبول سالونک ۽ مردمانی روگ ۽ چہ پیسر بانورہ لوگ ۽ سر بنت ۽ بانورہ مات ۽ ڈیلا دینت۔ سالونک ۽ مردم گوں پڑا ۽ ازباباں دیم پہ بانورہ لوگ ۽ رهاگ بنت۔ راہاں کسانیں چک ”بلے بلے چے ہر کس نہ یتک ۽ بے“ گش آں کن آنت۔ بانورہ لوگ ۽ نژیک ۽ سالونک ۽ مات یا گہار پر داج ۽ ازبابانی کسانیں پیتی ۽ سراکت ۽ بانورہ ڈک ۽ پترایت ایثی چہ ہے پد رکت کہ مروچی آہانی دل ۽ مراد پیلو بوتگ انت۔“ ۱۲۳۱ اد ۽ مکران ۽ نامداریں نازینک ۽ ہواری ۽ چاپ ۽ نانچ بیت۔!

نازینک

بابل ۽ سیر انت شہابہ کل ات وش کل ۽ (جوابی)

سالونک ۽ سیر انت شہابہ کل ات وش کل ۽

بہ کل ات من شک بہ یاں بہ کل ات من ندر بہ یاں

بہ کل ات من شک بہ یاں بہ کل ات من ندر بہ یاں

بابل ۽ سیر انت شہابہ کل ات وش کل ۽ (جوابی)

سالونک ۽ سیر انت شہابہ کل ات وش کل ۽

بہ کل ات من شک بہ یاں بہ کل ات من ندر بہ یاں

بہ کل ات من شک بہ یاں بہ کل ات من ندر بہ یاں

ملگ ۽ روچ انت شہابہ کل ات وش کل ۽ (جوابی)

وشی ۽ روچ انت شہابہ کل ات وش کل ۽

پُلّٓءِ لیلافِءِ گوں گورِءِ ہاراں

پُلّٓءِ لیلافِءِ گوں گورِءِ ہاراں

سالونک منی مّلاں انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ (جو ابی)

وٹّیءِ روچ انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

مگّءِ روچ انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ (جو ابی)

مگّءِ روچ انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ

من ہے روچانی وت مُراد یگاں

من ہے روچانی وت مُراد یگاں

مقبول منی مّلاں انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ (جو ابی)

واجلّءِ سیر انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

وٹّیءِ روچ انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ (جو ابی)

فقیر جانءِ سیر انت شتابہ کلّ ات وش کلّءِ

مات وتی نذیر جانءِ وت مُراد یگ انت

مات وتی نواز جانءِ وت مُراد یگ انت

یونس منی ملاں انت بہ کلّ ات وش کلّء (جوابی)

ملگء روچ انت شہابہ کلّ ات وش کلّء

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

وٹئیء روچ انت شہابہ کلّ ات وش کلّء (جوابی)

فرازجان منی ملاں انت شہابہ کلّ ات وش کلّء

غفورجان تئی سیرء من اتلگ انت دیرء

سالونک تئی سیرء من اتلگ انت دیرء

فرہادجان منی ملاں انت شہابہ کلّ ات وش کلّء (جوابی)

عمرانجان منی سالونک انت شہابہ کلّ ات وش کلّء

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

بہ کلّ ات من شنک بہ یاں بہ کلّ ات من ندر بہ یاں

ملگء روچ انت شہابہ کلّ ات وش کلّء (جوابی)

وٹئیء روچ انت شہابہ کلّ ات وش کلّء

سنگتء دوستانی مجلس آں ننداں انت

سنگتء دوستانی مجلس آں ننداں انت

اشفاق منی ملاں انت شہابہ کلّ ات وش کلّء (جوابی)

فرازجان منی ملاں انت شہابہ کلّ ات وش کلّء

”سالونک ۽ مات ۽ وتی آر تگیس پل ۽ چناہاں بانور ۽ مات ۽ دنت۔ بانور ۽ لوگ

۽ مردم سالونک ۽ مردمان ۽ آپ ۽ تام کن آنت، چاہ ۽ چلیم ۽ شربت بیت۔ بانور ۽ مات

سالونک ۽ مات ۽ آر تگیس پل ۽ چناہاں وتی مردمانی سر ۽ بہر کنت۔ مروچاں پل ۽ چنہ ۽

جاگہ ۽ کیک ۽ دینت۔ آپ ۽ چاہ ۽ رند پڑا ۽ از بابانی پیش دارگ ۽ رسم بنا بیت۔“ ۱۲۵

”پسنی ۽ ”پڑا“ ۽ چیزانی پیش دارگ ۽ المی این رسم نیست البت دیوان ۽ تہانند و کیں

زالبولانی لوٹ ۽ درگت ۽ پڑا ۽ چیز پیش دارگ بنت،، ۱۲۶” اور ماڑہ ۽ پڑا ۽ از باباں چہ

اے روچ ۽ امید آروس ۽ گڈی روچ ۽ ”سر گوپی“ ۽ وہد ۽ اوں پیش دار آنت۔“ ۱۲۷

پر داج ۽ از باب سر جمی ۽ اے وڑ ۽ بنت۔

۱۔ ”گڈ ۽ پُچ: پُچاں ۽ حساب نیست ہر کس وتی وس ۽ واک ۽ بستار ۽ حساب ۽ دنت۔

چوناہشش تاں سی جوڑ ۽ پُچ بنت کہ آہانی نیم پچیں ۽ نیم دُوچی این بنت۔ بازیں مردم

دُوچی این پُچاں چہ پچیں گداں گیشتر کن آنت۔ دُوچانی تہا کپک، جالر ۽ ٹک، کانٹلو،

مُرغ ۽ پانچ، انتلی لال، رندانی دیوان، بی بی ۽ ٹک، چندن ہار، تانیتک، سبز و، پانچ،

موسم، گڈ ۽ بند، آرات بلوچستان ۽ گل ۽ ژلانگوک ۽ دوچ بنت۔ گوں ہمک جوڑہ پُچ ۽

یک سرگیے اوں گوں بیت۔ چہ بانور ۽ پُچاں امید بانور ۽ مات ۽ دوئیں بنگ آنی و استایک

یک جوڑہ یے سبزیں رنگ ۽ گڈ ۽ آئی گہار ۽ ترواں ۽ یک یک سرگیے گوں پر داج ۽

دینگ بیت۔ اے رسم ”دودی“ گشنگ بیت۔“ ۱۲۸

۲۔ سہت ۽ زیور:- سہت ۽ زیورانی کچ ۽ کساس مال بندی ۽ وہد ۽ گوں لب ۽ گیشواری ۽

کنگ بیت۔ چہ شش سہر (مثقال) ۽ بگر تاں دوسد سہر بوت کن آنت، بلوچی حساب ۽

چار سہر یک تولہ ۽ یے بر و بر ۽ انت۔ آروس ۽ سہت ۽ زیورانی تہا ڈر، کید ۽ ٹاسینی ہوار
بنت “-۱۲۹۔

۳۔ چادری

۴۔ کوش ۽ جراب

۵۔ مُٹ (چوٹیل) سر رند ۽ آدینک، ناہن چن

۶۔ ٹوال، مُسلہ ۽ پرس۔

۷۔ سمبہینگ ۽ ازباب، وشیں تیل ۽ کریم، وشبو (عطر ۽ سینٹ) ۽ جان شودی ایس
صابون ۽ شیمپو۔

۸۔ پن ۽ مڑواک، سُر مگ۔

۹۔ وش بو۔ وش بوہ آنی تہا ہیر ۽ کلپیر، سیاہ ۽ اسپیتیں مسک، کپڑ ۽ کچھی (کچ کچور)، جسی
ناہن، سُن ب ۽ لال تاک۔

ایشان چہ ابید بانور ۽ سر ۽ مودانی و استاد انچک، جوزباک، مہلب ۽ وشیں تیل۔

۱۰۔ سمبہینگ ۽ ازباب ۽ وشبو آل ابید پہ بانور ۽ دیم ۽ دست ۽ پادانی ڈولدری ۽

حاطر ازعفران، بادام، چندن، عنبر، ہلگدار، گلاب ۽ آپ۔ بادام، چندن ۽ عنبر ۽ یک

تاسے ۽ تہا آپ ۽ کن انت ایشاں تاں سے روج پہ بانور ۽ رنگ ۽ در آرگ ۽ آئی دیم ۽ جن

انت ہے پیم ۽ زعفران یا ہلگدار ۽ گلاب ۽ آپ ۽ تہا مان کن انت ۽ بانور ۽ دست ۽ پادانی

نرم کنگ ۽ وش رنگی ۽ حاطر اتاں سے روج ۽ آئی دست ۽ پاداں لوج انت “-۱۳۰۔

۱۱۔ ”پرداج ۽ ازبابانی مان کنگ ۽ واستابگ ۽ پیتی۔

۱۲۔ کمبل ۽ ڀنڀاڙ ۽ آروسی ڪلہے گوں ہیر ۽ کلپئر ۽ پلاں۔

۱۳۔ نشانگ ۽ زڙ۔ دو تان بیست ہزار کلداریا گیشتر بوت کن انت۔“ ۱۳۱

”پیش ۽ زمانگ ۽ پرداج ۽ تہاسے جوڑہ پُچ، یک جُتے کوش، یک اسپتیں سرگیے بوتگ، ہمے پیاسہت ۽ زیورانی تہا جُپتے دُر، جُپتے نالک ۽ یک ٹاسنی یے بوتگ۔ نشانگ

۽ زڙ سد کلداری بوتگ انت۔“ ۱۳۲

”مکران ۽ تہامروچاں است مندیں مردم وتی جُٹکان ۽ سُور بہری ۽ تہا پُچ شودی مشین، استری، پنکھا ۽ فرتج، تالک ۽ رضاں، پلنگ ۽ الماری دینت اے رسم چہ

پنجانی، مہاجر ۽ در قوماں چہ کراچی ۽ اور ماڑہ ۽ مکران ۽ ایندگہ دمگاں شنگ ۽ تالاں

بوتگ چیا کہ اور ماڑہ ۽ بازیں در قوم نشنگ انت ۽ آہاں گوں جاہ مندیں بلوچاں آروس

کتگ، گوادری اوں دری آئی آماج انت۔“ ۱۳۳

”مکران ۽ ایندگہ ہند ۽ دمگاں اے پیہیں رسم نیست البت ہر گاریں مردم آروس ۽ و ہد ۽ وتی چک ۽ سہت ۽ زیور دینت ۽

و ہدیگیں مات آں جنک ۽ را آئی آروس ۽ ”شیکین ۽ جنتر“ الم ۽ داتگ کہ آ ”ایمان“

گشگ بنت بزاں جنک مہمان دار جوڑ بہ بیت۔ مکران ۽ کوچگ ۽ کلگاں انگت شیکین ۽

دنیگ ۽ رسم جاہے جاہے است انت۔“ ۱۳۴

دُڑکی :- ”مکران ۽ بلوچانی آروس ۽ سے شپ بنت کہ آہاں دُڑکی، ہٹی ۽ نکاح ۽ شپ

گش انت۔ دُوریں ہلک ۽ میزگانی زالبول ۽ نزیکیں رشتہ دار تان آروس ۽ سیں روچاں

سالونک ۽ بانور ۽ لوگ ۽ جاہ مند بنت۔ پُچانی برگ ۽ رسم ۽ رند گوں جو انیں پیہے ۽

آروس ۽ بندات بیت۔ اے شپ ”دُڑکی“ گشگ بیت، چہ دوئیں کہولانی نیمگ ۽

آروس ۽ دود ۽ ربيد گاني پيلوي ۽ شادي مر آشاني تهاوشی ۽ درشان چه هے شپ ۽ بنا بيت۔ مکران ۽ ايندگه هند ۽ دماگ سر گوپ بانور ۽ زردی رنگ ۽ سر گيے سر ۽ دنت “ ۱۳۵ ” پنجگور ۽ سر گوپ ۽ جاگه ۽ بانور ۽ وتي نژيکيں زالبول ۽ يادز گهار ۽ بانور ۽ کاراني ذمه واری ۽ زورایت “۔ ۱۳۶

”تیب دپی هند اں دُز کی ۽ شپ ۽ بانور ۽ زردی رنگ ۽ پُچ گورادینت، آرا نگرہ ۽ یک ٹالے ”منگلی“ دستا ۽ یک ٹالے ”پازیب“ پاد ۽ دنیگ بیت “۔ ۱۳۸

”پڑا (گدبری) ۽ رسم زالبولانی رسم انت ۽ همیشه سالونک ۽ دوست ۽ سنگت ۽ ایندگه کاردار ۽ ہرمت گاریں مردم سالونک ۽ لوگ ۽ شپ ۽ ورگ ۽ تیاری ۽ کن انت، چه پڑا ۽ برگ ۽ رند سالونک ۽ مردم تاں روبرکت ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ واتر بنت۔ شپ ۽ نان ۽ ورگ ۽ رند سالونک ۽ بانور ۽ لوگانی ہرمت گاریں زالبول تالک ۽ رزانانی شودگ ۽ بنا کن انت۔ چه کر ۽ گور ۽ اتگلیں زالبول وتی لوگاں واتر بنت۔ گوں چاپ ۽ ناچ ۽ سوت ۽ نازینکاں بانور ۽ لوگ ۽ مردم آئی گہار، تر ۽ نشار یادز گہار آئی دست ۽ پاداں ہئی کن انت ہے پیم ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ اوں شادہانی مر آگش اژدنیگ بنت ۽ یک تلشستیں تالے (تبت) ۽ تہا تر کتگیں ہئی ماں کنگ بیت، سالونک ۽ مات، گہار یاترو آئی دست ۽ پاداں ہئی کن انت۔ زالبول سالونک ۽ سر ۽ زرشانک دینت ۽ ہئی ۽ تبت ۽ تہا ز دور دینت، زراں سر گوپ زورایت “۔ ۱۳۹۔ اے ساعت ۽ نامداریں نازینک ایش انت۔!

نازیک

انشپی ہئی بندان انت

ماتے گل ۽ کندان انت

بیات گلیں دز گہاراں

ماسالونک ۽ سنگاراں

سالونک ہئی بندان انت

راجے گل ۽ کندان انت

بیات گلیں دز گہاراں

ماسالونک ۽ سنگاراں

سالونک سرپ ۽ بندان انت

ماتے گل ۽ کندان انت

بیات گلیں دز گہاراں

ماسالونک ۽ سنگاراں

من ہئی آں تر کنناں

سالونک ۽ داب کنناں

بیات گلیں دز گہاراں

ماسالونک ۽ سنگاراں

بیارات منی رنگ رنگین

لوحِ اِتّے دستاناں
 بیاتِ گُلیں دز گہاراں
 ماسالونک ۽ سنگاراں

☆ ۱۴۰۱

”ہئی ۽ بابت ۽ مروچاں مکران ۽ تہانوک رواجِ گپتگیں رسمے بنا بوتگ اگاں
 بانور ۽ لوگ نڑیک انت گڈا ہے شپا ۽ اگاں دور انت گڈا باند اتیں (ہئی ۽) شپ ۽ چہ
 بانور ۽ لوگ ۽ جنیں آدمانی ٹولی یے آئی گہار ۽ ترو آنی سروگی ۽ پہ سالونک ۽ دستانی ہئی ۽
 واستا آئی لوگ ۽ رونت گوں وتی ہمراہی ۽ یک تاسے ہئی، شیر کنی، پہ سالونک ۽ یک
 چادرے، یک گھڑیا لے ۽ یک مندریگے اوں برانت۔ گوں چاپ ۽ نازینکاں سالونک
 ۽ برات ۽ ناکوز تک ۽ تروز تک سالونک ۽ چہ منگیر ۽ لوگ ۽ برانت ۽ یک بزیں ۽ نر میں
 چیر گبجے (بوپ) ۽ سر ۽ نادین انت، سالونک ۽ بانور ۽ لوگانی زالبول مچ بنت ۽ بانور ۽ گہار
 یا ترو سالونک ۽ چادرے مان پوش ایت، شیر کنی یے دپ ۽ دنت، مندریگ ۽
 گھڑیا لے دست ۽ دنت ۽ آئی دست ۽ یک لٹکے ہئی کنگ بیت، سالونک ہمے ہئی
 کنوکیں زالبول ۽ رادوتاں پنج ہزار کلدار زراو دنت۔ اے وہداں سر گوپ یک
 مز نہیں تالے ایر کنت کہ دیوان ۽ تہاندوکیں سالونک ۽ بانور ۽ کہولانی زالبول ایشی
 تہازر دور دینت۔ ایشان ۽ ”ہئی ۽ زر“ کٹنگ بیت، اے زراں سالونک ۽ نیمگ ۽
 سر گوپ زورانت۔ لہتیں کہولانی مردم ہمے شپ ۽ سالونک ۽ دست ۽ پڑم ۽ وش
 درو شمس مز نہیں پئی بند انت ۽ آرا پنج سد تاں پنج ہزار کلدار ماں جنگ بیت“۔ ۱۴۱

”سالونکی ۽ روچاں سالونک ۽ لائک ۽ پستولے یا کارچے بندانت کہ سالونک ۽ چلگ

مہ جنت ۽ دستائے مُودے بندانت کہ سالونک ۽ جن مٹ مہ کن آنت“ - ۱۴۲

”چہ ہئی ۽ رسم ۽ ہلاسی ۽ سالونک ۽ تروز تک ۽ ناکوز تک ۽ ایندگہ نژیکیں

جنت آؤکیں مہماناں ۽ چاہ ۽ چلیم کن آنت ۽ اے پیم ۽ ہئی ۽ رسم گٹ ایت ۽ بانور ۽

مردم و اتر بنت۔ چہ بانور ۽ مردمانی روگ ۽ پد سالونک ۽ لوگ ۽ مردم پہ بانور ۽ ہئی ۽ سر

گر آنت ۽ وتی ہماہی ۽ ہئی ۽ شیر کنی زورانت ۽ گوں چاپ ۽ نازیکاں بانور ۽ لوگ ۽

رونٹ۔ آپ ۽ تام ۽ رند سالونک ۽ مات یا مستریں گہار بانور ۽ شیر کنی دپ ۽ دنت ۽

آئی یک لنگے ہئی کنت ۽ پاد کنت، سرگوپ بانور ۽ کر ۽ تالے ایر کنت ایشی تہا

سالونک ۽ مات ۽ گہار ۽ دیوان ۽ تہا نشتگیں بانور ۽ لوگ ۽ زالبول زردور دینت۔ اے

زر ”ہئی ۽ زر ہشتگ بنت کہ ایشاں بانور ۽ سرگوپ زورایت۔ ہے وہداں بانور ۽ گہاریا

دز گہارے آئی دست ۽ پاداں ہئی کنت، چہ سالونک ۽ مردمانی نیمگ ۽ آرتگیں

شیر کنی دیوان ۽ مردمانی سرا بہر کنگ بنت ۽ ہئی ۽ رسم آسر بیت۔ سالونک ۽ مردم وتی

لوگ ۽ و اتر بنت۔ اے شب ۽ وت من وت ۽ نند ۽ نیاد بیت، چاہ ۽ چلیم تاں شب ۽

گڈی پاساں دیوان ۽ بہر جوڑ بنت“ - ۱۴۳

”سرگوپ (دیم دار) ۽ کرد ۽ بابت ۽ سر پد بونگ المی آنت کہ آبانور ۽ دست

۽ دپ ۽ کارانی کنوک ۽ آئی سر ۽ گوپوک ۽ سنگاروک، آئی ہر ز لورت ۽ شے ۽ از بابانی

پیلو کنوک آنت بلے پچگور ۽ مکران ۽ ایندگہ شہرستانی میگاں سرگوپانی بٹی کر دہلاس

کنگ بوتگ، چہ دوئیں کہولانی نیمگ ۽ دانتگیں سرگوپ تہنا آروسانی کاراں کن آنت،

لوگانی پہک کنگ، لوٹوکی، ہٹی ۽ برگ ۽ لوگ ۽ دپ ۽ اوشنگ ۽ لوگ دپے ۽ گرگ ۽ ابید آہانی ہاسیں کردگندگ نہ بیت۔ سرگوپ ۽ تہنانام پشت کپتنگ آہانی جاگہہ بانور ۽ دزگہاراں گپتنگ۔ ایشی بگی سوب سرگوپانی ناواندگی انت کہ آچہ نوکیں دور ۽ جنکائی سمہینگ ۽ سنگارگ ۽ ہنر ۽ نابلد انت۔“ ۱۴۴

ہٹی بند۔ ” دزکی ۽ گڈی روج پچگور ۽ کچ ۽ ”ہٹی بند“ شنگ بیت “۱۴۵” مکران ۽ تیاب دپی دمگاں ایشی ۽ ”وشیں ہٹی“ گش انت۔“ ۱۴۶” ہنچش کہ چہ نام ۽ پد رانت اے روج ۽ شپ پہ ہٹی ۽ زانگ بنت بزاں اے روج ہاس پہ ہٹی ۽ نامدار انت۔ پچگور ۽ ہمے روج ۽ سباہ ۽ سالونک ۽ بانور ۽ لوگ ۽ ہٹی سُر شنگ بیت، میتنگ ۽ زالبولانی جُہد ہمیش بیت کہ آہٹی ۽ سُر شنگ ۽ رسم ۽ تہاشریدار بہ بنت ہمک زالبولوتی گنجاشت ۽ رد ۽ ہٹی ۽ تر کنگ ۽ وہد ۽ ہٹی ۽ تال ۽ تہازر دوردنت اے زریک پیمیں سر رتچے کہ ایشی ۽ پہ بانور ۽ سالونک ۽ وشیانی خاطر اندر کنگ بیت۔ اے زراں ”ہٹی ۽ زر“ گش انت، ہٹی ۽ زراں ہزمت گاریں زالبول زور انت۔ تر کتگیں ہٹی کساں کسانیں چانگ جوڑ کنگ بنت ۽ آروس ۽ آوکیں زالبولانی سرا بہر کنگ بنت، اگاں کسے چہ کجام سوبے ۽ آروس ۽ ساڑی بوت مہ کنت گڈا آئی ہٹی ۽ بہر آئی لوگ ۽ دیم دینگ بیت “۱۴۷

”کچ ۽ مکران ۽ ایندگہ تیاب دپی دمگاں ہٹی بند ۽ بیگاہ ۽ منگیر ۽ چیر ۽ ہزمت گاریں زالبول (ٹینگ) ہٹی آں چوپ انت ۽ تر کن انت۔ ہٹی کسانیں رکابیانی (ساسر) تہامان کنگ بنت ۽ سالونک ۽ دہ تاں بیست نزیکیں مردمانی لوگاں برگ ۽ ایر کنگ بنت۔ شپ ۽ ہماٹینگ گوں وتی ڈہل ۽ ناچی ایں ٹولی ۽ کسانیں چکانی ہمراہی ۽ نازینک

جناں کن انت ۽ ہمالوگاں روئت کہ ہمودائہی ایر کنگ بو تگ انت۔ ایشانی ٹولی ”ہی چن“ گشگ بیت۔ ہمالوگانی مردم ہی چناں ۽ گوں رکابیاں یکجاہ سداں پنچ سدا کلا ر زراوں دینت۔ اور ماڑہ ۽ ہمے روچ ۽ بانور ۽ دز گہار وتی دز گہارانی لوگاں روئت ۽ آہاں ۽ پھ ہی ۽ استالو ٹوکی کن انت۔

چہ ہی آنی زورگ ۽ رند سالونک ۽ دست ۽ پادانی ہی ۽ رسم بنا بیت۔ شب ۽ نہہ ۽ ساعت ۽ سالونک ۽ مات ۽ گہار گوں چاپ ۽ نازینکاں منگیر ۽ چیر ۽ سالونک ۽ دست ۽ پاداں ہی کن انت۔ دیوان ۽ تہانندو کیں زالبول ہی ۽ تال ۽ تہازر دؤر دینت۔ ہمے زراں ڈہل ۽ ہالو جنو کیں زالبول زور انت۔ چہ سالونک ۽ ہی ۽ پد لوگ ۽ کلہیں مردم گوں چاپ ۽ نازینکاں بانور ۽ لوگ ۽ رونت، اود ۽ پیسر ابانور ۽ دز گہار ۽ ایند دگہ مردم نشنگ انت۔ سالونک ۽ مردمانی آپ ۽ تام ۽ رند بانور ۽ گہار یا دز گہار آئی دست ۽ پاداں ہی کن انت، اد ۽ اول ہی ۽ تال ۽ تہازر دؤر دینگ بیت اے ”ہی ۽ زراں“ بانور ۽ سرگنوپ زورایت۔ بانور ۽ لوگ ۽ آؤ کیں زالبول نان ۽ ورگ وارینگ بنت ۽ آ بانور ۽ مات ۽ ”ڈیلا“ دینت۔ بانور ۽ دز گہار آرز ۽ سور بہری ٹیکی دینت۔“ ۱۳۸۔

اے وہد ۽ نازینک ۽ دلگوش کن ات۔!

نازینک

جانی ۽ مات ۽ لوٹ اتگ مارا

بیات منی جانیاں گہاریناں

بیات منی شاہی کا پر ۽ گلاں

بیاتِ دیوانِ بگاڈینِ ات
 گلِ ندرایتِ منِ تمبھے بنداں
 تمبھہءِ سرپوشاں کنانِ سچکان
 تمبھہءِ چیرگیچِ کنانِ مہری
 بیاتِ جانیءِ بنازینِ ات
 ہمدءِ سُہرانِ بے سنگرات
 بیاتِ گہاراںءِ میتگِ کاڈاں
 بیاتِ گہاراں کہ روجِ مروچی انت
 روجِ مروچی انت بانداتِ پونشی
 بیاتِ بانورہءِ سنگرات
 ہمدءِ کاڈانِ بنا دینِ ات
 لا الہ اللہ رسوال اللہ
 برکتِ سی جز میں کلام اللہ
 مے مُراداں حاصل بہ کنت اللہ
 مے مُراداں گوں ہر کجام ماتِ

☆۱۴۹

”پنجگورہءِ کُلیںءِ کیچِ لہتیں دمگاں ہے شپِ بانورہءِ لوگِ پے ہلکِ ءِ

میگانہ زالبولاں ورگِ بندو بوج کنگ بیت۔ آؤکیں زالبول بانورہءِ ماتِ ءِ ”ڈیلا“

دینت۔ چہ نان ۽ ورگ ۽ رند بانور ۽ مردم گوں ڈہل ۽ چاپاں ہٹی ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ برانت۔ آہاں ۽ یک ”پل ۽ ہٹی“ یے ۽ یک ”تاس ۽ ہٹی“ یے گوں بیت، بانور ۽ مردم چاہ ۽ چلم کنگ بنت ”کچ ۽ ہند بلیدہ ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ اتلگیں مردماں ۽ شیر کنی وارینگ بیت۔“ ۱۵۰۔ ”سالونک ۽ مات، گہار، ترو ۽ نثار ہٹی ۽ پل ۽ تہازر دؤر دینت۔ سرگوپ پل ۽ ۽ تاس ۽ ہٹی ۽ ہمراہی ۽ یک تبکی زورایت ۽ سالونک ۽ منگیر ۽ روٹ۔ سالونک ۽ تزکییں سنگتے آئی دستاں یا لنگے ہٹی کنت ۽ ایندگہ مردم الم ۽ وتی یک یک لنگے ہٹی کن انت۔ میپل ۽ تہا نشنگیں سالونک ۽ سیال ۽ سنگت سالونک ۽ سرازردار انت کہ ایشی ۽ را ”لیٹ“ ۽ ”سر ریچ“، کشنت، ایشی چہ ابید سالونک ۽ مردماں یک ورنائے دیوان ۽ تہا تبک ۽ تزینیت یا سالونک ۽ دیم ۽ ایرے کنت ۽ مردم آئی تہازر مان کن انت ایشی ۽ ”ڈیلا کنگ“، گش انت“ ۱۵۱۔ ”مروچاں تبک ۽ جاہ ۽ دیوان ۽ مردم ہٹی ۽ پل ۽ تہازر دؤر دینت۔ بازیں مردم سد ۽ دوسد کلدار، لہتیں پنچ سد ۽ ہنچیں مردم است کہ آہر ارتاں پنچ ہزار کلدار زڑ پہ سالونک ۽ خاطر اندر کن انت۔ ”ہٹی ۽ پل ۽ زڑاں“ بانور ۽ سرگوپ زورایت ۽ سالونک ۽ سر ۽ داشتگیں سر ریچاں سالونک ۽ نیمگ ۽ ہرمت گاریں زالبول زورایت“۔ ۱۵۲۔ ”کچ ۽ تیاب دپی دمگاں ہٹی ۽ ودہ ۽ سالونک ۽ سنگت آئی گور ۽ پشک ۽ دڑانت اے رسم ”گد دڑی“، گشگ بیت۔ آئی تزکیں سنگت آرزڑ ۽ ہار گور ۽ دینت ۽ آرزور بہری زڑ ۽ دگہ وڑوڑیں ٹیکی دینگ

بیت۔“ ۱۵۳۔

”چہ ہئی ۽ رسم ۽ پد بانور ۽ مردم شپ ۽ دہ ۽ یانزدہ ۽ ساعت ۽ چہ سالونک ۽ لوگ ۽ در کپ انت ۽ بانور ۽ لوگ ۽ رونت۔ اگاں سالونک ۽ لوگ چہ بانور ۽ لوگ ۽ باز دُور بہ بیت گڑا اے شپ ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ ہئی برگ نہ بیت البت رسم ۽ پیلوکنگ ۽ خاطر ابانور ۽ لوگ ۽ مردم ہئی ۽ وتی نژیکیں مردے ۽ لوگ ۽ برانت ۽ ایر کن انت، دمانے ۽ رند ہئی چہ ہمالوگ ۽ زورگ ۽ بانور ۽ لوگ ۽ برگ بیت۔ اگاں ہئی سالونک ۽ لوگ ۽ برگ بہ بیت گڈا چہ سالونک ۽ لوگ ۽ واتر بونگ ۽ رند بانور ۽ دست ۽ پادانی ہئی ۽ رسم بنا بیت۔ بانور ۽ گہاریا نثار آئی دست ۽ پادانی لنکاں ۽ پادانی دلاں ہئی کنت ۽ آئی دز گہار دست ۽ پادانے پل کش انت۔“ ۱۵۴

”وہدے کہ بانور ۽ مردم چہ سالونک ۽ لوگ ۽ در کپنت گڈا سالونک ۽ لوگ ۽ زالبول سالونک ۽ منگیر ۽ چیر ۽ ہئی کن انت اگاں منگیر ۽ چیر ۽ دگہ در آمد ایں مردم بہ بیت گڈا سالونک چہ منگیر ۽ لوگ ۽ لوٹاہینگ بیت، سالونک ۽ برات، ناکوز تک ۽ تروز تک آرا لوگ ۽ برانت ۽ زالبولانی نیام ۽ تہتے ۽ یابوپے ۽ سرانادین انت۔ سالونک ۽ مات ۽ گہاریا ترو ۽ نثار آئی دستاں ہئی کن انت۔“ ۱۵۵ ”تیب دپی دمگاں سالونک ۽ نژیکیں زالبولے آئی دستانی دلاں ہئی ۽ سر ۽ ہسپت ٹک جنت گڈے آئی گہاریا ترو دستانے ہئی کنت۔ بازیں جاہاں اے وهداں دو چاپی ناچ کنگ بیت، مردین ۽ جنینانی دو چاپی ناچ گیشتر ہمالوگاں بیت کہ آلوگ ۽ مردم وت من وت بہ بنت چونابا چاپ ۽ ناچ چہ لوگ ۽ ڈن زالبولان ابید مردیں آدم منگیر ۽ چیر ۽ کن انت ۽ زالبول لوگ ۽ سوت ۽ لاڑوگ جن انت۔ ہئی ۽ رند سالونک وتی برات ۽ ناکوز تک ۽ لوگ ۽

ایندگہ مردیں آدمانی ہمراہی ء منگیر ء رؤت، سالونک ء سنگت آئی پاداں ہئی کن
انت “۱۵۶۔

”پنچگور ء ہند گوار گوء ہئی بند ء بیگاہ ء اُستامیتگ ء مردمان ء لوٹو کی کنت کہ
بیائے شی طلال جان ء ”چاہ“ انت، چُشکہ ہئی ء شپ ء سالونک ء لوگ ء ساز ء زمیلانی
دیوان بیت ء تاں گور بام ء چاپ ء ناچ ء ہواری ء ”چاہ“ اوں دیوان ء بہر جوڑ کنگ
بیت ہمیشکہ اد ء چاہ ء نام ء لوٹو کی کنگ بیت “۱۵۷۔ ”مکران ء دشت ء کوچگاں آروس
ء سیں شپاں نازینکائی میپیل ء دیوان برجم دارگ بنت چوننا چہ آروس ء پیسر ڈہل ء
دارگ ء رسم وتی جاہ ء بر جاہ انت بلے جل بندی ء رسم ء پد آروس ء کلّیں شپاں سوت
جنوکیں زالبول چاپ ء نازینک ء لاڑوگ جن انت، سالونک ء لوگ ء پہ مردیں آدمانی
ندگ ء دیوان ء واستا یک تگر دے پچ کنگ بیت، سالونک ء دیوان ء نیام ء یک ہتھے ء
سراندین انت۔ چُشکہ کوہ ء کوچگانی مردم سد در سدوت من وت بنت ہمیشکہ اود ء
آروسی میپلانی تہازالبول اوں یک کرے ء نندانت ء دیوان ء بہر جوڑ بنت۔ ہالو جنیں
زالبول گوں ڈہل ء سروزی ایں ازم کاراں ہالو جن انت ء سالونک ء نازین انت۔
سالونک ء سنگت ء بیلی چاپ ء ناچ کن انت “۱۵۸۔

ہالو

ہالو ہلو و شیں ہلو

میر ء مروچی شاد ہیں

بیارات منی میرے مہریء
 پلے ہر وکے پر کن ات
 بیارات زبادے انتران
 سالونکے جانے درنرات اش
 بیارات شہادت سے ہی آل
 سالونکے داستان لوج ات اش
 بیارات ہے شہزادگے
 ماتے پتے کیسے دانگے

☆ ۱۵۹

”مکرانے گیشتر ایس ہندے دمگاں ہیے رسمے پد سازے زیمیلانی میپیل تاں سباہے
 برجہ دارگ بیت۔ بازیں جاہاں اُستاگوں دمبورگے سروزاں بازیں جاہاں سازگرے
 گشندہ وتی ازمے پیش دارانت۔ وڑ وڑیں شادہی سوتے نازینک جنگ بیت، میپیلے
 مردم سالونکے سر ازڑ (لیٹ) دارانت، سالونکے اے زڑاں سازگرے گشندہانے
 دنت۔ دیوانے تہا نشنگیس مردم چاپے نایچ کن انت، اول سالونکے برات، ناکو
 زتک، تروزک، گہار زتکے برات زتک نایچے بنداتے کن انت ایشاں چہ رند
 سالونکے سیالے نزیکیس سنگت پے چاپے نایچے پادکائنت پد اہما مردم نایچے بنا کن انت
 کہ آہمکے آروسی دیوانے میپلاں گندگ بنت۔ لہنتیں نیکراہی مردم ہیے شپے
 میتگے ملایانانے ورگ دنت پد آڑ میتگے مسیتے واز پر مائیت“۔ ۱۶۰

مکران ۽ تهاگشندہ صابر علی بلوچ ۽ آروسی سوت ۽ نازینک باز نامدار انت کہ
 آسالونک ۽ بانور ۽ گوں وتی و شیں توار ۽ نازین ایت۔!

لاڑوگ

اوبیائے منی نیل ۽ یلاں

اوبیائے منی نیل ۽ یلاں

اے سالونک ۽ سیر ۽ مارواں

سالونک کلاتی واہجے

نشت ۽ کلاتانی تها (جوابی)

اے سالونک واللہ منی دیدگ انت

نشت ۽ کلاتانی تها (جوابی)

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

اے سالونک کلاتی واہجے

نشت ۽ کلاتانی تها (جوابی)

اوبراتاں بیارے گروکیں ہئی آں

بیارے گروکیں ہئی آں

غفور جان ۽ پادانے جناں

بیارے گروکیں ہئی آں

سالونک ۽ پادانے جنناں
 اے سالونک کلاتی واہجے
 نشت ۽ کلاتانی تہا (جو ابی)
 اے سالونک واللہ منی دیدگ انت
 نشت ۽ کلاتانی تہا (جو ابی)
 اولائے لڑے لڑے لڑے لڑے
 اولائے لڑے لڑے لڑے لڑے
 اے واجل واللہ منی دیدگ انت
 نشت ۽ کلاتانی تہا (جو ابی)
 اوبیارے ہما پلپیس گداں
 اے لوشن ۽ عطرانے جنناں
 اوبیارے ہمانو کیس گداں
 اے لوشن ۽ عطرانے جنناں
 نواز جان واللہ منی دیدگ انت
 نشت ۽ کلاتانی تہا (جو ابی)
 شکیل جان واللہ منی دیدگ انت
 نشت ۽ کلاتانی تہا (جو ابی)
 اولائے لڑے لڑے لڑے لڑے

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

اے سالونک کلاتی واہجے

نشت ۽ کلاتانی تہا (جوابی)

اسد جان واللہ منی دیدگ انت

نشت ۽ کلاتانی تہا (جوابی)

اوبر اتاں بیائے رواں کورگ ۽ مرچی

بیائے رواں کورگ ۽ مرچی

اے سالونک ۽ پچھاں پر کنناں

بیائے رواں کورگ آں

عقیل جان ۽ پچھاں پر کنناں

اے سالونک واللہ منی دیدگ انت

نشت ۽ کلاتانی تہا (جوابی)

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

اے سالونک کلاتی واہجے

نشت ۽ کلاتانی تہا (جوابی)

اوبر اتاں اے نازینک ۽ پر بنداں جناں

گہاراں مانا زینک ۽ پر بنداں جناں

اے سالونک ء بور ء سوار کناں

اے نازینک ء پربنداں جناں

اے سالونک ء بور ء سوار کناں

اے سٹار کلاتی واہجے

نشت ء کلاتانی تھا (جوابی)

فضل جان واللہ منی دیدگ انت

نشت ء کلاتانی تھا (جوابی)

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

اولاڑے لڑے لڑے لڑے

یوسف واللہ منی دیدگ انت

نشت ء کلاتانی تھا (جوابی)

اے سالونک کلاتی واہجے

نشت ء کلاتانی تھا (جوابی)

اوبراتاں اے صابر ء کار انت تئی میپیل ء اشفاق

صابر ء کار انت تئی میپیل ء

اے نازینک بست ء اسلم ء

صابر ء کار انت تئی میپیل ء اشفاق

اے نازینک بست ء اسلم ء

اے سالونک کلاتی واہجے
 نشت ء کلاتانی تھا (جوابی)
 اولاڑے لڑے لڑے لڑے لڑے
 اولاڑے لڑے لڑے لڑے لڑے
 اے سالونک کلاتی واہجے
 نشت ء کلاتانی تھا (جوابی)

☆ ۱۶۱

ہالو جنوک ایس زالبول لوگ ء زالبولانی میپیل ء چُچش وتی ازم ء درانگازی ء کن آنت۔

ہالو

ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو ء
 ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو ء
 منی سالونک ترا سئے چیز براہ ایت
 ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو ء
 تینگ ء اسپر ء ز ہم بادشاہی
 ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو ء
 وتی آنی ہلو ڈرست پہ مراد بات
 ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو ء
 دریانی ہلو ڈرست پہ نہ پوستی

ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو

کسے ہالونہ کنت دردے دپے بات

ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو

ہلو ہالو کن ات سالونک نواب انت

ہلو ہالو ہلو ہالو ہلو

☆ ۱۶۲

”وہداں گوادرے دشتے کوچگاں ہٹیے شپے ورگے چہ سالونکے نیمگے
 بوتگے نانے ورگے رندیتگے مردمانے گُتگے بوتگے کہ باندے ورگے روجے کس
 وتی لوگاں ورگے جوڑمہ کنت۔ آہانی لوگاں ورگے سرکنگے بوتگے۔ ہٹیے شپے گڈمی
 پاساں سالونکے لوگے زالبولے مردیں مہمانانی ناہاری / سبارگے تیاری کنگے بوتگے
 آہانے سہبے شردو (کوفتے) نانے چاہے وارینگے بوتگے۔ گور بامے دہ تانے پانزدہ
 ہزمت گاریں زالبولاں شردوے نانے پیچگے بناکتگے مروچاں بامے رندورگے روجے
 پسے گوکاں گُش انتے آہانی دل بنداں گرادنتے مہمانانے ناہاریے وارینگے
 بنت۔“ ۱۶۳

ورگے روجے:- ”آروسے گڈمی روجے ورگے روجے گُتگے بیت، تیاں دپی دمگاں
 اے روجے را ”سرگوپیے نکاحے روجے“ ۱۶۴ ”کیچے پیچگورے“ جنے سورے روجے گُش
 انت۔ اے روجے تہا آروسے پنجے انگلیں کُلیں رسم ادے کنگے بنت چشکے ”واں،
 دعوت، کورگاں، سرگوپی، سالونکے پترے دیوان، شپے نان، نکاحے لوگے پترگے

ہوار انت۔“ ۱۶۵۔ غلبہء آرت روغنء سرء ترکنگ بنتء آہاںء پھ شیر کنیء تام
داریء واستا شکرمان کنگ بیت۔

برزء داتگیں رسم گوں دومی رسماں بندوک انت چشکہ وانء تہا ”وانء زر“ دعوتء
روچء ورگء تہا ”ڈیلاء سر رپیچ“ کورگاںء ”نشانگ بازیء ونگ جنی“ بانورء سنگارگ
ء ”گیوار دپی یا گیواری“ سالونکء پترء دیوانء ”ہارء زرء ٹیگی“ شپء نانء
”ڈیلا“ نکاحء ”شیری شکلی“ لوگء پترگء ”گس دپی“ رسم۔ چہ اے رسماں ہمک
رسم وتی جاہء یک کچء کیلوء ارزشتء بستارےء واہند انت۔

”ورگء روچء دگہ بازیں مراشتانی ہماہیء دعوت عام بزاں ورگء چرگ
ء دعوتء بندوبست کنگ بیت۔ چہ دور دوریں ہلکء میٹگاں آؤکیں مردمانء ورگء
تامء دینگء رسم آسر کنگ بیت، ایشیء آروسء ”حیرات“ اوں گش انت۔ ورگء
تامء اے رسم روچء دوانزدہء تاں بیگاہء ساعت چارء برجاہ دارگ بیت۔ پیشی زمانگ
ء سیرء ہمے روچء ورگء چرگء ہماہیء سازء زیمیلء ڈہلء سروز اوں بوتگ بلے
اے رسمء روان شہرستانی ہندء دمگاں گارء بیگواہ بوتگ البت مکرانء کوچگء کلنگء
کسانیں میٹگاں ورگء روچء آستا گوں ڈہلء سروزاں المء لوٹامینگ بیت، آستا گوں
سبکیں سرء وتی ازمء درانگازیء کنناں بیتء مہمان ورگء ورانت۔“ ۱۶۶۔

”چہ اے جبرء سرپد بوتگ المی انت کہ بلوچ چاگردء تہا آروسی مراگش تاں
سے روچ برجم دارگ بنتء اے سیں روچانی تہا سالونکء بانورء لوگانی مردماں ابید
کرء گورء لوگانی مردم اوں تاں شش نیل ہمے آروسانی سرء ورگ ورنٹ، زالبول

سالونک ۽ بانور ۽ لوگاں ۽ مردیں آدم منگیر ۽ بادگیر اں نندارینگ ۽ نان وارینگ بنت۔ اگاں کسے وتی دزگٹی ۽ سوب ۽ آروس ۽ شت کت مه کنت گڈانان ۽ ورگ آئی لوگ ۽ رینگ بنت۔“ ۱۶۷

”آروس ۽ ورگ ۽ ہاسیں دعوت کہ آرادومی زبانان ”ولیمہ“ گش انت، آ سور ۽ روج ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ اڈ دینگ بیت۔ ایشی تہاسیال ۽ عازیز، دوست ۽ سنگت، وتی ۽ دومی ٹک ۽ مردم ۽ میتگ ۽ ملا گوں ٹولی ۽ لوٹگ بنت۔ چہ ورگ ۽ روج ۽ یک ۽ دوروج پیسر ہما مردمانی نام نبشتہ کنگ بنت ۽، لہتیں ورنہانان ۽ ذمہ واری دینگ بیت کہ آ مردماں آروس لوٹی بہ کن انت۔ مکران ۽ شہرستانی دمگاں نندوک ۽ دیروی کتگیں مردم ”دعوت نامہ“ ۽ سراس مہلونک ۽ رالوٹ انت۔ پنجگور ۽، لہتیں جاہاں سالونک پہ وتی آسراتی ۽ حاطر اہٹی ۽ روج ۽ ورگ ۽ مرگش اڈکنت ۽ دوریں ہند ۽ دمگانی مردم ہے روج ۽ نان ۽ ورگ وارینگ بنت۔ آروس ۽ گڈی روج ۽ ہاس پہ میتگ ۽ مردماں نان ۽ ورگ ۽ بند و بوج کنگ بیت، اگاں سالونک ۽ بانور وت من وت بہ بنت گڈا ورگ ۽ روچانی تہاالم ۽ یک روچے ۽ تپاوت ایر کنگ بیت تانکہ سیال ۽ عازیز چہ دوئیں نیمگانی دعوت ۽ ورگاں ز بہر مه بنت۔“ ۱۶۸ ”تیاب دپی ہنداں سرگوپی (جن) ۽ روج ۽ یک تاں شش ۽ ساعت ۽ زالبول بانور ۽ لوگ ۽ بٹ ۽ ورگ وارینگ بنت۔ آروس ۽ اتلگیں زالبول وتی گشاد ۽ رد ۽ بانور ۽ مات ۽ ”ڈیلا“ دینت۔ ایشی چہ رند سالونک ۽ لوگ ۽ زالبول کاینت آہان ۽ اوں ورگ وارینگ بیت، اگاں سالونک ۽ نزیکیں مردم آئی لوگ ۽ نہ شتگ ۽ بانور ۽ لوگ ۽ اتلگ گڈا ہمد ۽ سالونک ۽ مات ۽

”ورگ ۽ روج ۽ گور بام ۽ پھ آؤکیں مہمانانی کچ ۽ پس ۽ گوک ۽ کشگ بنا بیت، پسانی سل ۽ سرگ آل اُستاء بزرگ زور انت۔ نانانی بچک ۽ نار شتانی گرادگ ۽ واستہ پیسر ۽ ورگ گرادوک (بورچی) ۽ بست ۽ بند کنگ بیت۔ ہر کس وتی گنجائشت ۽ حساب ۽ ہما پیمیں ورگ ۽ تام جوڑ کنائین ایت۔ است مندیں مردم سے ۽ چار وڑیں ورگ جوڑ کن انت کہ آہانی تہا بٹ (برنج ۽ گوشت) پتگلیں ۽ سہر کتگلیں ۽ بر تگلیں گوشت، کباب، سبزی ۽ سلاد ۽ سار تیں نوشاہہ بنت۔ میانجی ۽ دعوت ۽ تہا پس ۽ مرغ ۽ نار شت ۽ برنج بنت، نزوریں مردم ایوک ۽ برنج ۽ گڈ ۽ دعوت دینت۔ (مروچاں نیز گاریں مردمانی آروس ۽ ورگانی تہا پس ۽ جاہ ۽ گڈ ۽ کپتنگ) اگاں بانور ۽ لوگ ۽ کسے سبزی ۽ ڈال ۽ ورگ ۽ تمہا ۽ بہ دارایت ۽ اود ۽ مہ بیت گڈا آہانی لوٹک ۽ سر اسالونک ہے دمان ۽ ہما ورگ ۽ بانور ۽ لوگ ۽ سر کنائین ایت“۔ ۱۷۰ ”سالونک ۽ دا تگلیں وردنی از بابانی ورگ ۽ بابت ۽ مکران ۽ لہتیں ہند ۽ دمگانی تہا چیزے مردم اوں است کہ آوتی جتائیں خیال ۽ لیکھے دارانت چشکہ پنجگور ۽ کوچک گچک، گوار گو ۽ کیلکور، کچ ۽ ہند مادگ ۽ کلات (کولواہ) بالکتر، ہوشاپ، شاپک، آپسر ۽ آئی کر ۽ گوراں، پسنی ۽ لہتیں میٹگاں ۽ اور ماڑہ ۽ چشیں مات ۽ پت است انت کہ آوتی جنکائی آروس ۽ آہانی جتائی یے غم ۽ سالونک ۽ دا تگلیں وردنی از باباں نہ ورنٹ ۽ تاں آروس ۽ سیں روچاں آہانی ہمسائیگ پماہاں ورگ جوڑ کن انت ۽ آہاں وارین انت۔ آروس ۽ سیمی روج ۽ کہ بانور چہ کل ۽ در کنیت گڈاوتی مات ۽ پت ۽ گشیت کہ منی آروس ۽ وردنانی ورگ ۽ شمارا انت ۽ شمارا

جست نہ بیت گڈا آسالونک ۽ دا تگیں وردنی از بابانی ورگ ۽ بناکن انت، بوت کنت کہ اے عمل ۽ پُشد راند ہی رنگے یا شرک ۽ سبب ۽ بہ بیت۔ ایشی چہ ابید مکران تہا جنک ۽ آروس ۽ آئی مات چہ جل بندی ۽ بگرتاں آروس ۽ ہلاسی ۽ مبارکی ۽ مردمانی دیم ۽ نہ کپیت ۽ لُح ۽ میار کنت۔“ ۱۷۱

”ورگ ۽ تام چہ نیمروچ ۽ پیسر جریدگ کنگ بنت۔ کساس یک ۽ ساعت ۽ مہلونک ۽ آئیگ بنا بیت۔ یکجا ہی ۽ آہانی نندارینگ ۽ دومی جاہ ۽ آہانی ورگ ۽ بست و بند کنگ بیت۔ سالونک ۽ پت ۽ پیرک ۽ ہلک ۽ کما شیں مردم آؤکیں مہمانان ۽ بیانخیر کن انت ۽ منگیئر ۽ نندارین انت۔ اے روچ ۽ منگیئر دو جاہ ۽ کنگ بیت یک بہرے ۽ تہا مردم نادینگ ۽ دومی بہرے تہا ورگ وارینگ بنت۔ منگیئر ۽ تہا کساس شانزدہ ورناکارانی ذمہ واری ۽ زورانت، دو ورنامردمان ۽ آپ وارین انت، دگہ دو ورناکہ آگیشتر اُستاء بزرگانی چک بنت مہمانانی شرپ ۽ عزت ۽ خاطر ایک یک ۽ آہانی دستاں شوداں کن انت۔ شش ورناپرزونگ ۽ سرانان ۽ ورگانی ایر کنگ ۽ مردمانی آپ ۽ تام ۽ ذمہ واری ۽ زورانت۔ پرزونگ ۽ بروبر کنگ ۽ رند سالونک ۽ برات یانا کو مردمان ۽ ورگ ۽ جاہ ۽ توار کنت۔ ہمک مردم گوں وتی ٹولی ۽ پاد کئیت ۽ دیم پہ نان جاہ ۽ روت۔ یک وہد ۽ پنجاہ تاں دوسد مردم پرزونگ ۽ سر ۽ نندارینگ بنت۔ چہ نان ۽ ورگ ۽ رند دیم پہ دست شود ۽ رواں بنت شش ورنازوتاں زوت رزانانی چست کنگ ۽ پرزونگ ۽ پہک کنگ ۽ بناکن انت۔

دوورنامردمانی دستاں آپ پر ریچاں کن انت۔ دستانی شودگ ء رند مہمان
گوں سالونک ء دوچار بنت۔ ہمے ساعت ء گیشتر سنگت ء سیال سالونک ء زر دینت کہ
ایشی ء را ”ڈیلا“ گش انت۔ وداں سالونک ء مردے ء کاپی یے زرتگ ء راہ ء سرا
نشتگ، ہر کس ء کہ آرزو داتگ آہانی نام ء داتگیں زرے نبشتہ کتگ انت، مروچاں
دعوت ء روج ء ڈیلا ء دینگ ء رسم باز کم انت۔

اتلگیں مردم یک یگا ء ٹولی ٹولی ء رواں کن انت ء سالونک ء آئی مردمانی
منت ء گر انت۔ سالونک ء پت ء نا کو ہمک مردے منت ء گر انت ء آہان ء گش
انت کہ ”شمے لکھ منت کہ شما ودا کشا ات ء مئے دعوت قبول کت ء مارا شرپ بکش
ات“ لوٹ اتلگیں مہمان کہ ہلاس بنت گڈا سالونک گوں وتی سنگتاں ورگ وارت،
کار کنوکیں ورناء ہر مت گاریں بزگر ء دہقانانی نان ء ورگ ء رند ورگ ء رسم ہلاس
بیت۔ “۷۲۱

وان:- ”وان ء رسم ء دود ایوک ء پنجگور ء بر جاہ انت۔ مکران ء ایندگہ دمگاں وان ء
رسم نہ گواہ ایت۔ وان یک مز نہیں رزان یاتالے کہ آگد ء شودگ ء یاگہ چیز ء مان
کنگ ء کار مرز بیت۔ جن بزاں ورگ ء روج ء یانزدہ ء ساعت ء چہ بانور ء لوگ ء یک
پرزونگے ء تہاشش مز نہیں رزان یا پتوس ء تہا آرت یا سوجی ء حلوائے گوں بیست ء
چارتینی نان ء سالونک ء لوگ ء دیم دینگ بیت، اے رسم ء ”وان“ گش انت، وان
یک الہی ایں رسم ء وشی ء کلوه ء مستاگے کہ چہ بانور ء لوگ ء مردمانی نیمگ ء ہما ہر مت
گار ایں زالبول پہ سالونک ء کہول ء کارنتے۔ چشکہ آروس ء کلہیں مراکشانی تہادر ستیں

مردمانی دست ہو ار انت ء ہر کس ء پہ وتی وس ء واک ء جاہے نہ جاہے وتی دست
 اڈیننگ ء وتی براتی ء راجی ذمہ واری ء پیلو کنگ ء انت ہمیشکہ وان ء حلواہ آروس ء
 کلبیں مردمانی سرا بہر کنگ بیت توامیں مردم وشی ء تام (وان) ء تہا شریدار کنگ
 بنت۔ حلواہ ء نیم پہ ڈن ء منگیر ء چیر ء نشنگیں ء ایندگہ کار کنوکیں مردیں آدماں دیم
 دینگ بیت ء نیمے لوگ ء زالبولانی سر ء بہر کنگ بیت۔ سالونک ء برات گوں وان ء
 پرزونگ ء دوہزار کلدار زروان ء آروکیں زالبولان ء دنت اے زر ”وان ء زر“ مننگ
 بنت۔ بازیں جاہاں چہ زر اں ابید ہور کیں پتنوساں ء شکر اوں ماں کنگ بیت۔ “۳۷
 ڈیلاک پیمیں وام ء بدلے کہ پداسالونک ایٹی بدل ء ہما مردم ء یا آئی دگہ براتے ء
 آروس ء دنت۔

”پیشی زمانگ ء پنجگور ء ہمے روج ء دگہ رسے سالونک ء آروسی پچانی بوتگ۔
 سہب ء ہشت ء ساعت ء سالونک ء مردماں آئی آروسی پچانی بیگ گوں ازباباں بانور ء
 لوگ ء رواں داتگ۔ سالونک ء گہار، ثرو ء ایندگہ زالبولے یے ہمراہی ء ٹینگ ء بیگ
 سر ء کتگ ء گوں لاڑوگ ء نازینکاں بانور ء لوگ ء برتگ، بانور ء لوگ ء مردماں ہمے
 بیگ ء پہ سالونک ء پچ ء پوشاک، چادر ء کوش ماں کتگ ء بیگہ ء چہ کورگاں ء پیسر
 سالونک ء لوگ ء رسینتگ، مروچاں اوں ہمے رسم برجاہ انت بلے سالونک ء بیگ
 بانور ء لوگ ء برگ نہ بیت بلکن چہ بانور ء پت ء مات ء نیمگ ء زامات ء سور بہری یک
 جوڑہ یے پچ، چستے کوش ء جراب، یک چادرے، یک ٹوالے، وٹیں تیل ء صابون، وشبو
 (عطر ء سینٹ) دنتاں مال ء برش یک بیگے یے تہامان کنگ ء گوں وان ء حلواہ ء یکجاہ

دیم دینگ بنت“۔ ۱۷۴

بیگ۔ ہما چیز کہ آرا چنچہ از باب ماں کنگ بیت۔

کورگاں / سنگول / جان شود۔ ”کورگ آں سالونک ء جان ء شودگ ء سمبہینگ ء رسم

انت کہ دعوت ء ورگ ء رندا ادا کنگ بیت۔ کچھ ء مکران ء ایندگہ تیاب دپی دمگاں اے

رسم ”کورگاں ء پرچنگ“ ۱۷۵۔ ”پنجگور ء سنگول ء جان شود ہشتنگ بیت“۔ ۱۷۶

”ورگ ء رندا سالونک ء برات، تروز تک ء ناکوز تک، تزیکیں مردم، آئی سیال ء

سنگت ء ایندگہ دوزواہ ء براہندگ سالونک ء لوگ ء یکجاہ بنت ء آرا جان شود کنگ ء

تیارمی ء کن انت۔ آئی برات ء سنگت توپک ء سلاہ زورانت مہری یے پل ء لاڑ کن انت ء

آرا گوں جو انیں پیسے ء سمبہینگ بیت، سالونک ء ہے ہشتہر ء سوار کن انت، کسانیں چکی

آئی کٹ ء نادین انت۔ اور ماڑہ ء آروس ء اولی روج ء بہ گرتاں کورگاں ء سالونک ء گہار ء یا

برات ء ہشت ء دہ سالی نیں گونڈیں بچگیں چلے گوں سالونک ء یکجاہ سالونک کنگ بیت

وہدے کہ سالونک ء جان شود کن انت ء سمبہین انت ہما چک اوں جان شود کنگ ء

سمبہینگ بیت۔، لہتیں جاہاں زالبول ء کسانیں چک اوں سالونک ء ہمراہی ء کورگاں ء

رونٹ۔ مولد سالونک ء بکچہ ء سر ء کنت گوں چاپ ء لاڑوگاں اُستا گوں ڈہل ء دیم پہ آپی

ایں جاہے ء کور یا چاتے ء سر ء رونٹ۔ جان شود ء جاہ چہ ہلک ء یک کر میتگ ء ڈن بیت

اگاں کر ء گوراں آپ مہ بیت گڈا سالونک ء بزگر ء دہقان چہ ہلک ء آپ ء بست ء بند ء

کنت۔ دہقان پہ سالونک ء نندگ ء استا یک تگر دے اوں زورایت ۱۷۸ ”دیم پہ

کورگاں ء زالبول سالونک ء اے پیم نازین ایت۔!

ہالو

بابی ہلو ہالو کن ات سالونک نواب انت

من گل ءے چنان

بابی ہلو ہالو کن ات سالونک کسان انت

من گل ءے چنان

بابی اول یات کنان نامء حء ایا

من گل ءے چنان

بابی ہلو ہالو کن ات سالونک کسان انت

من گل ءے چنان

بابی محمد مصطفی ء چار یاران

من گل ءے چنان

بابی ہلو ہالو کن ات سالونک کسان انت

من گل ءے چنان

بابی برات ءے کور گاں دیر ءے مدارات

من گل ءے چنان

بابی ہلو ہالو کن ات سالونک کسان انت

من گل ءے چنان

بابی ٹینگ ء اسپر ءز حم بادشاہی

من گُلِے چِنان
 بابی ہلو ہالو کن ات سا لونک کسان انت
 من گُلِے چِنان
 بابی بگندایت مات وتی نیچے مُراداں
 من گُلِے چِنان
 بابی ہلو ہالو کن ات سا لونک کسان انت
 من گُلِے چِنان
 بابی منی سا لونک کجام بورء سوار انت
 من گُلِے چِنان
 بابی ہلو ہالو کن ات سا لونک کسان انت
 من گُلِے چِنان
 بابی ہما انت پیسرء شہزاد گال انت
 من گُلِے چِنان
 بابی ہلو ہالو کن ات سا لونک کسان انت
 من گُلِے چِنان
 بابی گلابء چندنان جان ے بشودات
 من گُلِے چِنان
 بابی ہلو ہالو کن ات سا لونک کسان انت

من گلِ عے چنان
 بانی گدانِ عے پر کن ات آبریشمیناں
 من گلِ عے چنان
 بانی بلوہالو کن ات سالونک کسانِ انت
 من گلِ عے چنان
 بانی منی سالونک ترا سے چیز براہ ایت
 من گلِ عے چنان

☆ ۱۷۹

”وہداں مکرانِ عے تیابِ دپی ہندپشکان، گنزِ عے جیونیِ عے ایندگہ کوچگاں سالونک
 ءِ رامردیں ءِ زابلولاں ٹولی یے دروشمِ عے پیادگ ءِ کورگاں ءِ بُرتگ ءِ آڑاتاں کوُریا
 چات ءِ کرِ ءِ سر بوٹگ ءِ ساچاں ایش کتگ۔ ساچانِ عے واستایک بزیں چادرے کہ آڑا
 ”کشانئی“، گش انت ایشی چاریں کندان ءِ چارپادگ بستگ ءِ بُرزِ عے لوپانی سراہمک دارِ
 تہایک باہو بندے مان کتگ۔ چاریں پادگاں ءِ یک یک مردمِ عے گپتگ ءِ سالونک
 تاں کورگاں ہے کشانئی ءِ چیرِ عے رواں بوٹگ۔ اے رسم چہ ایرانی بلوچستان ءِ اتلگ ءِ
 مکرانِ عے سر بوٹگ۔“ ۱۸۰

”جانشودِ عے استاکوُریا چاتے ءِ کرِ اہیکس جاہے ءِ سنگ یکجاہ کنگ بنت ءِ کساس
 یک کونڈے ءِ دراجی (دوفٹ) ءِ سنگاں بُرز کن انت۔ سالونک ہے سنگانی سرِ عے نادینگ
 بیت ءِ آئی دیماگوں قبلہ ءِ دینت ءِ آئی سنگت چار نیمگ ءِ چادر دار انت، تیاب دپی

ہنداں ایشی ء را ”گشانی“ گش انت ، بازیں جاہاں ”بشانگ“ بندانت کہ سنگول ء و ہد ء
 سالونک گندگ مہ بیت۔“ ۱۸۱۔ ”کچھ د مگ ہوشاپ ء دمب ء میتگ ء یک کہنے است ء
 آئی یک دپ چاتے ء نام سالونکی انت چات ء کر ء کہور ء در چکے اوں است ، اے د مگ ء
 تہا کجا کہ کسے ء آروس بہ بیت آرا ہے چات ء جان شود کن انت۔“ ۱۸۲۔

”سالونک ء جان ء دہقان یا اُستا شود ایت۔ تاں جان شود ء ہلاسی ء سالونک ء
 یک سنگتے آئی پُشتی نیمگ ء زمے یا کارچے زورایت ء چرین ایت۔“ سالونک ء
 پرچنگ ء و ہد ء یکے کارچے دست ء کنت ء سالونک ء پُشت ء اوشت ایت ، ہمے کارچ ء
 راستی ء چبھی ء لیٹین ایت کہ بد ء بلاہ نژیک ء اتک مہ کن انت۔“ ۱۸۳۔

”یک مردے سالونک ء آروسی پُچانی آرگ ء واستا مولد ء کرار ءت ، مولد
 تناو ہد کچھ ء دپ ء تچ نہ کنت ء سالونک ء نوکیں پُچاں نہ دنت تا نکہ آرا زرد نیگ مہ
 بیت۔ مولد الم ء ہما مردم ء راسد کدار گیت۔ نوکیں پُچانی برگ ء رند اُستا سالونک ء
 گور ء پُچاں مٹ کنت۔ سالونک ء را آروسی اسپیتیں چُچ گوراد نیگ بیت۔ آئی سنگت
 آرا اسپیتیں پاگے بند انت سالونک ء کہول ء کستریں ورنائے آئی بلوچی کوشاں
 (چوٹ) پاد ء دنت۔ سالونک ء برات آرا سیاہیں چادرے علیر بند کنت۔“ اور ماڑہ ء
 ہمے و ہد ء سالونک ء سنگت آئی کہنیں پُچاں در انت بلے رسما آئی کہنیں چیزاں
 (چُچ، گھڑیال ء کوش) اُستاپہ وت ء زورایت۔ ادا ڈہل ء ناچ ء گوں ہوار تیر گواری
 بیت۔ سالونک ء زرشان کن انت ، دانکو ، کند بگڑا ء ہارگ (ہارک) شانک دنیگ

باہو بند نگرہء سہتے کہ جنیادم وتی باسکاں بندنت ئے۔ ۱۸۵۔

کچھ۔ گد دان، پیلک۔ ۱۸۶۔

علیر بند۔ چادرء چپیس کوپگ ء ایر کن انت ء چہ راستیں بہ گل ء چیر ء چادرء دوئیں

سراں لوپ کن انت، چادرء اے پیہیں بندگ ء ”علیر بند“ گوش انت۔ ۱۸۷۔

شائر اے ندرگ ء ہالو ء تہا چش بیان کنت۔!

ہالو

اول یات کنان نام ء حدایا

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء

دراہیں پیغمبرانی تاج دار ء

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء

وتی میر ء براں پیر ء سلاماں

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء

جڑے چہ گردگیں بگ ء بیارات

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء

سرے پہ چک ء سیلی سمبہین ات

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء

جڑ زرشان کن ات نیچ ء تلاہ رتیچ

ہلو ہالو کن ات میر ء منی ء

گلاب شودے کن ات پیش ۽ گوہاراں

ہلوہالو کن ات میر ۽ منی ۽

گلاب ۽ چندناں جان ۽ بشودات

ہلوہالو کن ات میر ۽ منی ۽

منی سالونک چہ آپ ۽ در اتلگ

ہلوہالو کن ات میر ۽ منی ۽

گش ۽ شہزاد گیس بچ ۽ پر اتلگ

ہلوہالو کن ات میر ۽ منی ۽

پر یاں تک جت ۽ نام ۽ حد اکت

ہلوہالو کن ات میر ۽ منی ۽

منی سالونک ترانام حد ابات ☆ ۱۸۸

”تیر گواری ۽ گوں ہوار نشانگ بازی ۽ رسم بنا بیت۔ سی یا چل گام ۽ دوری ۽

یک چید گے یک کنگ بیت ۽ ایشی ۽ اولی تیر ۽ سالونک جنت۔ پد ۽ ایند گہ مردم ہے

چید گ ۽ تیر ۽ جنگ بنا کن انت، کجام مردم ۽ اولی تیر نشانگ ۽ بہ لگ ایت، سالونک

آز ایک پسے دنت۔ اے پس ۽ ”نشانی“ گش انت۔ نشانگی ہما پس انت کہ چہ آروس ۽

کٹگی ایں پساں یکے پہ نشانگ ۽ بند گ بہ بیت“۔ ۱۸۹۔ ”پسنی گلا بچ ۽ نشانہ بازی ۽ رسم

”ونگ جنی“ کٹنگ بیت، کور گاں ۽ وہد ۽ یک پسے کٹنگ بیت ۽ ایشی ۽ سی تاں پنجاہ گام ۽

دور یک دارے ۽ سر ۽ ماں جن انت، گڈ نشانہ بازی بنا بیت کجام مردم ۽ اولی تیر پس ۽

ونگ ء بہ لگ ایت، پس ہمائی بیت، پدء آگوں سنگتاں پہ چیت ء وارتے۔“ ۱۹۰۔

”وہداں مکران ء تیاب دپی ہنداں کورگاں ء وہدء مالدر سم اداکنگ بوتگ

مالدر یک دیمے ء پوتے ء بندگ بیت ء گوں دست ء جنگ ء ”دپ“ ء توار ء در کنت

پمیشکہ عا میں لبزانی تہا ایشی ء را ”دپ“ گش انت۔ مالدر مذہبی رسمے ء ایشی جنوک یک

ہا میں ٹولی یے بیت کہ آپیر ء زیارت ء منوگر انت۔ آہانی یک خلیفہ یے بیت۔

کورگاں ء وہدء ء وہدے کہ سالونک لوگ ء پترگ ء بیت گڈاچہ ہمے ٹولی ء سے ء چار

مردم مالدر جن انت ء خلیفہ سپت ء ثنا گش ایت، دگہ، لہتیں مردم آئی جوانی بنت“ ۱۹۱۔

”سالونک ء کورگاں ء برگ ء وائرکنگ ء ندرگ ء شائر ہالو ء تہا چش بیان کنت۔!

ہالو

اول گویم بنام ء کردگار ء

قدیمیں بادشاہ ء برقرار ء

عبادت لائق انت پروردگار ء

دُرود بر احمد ء عالی تب ء را

صلوٰۃ اللہ بہ تو لیل ء نہار ء

دہیں ستر اں کشتاں بر قطار ء

قلم بر تیک جنت نقش ء نگار ء

بیات ہمبلاں ریں سیل چاریں

جہاں مروچی گش ء باگ ء بہاریں

ہوا چلین ء صحراء تھریں
 کماناں دہشت ء رعدی تواریں
 یلاں گروہ تاجی ء گپ ء گزاریں
 کمیتاں تردگ ء بوراں ندریں
 منی واجہ کجام انت شیر شکاریں
 ہمانت کہ بارگیں بور ء سواریں
 ماں چپ ء اسپر ء راست ء سگاریں
 کش ء پستول ء ہنجر زیب داریں
 من ء آواجہ ء گندگ پکاریں
 غلام بیادست بکن بور ء رکاب ء
 بگرواگاں بشورین کوه عقاب ء
 دودستاں راست بکن توک ء تناب ء
 شتابی دیم بدے لنجیں تیاب ء
 بہ بندرات ریشمی ستران حجاب ء
 بہ شودات واجہ ء جان ء بہ آب ء
 حریران ء پوش ات جور جواب ء
 بہ درنزات چوٹواں انتر ء گلاب ء
 بیار تو پہلواں چنگ ء رباب ء

بہ نازین سرورء عالی جناب ء
 بلیں دانشورء گردن کتاب ء
 ہلو ہالو کن ات سالونک نواب ء
 سوار بیت میر منی بورے رؤ کیں
 بہ نندایت رستمیانیے ملو کیں
 کش ء کاٹار ء شیر ازیشرو کیں
 کمان سیوانی ء ہنجر گرو کیں
 سڑگاں چاپ جن انت تازی رؤ کیں
 پڈاں انزار کن انت تامورر چو کیں
 کیت ء بستگ انت گوش پہ گنو کی
 پر آکل ء کہ جنت نورے گرو کی
 برے کل ء نہان ء اندرے ء
 گش ء سروے کہ رستگ جو سرے ء

☆ ۱۹۲

”مکران ء کوہ ء کوچگ ء دشت ء گیاباناں سالونک چہ سنگول ء رند مسیت ء
 زیارت آل برگ بیت۔ زیارت ء دیمپاں ء کماش (منجار) سالونک ء دست ء بڑا جنت
 ء قرآن شریف ء سرء چمانے دارایت۔ سالونک ء مات وتی دل ء مرادانی پیلوی ء تمہاء
 کنت ء نازینک ء تہا سالونک ء سلامتی ء وشحالی ء دعالوٹ ایت“۔ ۱۹۳

نازیک

من کلام ء باہوٹ کتگ سالونک

من کلام نیگ ء کعبتہ اللہ ء

من کلام نیگ ء خضر دریاء

خضر دریاء تئی پشت ء پارت بات

مان سر ء سد گنجیں حدایار بات

دین ء چہ شیریں مصطفیٰ گون بات

زور ء چو حضرت علی مان بات

دُعا چہ بی بی فاطمہ گون بات

☆ ۱۹۴

”ایشی چہ رند دیم پہ لوگ ء آئیگ ء اُستا ڈاہل ء جنان کنت ء سالونک ء سپت ء

شاکنت ء آرزانا زین ایت“ - ۱۹۵

لائی لڑے لیل لڑے لڑے لاڑے

اللہ مدت بات منی سالونک کسان انت

یک سد ء شست من انترے زرتگ

شکریں پرشتگ منی سالونک ء زرتگ

بالشت ء بیارات منی سالونک نندا ایت

سالونک وتی ٹاپ ء یک کش ء رندا ایت

لاٽق ۽ اسپيتا ننه انت سالونڪ
 سالونڪ ماں هپت رنگ ۽ رنگاں انت
 سالونڪ ۽ پيتي آل دو کيليناں
 سربر ۽ گبل ۽ چيرگ ۽ زمريل
 ٿاڻي ۽ بلي مني سالونڪ ۽ چند انت
 بل ۽ سرے ماں کوپگ ۽ شنگ انت

☆ ۱۹۶

”مردم زرد ۽ هارگ شانڪ دينت ۽ گول چاڻ ۽ لاڙوگاں دهقان مھري ۽ حجاز
 دياں كنت ۽ ديم پھ لوگ ۽ رهاڳ بيت۔ وھدے کہ لوگ نزيڪ بيت گڏا دهقان هشتتر
 ۽ ”واگ“ ۽ دارايت ۽ آڙا اوشتارين ايت، تناوهد ۽ ديم ۽ نہ رؤت تانکہ آڙا سالونڪ ۽
 برات ۽ پيت ”واگي“ مه دنت۔ واگي دهقان ۽ هرمت ۽ زڙانت کہ وڻشي ۽ ساعت ۽ آڙا
 دينگ بيت۔ واگي ۽ زڙ دو سدتاں پنج سد کلدار بنت۔ تياب دپي هنداں چه کورگاں ۽
 رند سالونڪ ۽ بانور ۽ لوگ ۽ برانت“ ۱۹۷ ”مکران ۽ ايندگه دمگاں چه کورگاں ۽ رند
 سالونڪ وتي لوگ ۽ رؤت ۽ آڻي پتر ۽ ديوان بيت“ ۱۹۸

”مروچاں چه دگي ننگيگيں جاوراني سوب ۽ ۽ بازيں آسراتي آني بونگ ۽
 کورگاں ۽ رسم گيشتر لوگاني تها ادا کنگ بونگ ۽ انت۔ سالونڪ ۽ جان شود ۽ سڻگارگ چو
 بانور ۽ پيم ۽ لوگ ۽ تها کنگ بيت۔ مکران ۽ هستين حالتاني تها تير گوارى ۽ نشانگ بازي
 پھ بلوچاں يک وا بے بونگ“ ۱۹۹

سالونک ۽ پٿر ۽ ديوان:- ”ديوان ۽ مجلس چونائي ماں بلوچ چاگرد ۽ وت يک مز نيس
 ارزشتے داريت ۽ آئي وتي يک جتائيس دروشم ۽ پڄارے است انت۔ بلے سير ۽ شاد هي
 مرآشاني تهاديوان ۽ مجلس ۽ کنگ ۽ مول ۽ مراد اے ثابت کنگ ۽ پيش دارگ انت
 که راج ۽ هر وڻشي ۽ شاد هي تو امين قوم ۽ قبائل نيگ انت ۽ قوم ۽ راج ۽ باسک اے وڻشي
 ۽ شادهاں هور ۽ بهر مند انت۔ پميشکه سير ۽ شاد هي مرآشال ديوان ۽ مجلس بنت ۽ مڻجي ۽
 ميڙه بيت“۔ ۲۰۰

”چه کورگ ۽ رسم ۽ پيلو کنگ ۽ رند سالونک په لس ديدار ۽ گندک ۽ حاطرا
 يک ڏن ۽ پڄيس جاھے ۽ نادينگ بيت ۽ سوتي ۽ ناچي گوں چاپ ۽ نازينکاں آرانازين
 ايت ۽ ديدارے کن انت۔“ ۲۰۱۔

واگ۔ لگام ۽ پوستين ۽ بند که هر دوئيس ديماں بنت ۽ سراں ايش سوار دست ۽ کنت ۽
 لگام ۽ دارايت۔ ۲۰۲

نازينک

لاڙے لاڙے لاڙے لڙے

اللہ گل ۽ شادان ۽ بکن

سالونک چه ڏرستان شر ترانت

برات ۽ مان کر ۽ نشتگاں

هڻي گرو کيس مينتگاں

مات ۽ گهاراں نشتگاں

سالونک منی چمّے چراگ

سالونک منی زردے مُراد

شر سمبھرات سالونک ۽ منی

☆ ۲۰۳

”پنجگور ۽ کچھ ۽ کھلیں ہند ۽ دمگاں سالونک ۽ پتر ۽ دیوان ۽ رسم ۽ دودوتی جاہ ۽

برجم انت۔ چہ سنگول ۽ پد سالونک وتی لوگ ۽ مردمانی نیامجی ۽ یک بُرزیں جاہے ۽

بزاں تہتے ۽ یا بزیں بوپے ۽ سرانادینگ بیت۔ آئی چپ ۽ چاگرد ۽ کسانیں چک ۽

ایندگہ سیال ۽ عازیزمُچ بنت، ہمے وہد ۽ سالونک ۽ برات، ناکوزتک ۽ تروزتک، سیال ۽

سنگت آرز ۽ ہارگور ۽ دینت ۽ سور بہری ۽ ٹیکی اوں دینت۔ اد ۽ عکس کشی ۽ مزنیں

مراگتھے اڈدینگ بیت، ہمک مردم باری باری ۽ کنیت، دمانے گوں سالونک ۽ نندایت

۽ عکس کشی ۽ رندپاد کنیت۔ کساس یک ۽ دو ساعت ۽ رندوہدے کھلیں مردم دیدار ۽

ہلاس کن انت گڈاسالونک ۽ پت، برات ۽ ایندگہ سیال ۽ وارث آرز الوگ ۽ زالبولانی

دیوان ۽ برانت۔ اود ۽ آئی مات ۽ گہار ۽ کہول ۽ ایندگہ نزیکیں زالبول سالونک ۽

زرشان کن انت۔ ہارے گورادینت، ٹیکی ۽ سور بہری یے دینت، لہتیں سالونک

ہمے ہار ۽ زراں وتی مات ۽ دنت ۽ گیشتریں وت ایش زورایت۔ مروچاں گیشتریں

سالونکان ۽ سور بہری زر ۽ دروشم ۽ دینگ بیت کہ آچہ دہ ہزار کلدار ۽ تاں نود ہزار

کلدار ۽ کساس ۽ بنت“۔ ۲۰۴

سرگۆپی رگیواری:- ہنچش کہ سالونک ۽ کورگاں ۽ برانت، جان شودکن انت، نوکیں
 پُچے گورادینت ۽ سمبہین انت، ہے پیم ۽ بانوراو اے روج ۽ سمبہینگ ۽ سنگارگ
 بیت۔ چہ بانور ۽ نیمگ ۽ اے روج ”سرگۆپی“ گشگ بیت ۽ ایشی نامداریں رسم
 ”گیواری یا گیوآردپی“ انت۔

”سرگۆپی بزیاں نکاح ۽ روج ۽ سبہ ۽ بانور ۽ دیم دار یا ہلک ۽ ہرمت گاریں ۽
 گلائیں زابلول و شبوآں اڈکن انت۔ ہیر ۽ کلپیر، کپڑ ۽ کچی، سیاہ ۽ اسپیتیں مسک، امبر،
 جوزباک، سنب ۽ لال تاک وانک ۽ سراپہ مُشتیک ۽ سائینگ بنت یادانچوپ ۽ تہاچوپگ
 ۽ گدگیچ کنگ بنت۔ ایشان چہ ابید جنی ناہن سوچگ ۽ آپ ۽ تہا سارت کنگ ۽ رند
 وانک ۽ سرا سائینگ بیت۔ و شبوواں ۽ ہوار کنگ ۽ رند بانور ۽ سر جاہ ۽ نیاد، کلہہ ۽ پُچ ۽
 گدانہ تہاچندگ بنت۔ چہ و شبووانی اڈ دینگ ۽ رند دانچکاں چوپ انت ۽ گدگیچ کن
 انت۔ مہلب آں سائیک ۽ رند گون دانچک آں ہوار کن انت۔ یک چتے مُٹ
 (چوٹیل) ۽ تاس ۽ شمیگے دست ۽ جاہ ۽ ایر کنگ بنت، بزیاں دیم دار گیواری ۽ ازباباں چہ
 و ہد ۽ پیسرتیار کنت ۽ ہما ساعت ۽ و دار ۽ بیت۔ بانور سر ۽ جان شودایت، دنماناں پن ۽
 مُزواک جنت، آرزو شونزیریں پُچ گورادینگ بیت ۽ سر ۽ مودانے و شیں تیل لونج انت،
 نوکیں چادرے سرادینت“۔ ۲۰۵۔

گیوار سر ۽ مودانی دوئیں بہرانی میانچی ۽ گش انت۔ ۲۰۶۔

وانک درمان ۽ سائینگ ۽ حاطر اکار مرزبوؤ کیں پتتیں سنگے ۲۰۷۔ مُشتیک گردیں ۽
 صافیں سنگے۔ ۲۰۸۔

”مکران ۽ تھاسر گھوپي ۽ روج ۽ دوانزده ۽ بگرتاں شپ ۽ نہہ ۽ ساعت ۽ ہلک ۽
 مینگ ۽ زالبول بانور ۽ لوگ ۽ ورگ ورنٺ ۽ گيوارى ۽ رسم ۽ تہا بہر زورانٺ اگان
 سالونک دگہ شہر ۽ دور ايس مینگ ۽ نندوڪے بہ بيت ياسر شپ ۽ تہتاں (بانور ۽ کرا)
 بروٺ گڈاسالونڪ ۽ کہول ۽ زالبول ۽ مرديس آدماني شپ ۽ نان ۽ ورگ ۽ بست و بند
 بانور ۽ لوگ ۽ کنگ بيت۔ گيشٽر بٽ (برنج ۽ گوشت) ۽ دعوت دينگ بيت۔ اے نان
 ۽ ”آرام شام“ گش انت۔ زالبول نان ۽ ورگ ۽ رندالم ۽ بانور ۽ مات ۽ سد، دوسد تاں
 پنج سد کدار ڈيلا دينٺ۔ پسني کلاچ ۽ ہند ۽ دمگاني زالبول ہي روج ۽ بانور ۽ لوگ ۽
 دعوت ۽ رونٺ ۽ وهدے کہ بانور ۽ لوگ ۽ زالبول آہاں ۽ پہ آنيگ ۽ گند انت گڈاچہ
 بانور ۽ لوگ ۽ زالبول لاني يک ٺولي يے آہاني ديم ۽ گوں سوت ۽ نازينکاں روٺ ۽ پداکل
 ايس زالبول سوت جئاں کن انت ۽ لوگ ۽ کايٺت“۔ ۲۰۹

لاڙوگ

ماہل ہٽيل بانورانٺ

بيارے جنکاں ہٽي ۽ (جوابي)

ماہل ہٽيل بانورانٺ

بيارے جنکاں ہٽي ۽ (جوابي)

ماہیں بانڪ ۽ من سنگاراں

ماہیں بانڪ ۽ من سنگاراں

بیارے جنکلاں ہئیء (جو ابی)

بیارے جنکلاں ہئیء (جو ابی)

بانک لاڑو کیں گہارانی

پٹے گلابء بہارانی

بانک لاڑو کیں گہارانی

پٹے گلابء بہارانی

اتکء روج مُرادانی

بندے جُلء چکنکاریں

بندے جُلء چکنکاریں

ماہل ہٹل بانورانٹ

ماہل ہٹل بانورانٹ

بیارے جنکلاں ہئیء (جو ابی)

سبزیں بانکء سنگارانت

بیارے جنکلاں ہئیء (جو ابی)

بانک بوہیے زبادانی

انترء مسکء گلابانی

بانک بوہیے زبادانی

انترء مسکء گلابانی

مسک ۽ چندن ۽ بو آنی

بوہ یے جنتی آتار انت

بوہ یے جنتی آتار انت

ماہیں بانک ۽ سنگاریں

ماہل، ہٹل بانور انت

بیارے جنکاں ہٹی ۽ (جو ابی)

شریں بانک ۽ سنگار انت

بیارے جنکاں ہٹی ۽ (جو ابی)

جہیز دوسد سہر انت لال ۽

پر داچ لکھ انت زباد مال ۽

جہیز دوسد سہر انت لال ۽

پر داچ لکھ انت زباد مال ۽

عمرے چارده کساں سال ۽

چمے کنجل ۽ پونز براہ داریں

چمے کنجل ۽ پونز براہ داریں

ماہل، ہٹل بانور انت

بیارے جنکاں ہٹی ۽ (جو ابی)

من سبزیں بانک ۽ سنگار انت

سنگار انت

بیارے جنکاں ہئیء (جو ابی)
 بانک تہتء کہ نندایت
 چارایت گہاراںء کندایت
 بانک تہتء کہ نندایت
 چارایت گہاراںء کندایت
 سالونک کئیتء کشء نندایت
 بانک پری یے ڈولداریں
 بانک پری یے ڈولداریں
 ماہل ہٹل بانورانٹ
 ماہل ہٹل بانورانٹ

بیارے جنکاں ہئیء (جو ابی)
 سبزیں جنکء من سنگاراں
 بیارے جنکاں ہئیء (جو ابی)
 ماہل ہٹل بانورانٹ

بیارے جنکاں ہئیء (جو ابی)
 ماہیں بانکء سنگاراں
 بیارے جنکاں ہئیء (جو ابی)

گیواری یا گیوار دپیء رسم:- ”اے رسم زالبولانی نامداریں رسمے کہ آروسء گڈمی رسم زانگ بیت۔ چہ گیواریء رسمء پیسر بانور جان شودایت۔ وتی آروسی سہریں رنگ ء جالری نیں پچھاں گورا کنت، بانورء گہاریا سرگوپ آئی دیمء کسانیں گڈے بندایت ء اندیم کنت تانکہ ہمک مردم آئی دیمء دیست مہ کنت، ہمے گدا ”دیم بندتء ء اے رسمء ”دیم بندی“ گٹنگ بیت۔ اے لوگ ء تہا ہما زالبول نشت کن انت کہ آہانی اولی آروس بہ بیت جنوزام ء ہپوکی ایں زالبول ء راحت نیست کہ آبانورء کرا بیت یا آئی چیزے دست بہ جنت“۔ ۲۱۱ ”سورء روچانی تہا بانورء چہ چشیں زالبولاں دُور دارانت کہ آوانی لوگی زند حراب بہ بیت۔“ ۲۱۲ ”بچگورء آئی دمگاں، کچج ء آئی دمگ بلیدہ، دشت ء بل نگورء تیب دپی ہند اور ماڑہ ء گیواریء رسم چہ سبارگ ء رند ء سر شپ ء چہ پیسر ادا کنگ بیت، ۲۱۳ ”مکران ء ایندگہ ہند ء دمگاں چشکہ مند ء ٹمپ، جیونی، گنز، پشکان ء گوادر، سُنٹ سر، پلیری، نلینٹ ء پسنی کُلا نچ ء روبرکت ء چہ پیسر بانورء گیوار دپیء رسم ادا کنگ بیت۔

دیم بند سہریں رنگ ء تنگ ایں گڈے کہ سئے بچیل (چہ چوکنی لنگک ء سرگ ء تاں ماتی لنگک ء سرگ ء نیامی کچ) آئی دراجی ء دو بچیل پر اہی لے بیت، پشت ء دو بند ء پر انت، ”چہ سورء پیش بانورء دیم ء گشاں یادگہ گڈے ء بندگ“۔ ۲۱۴
 دیم بندی بانورء دیم ء بندگ ء رسم ء گش انت۔ ۲۱۵

سرگوپ بانورء گیوارء کٹنگ ء رسم ء آسر کنت، بانورء سرء موداں شپینگ ء سرادو بہر کنت ء چہ میانجی ء یک کٹنگے چچ کنت، (لہتیں جاہاں بانورء زلبانی دراجی ء کساں کنت ء زیاتی ایں موداں آئی پندول (گپتان) ء دینت)۔ ساتگیں مہلب ء دانچکاں وش

بویں تیل ۽ مان کنگ ۽ رند دیوان ۽ تہا نشنگیں آروسی این ہیت زالبول (یک نکاحی) یک ۽ یک ۽ توار کناں کن انت آکایت ۽ دست ۽ من تیل ۽ جن انت ۽ بانور ۽ سر ۽ چرپ کن انت۔ مکران ۽ در ستیں دمگاں اے پیم کنگ نہ بیت۔ گیواری ۽ وہد ۽ کلاں چہ پیش بانور ۽ مات پنج سد تاں ہزار کلدار بانور ۽ گیوار ۽ سر ۽ ایر کنت ۽ چہ لوگ ۽ ڈن در کئیت آئی چہ رند بانور ۽ گہار، تر و ۽ نثار، تروز تک ۽ ناکوز تک ۽ ایندگہ سیال ۽ عزیز پہ وتی و تھی ۽ رضاء ۽ وتی گشاد ۽ رد ۽ بانور ۽ گیوار ۽ زرا ایر کن انت۔ اے زراں ”گیواری“ شنگ بیت۔ گیواری چو ڈیلا ۽ پیم ۽ وام ۽ بدلے نہ اے بلکن ایشی ۽ رانز بیکیں زالبول رسما دینت۔ سر گوپ ہمے زراں یک تالے ۽ تہا ایر کنت۔ تیاب دپی دمگاں سالونک ۽ مات ۽ گہار ۽ ایندگہ زالبول گیواری ۽ رسم (گیوار ۽ کنگ) ۽ تہا بہر زور انت ۽ آئی چہ رند وتی لوگ ۽ رونت ۽ سالونک ۽ کورگاں ۽ بر انت۔ گیواری ۽ زراں سر گوپ زورایت“۔ ۲۱۶

”مکران ۽ تیاب دپی دمگ پسنی ۽ وہدے کہ سالونک ۽ مردم چہ گیواری ۽ رسم ۽ پد وتی لوگ ۽ واتر بنت گڈادیم دار ۽ ایندگہ مردم بانور ۽ چہ جل ۽ کش انت ۽ پہ سنگارگ ۽ حاطر ادگہ بانی ۽ تہا بر انت، جل چہ وتی جاہ ۽ تیج کنگ بیت ۽ یک کلا نیں زالبولے ہمے لوگ ۽ تہا نشنگیں جنیں چکانی سر ۽ جل ۽ چندایت ۽ پہ آہاں دعا کنت ۽ گشایت کہ نوں دسترس گوں شماہ بات ۽ شمازوت بانور بہ باتے، بازیں جاہاں بانور ۽ جل ۽ تہا سنگارگ انت ۽ ہمے بان ۽ تہا آئی آروس بیت۔“ ۲۱۷ ”بانور ۽ سر ۽ گوپگ ۽ سمبہینگ ۽ وہد ۽ ملک دینار ۽ پر بستنگیں ہالو کہ ایشی ۽ بی بی ۽ شیر گش انت، باز نامدار انت۔ بازیں جاگہاں سر گوپ بانورانی سمبہینگ ۽ وہد ۽ ہمے ہالو ۽ جن انت۔!

ہالو

اول گویم بنام ربِّ دانا
 کریمؑ قادرِی حیّؑ تو انا
 محمدؑ خاتمِ پیغمبرانؑ
 جہانِ رہبرؑ داتگِ قرآنؑ
 مدامؑ ظلمؑ زوراتِ کافرانؑ
 کُتؑ پنتؑ نصیحتِ آردانؑ
 دلؑ مانِ نیتکِ انتِ فاسدانؑ
 کتابیِ قصبے دیتِ ناگہانؑ
 مناجاتے کنناں منِ برزبانؑ
 اناگہ شاد ہے بیتِ مُشرکانؑ
 گوناچندے رفیقؑ ہم رُو انؑ
 ابو جہلؑ قریشیِ کافرانؑ
 ابولائیکو ہارؑ مانمشانؑ
 جنکِ عبد العزیزؑ سمبہانؑ
 وتی رازؑ حقیقیں ہم سرانؑ
 کُتِ ایشِ شورؑ بگشتِ اشِ برزبانؑ
 پری رنگِ مسلہتِ بتیاں با ترانؑ

بریں گوں محمدؐ ء آخر زمان ء
 بہ لوٹ ات فاطمہؑ بیت المکان ء
 سرپے بستگ تمام مات ء زنان ء
 کش ات گنج ء حزینگ چو فشان ء
 لباس ء زیور ء گنج ء حزانہ
 حجات آبیت انت مثل ء خانہ
 نشتاں گوں محمدؐ ء آخر زمان ء
 گت اش عرض ء بگشت اش بر زبان ء
 فلک جویں ماں بی بی صاحب ء را
 بنیت انت شاد ہی گوں ماہوار ء
 شنگ حضرت ماں فرزند ء دوار ء
 گت ء عرض ء بگشت ء دختر ء را
 قریشی آنکاں لوٹ انت ترارا
 بگشتیں بی بی ء آہے چنان ء
 بگشت ء گوں نبی آخر زمان ء
 مے قدیمی دشمن انت چوز ہر ء مارا
 تمام برگیت ء لیل ء نہار ء
 نہ گنداں بر من ء پوشاک ء شمار ء

غریب ء عاجزی گندانتمن ء را
 منی پوشاک چنالاں مثل ء خوار ء
 بگریتمنت بی بی ء چو بار بار ء
 دل ء توتی شنگ ماں استوار ء
 بہ گپتمنت آن رسول سر بر کنار ء
 نہ گوستگ ساعتے بر انتظار ء
 بیتک انت جبرائیل پروردگار ء
 بہ گشتے سید ء عالی تب ء را
 ترادات حکمتے پروردگار ء
 مہ کن فرصت روان کن بی بی ء را
 مروچی سمہین نور ء بر ء را
 بگشتین آن رسول ء گوں بدان ء
 برات کہ بی بی ءے برمدان ء
 شنگ کندگ هوائی ماں هواء
 بیتک انت جبرائیل چه رب ء پار ء
 بہشت ء گوں اتے باپور کتار ء
 یکے آمینہ ء مسک ء عطارا
 یکے اندر بگل آن گچہ ء را

یکے تائید ء توک ء دُرء کار ء
 یکے لُو لُو ء مر جان بے شمار ء
 یکے نالین ء کوش ء پاہ ء زار ء
 یکے ادلس ء سدر نگیں گد ء را
 چہاروش مہسپلیں تہت ء روان ء
 بر تک آبریشتمیں گدماں ڈگار ء
 بہشتی امبراں گوپت ء سر ء را
 شاپی پلہتے دات ء گور ء را
 پہ مجازے سوار بیت بی بی دلدل ء را
 سر ء بیت جبرائیل چو چوپ ء دار ء
 پد ء بی بی چوماہ ء چار دہ ء را
 ملائک گوں اتاں واستاندار ء
 شُتتاں پہ کافر ء جاہ ء دوار ء
 توار گت جبرائیل ء نام دار ء
 چہل جم بیت مسلمان گوں توار ء
 بر پت بی بی من ء بُرزین ہسار ء
 بر تکیں بوپ ء گالی چو کتار ء
 بہ نشنیں بی بی پہ حکم ء کردگار ء

بہ گیت آل جبرائیل آبرقعہ را
 برپین نورے بی بی عرش پارے
 بہ گپتیں شمس و ماہ را گبارے
 بسے کافر بہ کپت انت دل سگارے
 بسے کور بیت چہ چشمائے انتظارے
 بسے ماندے سرایت چو ہرے را
 بسے کافر برپتیں دوزہ را
 بسے و ننگ کلمہ محمد را
 جنک عبدالعزیزے مرث چہ زہرے
 الہی جرمے دینارے نگاہ دارے ☆ ۲۱۸

”گیوارے کشک و رند دیم نند بانورے سرے گوپیت و دوپائیں کنت۔ دوئیں
 پائینانی تہازیب داریں مُٹ (چوٹیل) مان کنگ بیت کہ آگوں مودانی دراجی و چہ
 سرین و جہل تاں نرم جاہ و لونجاں بنت۔ آسرے بانورے سنگارگ بنا بیت آئی دیم و کریم
 و پوڈر (میک اپ) جن انت۔ لٹانے سُرخ و چٹانے کجل کن انت۔ چہ و شبواں آئی
 جان و پچاں آتار کن انت۔ مکران و بازیں کوچگاں بانورے استیں پیم و سمبہینگ نہ
 بیت چیا کہ آروس و سنیں روچاں آئی رنگ و در آرگ و خاطر ابادام، چندن و عنبر و
 شیر و ہلگدار آئی دیم و جن انت، بانوردپ و آمر جنت، آئی چم ٹرنگ و سرے مودے
 دو مُٹ کنگ بنت۔

سمبہینگ ۽ رند بانور ۽ سہت ۽ زیور پر کنگ بیت، دُراں ۽ گوش ۽ ۽ کیدائے
 سر ۽ دینت، چمکلی یے گٹ ۽ ۽ ٹاسنی یے جیگ ۽ جنگ بیت، گب ۽ مند ریگے دست ۽
 دینت “-۲۱۹۔ ”برز ۽ کُلّیں عمل بزاں بانور ۽ سمبہینگ ۽ پداسالونک ۽ راتہتاں
 برگ ۽ ندرگ ۽ شائر بازو شیں پیے ۽ ہالو ۽ تہا چش بیان کنت۔!

ہالو

بہ لوٹ ات سر گوپ ۽ صورت گری ۽

کش ۽ ۽ نندایت مثال ۽ مادری ۽

کن ات گلکار ۽ زیباد لبری ۽

کبجیں آہوگ روا جیں سومری ۽

ذولجہ کامت ۽ ماہ پیکری ۽

زہان زاگ دینت چو ہنجری ۽

کمانمیان ۽ دینت سہر ۽ گوری ۽

بہ چندرات چادر ۽ بالاسری ۽

دہیں موردانگان انگشتری ۽

بہ گج ات توک ۽ تائید ۽ گوری ۽

دوہلبالیں چکن دوچیں زری ۽

سپاہداریں چو گل بوئیں پری ۽

جختان نال ناگہانی گروہبری ۽

کمان ۽ گرنڊاٽنگ چو جمبري ۽
 تو اربوت که پچ کن ات راه ۽ دري ۽
 مناں مجنون ۽ ليلى دروري ۽
 به ننداں زان پر آزان ۽ سري ۽
 تناب تنچ ۽ سر ۽ گورپه گوري ۽
 نقاب ۽ سرچن انت لال ۽ سري ۽
 به چارات حُسن ۽ ماه اير گوري ۽
 بليس شير ملگ ۽ دست ۽ دري ۽
 گهاراں سيل کن ات اپل گدي ۽
 پري نشنگ چوپور ۽ گمدي ۽
 کش ۽ زلفان ۽ شنگين ده سدي ۽
 ترپ انت بروان چوتان هُدهدي ۽
 صدف گول رشته ۽ مُروادي ۽
 رضا کن گل ۽ حاصيس نوکري ۽
 پناه دے رب من ۽ از حاسدي ۽
 به کن حاصل مُراد ۽ مقصدي ۽
 حُداوند باوتي ذات ۽ زري ۽
 نگاه دار دلبر ۽ چشم ۽ بدی ۽

بیچ عبد اللہ سودے بے خودی ء
 مکن گوں ذاتے انسان ء بدی ء
 چد ء دیم ء مہ بر گالاں ردی ء

☆ ۲۲۰

”پیشی زمانگ ء نامد ریں سہت ء زیور کہ چہ تنگہ (طلاہ) ء نگرہ ء جوڑ بوتگ
 انت آہانی تہا اولی چیز دُر بوتگ، دُر سہتے کہ چہ سہر ء جوڑ کنگ بیت ء گوش ء کنگ
 بیت۔ دومی پنگ، پلوہ، نت ء کرزک انت کہ اے سہتاں پونز ء کن انت۔ سیمی باؤ بند
 انت، اے سہت چہ نگرہ ء جوڑ بیت ء باسک ء کن انتے۔ چارمی سنگہ انت کہ چہ نگرہ ء
 جوڑ کتگیں دست ء سہتے۔ پنچمی گرانزیک بوتگ، گرانزیک چہ سہر ء جوڑ بوتگیں یک
 سہتے کہ ماں پونز ء گرانزائے کن انت ء آئی ء بند چہ گوش ء پشت ء یا کہ گیوار ء برگ ء
 گوں موداں اڑینگ بیت۔ ششمی میدیک یاٹیک انت، میدیک زریا چہ تنگہ ء جوڑ
 کتگیں سہتے کہ گوپتگیں ملگوراں ماں کشک بیت۔

ہپتیمی ٹاسینی انت کہ چہ زر ء جوڑ کتگیں سہتے، جیک ء جنگ بیت۔ ہشتمی جیک انت، ایشی
 ء کنڈیک اوں گش انت، مہرگ ء تنگہ ء ہوار یا ایوک ء چہ تنگہ ء جوڑ کتگیں سہتے،
 جنیں گور ء کن انتے۔“ ۲۲۱

”مروچاں چہ سہر ء جوڑ کتگیں سہت کہ نہادی ء دست کپ انت پہ بانوراں زورگ بنت
 آہانی تہا چمکلی، چلب، شمس، جو مر ء مندریک ہوار انت بلے مکران ء گیشتریں ہند ء
 دمگاں دُر، ٹاسینی، کید، شمس ء پٹی ء سہت آروس آل کار مرز بوتگ ء انت۔“ ۲۲۲

”بلوچ چاگردے تہا سالونک ۽ مات ۽ گہار آڑا الم ۽ سہت سجاری دینت کہ آہانی تہاؤر،

ٹاسینی ۽ کید ہوار بنت“ - ۲۲۳

۲۲۴۔ طلاء ۲۲۴

”مکران ۽ کوہ کوچگاں بانور ۽ سمبہنگ ۽ وہد ۽ یک گلائیں زالبولے آئی چٹاں

تاں دمانے ۽ ہنچو مہر دارایت ۽ تو سین ایت کہ آہاوتی دستاں دور کنت بلے بانور ۽ چم پچ

نہ بنت، سمبہنگ ۽ بگر تاں سالونک ۽ لوگ ۽ آئیگ ۽ بانور وتی چٹاں پچ نہ کنت، بانور

کس ۽ دیست نہ کنت نہ کہ چہ سر گوپ ۽ ابید گہ کہے آئی رنگ ۽ دروشم ۽ ڈیل ۽ بالاد ۽

گندایت۔ گیواری ۽ رسم گوں بانور ۽ سمبہگ ہلاس بیت۔ رند ۽ ہماگل ۽ بان سمبہنگ

بیت کہ آئی تہا سالونک ۽ بانور یکجاہ بنت۔ چہ گل ۽ سمبہگ ۽ رند بانور ۽ تہت ۽ سر ۽ نادین

انت، سر گوپ یا بانور ۽ گہار آئی کر ۽ نند انت ۽ سالونک ۽ ودار ۽ بنت۔ مروچاں مکران ۽

ہشاد درسد ہند ۽ دمگاں بانور ۽ آئی دز گہار سمبہین انت ۽ سر گوپانی بنگلی کرد ہلاس

بوٹگ“ ۲۲۵ ”چہ سمبہنگ ۽ رند شائر بانور ۽ چش نازین ایت۔

نازینک

جانی تئی پچیں ملگور ۽

مات ۽ پہ مرادے داشتگ

ترؤہ ۽ پہ دل ۽ دلکش ۽

گہار ۽ پہ مرادے مشتگ

پیری شنگ ماں کا بیل ۽

پیری شنگ ۽ زری رستگ
 مرچی پہ مرادے گوپنگ
 بانگ تئی پچیں ملگور ۽
 ہڑی گنبد ایں چوٹیاں
 مستیں لیڑھی زان بنداں
 اللہ ۽ نظروت نیک بات
 گل ۽ ہمکش ۽ مات ۽ بات
 براتاں خیال یے گور بات
 نیادے گوں وتی گہاراں بات
 گہاراں گوں دڑیں کاڈاں
 ناکو ۽ کلہ دیم داتگ
 بانک کیگدیں لڈ ۽ بیا
 بیا کہ ملک تئی حامیں انت
 کلگور ۽ رگام آں گورتگ
 تئی میش ۽ مادگاں زنک زرتگ
 سیاہ موریں بڑ ۽ ڈاچی آں
 نیم اش زاتگ ۽ نیم زکی
 وتی گل ۽ کاپراں بل ۽ بیا

وتی پلّیں بانڈم ء ڈب ء بیا
 تئی گل ء را کلا سچ دیم ء بات
 تئی سہران ء زر ء و شیں کوش
 تئی ڈاچی آل ترس ء برزیں ریک
 تئی گوک آل ء گیا میں کھڈتج
 ہاریں بزگل ء تل ء وڈ
 اللہ ء نظروت نیک بات

نیادے ہر گور ء گلاں بات ☆ ۲۲۶

نکاح ء لوگ ء روگ :- مکران ء نکاح ء رسم مذہبی رنگ ء چارو ہداں پیشیم بزاں نیمروج ء
 نماز ء رند، دیگر بزاں بیگاہ ء روزرد ء میانچی، مغرب بزاں روج ایر روگ ء و ہد، شام
 (تہاری) بزاں سر شپ ء نماز ء رند شپ ء اولی پاس (سری و آب) ء ادا کنگ بیت۔
 ”پنجگور شہر ء آئی گلّیں ہند ء دمگاں گچک، گوارگو، کیلکور ء پروم ء گیشتر نکاح عشاء رند
 لوگاں وانگ بیت مروچاں چہ نگیگیں جاورانی سوب ء، لہتیں مردم عصر ء نماز ء رند مسیت
 ء نکاح کن انت۔ کچج، دشت، بلیدہ، ز عمران، الندور ء اول نکاح ء و ہد ء پاس ہمیش انت“
 ۲۲۷ ”کچج ء ایندگہ کر و گور ء دمگاں چشکہ بل نگور، تُمپ ء مند ء عصر ء رند نکاح لوگاں
 وانگ بیت“ ۲۲۸ ”ہے پیم ء گوار ء سُر بندر ء مغرب ء رند ء آئی کوچک ء دشت ء
 دگ پلیری، نگور، سُنٹ سر، گبد، کلاتو ء عصر ء رند مسیت ء نکاح وان انت۔ جیونی، گنز ء
 پشکان ء سالونک عصر ء مغرب ء نماز ء رند مسیت ء لوگاں نکاح کن انت“ ۲۲۹ ”پسنی ء

عصر ء عشاء نماز ء رند نو در سد مسیتاں نکاح بیت، نلیٹ ء نکاح ء وانگ ء وهد ء پاس عصر ء عشاء انت کہ گیشتر لوگاں بیت، پسنی کُلا نچ ء عصر ء رند لوگاں نکاح ء رسم ادا کنگ بیت“

۲۳۰ ”اور ماڑہ ء بیگاہ ء ساعت ء سالونک ء بانور ء دومردم پہ نکاح ء لوٹو کی کن انت ء عشاء رند لوگاں نکاح بیت“ ۲۳۱ ”نکاح دو جاہ ء وانینگ بیت ہو ریں سورتے ء ہشتاد در سد لوگاں ء بیست در سد مسیتاں بیت، گیشتر بیگاہ ء وهد ء نکاح مسیتاں ء ایند گہ وهداں لوگاں وانگ بیت۔ چیزے مردم چه آروس ء پتنگے پیسر، لہتیں دو ء سے روج پیسر ء لہتیں مردم ہی ء روج ء نکاح کن انت۔ چه وهد ء پیسر نکاح کنگ ء رواج ہما مردمانی کر ء است انت کہ آملّا، چٹ ء تائیت ء منو گر انت ء اے پیمیں چیزانی سر ء آہاں ء سدک ء باور بیت، بازیں مردم چه نکاح بند ء ٹرس ء چه نکاح ء روج ء پیسر نکاح کن انت۔ مروچاں لہتیں مردماں وتی آسراتی ء حاطر انکاح ء وهد ء پاس ایر کنگ انت۔ نیکر ہی لیکہ ء داروک ء ہما مردم کہ آہانی کر ء جاگہ ء کئی بیت آ مسیتاں نکاح کن انت“۔ ۲۳۲

۔ شام۔ عشاء ۲۳۳، سری واب ۲۳۴

”مکران ء تیاب دپی ہنداں گیشتریں پوریا گر دریا وردانت، شش روج دریا ء تہا گوں ماہی گیری ء دزگٹ بنت ء آدینگ ء روج ء چه کار ء موکل کن انت ہمیشکہ جیونی ء گیشتر ہے روج ء نکاح کنگ بیت چونہا نیکر ہی بابت ء آدینگ ء روج پہ مسلماناں نیکیں روج ء لیگک بیت“۔ ۲۳۵

”نکاح ء چه پیسر سالونک وتی سیال ء عازیز ء نژیکیں مردماں نکاح ء مرآکش ء تہا بہر زورگ ء دعوت ء دنت۔ بازیں جاہاں گوں ورگ ء لوٹو کی ء یکجاہ نکاح ء اوں لوٹو کی

کنگ بیت۔ نکاح ۽ وهد ۽ پاس ۽ ڇو دوئیں کھولانی شور ۽ سلاہ ۽ رند ایر کنگ بنت۔ اگاں
مغرب ۽ ڇو رند نکاح بہ بیت گڈاشپ ۽ نان ۽ ورگ ڇو بانور ۽ نیمگ ۽ دینگ بیت، بانور ۽
لوگ ۽ میتگ ۽ زالبول اوں دعوت دینگ بنت۔ بانور ۽ پیت وتی سکیں تزکیس مردماں ۽
میتگ ۽ ملاء ۽ الم ۽ لوٹ ایت، آڇو ورگ ۽ رند تاں نکاح ۽ ساڑی بنت۔

اگاں ڇو سرشپ ۽ نماز ۽ رند نکاح بہ بیت گڈاسالونک گوں مردماں وتی
لوگ ۽ نان ۽ ورگ وارت ۽ دیم ڇو بانور ۽ لوگ ۽ روٽ۔ دوریں ہلک ۽ میتگانی سالونک
۽ آئی کھول ۽ مردمانی ورگ ۽ بست ۽ بند بانور ۽ لوگ ۽ کنگ بیت۔“ ۲۳۶

”کچ ۽ پڄگور ۽ نشنگیں مری بلوچانی سالونک وتی آروس ۽ ورگ ۽ دعوت ۽
بانور ۽ لوگ ۽ کنت ۽ آہانی یکیں روچ ۽ نان ۽ نکاح بیت۔“ ۲۳۷

”نکاح ۽ وهد ۽ پاس کجام بہ بنت سالونک ہما داتگیں وهد ۽ بانور ۽ لوگ ۽
رسینگ بیت۔ پڄگور ۽ کچ ۽ شپ ۽ نان ۽ ورگ ۽ رند سالونک گوں وتی کس ۽ عازیز ۽
میتگ ۽ کماشیں مردماں دیم ڇو بانور ۽ لوگ ۽ رهاگ بیت اے وهداں سالونک ۽ برات
۽ ہبل وتی وٿی ۽ کامرانی ۽ درشان ۽ تیر گواری ۽ تهاکن انت آتاں بانور ۽ لوگ ۽ سر
بونگ ۽ تیر گواری ۽ برجاہ دارانت۔ ایشی ۽ ”شاکامی“، گش انت۔ اُستا گوں ڈہل ۽
سروزاں ۽ ورنہا گوں چاپ ۽ نانچ آں، زالبول گوں سوت ۽ لاڙوگ ۽ اُلو لو آں سالونک
۽ دیم ڇو بانور ۽ لوگ ۽ سرکن انت۔“ ۲۳۸۔ ”مکران ۽ کوہ ۽ کوچگاں سالونک ۽ پیل ۽
لاڙیں مہری ۽ سوارکن انت ۽ کسانیں چلے آئی گٹ ۽ نادین انت ۽ آرادیم ڇو بانور ۽
لوگ ۽ برگ بیت، مروچاں آستی ۽ دؤر انت، آسراتی باز انت، سالونک ۽ موٺل ۽

لاری ۽ سر ۽ بانور ۽ لوگ ۽ برانت، بازیں جاہاں سالونک ۽ کارواں ۽ دراجی چہ یک میلے ۽
مستر بیت “-۲۳۹

۲۴۰ شدلی، وشدلی

”بانور ۽ لوگ ۽ سر بوتگ ۽ سالونک ۽ گوں ہماہیں زالبول بانور ۽ لوگ ۽
رؤنت، سالونک ۽ پت، ملا یا دگہ کماشیں مردے سالونک ۽ دست ۽ گیت ۽ چہ
مردماں پیسر دیم پہ دیوان ۽ رہادگ بنت، ایندگہ مردم آہانی پشت ۽ گوں بنت۔
دیوان ۽ تہا نشنگیں مردم سالونک ۽ شرپ ۽ آہانی دیم ۽ پادکاینٹ ۽ آہان ۽ وش اتک
گش انت سالونک ۽ دیوان ۽ نیامچی ۽ بزرتریں جاہ ۽ بزیں چیرگیجے (بوپ) ۽ سر ۽ نادینگ
بیت۔ گیشتریں سالونک گوں کوشاں نندانٹ۔ نکاح وانینوک ایں ملا سالونک ۽ کش ۽
ندانیت۔ حال ۽ احوال ۽ رند کلئیں مردم آپ ۽ تام کنگ بنت ۽ نکاح ۽ رسم بنا بیت۔
نکاح اسلام ۽ شریعت ۽ حساب ۽ وانگ بیت بلے ایٹی تہا بانور ۽ لب (حق ۽ مہر) راجی
۽ ٹکی بنیات ۽ بلوچی قانوند ۽ راہندانہ سر ۽ ایر کنگ بیت پمیشکہ سالونک بانور ۽ لب ۽
دینگ ۽ پابندانٹ۔ نکاح وانینوک ایں ملا لب ۽ گیش ۽ گیواری ۽ چہ بانور ۽ پت (نکاح ۽
پت) یا آئی پیرک ۽ گشتن ۽ سر ۽ لب ۽ نبشتہ کنت، وہداں لب فارسی زبان ۽ نبشتہ
کنگ بوتگ انت بلے مروچاں اردو یا بلوچی ۽ فارسی ۽ بنت۔ سالونک ۽ آئی سروگ ۽
کماش لب ۽ بابت ۽ گوں بانور ۽ پت ۽ تپاک کن انت چیا کہ لب ۽ بابت ۽ پیسر ۽ مال
بندی ۽ وہد ۽ دوئیں کہولانی گپ ۽ تراں بوتگ چوناہا یکیتیں کہول ۽ تہا سانگ بندی یاوت

من وت ۛ سانگ بندی ۛ لب ۛ چہ بُن ۛ بُنچکاں یلے بیت کہ آرا ”مہر خاندانی“ شُشانت
پہمیشکہ دگہ ہچ کس آئی سر ۛ زیاددی ایں ہبرکت نہ کنت۔“ ۲۴۱

مکران ۛ ہمک ٹک ۛ وتی پت ۛ پیر کی ۛ جتا جتا میں لب است انت کہ آہانی
سر ۛ کس مہ کن کنت نہ کنت البت گوں دومی کہولان سانگ بندی کنگ ۛ لب ۛ تہا کئی
ۛ گیشی کنگ بیت۔ لب ۛ بندگ بزاں مولد ۛ گلام (نوکر ۛ چاکر)، میراث (مچ ۛ ڈگار ۛ
آپ) جائیداد، سہر ۛ زر ۛ پس ۛ اولاک ۛ سر ۛ بندگ بیت۔“ ۲۴۲

”مہر یا لب ۛ عا میں راہبنداں سر پد بونگ ۛ واستا کچ ۛ پنجگور ۛ گچکی آئی لبانی چارگ الی
انت۔ کچ ۛ گچکی آئی لب ۛ دو ہنگام آب کاریزی (کہن) گوں زمین ۛ مچاں، سد مثقال
سہر (طلاہ) یا پنج سد کلد ار زر (سہر ۛ ہستیں ۛ ۱۹۰۷ء ۛ نیاد ہیت ۛ نیم کلد ار انت) بلے
لب ۛ خون بہا ۛ واستا سہر ۛ بہا پنج کلد ار منگ بیت۔ دوانزدہ بندگ نوکر چاکر (شش
مرد ۛ شش زالبول)، پرداچ ۛ تہا چل مثقال سہر یا دو سد کلد ار زر، دوانزدہ جوڑہ پنج
(شش ریشمی ۛ شش سوتی)، دوانزدہ نپاد، دوانزدہ سر جاہ (بالشت)، یک سوتی جوڑہ یے
پنج دانی ۛ استا ۛ یک سوتی جوڑہ یے گاٹ ۛ استا، وٹیں تیل ۛ ایندگہ و شبو۔ ایشانی
بہا دو سد کلد ار ۛ چہ گیش بیت پہمیشکہ سالونک ایشانی زر اں دنت۔ وردنی از بابانی تہا
شست من گلہ ۛ شست پس۔

پنجگور ۛ گچکی میراث ۛ جاگہ ۛ بندگ دینت کہ پانزدہ مردیں ۛ پانزدہ جنیں
بنت یا ہمک مولد ۛ گلام ۛ جاہ ۛ دہ بُن مچ ۛ بیست ۛ پنج من توم (تخم) جاہ زمین
دینت۔ چہ ایشی ابید سی مثقال سہر، سے ریشمی ۛ سے سوتی پرداچ۔ پس ۛ دان چہ

دوئیں نیمگانی تپاک ء دینگ بنت بلے اے چیزوت من وت ء سانگ بندیانی تہا بنت
اگاں یک پنجگوری گچکی یے وتی جنکے گوں نوشیروانی یا محمد حسنی کہول ء بچکے ء سانگ بہ
دنت گڈا چل بندگ ء چل مشقال سہر لوٹ ایت۔ “۲۴۳

”اگاں ہوئیں صورتے ء چارگ بہ بیت تہ مروچی مکران ء مننگیں لب
گچکی آنی انت کہ ایندگہ ٹگانی تہارواج گپتگ۔ پنجگورے تہا گچکی آنی لب چل بندگ،
پنجاہ من توم جاہ زمین بہ وزن ملکی بہ ہمراہ یک ہنگامے آپ کاریزی ء ہشتاد مشقال سہر
انت۔ ایندگہ ٹک سی، بیست، پانزدہ ء دوازدہ بندگ لب بند انت، چشکہ مروچاں
بندگ بزاں مولد ء کلام ء دارگ ء آہانی روایت ء دستور ہلاس بوتگ ہمیشکہ بندگ مچ
ء ڈگار ء آپ ء تہامٹ کنگ بوتگ ایشانی پروشگ ء وڑے پیم چش انت۔!

۱۔ چل (۴۰) بندگ :- چل بندگ ء تہادہ (۱۰) بندگ پہ زمین ء زورگ بیت۔ یک
بندگے پنچ (۵) من توم جاہ زمین ء جاہ زورانت اے پیم ء دہ بندگ پنجاہ (۵۰) من توم
جاہ زمین بنت۔ پنچ اٹگیں سی (۳۰) بندگ نیم کنگ بنت کہ آہانی تہا پانزدہ (۱۵)
بندگ ہشت بُن مچ ء سرا ء پانزدہ (۱۵) بندگ ہپت بُن مچ ء سرا ء پروشگ بنت بزاں
یک بندگے ہشت بُن ء یک بندگے ہفت بُن مچ ء سرا بہر کنگ بیت۔ اے پیم ء
پانزدہ (۱۵) بندگ یک سد ء پنچ (۱۰۵) بُن مچ ء دگہ پانزدہ (۱۵) بندگ یک سد ء
بیست (۱۲۰) بُن مچ بنت، چل بندگ ء تہادوسد ء بیست ء پنچ (۲۲۵) بُن مچ ء پنجاہ
(۵۰) من توم جاہ زمین بہ وزن ملکی، پنجگورے یک من بلوچی دو ء نیم سیر، کچھ ء یک منے
دوازدہ ء نیم سیر ء تیاب دپی دمگاں پانزدہ ء بیست سیر ء بروبر ء زورگ بیت۔ ایشاں

چہ ابیدیک ہنگامے آپ کاریزی، ہما آپ کہ دو انزده ساعت آل بزاں تیوگیں روچے
یا شے ڈگارے ۽ تہابہ تجیت۔

۲۔ سی (۳۰) بندگ :- سی بندگ ۽ تہادہ (۱۰) بندگ پہ زمین ۽ زورگ بیت ۽ ہے
پیم ۽ یک بندگے پنچ (۵) من توم جاہ زمین ۽ جاہ زورانت اے پیم ۽ دہ بندگ پنجاہ
(۵۰) من توم جاہ زمین بنت۔ پنچ انگلیں بیست (۲۰) بندگ نیم کنگ بنت کہ آہانی
تہادہ (۱۰) بندگ ہشت بُن مچ ۽ سراء دہ (۱۰) بندگ ہپت بُن مچ ۽ سراء پروشگ
بنت بزاں یک بندگے ہشت بُن ۽ یک بندگے ہپت بُن ۽ سراء بہر کنگ بیت۔ اے
پیم ۽ دہ (۱۰) بندگ ہشتاد (۸۰) بُن مچ ۽ دگہ دہ (۱۰) بندگ ہپتاد (۷۰) بُن مچ بنت،
سی بندگ ۽ تہا یک سد ۽ پنجاہ (۱۵۰) بُن مچ ۽ پنجاہ (۵۰) من توم جاہ زمین بہ وزن ملکی
بنت۔ ایشاں چہ ابیدیک ہنگامے آپ کاریزی۔

۳۔ بیست (۲۰) بندگ :- بیست بندگ ۽ تہا ہشت (۸) بندگ پہ زمین ۽ زورگ
بیت۔ ہشت بندگ ۽ پنچ من توم جاہ زمین ۽ حساب ۽ چل (۴۰) من توم جاہ زمین بنت ۽
ایندگہ دو انزده بندگ نیم کنگ بیت کہ آہانی تہا یکلے پہ ہشت بُن مچ ۽ یکلے پہ ہپت بُن
مچ ۽ زورگ بیت اے پیم ۽ نو د (۹۰) بُن مچ گوں یک ہنگامے آپ کاریزی ۽ بنت۔

۴۔ پانزده (۱۵) بندگ :- پانزده بندگ ۽ تہا پنچ (۵) بندگ پہ زمین ۽ زورگ بنت کہ
آ بیست ۽ پنچ (۲۵) من توم جاہ زمین ۽ دگہ دہ (۱۰) بندگ پہ مچ ۽ ہشت ۽ ہپت ۽ سراء
بہر کنگ بنت کہ ہپتاد ۽ پنچ (۷۵) بُن مچ بنت۔ ایشی ہمراہی ۽ نیم ہنگام آپ کاریزی کہ
شش (۶) کلاک ۽ بزاں نیم روچ یا نیم شپ یک ڈگارے ۽ تہابہ تجیت۔

۵۔ دوازده (۱۲) بندگ:- ایشانی تہاچار (۴) بندگ پہ زمین ء زورانت کہ آ بیست

(۲۰) من توم جاہ زمین بنت ء ایندگہ ہشت بندگ نیم کنگ بنت ء یک بندگہ پہ

ہشت بُن مچ ء یک بندگہ پہ ہیبت بُن مچ ء زورگ بیت کہ آشت (۶۰) بُن مچ

بنت۔ دوازده (۱۲) بندگ ء سرء نیم ہنگام آپ کاریزی اوں گوں بیت۔ “۲۴۴

”چہ بندگ ء لب ء ابید ہر ٹک ء بستگیں سہر است انت کہ کم چہ کم چار

مثقال (یک تولہ) ء بہ گرتاں دوسد مثقال سہر بنت۔ بیست درسد سالونک وتی سرء

بستگیں سبجئیں سہراں گوں پرداج ء بانور ء دنت اگاں کسے کلاں دات کُت مہ کنت

گڈ ء لہتیں دست ء دنت ء بچ اٹگیں منگ نامہ (قبض) ء تہا نبشتہ کنگ بنت۔ ہے

پیم ء بندگانی تہا مچ ء ڈگار ء آپ اوں نبشتہ کنگ بنت کہ آسالونک ء ذمہ ء وام انت ء

کجام وہد ء کہ آئی جن بہ لوٹ ایت آزر الم ء دینگی انت۔ “۲۴۵

پلاٹ۔ ہما اول لاپیں اسپیت پس کہ پہ زنک ء برء آمادہ بہ بیت۔ ۲۴۶

”پنجگور ء کوچک گچک، گوار گو ء کیلکور ء بندگ ء جاگہ ء لب ء تہا سالونک ء

سرء نود (۹۰) پلاٹ، بیست تاشاد مثقال سہر ء دوتاں شش لکھ کدار زر ایر کنگ بیت

کہ گیشتریں سالونک لب ء نیم، سیک ء چارک ء آروس ء وہد ء اداکن انت ء بچ اٹگیں ء

زلورت ء وہد ء یا جن ء لوٹ ء سرء آزر ادینت۔ “۲۴۸ سیمسری ہندپروم ء چارتاں

ہشت لکھ کدار زر، بیست تاں ہشاد مثقال سہر لب ایر کنگ بیت گیشتریں سالونک لب

ء آروس ء وہد ء اداکنت، لہتیں نیم ء دینت ء بچ اٹگیں منگ نامہ ء تہا نبشتہ کنگ بیت۔ بچ

اٹگیں لب ء جاگہ ء سالونک ء چک بہری میراث دوتاں شش سال ء ر ہن کنگ بیت

اگاں بستگیں و ہدے تہا سالونک ء جن ء لب نہ دات گڈا سہرانی جاگہ ء آئی میراث پہ لب ء زورگ بیت۔“ ۲۴۹۔ ”پنجگور ء تہا بازیں مردم بندگ ء پٹلاٹ ء جاگہ ء ایوک ء زر ء سہر لب ایر کن انت کہ زر کم چہ کم یک لکھ کلدار تاں سی لکھ کلدار ء سہر کم چہ کم شش مثقال تاں دوسد مثقال سالونک ء سر ادینگ بیت۔“ ۲۵۰۔

”بلوچستان ء ایندگہ ہند ء دمگاں بانور ء بہا آئی لب ء تہا ایر کنگ بیت پنجگور ء کچھ ء جاہ منند ایں مری بلوچانی سانگ بندی ہما و ہدے سر جم لیگک بیت کہ سالونک بانور ء لب ء مالاں بروبر بہ کنت، و ہدے کہ سانگ بندی کن انت گڈا آروس ء حرج ء درچاں سالونک وتی منشاء رد ء دنت بلے سالونک وتی سرا بستگیں لب کہ پنج تاں ہشت لکھ کلدار بنت الم ء چہ آروس ء پیسروتی ناکو ء بہ دنت البت میڑھ ء مرکہ یا دیوان ء عزت ء شرف ء لب کم کنگ بیت۔ لب ء جنک ء پت زورایت، آئی منشا انت کہ پہ وتی جنک ء آروس ء ہرچے بہ کنت، پہ آئی سہت ء زیورے بہ کنت یا پہ جنک ء لوگے بہ بندایت۔ مری آئی منگ ء ہو کنگ (قبولیت) ء و ہدے پہ بانور ء یک زبانی لبے پنج تاں دہ ہزار کلدار یا یک پے سالونک ء ذمہ واری ء دینگ بیت ہمے بانور ء ”لب“ انت کہ ایشی ء ہما و ہدے سالونک ادا کنت۔ بازیں جاہاں ادلی بدلی سانگ بندی ء تہا لب بندگ نہ بیت۔“ ۲۵۱۔ ”پنجگور ء جاہ منند ایں بروہی بلوچانی لب یک تا دو لکھ کلدار زر ء چل مثقال سہر انت۔ چیزے مردم سہراں آروس ء و ہدے گوں پرداچ ء دنت ء بازیں نیماں ایش دنت ء پنج انگیں منگ نامہ ء تہا نبشتہ کنگ بنت۔“ ۲۵۲۔

”کچھ آئی ہند بالکتر، بلیدہ، ز عمران، الندرور، مند، ٹمپ، دشت، بل گور، گوادر، آئی
 د مگ ڈور، چب کلمت، نگور، پلیری، پشکان، گنز، پانواں، اوکار، بندری، جیونی، سُنٹ
 سر، گبد، کلاتو، کداں، مجو، زاراں، گرمی، سسے سدھی، پٹاں، سوئی، سُر بندر، کپڑ، نلین،
 کلانچ، پسنی، پُر بندر، گلگ، شادیکور، کلمت، ماکولہ، اور ماڑہ آئی ہند د مگ تاں ہڈہ
 لب میراٹھ ء ملکت (چک و نڈی)، سُر پنجاہ تاں سسے سد مثقال ء دو تاں دہ لکھ
 کد ارز ر بندگ بیت۔ سُر انی تہا کم چہ کم سسے تاں یک سد ء پنجاہ (۱۵۰) مثقال سُر
 دستی دینگ بنت ء پنچا تگلیں نبشتہ کنگ بنت۔ گوادر ء پنچا تگلیں سُر پہ نیم نیاد ء بندگ
 بنت اگاں سالونک ء سر ء چل مثقال سُر است گڈا کجام و ہد ء کہ آئی جن بہ لوٹ ایت
 آرا بیست سُر دینگ انت۔ بازیں جاہاں نیم سُر ء نیم نگرہ بندگ بیت۔ پسنی ء
 ہستیں زر ء سر ء نیاد ایر کنگ بیت۔ چک ء چہ پت ء میراٹھ ء ملکت ء تہا مچ ء ڈگاریا
 زمین ء جائیداد ”چک و نڈی“ بہ رسیت۔ آ اوں لب ء جاہ ء دینگ بنت۔ لہتیں پت
 وتی زند ء پنچا نکاح ء و ہد ء آئی و نڈ ء گیشین ایت ء بازیں پیسر ء گیشینتگ ایں چک و نڈ
 ء لب ء تہا نبشتہ کن انت کہ بزاں چہ پت ء میراٹھ ء بچک ء بہر چنکس بہ بیت، نکاح ء
 و ہد ء وتی جنین ء نام ء نبشتہ ء کنت۔ چیزے مردم در ستیں چک و نڈ ء، لہتیں آئی
 نیم یاسیک ء دینت۔“ ۲۵۳ ”جیونی ء شہزادہ کہول ء تہا چک و نڈی ء چہ ابیدہ مستریں
 چک ء چہ پت ء میراٹھ ء جائیداد ء یک ہاسیں بہرے گیشینگ بیت آرا ”سرو نڈ“ یا
 ”میر و نڈی“ گش انت۔ میر و نڈی لب ء جاہ ء جنین ء نام ء کنگ بیت۔“ ۲۵۴

”مکران ۽ لب ۽ تہا گیشتر ہما مردم زر بند انت کہ آہاں ۽ میراث ۽ مملکت مہ بیت، آہانی پت ۽ پیر کی لب گوں ہستیں دور ۽ ہم دپ مہ بنت یا بچک گوں ہنچیں در قومے ۽ سانگ بہ کنت کہ آہاں ۽ مچ ۽ ڈگار ۽ زلورت مہ بیت کڈ اجنک ۽ لب زر ۽ دروشم ۽ بندگ بیت۔ زر بستگیں لبے نئے ۽ گیشتر وام ۽ سورت ۽ منگ نامہ ۽ تہا نبشتہ کنگ بیت ہمیشکہ بازیں جاہاں مردم دپ ۽ پڑ ۽ لوٹ کن انت ۽ سالونک وام ۽ آسرا ۽ اُمیت ۽ پہ ہو کنگ ۽ چک ۽ پد نہ بیت۔ چونہا اے بابت ۽ سر پد بو ننگ الہی انت کہ لب بانور ۽ مڈی انت آز لورت ۽ وہد ۽ آرا کار مر زکت کنت۔“ ۲۵۵

”لب ۽ گیش ۽ گیواری ۽ رند نکاح ۽ بندات بیت۔ بلوچ چا گرد ۽ تہا جنک نکاح ۽ دیوان ۽ مجلس ۽ ساڑی بوت نہ کنت ہمیشکہ آئی رضامندی ۽ ہو کنگ ۽ مستر ۽ بابت ۽ نکاح وانینوک ایں ملا گوں بانور ۽ سروگ ۽ شور ۽ سلاہ ۽ سئے ہنچیں مردم بانور ۽ کر ۽ لوگ ۽ روان دنت کہ آئی نژیکیں عزیز (محرم) بہ بنت۔ ایشاں چہ یک مردمے وکیل ۽ دو شاہد کنگ بنت۔ اے بانور ۽ کلہہ ۽ پشت ۽ نند انت ۽ چہ ہمیشاں یکے وتی ۽ ہماہانی ناماں گیپت ۽ بانور ۽ جست کنت کہ پہ آروس ۽ تی رضامندی است یا نیست ۽ تی مستر ۽ وکیل بزاں نکاح ۽ پت کئے انت۔؟ چہ بلوچی لہج ۽ میار ۽ بازیں بانور اے بابت ۽ ہچ جبرگت نہ کن انت، وہداں ہے مردم کہ بانور ۽ کر ۽ پہ جست ۽ پُرس ۽ شنگ انت، تُستگ ۽ کپتگ انت تاں گور بام ۽ بانور ۽ آہاں ۽ پپہ نہ داتگ (چوناہا اسلامی حوالہ ۽ اے وہداں بانور ۽ بے تواری آئی ”ہاں“ زانگ بیت) بازیں جاہاں بانور ۽ دز گہار چہ کلہہ ۽ تہا مردماں ۽ پپہ دینت بلے تانکہ بانور وت دپ ۽ زبان مہ کنت جبر

ہلاس کنگ نہ بیت۔ بوت کنت کہ بانورچہ اے مردماں کس ءوتی نکاح ءپت جوڑمہ
کنت ءوتی پت، ناکویا پیرگ ء نام ء بہ دنت یاچہ ہے مردماں کیے وتی نکاح ء پت
ناینگ بہ کنت۔ لہتیں جاہاں بانور نکاح وانینوک این ملّا یا وتی وکیل جوڑ کنت۔
مروچاں مکران ء شہرستانی ہند ء دمگاں وانندہ ء زاننکاریں جنک اے وہد ءوتی حبر ء
دپ ء کار انت ء گوں ”ہو“ ء ہوار وتی سروگ ء نام ء اوں پدّر کن انت۔“ ۲۵۶

”بازیں جاہاں بانور ء اے وہد ء جُست کنگ یک الّمی این رسے زانگ بیت
تاتکہ دیوان ء مجلس ء مردم اوں اے بابت ء سرپد بہ بنت کہ جنک ء آروس چہ آئی
رضامندی ء ابید پہ زور اں سری کنگ بوئگ ء نہ انت۔ لہتیں جاہاں بانور ء پت یا
پیرگ نکاح ء پت ء بستار ء نکاح ء عمل ء دیم ء برانت ء دگہ مردُم بانور ء کر ء دیم
دینگ نہ بیت۔ ہنچیں کہول است انت کہ نکاح ء وہد ء آہانی پیرگ وتی چک ء
نماسگانی نہ ایوک ء ولی ء وکیل بنت بلکن آہان ء نکاح اوں وت وانین انت۔ ۲۵۷

”پنجگور ء ہنچیں نکاح وانینوک این ملّا است انت کہ پہ جُست ء پرس ء بانور
ء کر ء مردم راہ نہ دینت آہانی گُشگ ہمیش انت کہ اے سئیں مردم تہنا بانور ء محرم
بوت کن انت بلے لوگ ء تہا نشنگیں ایندگہ زالبول پہ آہاں نامحرم انت ہمیشکہ اود ء
روگ شر نہ انت، دومی ایش انت کہ چہ کلہہ ء تہا بانور ء جاگہہ ء آئی دگہ دز گہارے
اے جُستانی پسہ ء بہ دنت زانگ نہ بیت، سیمی ایش کہ اگاں جنک ء پت زندگ انت ء
نکاح ء دیوان ء ساڑی انت یا جنک ء رازوراں سری آروس دینگ بوئگ ء نہ انت گڈا
جنک ء جُست ء زلورت نہ انت۔ اے ملّا ہما جاہاں شاہد ء وکیل بانور ء کرّاپہ جُست ء

پُرس راہ دینت کہ بوتگیں سانگ بندی ۽ تہاچہ دوئیں کہولانی نیمگ ۽ اڑ ۽ کڑے بہ
بیت “-۲۵۸

”کجام جاہاں کہ شاہد ۽ وکیل ۽ دیم دینگ ۽ روایت است انت آوتی کار ۽ کن
انت ۽ نکاح ۽ دیوان ۽ ملہ ۽ کراساڑی بنت ۽ اے گواہی ۽ دینت کہ بانور ۽ فلاں مردم
وتی نکاح ۽ پت جوڑکتگ۔ لہتیں جاہاں کہ بانور ۽ کراساڑی دیم دینگ نہ بیت گڈا ملہ
لب ۽ منگ نامہ ۽ نبشتہ کنت۔ گوں دوئیں کہولانی شور ۽ سلاہ ۽ سسے تاں چار مردم بہ
منگ نامہ ۽ شاہدی ۽ نامینگ بنت، ایشانی تہا گیشتر وانندہ ۽ زانکار، یا کماش ۽ نامداریں
مردم بنت۔ بازیں جاہاں ناواندہیں مردم کہ بہ شاہدی ۽ زورگ بنت گڈ ۽ آدز بنشت
۽ جاہ ۽ وتی لنگک ۽ جن انت۔ نوک باہندیں ملہ ۽ دوزبان ۽ جوڑ بوتگیں نکاح نامہ ۽ سر ۽
لب ۽ نبشتہ کن انت۔ کہنیں زمانگ ۽ ملہ مروچاں اوں منگ نامہ ۽ روایتی زبان فارسی
۽ نبشتہ کن انت چشکہ۔!

نکاح نامہ

الحمد لله الذي جعل
الزَّكَاةَ هَدًى أَفْصَلًا بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَجَعَلَ سُنَّةَ لِلْخَوَاصِّ وَالْعَوَامِ
أَبَا بَعْدَ: منکہ غلام جان بن گل محمد قوم زیرک زنی سکنہ گرمکان پنجگور در حالت
خوشی و رضامندی فردا قرار میکنم و اعتراف صحیح و شرعی نمودم بہ نفس نفیسیہ حرۃ عفیفتہ
بالغۃ مسماۃ سعیدہ بنت رسول بخش قوم دہانی سکنہ بونستان پنجگور کہ مزکورہ رادر عقد
زوجیت فردر آوردم و بالعوض مہر کا بین دوازده (۱۲) بندگ نخیلات و اراضی بمع
حق شرب و فی بندگ ہشت و فی بندگ ہپت بن نخیل و بیست (۲۰) من تخم ریز

زمین بہ ہمراہ نیم ہنگام آب و چل (۴۰) مثقال اشرفی بحسب عرف ملک مقرر و معین
 است، مذکورۃ اموال مہریتہ بذمتہ من نلح غلام جان بن گل محمد واجب استعداد
 است، ہر وقتیکہ طلب اموال مہریتہ مذکورہ از طرف منکوحہ سعیدہ بنت رسول بخش
 صادر شود، نیز از چل (۴۰) اشرفی بیست (۲۰) اشرفی بوقت نکاح ادا کردم بودم، و
 الباقی بیست (۲۰) اشرفی عند الطلب از طرف منکوحہ مذکورۃ ادا خواہم کرد۔

این چند کلمات روء بروء گواہاں نوشتہ شد تا کہ بوقت ضرورت بکار آید و
 حجت قوی گردد۔ کان ذالک التحیر فی التاریخ ۲۷ جماد الثانی ۱۴۲۰ھ۔
 العبد النلح غلام جان بن گل محمد قوم زیرک زنی سکنہ گرمکان پنجگور۔
 گواہ شد۔ جاوید علی بن عطا جان گجکی ساکن سریکوران۔
 گواہ شد۔ میر عبد اللہ بن حاجی عبدین ساکن خدا بادان پنجگور۔
 گواہ شد۔ واجہ ارزیں بن میر عبد القادر محمد حسنی ساکن بونستان۔
 کاتب الحروف مولوی عبد الحمید بن حاجی علی محمد گجکی ساکن و شاپ ضلع پنجگور۔
 تاریخ الموافق ۲۹ مارچ ۲۰۰۵ء۔

چہ لبّ ء نبشتہ کنگ ء رند ملا گوں بُرزیں توار ء نکاح ء منگ نامہ ء چہ
 سالونک ء دیوان ء تہا نشتگیں ایندگہ مردمانی سرپدی ء حاطر ابلوچی زبان ء وانیت۔
 ایثی تہا سالونک ء بانور ء نام آہانی پت آنی نام، کہول ء ہند ء د مگ ء بانور ء سرجمیں
 لبّ بیان کنگ بیت۔ “۲۵۹ مکران ء، لہتیں دمگاں نکاح ء تہا سالونک ء بانور ء نام
 گوں آہانی مات ء نام ء گرگ ء نبشتہ کنگ بنت۔“ ۲۶۰ سالونک، بانور ء وکیل ء چہ

دیوان و چار کماشیں مردم منگ نامہ و دز نبشت (دستخط) کن انت۔ ایسی و چه رند ملا
عربی زبان و نکاح و خطبہ و وانگ بنا کنت دیوان و کلمیں مردم گوں ادب و احترام و
خطبہ و گوش دار انت۔

خطبہ نکاح

”الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْإِنِّكَاحَ هَدًى فَاصِلًا بَيْنَ الْإِهْلَالِ وَالْحَرَامِ وَجَعَلَهُ سُنَّةَ
نَبِيِّهِ خَيْرِ الْأَنْبَاءِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَعَالِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ۔

اِنَّا بَعْدَ فَعْوَزٍ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ۔ يَا أَيُّهَا
النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا
كَثِيرًا وَنِسَاءً وَالَّذِينَ تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا۔ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَموتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ۔ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ
تَوَلُّوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا۔ فَا
نَكُحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبْعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا۔ فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ۔ عَنِ النَّكَاحِ مِنْ سُنَّتِي وَفِي رَوَايَتٍ
آخَرَ فَمَنْ رَغِبَ عَنِ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي۔ وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ وَآلِهِ وَبَارَكَ وَ
سَلَّمَ۔“ ۲۶۱

چه نکاح و وانگ و رند ایجاب و قبول و رسم بنا بیت و ملا دیم و گوں بانور و

وکیل و کنت و آرا جست کنت کہ۔!

واجه نور محمد تئی چُک کہ آئی نام بی بی سعیدہ بنت رسول بخش قوم دہانی انت
 بعوض ء دوانزدہ بندگ ء کہ آشت (۶۰) بُن مچ ء بیست (۲۰) من توم جاہ زمین
 بوزنِ ملکی بہ ہمراہ نیم ہنگام آپ کاریزی و چلِ مشقال سہر ء اے ورنہ نامے غلام جان
 بن گل محمد قوم زیرک زئی انت، بہ جنینی گری ء بہ شریعت ء محمدی ء بہ نکاحے حلال
 ء داتگ ء بکشات ء۔؟

بانور ء وکیل گشیت ہو۔ من داتگ ء بکشاتگ۔ ایثی ء عربی زبان ء ”ایجاب“ گش
 انت۔ ایثی چہ رند ملا دیم ء گوں سالونک ء کنت ء آرا جُست کنت کہ۔!

غلام جان، توبی بی سعیدہ بنت رسول بخش قوم دہانی ء بعوض ء ہے مہر نیگ ء
 کہ مجلس ء دیم ء کُتگ ء گوشدارینگ بوت ایثی تہا دوانزدہ بندگ کہ آشت (۶۰)
 بُن مچ ء بیست (۲۰) من توم جاہ زمین بوزنِ ملکی بہ ہمراہ نیم ہنگام آپ کاریزی و چلِ
 مشقال سہر ء بہ جنینی گری ء بہ شریعت ء محمدی ء بہ نکاح ء حلال ء زرتگ ء قبول
 کتگ۔؟

سالونک گش ایت ہو۔ من زرتگ ء قبول کتگ۔ ایثی ء عربی زبان ء
 ”قبول“ گش انت۔ لہتیں ملا سے رند ء بانور ء وکیل ء سے رند ء سالونک ء ایجاب ء
 قبول پر مائیت بلے ہنچیں ملا است انت کہ آجُست ء پُرس ء عمل ء کم ء دراج کُش
 کن انت، سالونک ء گوں وتی ہمراہی ء وانگ پر مائیت چُشکہ!

ملا: من غلام جان بن گل محمد قوم زیرک زئی

غلام جان: من غلام جان بن گل محمد قوم زیرک زئی

مُلا: سعیدہ بنت رسول بخش قوم دہانیء بَعوض ء ہے مہر نینگ ء کہ بیان بوت

غلام جان: سعیدہ بنت رسول بخش قوم دہانیء بَعوض ء ہے مہر نینگ ء کہ بیان بوت

مُلا: ایٹی تہادوانزده بندگ کہ آشت (۶۰) بُن مچ ء بیست (۲۰) من توم جاہ زمین

بوزنِ مُلکی بہ ہمراہ نیم ہنگام آپ کاریزی و چلِ مشقال سہر

غلام جان: ایٹی تہادوانزده بندگ کہ آشت (۶۰) بُن مچ ء بیست (۲۰) من توم جاہ

زمین بوزنِ مُلکی بہ ہمراہ نیم ہنگام آپ کاریزی و چلِ مشقال سہر

مُلا: بہ جنیننی گری ء بہ شریعت ء محمدی ء

غلام جان: بہ جنیننی گری ء بہ شریعت ء محمدی ء

مُلا: بہ نکاے حلال ء زُر تگ ء قبول کتگ۔

غلام جان: بہ نکاے حلال ء زُر تگ ء قبول کتگ۔

ایٹی چہ رند ملا دستاں چست کنت ء دوئیں سرانی (سالونک ء بانور) سلامتی،

وٹی ء تپاکی ء نیکیں الواد ء پدر بیچ ء دُعا ء لوٹ ایت۔ مجلس ء مردم آمین گُش انت۔

اے رسم ”دُعا ء فاتحہ“ شنگ بیت۔ ایٹی چہ رند گلاں چہ پیش مُلا سالونک ء مبارک

بادی دنت ء سالونک آئی دستاں گپیت۔ دیوان ء تہا نشنگ ایں مردم اول یک یک ء

وتی دستاں چست کن انت ء سالونک ء گُش انت مبارک بی، مبارک بیت، مبارک بہ

بیت۔ “۲۶۱۔ ”مکران ء تیاب دپی دمگاں چہ دُعا ء فاتحہ ء رند سالونک چہ وتی جاہ ء پاد

کئیت ء ملا ء دستاں گپیت، مُلا آژ ا دست ء بڑ ء جنت مبارک بادی یے دنت ء دُعا یے

نیک کنت۔ سالونک بانور ء وکیل ء دستاں گیت، پد ء وتی پت ء سروگ ء دستاں گپیت

ء آمبارک بادی یے دینت۔ ایثی چه رند سالونک ء نژیکیں مردم چه وتی چاه ء پاد کابنت
 ء سالونک یک یک ء آہانی دستاں گراں کنت ء آ سالونک ء مبارک بادی دینت۔
 لہتیں جاگہ آں چه نکاح ء رند سالونک ء مردماں چه یلے توپک ء تیر ء آس دنت ء
 نکاح ء بونگ ء حال ء شنگ کنت۔ اگاں مسیت ء نکاح بہ بیت گڈا مسیت ء احترام ء
 اے حد ء تیر گوارى نہ بیت، تیر گوارى ء رسم سالونک ء لوگ ء پترگ (ننگ) ء
 وہد ء ادا کنگ بیت۔“ ۲۶۲، ایثی چه رند ”شیر ء شکل“ ء رسم بنا بیت۔

شیر ء شکل وش تام ء شیر کنیں ہماورگ ء گش انت کہ آچہ شیر ء شیر کنی ء جوڑ کنگ
 بیت۔ ۲۶۳

”نکاح ء روج ء چه سالونک ء نیمگ ء بیست تاسی سیر حلواہ ء پہ چاہ ء استادو
 سے کالون شیر بانور ء لوگ ء چه نکاح ء پیسر راہ دینگ بیت کہ آچہ نکاح ء رند مجلس ء
 مردمان ء وارینگ بنت۔ بانور ء لوگ ء مردم گوں سالونک ء ہمراہی ء آؤکیں مردیں
 ء زالبولانی واستا چاہ ء تام ء تیاری ء کن انت۔ وہدے کہ کہ نکاح ہلاس بیت گڈا چاہ ء
 حلواہ (شیر کنی) ء رسم بنا بیت۔ کلاں چه پیسریک مزینیں رزانے ء تہا حلواہ ماں کنگ
 بیت ء بانور ء کہول ء مردم نکاح وانینوک ایں ملءا دیم ء حلواہ ء ایر کن انت (اے روج
 ء الم ء ملّا وتی ہمراہی ء وتی ہم حیا لیں یک ء دو مردم کارایت گوں) ایثی چه رند مجلس ء
 ککلیں مردماں ء کساں کسانیں پلیٹ آنی (رزاں) تہا حلواہ ء شیر کنی بہر کنگ ء دینگ
 بیت۔ گوں حلواہ ء ہواری ء شیر چاہ اوں دینگ بیت۔ سالونک ء ہمراہی ء اتگلیں

زالبولاں ۽ اوں ہے وهد ۽ شیر کنی وارینگ بیت۔ چه ورگ ۽ رند سالونک ۽ نژیکیں
مردم دیوان ۽ تہاساڑی بنت ۽ ایندگہ مردم پادکاینٹ“۔ ۲۶۴

”تیاب دپی لہتیں دمگاں حلواہ ۽ جاگہہ ۽ مردماں ۽ کیک وارینگ بیت“۔ ۲۶۵

”کساس یک تادوساعت ۽ نکاح ۽ عمل آسر بیت کجام سالونک کہ چه آروس
۽ پیسریاہنی ۽ روچ ۽ نکاح بہ کنت گڈ ۽ آنکاح ۽ رندوتی لوگ ۽ واتر بیت ۽ سور ۽ روچ ۽
گوں وتی لہتیں نژیکیں مردماں بانور ۽ لوگ ۽ روت۔ اود ۽ بانور ۽ مردم یک کسانیں
دیوان ۽ مراگشے اڈکن انت ۽ آہانی ودار ۽ بنت۔ سالونک ۽ گوں مردماں آپ ۽ تام ۽
ہوار شیر کنی اوں وارینگ بیت، اگاں نکاح آروس ۽ گڈی روچ ۽ بزاں نکاح ۽ حقی ایس
روچ ۽ بہ بیت گڈ ۽ چاہ ۽ شیر کنی ۽ ورگ ۽ نیم ساعت ۽ رند بانور ۽ لوگ ۽ مردے پہ
بانور ۽ حال ۽ گرگ ۽ تیاری ۽ جُست ۽ دیم دینگ بیت۔ آتاں دروازگ ۽ روت ۽ ہما
لوگ ۽ زالبولاں جُست کنت، اگاں آہانی کار گیشنگ انت، ایندگہ مہمانان ۽ نان ۽
ورگ وارینگ بوتگ ۽ میتگ ۽ زالبول ہر کس ہر کس بوتگ ۽ وتی لوگاں شنگ انت،
بانور سمبہینگ ۽ تیار کنگ بوتگ گڈ ۽ ہے حال گیر ۽ گشگ بیت کہ سالونک ۽ ودار
انت۔ حال گیر دیوان ۽ تہاسر بیت ۽ سالونک ۽ پت ۽ گش ایت ”سالونک ۽ راہ
انت“۔ گوں اے جبر ۽ سالونک ۽ پت ۽ برات آترادست ۽ گر انت ۽ دیم پہ گل ۽
نیمگ ۽ رہادگ بنت آہانی ہمراہی ۽ بانور ۽ نژیکیں مردے سالونک ۽ گل (بان) ۽
دپ ۽ بارت۔ دروازگ ۽ دپ ۽ بانور ۽ سرگوپ اوشتوک بیت ۽ دروازگ ۽ پچ نہ
کنت، چه سالونک ۽ پت ۽ داد طلب کنت بزاں چه آئی زڑ ۽ تہاہ ۽ کنت ایٹی ۽ ”لوگ

دپی، گُش انت۔ لوگ دپی ہمالیٰ میں رہتے تھے کہ چھ ایشیائی اداکنگ، ابیدروازگ، چچ پیم
 ۽ چچ کنگ نہ بیت۔ سالونک ۽ پت یا برات سرگنوپ ۽ دو تان پچ ہزار کلدارز دنت یا
 آرزو ۽ دینگ ۽ دلجمی ۽ دینت، گڈارواگ، چچ کنگ بیت۔ سالونک ۽ گل (بان) ۽
 تہا برانت، سالونک وتی راستیں پاد ۽ تہت ۽ سر ۽ ایر کنت بانور ۽ راست میں کش ۽
 نندایت، سالونک ۽ بانور زانی بند نندانت ۽ سالونک وتی چیس پاد ۽ بانور ۽ راستیں پاد ۽
 سر ۽ ایر کنت ۽ سالونک ۽ پت یا لوگ ۽ دگہ کما شیں مردے سالونک ۽ بانور ۽ سرگ
 آں سے رنداں ڈیک دنت ۽ چہ اے رسم ۽ رند مردیں آدم چہ لوگ ۽ در کانت۔
 سرانی ہور کنگ ۽ میٹرینگ باز قدیمیں رسم کہ اے ساعت ۽ چہ حد ایا دو میں سرانی
 وشی ۽ تپاکی ۽ نیک ۽ صالح میں الواد ۽ لوٹ کنگ بیت۔ اے وہد ۽ چہ سرگ ۽ جہل
 بونگ ۽ بانور ۽ دیم اندیم بیت ۽ پچ بنت۔“ ۲۶۶

”سالونک ۽ مات ۽ گہار ۽ نزیکیں سیال ۽ عزیز تہت ۽ کش ۽ کر ۽ نندانت۔
 بانور ۽ چارگ ۽ حاطر اسرگنوپ آئی گٹ ۽ آدینک ۽ ایر کنت ۽ سالونک ۽ چہ ہمے آدینک
 ۽ بانور ۽ دیم پیش دارگ بیت۔ بازیں جاہاں آدینک ۽ سر ۽ بانور ۽ دیم ۽ پیش دارگ ۽
 رسم نیست انت البت بانور ۽ سرگ کم ۽ چہ آئی دیم ۽ چست کنگ بیت ۽ سالونک ۽
 دیم بانور ۽ نیمگ ۽ ترینگ بیت کہ آوتی لوگ بانگ ۽ اولی وار دیدار بہ کنت۔ اے رسم
 ”دیم دیداری“ شنگ بیت۔ ایشی چہ رند سالونک ۽ بانور ۽ الم ۽ شیر وارینگ بیت، اے
 رسم ”شیر ۽ شکل“ ۽ نام ۽ زانگ بیت، یک گلاسے شیر ۽ تہا شکر ماں کن انت ۽ آہانی نیم
 سالونک ۽ نیم بانور ۽ وارینگ بنت ایشی بنگلی مقصد ہمیش انت کہ دو میں سرانی نوکیں

زندگوں امن ء ایمنی ء بہ گوزایت، آوت من وت ء شیر ء شکر بہ بنت، یکے گوں
دومی ء ساہ بہر بہ کن انت ء نادوستی یے آماج مہ بنت۔ وداں پیسر ء بانور ء شیر
وارینگ بوتگ ء آڑاے سوج دینگ بوتگ کہ شیراں ایر مہ بارت بلکن وتی دپی
کتگیں شیراں گلاس ء تہا و اتر ماں بہ کنت ء سالونک ء بہ وارین ایت ایش تانکہ
سالونک پہ بانور ء بے کرار بہ بیت۔ ۲۶۷

”بازیں ہند ء دمگاں سالونک ء کسانیں بچکؔ ایں چھلے گٹ ء نادین انت“۔
۲۶۸ ”نکاح ء شپ ء سالونک ء بانور ء گٹ ء بچکؔ ایں چھلے نادین انت کہ آوانی اولی
چک بچکے بہ بیت“ ۲۶۹ ”مروچاں اے ودا ء عکس کشی یے نیم ساعت ء مراگتے اڈ
دینگ بیت، سالونک ء کسانیں گہار سالونک ء بانور ء آروسے عکساں پہ یات گیری ء
حاطراکش ایت۔ سالونک ء مات سالونک ء بانور ء دست ء برڈ ء جنت، مبارک بادی
یے دنت ء دوعائے نیک کنت، گش ایت!

اللہ شمارا عمر ء حجت، حیاء ایمان، نیک ء صالح ایں الواد ء رزقے حلال بہ
دنت۔ ایندگہ زالبول اوں آہان ء مبارک بادی دینت، گیشتریں مردم پہ سالونک ء
بانور ء بچکؔ ایں چک ء دعاء کن انت۔ اے وداں چہ بانور ء مردمانی تہاسر گوپ ء ابید
بانور ء گہار اوں آئی کرؔ ساڑی بیت، بلوچ چاگرد ء تہا آروس ء سیں روچاں بانور ء مات
ہچ پیم ء گندگ نہ بیت ء گیشتریک کرؔے ء کڈ ء بانے ء تہانند ایت“۔ ۲۷۰

”مکران ء بلوچانی تنے وہدی اے رسم برجاہ انت کہ سالونک آروس ء شپ
ء بانور ء لوگ ء گوازین ایت ء بانور ء وتی لوگ ء نہ بارت، بلوچستان ء لہتیں دمگاں چہ

نکاح ۽ رند سالونڪ بانور ۽ زور ايت ۽ اولي شپ ۽ وتي لوگ ۽ گوازين ايت“۔ ۲۷۱

”سالونڪ ۽ بانور ۽ ديدار ۽ چه رند مردم چه گل ۽ درڪاينت۔ گڏ سالونڪ
لوگ ۽ دپ ۽ بندڪنت۔ بازيں جاهاں سالونڪ دورڪعت نمازوان ايت ۽ حءاء شڪر ۽ ادا
ڪنت۔ لهتئين سالونڪ قران ۽ يك سورت ۽ وان ايت ۽ بانور ۽ ڪرءء رؤت۔ اے
وهداں همڪ سالونڪ وتي گشاد ۽ رد ۽ الم ۽ وتي لوگ بانگ ۽ زرد يادگه ٿيڪي يے پندول ۽
دنت اے رسم ”ديمديداري ۽ پندولي ۽ شڪنگ بيت۔ چه سالونڪ ۽ نيمگ ۽ داتگئين هے
زرء ٿيڪياں بانور پھ يات گاري ۽ حاطراتاں زندمان ۽ گڏي روچاں وتي ڪرءء اير ڪنت۔“
۲۷۲ ”لوگ ۽ پترگ ۽ وهد ۽ گوادر ۽ پيشڪان ۽ همداني كهول ۽ سالونڪ چه نکاح ۽ جاگه ۽
پادڪنيت ۽ ديم چه گل ۽ رهاگ بيت، آئي همڪ گام ۽ پاد ۽ چير ۽ يك هيڪ (اسپيدگ) اير
ڪنگ بيت ۽ سالونڪ هے هيڪ آل لگت دياں ڪنت تاں لوگ ۽ سر بيت“۔ ۲۷۳

ديمديداري بانور يانوک ودي بوتگئين زهگ ۽ ديم ۽ اوٽي وارچارگ ۽ حاطر ادا تگئين زر
ياسوغات ۽ گش انت۔ ۲۷۴

”وهداں مکران ۽ بازيں دمگاں چه لوگ ۽ پترگ ۽ پيسر بانور ۽ لوگ ۽ پسے شڪنگ بوتگ ۽
گل ۽ دپ ۽ آئي حون ديچگ بوتگ انت، سالونڪ ۽ وتي راستين پاد ۽ ماتي لنگگ حونين
ڪنگ گڏ لوگ ۽ پترتگ۔ اے رسم ”ديم حوني“ شڪنگ بيت که مروچاں گار ۽ بيلگواه
انت“۔ ۲۷۵ ”تياب دپي دگ جيوني، گنز، پيشڪان، گوادر ۽ آئي ڪرءء گورء دشت ۽ ڪلئين
دمگاں سير ۽ شپ ۽ بانور ۽ راستين ڪش ۽ سالونڪ ۽ جاه ۽ يك ڪسانين سر جا هے اير ڪنگ
بيت وهدے که سالونڪ لوگ ۽ پتر ايت گڏ بانور ۽ ڪرءء نندگ ۽ چه پيسر هے سر جا ۽

لوگ ء تہا نشتگیں ایند گہ زالبولانی نیمگ ء چگل دنت بزاں نوں سالونک ء بانور ء میانجی ء دوری ہلاس بوت۔ اگاں ہے سر جاہ یک لاپ پڑیں بہ زالبولے ء رابہ لگ ایت گڈاگماں ہے کنگ بیت کہ آئی لاپ ء چک بچکے بیت۔“ ۲۷۶ ”گوشتگیں زمانگ ء و ہدے سالونک گل ء شتگ گڈاچہ آئی کہول ء زالبولے بزاں آئی مات یا ترو گل ء دپ ء وپنگ کہ اگاں سالونک ویل ء جنجالے ء تہا بہ کپ ایت، آڑاچٹ ء تایتے کنگ بہ بیت یا آئی سر ء ارشے بہ بیت، آشپ ء تہا نگیگیں جاوڑے یے آماج بہ بیت گڈاگل ء دپ ء وپنگیں زالبولوتی کہول ء مردماں ء اے بابت ء حال ء احوال کت بہ کنت ء بانور ء کہول ء سرا دگہ زیاددی میں ہبر ء ہڈے ایر کنگ مہ بیت۔“ ۲۷۷

”مکران ء تہا سئے و ہداں عصر، مغرب ء عشاء رند سالونک گل (تہتاں) ء رؤت۔ پنجگور، کچھ، بلیدہ، ز عمران، الندور، پسنی، گلا نچ ء اور ماڑہ ء چہ عشاء رند بزاں نہہ ء ساعت ء بہ گرتاں شپ ء دو انزدہ ء“ ۲۷۸ ”مند ء تمپ ء چہ عصر ء مغرب ء رند بزاں چار ء ساعت ء تاں سر شپ ء ہشت ء“ ۲۷۹ ”تیاب دپی ہند جیونی، گوادر ء سر بندر ء چہ مغرب ء چہ رند ہپت تاں ہشت ء ساعت ء“ ۲۸۰ ”پشکان، گنز، سُنٹ سر ء ایند گہ دشت ء ہند ء دمگاں مغرب ء چہ پیسر بیگاہ ء شش تاں ہپت ء سالونک لوگ ء نندا ایت۔“ ۲۸۱ ”کجام جاہاں کہ سالونک چہ عشاء پیسر گل ء بہ روت گڈ ء اود ء سالونک ء بانور شپ ء ورگ ء یکجاہ ورنٹ، اگاں چہ عشاء رند بہ روت گڑ ء سالونک وتی لوگ ء نان ء ورگ وارت۔“ ۲۸۲

مبارکی :- ”سالونک ۽ بانور ۽ یکجاہ بونگ ۽ شپ ۽ گوازینگ ۽ رند گڈی روج ”مبارک“
گنگ بیت۔ مبارکی ۽ رسم گیشتر چک ۽ زالبولانی خاطر ادارگ بیت کہ آسالونک ۽ محرم
بنت یا آئی دیم ۽ بہ کپ انت ۽ پردگ مہ کن انت۔ ہے پیم ۽ مردیں آدمانی تہا سالونک
۽ پت ۽ برات، ناکوزتک ۽ تروزتک، سیال ۽ سنگت بہر زورانت ۽ سہب ۽ نہہ ۽ ساعت ۽
بانور ۽ لوگ ۽ رونت، سالونک ۽ پت ۽ برات لوگ ۽ برگ بنت ۽ آئی سیال ۽ سنگت
بیٹھک ۽ نادینگ بنت۔ سالونک ۽ پت ۽ برات آرا گوں لوگ بانگ ۽ مبارک بادی
دینت، پہ آہانی آؤ کیں زند ۽ خاطر اوتی نیکیں واہشت آل درشاں کن انت، سرگوپ
یا مولد آہان ۽ آپ ۽ تام کنت۔ ایشاں چہ گیشگ ۽ رند سالونک ڈن ۽ سیال ۽ سنگتانی کر ۽
رؤت، آسالونک ۽ مبارک بادی دینت، گوں آئی چرک ۽ تواضع کن انت، آہاں ۽ بانور
۽ کسانیں ناکوزتک ۽ تروزتک یادہقان ۽ گلام آپ ۽ چاہ وارین انت۔ مبارک بادی ۽
رؤ کیں مردم پہ سالونک ۽ ٹیکی ۽ وردنی ازباب اول برانت“۔ ۲۸۳

”پنجگور ۽ کچ ۽ ہے روج ۽ بیگاہ ۽ ہلک ۽ میتگ ۽ زالبول وتارا سمبہین انت ۽
سالونک ۽ لوگ ۽ یکجاہ بنت۔ سالونک ۽ نژیکیں زالبول پہ مبارک بادی ۽ ایندگہ زالبول
پہ بانور ۽ چارگ ۽ تماہ ۽ رونت۔ سالونک ۽ مردم آؤ کیں مہماناں ۽ چاہ ۽ چلیم کن
انت۔ کساس تاں نیم ساعت ۽ سالونک ۽ لوگ ۽ چاپ ۽ نازینک ۽ شادہی مراگتہ اڈ
دینگ بیت ۽ دمانے ۽ رند کلس زالبول گوں چاپ ۽ نازینکاں چہ سالونک ۽ لوگ ۽ در
کابنت، دیم پہ بانور ۽ لوگ ۽ رہادگ بنت، اگاں لوگ نژیک انت گڈاپیادگ ۽ اگاں
دورانت گڈاپہ موٹل ۽ لاریانی سرارونت۔ راہ ۽ چک ۽ زالبول چاپ ۽ نازینکانی ہمراہی

ءدیرگ ءءلؤلوجلن انت لہتیں جاہاں ڈہل جنوک ایس اُستائے آہانی پُشت ءءگول بیت
ءءڈہل ءءجناں کنت ءءزالبول چاپ جن انت۔“ ۲۸۴

”زالبول کہ بانورءء لوگ ءءسربنت گڈاسالونک ءءمات ءءگہار، تروءءنثار، ترو
زتک ءءناکو زتک ءءایندگہ نژیکیں زالبول گل (سالونک ءءبانورءء بان) ءءرونٹ ءء
سالونک ءءبانورءء مبارک بادی دینت ءءآہانی سرازءء شکر ءءہارگ شانک دینگ بیت
ءکسانیں چک ءءسرگوپ پہ تگ ءءتاج ہمیشاں چن انت۔ مردمانی سرءء شکر ءءشیر کنی
حیرات کنگ بیت۔ ہمک مردم پہ سالونک ءءبانورءء وتی نیکیں واہشت آل پدءر
کنت۔“ ۲۸۵ ”پیشی زمانگ ءءمبارک ءءروچ ءءسالونک ءءبانورءء سرءء سبزیں چڈ (کاہ) ءء
دان ءءدانلوشانک دینگ بوتگ۔ سبزیں چڈ پہ آہانی سبز ءءآبادی ءءدان ءءدانلوپہ رزق ءء
روزی ءءبرکت ءءشاہیگانی ءءاستا بوتگ۔“ ۲۸۶

”مکران ءءتیاب دپی دمگاں مبارک بادی ءءوہد ءءپاس سہب ءءبیل انت۔
مردیں آدمانی آئیگ ءءرندر روچ ءءیانزدہ تادوانزدہ ءءساعت ءءسالونک ءءکہول ءءمردم
بانورءء لوگ ءءرونٹ ءءمبارکی یے رسم ءءدوداد اکنگ بیت۔ گوتگیں زمانگ ءءمبارک
ءءروچ ءءسالونک ءءمردم بانورءء لوگ ءءسر بوتگ انت گڈا آہان ءءناہ ءءروغن ءءارینگ
بوتگ، اے وہد ءءاُستا گول ڈہل ءءڈن ءءبوتگ ءءمولد لوگ ءءاتلگ انت ءءوتی ناہ ءء
روغن ءءبہر الیش چہ سالونک ءءمات ءءلاوڑگ ءءتہالوٹ اتگ ءءآہانی ایندگہ ہمراہ جوابی
بوتگ انت۔!

آلے او منی سالونک ۽ مات
ناہ ۽ روغن ۽ دے (جوابی)

سبارگ ۽ ورگ ۽ بست ۽ بند ۽ وتی لوگ ۽ کنت “- ۲۸۷
”پنجگور ۽ سالونک ۽ بانور ۽ سبارگ ۽ نان ۽ ورگ ۽ لوگ ۽ دیم دینگ بنت
اے رسم ”وان ہشتک بیت-“ ۲۸۸

”مبارک ۽ روج سالونک ۽ بانور ۽ نوکیں زند ۽ بندات انت ہمیشکہ آچہ کچ ۽ گیش
وش ۽ وشحال گندگ ۽ کاینٹ- سالونک ۽ مات ۽ گہار پہ چک ۽ نشار ۽ گندگ ۽
ہدوناک بنت“ ۲۸۹

مروچاں اے رسم ہلاس بوتگ بلے ایشی جاگہ ۽ مولد ۽ سرگوپ ۽ رازر ۽ دروشم ۽ داد
دینگ بیت، مبارکی ۽ روج ۽ بانور ۽ پت پے کُشیت ۽ سالونک ۽ مردمانی- ہارگ
گراستگلیں ۽ ہشتک ایس کلونٹ ۽ گشتنت- ۲۹۰

روغن، روغن زرد- ۲۹۱

مبارگی یے وہد ۽ سالونک چُش نازینگ بیت-!

نازینگ

مبارک منی سالونک ترار ۽

وٹھی ۽ بات

مبارک منی دلبر ترار ۽

مبارک منی واجہ ترارء
 وٹشی ءے بات
 مبارک منی شہزادگ ءرا
 مبارک منی میریں پت ء بچ ء
 مبارک تئی مات ء پت آل ء
 مبارک تئی برات ء گہار آل
 مبارک تئی سیاد ء کس آل ء
 مبارک تئی دوست ء عزیز آل
 مبارک تئی کوٹ ء کباہ آل
 مبارک تئی پاگ ء کلاہ آل
 مبارک تئی سور ء گداں ء
 مبارک تئی تاج ء سر نیگ ء
 مبارک تئی ہار ء گور نیگ ء
 مبارک تئی سنج ء سللاہ آل
 مبارک تئی دستانی ء ٹی
 مبارک تئی بور ء ہزاری
 مبارک تئی راج ء قوم ء
 وٹشی ءے بات

”مبارک ۽ رسم ۽ ادا کنگ ۽ رند سالونک ۽ کھول ۽ مردم چہ روبرکت ۽ پیسروتی لوگاں

واتر بنت۔ سالونک اے شپ ۽ اوں بانور ۽ لوگ ۽ جل ۽ ایت“۔ ۲۹۳

کوٹہ کشی رستے:- بلوچ چاگرد ۽ تہا سالونک ۽ بانور چہ آروس ۽ شپ ۽ تاں سئے روچ

کوٹہ ۽ تہا گوازین ایت۔ سیمی روچ ۽ چہ وتی بان ۽ در کائنت ہمیشہ اے رسم ۽ نام ”کوٹہ

کشی“ ۽ بازیں جاہاں ”سے“ ایر کنگ بوتگ۔ بازیں مردم مبارکی ۽ گڈی روچ ۽ بازیں

ایندگہ روچ ۽ چہ کل ۽ در کائنت بلے رسم ۽ نام ”سے“ انت۔ پنجگور ۽ اے رسم ۽ وهد ۽

پاس، رنگ ۽ دروشم جتا جتا ادا کنگ بنت ۽ کوٹہ کشی ۽ رسم وتی حقی ایں روچ ۽ سرجم

بیت، ہمیشہ اے رسم پنجگور ۽ باز نامدار انت۔ “۲۹۴” مکران ۽ ایندگہ ہند ۽ دمگاں

کوٹہ کشی ۽ رسم گوں ہپت ۽ رسم ۽ یکجاہ لوڑ ۽ ہو اریں رنگ ۽ مبارکی ۽ گڈی روچ ۽ ادا

کنگ بیت“۔ ۲۹۵

”آروس ۽ سیمی روچ ۽ بانور ۽ لوگ ۽ پس ۽ کوش بیت ۽ نان ۽ ورگ ۽ وڑ

وڑیں تام جوڑ کنگ بیت، بانور ۽ لوگ ۽ مردم سالونک ۽ لوگ ۽ مردمان ۽ دعوت

دینت، سے ۽ رسم سبارگ ۽ یاشپ ۽ نان ۽ وهد ۽ ادا کنگ بیت۔ سالونک ۽ مردم چہ

بانور ۽ مردمانی نیمگ ۽ داتگلیں وهد ۽ سر ۽ وت ۽ بانور ۽ لوگ ۽ رسین انت۔ سالونک ۽

مردمانی تہا آئی برات ۽ گہار، مات ۽ پت ۽ تر ۽ نشار بنت، ہے پیم ۽ بانور ۽ لوگ ۽ آئی

کس ۽ عزیز ۽ لوگ ۽ مردم بنت۔ سالونک ۽ مردمانی گوں جوانیں پیسے ۽ بیا بخیر کنگ

بیت، آہانی سانگ بندی ۽ رند ہوریں سورتے ۽ گوں بانور ۽ مردمان اولی گند ۽ نندانت

ہمیشہ دوئیں سانگ بندیں کھولانی وت من وت ۽ مجلس ۽ دیوانے بنا بیت، اگاں

سالونک ۽ مردمانی تہانو کیں مردے گوں بہ بیت گڈا الم ۽ یک دومی ۽ پچار کنگ
بیت۔ چہ بانور ۽ لوگ ۽ مردمانی نیمگا آہاں ۽ آپ ۽ تام ۽ ایندگہ وردنی ازباب پیش
کنگ بیت۔

چاہ ۽ آپ ۽ رند ہمک مردم ۽ چم گوں بان ۽ دپ ۽ گوش گوں سالونک ۽
بانور ۽ پاد بر مش آل بنت۔ ودار ۽ پاس تاں نیم ساعت ۽ برجم بنت ۽ کساس نیم
ساعت ۽ گوزگ ۽ رند بان ۽ دروازگ پچ بیت۔ سالونک ۽ آئی لوگ بانک چہ بان ۽ در
کایت ۽ دوئیں کہولانی میانجی ۽ یک بُرزیں چیر گیجے یے سر ۽ نندانت۔ چہ دوئیں نیمگا
وش اتک ۽ شاد اتک بنا بیت۔ بانور ۽ مات ہے دیوان ۽ تہا گوں سالونک ۽ دوچار کپ
ایت، آڑا ۽ گوں لوگ بانگ ۽ مبارک بادی دنت ۽ وتی نیکیں واہشت آل درشان
کنت۔ دیوان ۽ نشنگیں بانور ۽ کہول ۽ مردم سالونک ۽ سلام ۽ دعا کن انت ۽ مبارک
بادی یے دینت۔ دوئیں کہول گوں سالونک ۽ بانور ۽ ہمراہی ۽ نان ۽ ورگ ورائت،
ایشی رند بانور ۽ مات ۽ پت، برات ۽ گہار ۽ لوگ ۽ ایندگہ مردم بانور ۽ زڑ، سہر ۽ دگہ
بے مٹ ۽ گراں بہائیں ٹیکی دینت، ایشان ۽ ”سور بہری ہشتک بیت۔ بانور ۽ لوگ ۽
زالبولے ہے مردمانی ناماں گراں کنت ۽ آہانی داتگ ایس ٹیکی آل دیوان ۽ مردماں ۽
پیش دارایت“۔ ۲۹۶

”اے دیوان نہ ایوک ۽ پہ سالونک ۽ بانور ۽ دیدار ۽ سانگ بندانی گند ۽ نند ۽
حاطر ابرجم دارگ بیت بلکن چہ ایشی دوئیں کہولانی میانجی ۽ مہر ۽ دوستی، یوئی ۽ تپاکی،
یک دومی ۽ بابت ۽ سرپدی، زند ۽ گلیگیں جاورانی و ہد ۽ ہمکو پگی ۽ زلورت ۽ و ہد ۽ گمک ۽
مدت ۽ راہ ۽ راہ بند گیشینگ بنت“۔ ۲۹۷

”سے گڈی روج ء سالونک ء برات آڑاچہ بانور ء لوگ ء زورایت ء وتی
لوگ ء بارت۔ لوگ ء مردم سالونک ء آپ ء تام کن انت ء کجام مردم کہ بانور ء
لوگ ء سالونک ء مبارکی ء نہ شنگ انت آ سالونک ء لوگ ء کایت ء آڑا مبارک بادی
دینت۔ وهدے سالونک چہ مردماں چٹ ایت گڈا شیر کنی زورایت ء تاں نیم روج ء
بانور ء لوگ ء سر بیت ء گوں بانور ء یکجاہ سبارگ کنت“۔ ۲۹۸

”مکران ء، لہتیں ہند ء دمگاں اے روج ء چہ بانور ء لوگ ء یک وانے /
ورگے پہ بانور ء وکیل ء دیم دینگ بیت ء، لہتیں جاگہ آں اے روج ء بانور ء نکاح ء
پت (وکیل) وتی لوگ ء پے کثیت ء سالونک ء بانور ء دعوت دنت“۔ ۲۹۹
ہپت:- ”جُل بندی ء گڈ بری ء روج ء پہ گرتاں کوٹہ کشی ء آروس ء ششمی روج بیت،
گڈی روج ”ہپت“ شنگ بیت۔ اے روج ء سالونک گوں وتی لوگ بانک ء وتی لوگ ء
رؤت چہ سبارگ ء رند بیگاہ ء بانور ء لوگ ء واتر بیت، ہپت ء سبہ ء سالونک ء لوگ ء
مولد ء کاردار لوگانی پہک کنگ ء گوں یکجاہ ایندگہ کاراں گوں سر من سر بنت۔ لوگ
جو انیں پیسے ء سنبہینگ بیت۔ سالونک ء پت پہ وتی نوکیں نثار ء دیم حونی ء حاطر اپس
ء گوک کش ایت ء حیرات کنت ء پہ سالونک ء بانور ء مہمانی ء دعوت ء بنڈار ء کنگ
بیت۔ سالونک ء مات میتگ ء زالبولاں ء ہپت ء یک روچے پیسر لوٹوکی کنت، آہانی تہا
گیشتر آئی تزیکیں کس ء عازیز بنت کہ آپہ بانور ء چارگ ء دیدار ء کایت، اگاں کسے
اے روج ء لوٹگ مہ بیت گڈا آئی گلگ ء ناوشی تا آجہاں ء سالونک ء مات ء سر ء ایر
بیت ہمیشکہ کہول ء کُلّیں زالبول لوٹگ بنت ء آ نیم روج ء پیسر گوں موسم ء کانٹلوئیں
بلوچی دوچاں جلوہ دیاں کن انت ء سالونک ء لوگ ء کایت۔

ہیبت ۽ روج ۽ بانور سُہریں رنگ ۽ دوچی میں سچ گور ۽ کنت ۽ سبمہ ایت۔
 سالونک وتی لوگ بانک ۽ گوں آئی لوگ ۽ گلئیں زالبولان زورایت ۽ کساس یک ۽
 ساعت ۽ دیم پہ وتی لوگ ۽ رهاگ بیت۔ سالونک ۽ ہمرائی ۽ آئی برات یا برات زتک
 ۽ گہار زتک بنت۔ بلوچی دود ۽ ردالے روج ۽ بانور ۽ مات سالونک ۽ لوگ ۽ نہ روت۔
 سالونک ۽ لوگ ۽ شاد ہی مراگتھی اڈ دینگ بیت ۽ چاپ ۽ نازینک بیت۔ سالونک ۽ بانور
 گوں مردمانی ہمراہی ۽ لوگ ۽ سر بنت۔ بانور ۽ آئی نوکیں، سنکیں ۽ آہگ ۽ بیابخیر کنگ
 بیت ۽ آڑا سالونک ۽ ڈولدار ایں لوگ ۽ بوپ ۽ سر ۽ نادینگ بیت۔ سالونک ۽ مات
 آئی سرا بغل ۽ کنت، سالونک ۽ بانور ۽ سرانی سلامتی ۽ دعاء کنت، بانور ۽ گام گچ آئی
 لوگ ۽ کپک ۽ پہ لوگ ۽ نیک بہتی ۽ دشیں سوغاتے بوگ ۽ دعاء لوٹ ایت، آہانی
 آؤکیں پد رتیج ۽ وشالی ۽ بابت ۽ گوں سر ۽ درائی ۽ دعا کنت۔ آئی چہ رند سالونک ۽
 لوگ ۽ مردم ۽ میتگ ۽ زالبول یک ۽ بانور ۽ دستاں گرانٹ ۽ آڑا نوکیں زند ۽
 مبارک بادی ۽ دینت۔ اگاں در آمدیں زالبول دیوان ۽ تہانندوک بنت گڈا سالونک
 دگہ بانے ۽ تہاروت ۽ بانور ۽ زالبولانی دیوان ۽ یل ۽ کنت۔ زالبول پہ بانور ۽ چارگ ۽
 ہدوناک بنت ۽ ہمک مردم ۽ واہشت ہمے بیت کہ آبانور ۽ کش ۽ بہ نند ایت ۽ گوں
 آئی دیوان ۽ مجلس بہ کنت۔

کساس یک ساعت ۽ دیوان ۽ مجلس ۽ رندان ۽ ورگ ۽ مراگش ۽ بندات
 بیت۔ سالونک ۽ بانور یکجا ورگ دینگ بنت بلے بانور لچ ۽ میار کنت ۽ وتی لاپ ۽ سیر
 ۽ نان ۽ ورگ نہ وارت۔ سالونک ۽ لوگ ۽ اتگلیں ایندگہ زالبولان ۽ اول نان ۽ ورگ

وارینگ بیت۔ گڈ سرء سالونک ء لوگ ء مردم نان ء ورگ ورائنت۔ نان ء ورگ ء
 رند سالونک ء بانور وتی بان ء نند انت۔ سالونک ء پت ء برات وتی نثار ء چارگ ء
 کاینٹ۔ بانور آہانی شرب ء عزت ء حاطر اپاد کئیت ء آہان ء بیابنجر کنت۔ آئی ناکو
 آرا دست ء سر امش ایت ء نوکیں زند ء مبارک بادی ء دنت ء نیک دُعائے
 کنت۔ سالونک ء برات آراوش اتک کن انت گوں بانور ء سالونک ء دیوان بنت۔
 سالونک ء پت ء برات بانور ء زر ء سور بہری ٹیکی دینت ء چہ لوگ ء در کاینٹ۔

دست ء گیشینگ ء رند یکبرے پد الوگ ء زالبول بانور ء بان ء تہا آئی چپ ء
 چاگرد ء یکجاہ بنت۔ سالونک ء مات ء گہار، تر و نثار، ناکوز تک ء تروز تک ء سیال ء
 عزیز یک یک ء بانور ء کرا آئیگ ء بنا کن انت ء آرازز، سہر ء دگہ وڑ وڑیں ٹیکی
 دینت۔ سر گوپ یا سالونک ء کسانیں گہارے ہے زالبولانی ناماں گراں کنت ء آہانی
 داتگیں چیزاں ^{نشتگیں} مردمان ء پیش دارایت، بانور ء دیم ء ایر کناں ایش کنت۔
 زالبولانی داتگیں چیزانی تہا سمبہینگ ء ازباب ء پہ لوگ ء ایر کنگ ء واستا براہ داراں
 پل، شیشگ ء آدینک، کوپ ء گلاس ء ہے پیمیں دگہ جوں جوانیں چیز ء چہ سالونک ء
 مات ء گہارانی نیمگ ء دو تاں شش سہر ء سہت ء زیور ء ایندگہ مردمانی نیمگ ء کم چہ
 کم بیست تاں ہشتاد ہزار کلد ارزر دینگ بیت۔ بیگاہ ء ساعت ء چاہ ء چلیم ء مراکش ء
 تہا بانور ء گوں میتگ ء زالبولاں جوں رہت ء ریچ بیت، دز گہاری ء بندات بیت،
 بازیں زالبول بانور ء وتی لوگ ء آئیگ ء دعوت ء دینت۔ گوں و شیں روچ ء گوازیگ
 ء رند چہ روبرکت ء پیسر سالونک ء بانور گوں ایندگہ مردمان دیم پہ بانور ء لوگ ء

رہادگ بنت۔“ ۳۰۰ ”مکران ۽ تیب دپی دمگاں مبارکی ۽ گڈی روچ ۽ یا ایندگہ روچ
۽ ہپت ۽ رسم ۽ دود آسر کنگ بیت۔“ ۳۰۱

لڈ ۽ ریچ:- مکران ۽ بلوچانی تہا اے رسم ۽ دود بر جاہ انت کہ آروس ۽ ککلیں حرج ۽ درج
بزاں سوچن تاں بندیک ۽ زورت ۽ ازبابانی دینگ سالونک ۽ ذمہ واری انت۔ ایشانی
تہا آس ۽ آپ ۽ (وردنی) چیز آروس ۽ سیں روچاں کار مرز بنت ۽ سالونک ۽ دا تگیں
ایندگہ ازباب بانور ۽ لوگ ۽ ایر کنگ بنت۔ چہ آروس ۽ رند سالونک وتی دا تگیں
چیزاں گوں بانور ۽ ہماہی ۽ وتی لوگ ۽ کارایت چیا کہ سالونک ۽ بانور ۽ ابدی ایں
ہنکیں سالونک ۽ لوگ بیت۔

”پٹ ۽ پول ۽ رد ۽ اے بابت ۽ بیچ درسد مردم ہما انت کہ آچہ آروس ۽ رند
بانور ۽ پت ۽ لوگ ۽ جاہ کن انت ۽ تاں چک ۽ نماسگ آل ہمود جاہ منند بنت ایشانی تہا
گیشتر ہما کم گشا د ۽ لاچار ایں مردماں کہ آہانی مالی حالت بازنگیک بیت ۽ وتی جنین ۽ تمہاں
پیلوکت نہ کنت ۽ مرد ۽ جن ۽ چہ و سیک ۽ ناکو ۽ نیمگ ۽ شریں پیسے ۽ خیال ۽ دلگوش
کنگ بیت پمیشکہ آوتی بٹی لوگ ۽ نیمگ ۽ چک اوں نہ جن انت دگہ دو درسد ہما
ایوک ۽ تہنائیں مردم انت کہ آہاں ۽ پشت ۽ دیم ۽ دگہ کس نیست یا کہ سالونک ۽ مات
۽ پت بیراں بوتگ انت ۽ آئی ایندگہ برات ۽ گہارانی آروس بوتگ، آراچہ پت ۽
پیرکاں بجاہ مہ بیت گڈا لم ۽ ناکو ۽ لوگ ۽ جل رایت سد ۽ تہا یک اے وڑیں سالونک
بیت کہ آئی لوگ بانک وتی مات ۽ پت ۽ یکس چک بیت ۽ آوتی چک ۽ چہ وتی چٹانی دیم

۽ ڏور روگ ۽ نه لوڻ انت، اے بابت ۽ سانگ بندي ۽ وهڊ ۽ سالونڪ ۽ سرءِ هڃي پڙ اير
 ڪنگ بيت ڪه آچي آروس ۽ رند بانور ۽ لوگ ۽ وٽي جُٺي، منڪيس جوڙ به ڪنت گڏا اے
 پيميس حالت ۽ سالونڪ ناڪو ۽ لوگ ۽ نندايت ۽ آچي آروس ۽ رند لڏ ۽ رتچ نه ڪنت۔ نود
 ۽ دودر سد سالونڪ همانت ڪه آهيت ۽ گڏي روچ ۽ وٽي لوگ بانڪ ۽ گون آئي چُچ ۽
 پوشاڪ، سهت ۽ زيور ۽ آروس ۽ دا تگيس ايندگه ڪلئيس از بابا زورايت، وٽي لوگ ۽
 لڏايت ۽ روت ۽ وٽي نوڪيس زند ۽ بندات ۽ ڪنت۔ لهتيس سالونڪ هست انت ڪه
 آهيتگي ۽ رند ۽ چيزے همانت ڪه چي آروس ۽ ما هڃي پڙ لڏ ۽ رتچ ڪن انت ۽ وٽي لوگ ۽
 رونت۔ مکران ۽ لهتيس کهولاني تها اے رسم اوں است انت ڪه جنڪ چي آروس ۽ تاں
 ڪي سالے ياتاں اولي چڪ ۽ ودي ڪنگ ۽ وٽي مات ۽ پت ۽ لوگ ۽ بيت ۽ چي آئي رند وٽي
 لوگ ۽ روت“۔ ۳۰۲ ”لڏ ۽ رتچ ۽ روچ ۽ بانور ۽ پت ۽ مات الم ۽ گون وٽي جنڪ ۽ همراه
 داري ڪن انت ۽ آرا آئي ابدي ايس لوگ ۽ گون نيڪيس دعاءِ واهشتاں رسين انت۔ چي
 آهاني روگ ۽ بانور باز گميگ بيت ۽ گریت، آئي ارساني رچگ ۽ گون بازيں سالونڪ
 اوں گريوگ ۽ لگ ايت۔ سالونڪ ۽ لوگ ۽ پير ۽ ڪماشيس مردم آرا دل بڙي ۽ پنت
 دينت ڪه آبانور ۽ همڪ ۽ وٽي ۽ آئي حيال داري ۽ ڪن انت، آرا هچ پيميس سڪي ۽
 سوري آني تها تنهنايل ۽ ڪنگ نه بيت۔ تاں لهتيس روچ ۽ بانور ۽ گون جو انيس پيم ۽
 حيال داري ڪنگ بيت لوگ ۽ تها هاورگ ۽ وردن جوڙ ڪنگ بنت ڪه آبانور ۽ تب ۽ وڙ ۽

”چہ لڈے رتیجے ۽ رند مات ۽ پیت، برات ۽ گہار ۽ لوگ ۽ کہول ۽ جتائی ۽ گم ۽ گرتی بانور ۽ نوکیں زندہ ۽ وشیانی تہا باز اثر دؤر دینت، دومی روچ ۽ چہ سالونک ۽ بانور ۽ کہول ۽ دز گہارانی نیمگا آہان ۽ دعوت ۽ بندار ۽ دینگ ۽ بندات بیت۔ روچے سالونک ۽ نڑیکیں مردے ۽ گورا آہانی دعوت بیت ۽ دومی روچ ۽ بانور ۽ ناکو ۽ ترو ۽ لوگ ۽ پہ آہاں پس ۽ کوش بیت ۽ وڑ وڑیں ورگ ۽ تام اڈکنگ بنت۔ کساس تاں یک ماہے ۽ دعوت ۽ ورگ آنی عمل بر جاہ دارگ بیت۔ آروس ۽ روچانی گوزگ ۽ سالونک ۽ بانور کہن بوہان بنت۔ بانور سالونک ۽ لوگ ۽ مردمانی تب ۽ سر پد بیت ۽ لوگ ۽ کار ۽ وتی ذمہ واریانی تہا ہمنچو دزگت بیت کہ آوتی گوستگیں زندہ ۽ شמוש ایت ۽ آوکیں زندہ ۽ بابت ۽ جیرگ بنا کنت۔ سالونک اوں گوں ہمک روچی ایں زندہ ۽ زور تانی پیلوئی ۽ سر ۽ لینڈ بیت۔ مدال مدان ۽ آہانی سالونک ۽ بانوری ۽ نام ۽ توار گار ۽ بیگواہ بوہاں بیت ۽ چو کہنیں آروسی آنی پیم ۽ مرد ۽ جن ۽ نام ۽ توار کنگ بنت۔ ۳۰۴

آروس ۽ حرج ۽ درچ:۔ مکران ۽ بلوچانی آروس ۽ حرج ۽ درچ دووڑ ۽ کنگ بنت اولی پردانچ ۽ دومی آرتی ۽ دروشم ۽ کنگ بیت۔ پردانچ ۽ تہاڈ لگیں چیز گد ۽ پچ، سہت ۽ زیور، سمبہینگ ۽ ازباب، پیر ۽ نپاد ۽ ایندگہ ہرت ۽ پروش کہ پہ بانور ۽ زورگ بنت۔

ایشانی میانجی نیں کساس ہستیں وہد ۽ اے پیم انت۔

”۱۔ گد ۽ پچ:۔ کم چہ کم شش تاں سی جوڑہ گد ۽ پچ گوں سریگ آل بنت۔

۲۔ سہت ۽ زیور:۔ شش تاں دوسد مثقال سہر بنت۔

۳۔ سمبہینگ ۽ ازباب:- سمبہینگ ۽ ازبابانی تہا کریم ۽ پوڈر ۽ وٹشیں تیل ۽ صابون ۽ ایند گہ وش بوہ۔

۴۔ ٹپڑ ۽ نپاد، سر جاہ ۽ آروسی بشانگ:- ٹپڑ، نپاد ۽ سر جاہ کم چہ کم چار تاں ہشت بنت ۽ یک آروسی بشانگے بیت۔ ایشان چہ ابید پنج تاں بیست ہزار کلدار پہ نشانگ ۽ دینگ بنت۔ پردانچ ۽ تہا سہت ۽ زیور بندگ بنت کہ آسالونک ۽ راد نیگی انت۔ گد ۽ پنج ۽ سمبہینگ ۽ ازبابانی تہا کئی ۽ گیشی کنگ ۽ گنجائشت بیت ۽ ایند گہ ہرت ۽ پُروش ۽ ازبابان اول سالونک زلورت ۽ کچ ۽ یاقوتی گشاد ۽ حساب ۽ دات کنت “۳۰۵۔

”آروس ۽ دومی مزین حرج آرتی ۽ ازبابانی انت۔ آرتی ۽ ازبابانی دو بہر ۽ سالونک زورایت ۽ سیک ۽ بانور ۽ لوگ ۽ راہ دنت۔ مکران ۽ بلوچانی تہا نوڈ ۽ نہہ درسد سالونکانی آروسی مراکش، نان ۽ ورگ چہ بانور ۽ جتا بنت ۽ گیشتریں مردمانی وردن ۽ بست ۽ بند سالونک ۽ لوگ ۽ کنگ بیت ہمیشہ اے بابت ۽ سالونک ۽ حرج ۽ درچ چہ بانور ۽ لوگ ۽ حرج ۽ گیشتر بیت۔ دوئیں کہول وتی پیمامہمان ۽ مدانی حساب ۽ حرج ۽ درچ کن انت۔ آرتی ۽ ڈلگ ڈلگیں ازبابانی کچ ۽ کساس چُش بیت۔!

۱۔ پس:- بیست تاں پنجاہ پس بنت۔

۲۔ آرت: شش تادوانزدہ پیلک پنجاہ سیری نیرل آرت بنت۔

۳۔ شکر:- دو تاں چار پیلک پنجاہ سیری نیرل شکر بنت۔

۴۔ چاہے بوج:- چار تاں دہ سیر چاہ ۽ بوج بنت۔

۵۔ شیر:- شش تاں دو انزدہ کاٹون شیر بنت۔

۶۔ روگن:- ہشت تاں شانزدہ ٹین بیست سیری میں روگن بنت۔

۷۔ برنج:- چار تاں شش گونی پنجاہ سیری میں برنج بنت۔

۸۔ ٹماٹر:- شش تاں دوازدہ کریٹ ٹماٹر بنت۔

۹۔ پیاز:- دو گونی سد سیری میں پیاز بنت۔

ہنچیں مردم است انت کہ آچہ گشتگ ایس حساب ء گیشتر حرچ کن انت۔ نیز گار ء کم دستیں مردم وتی کشاد ء رد ء حرچ ء درچ کن انت ء گیشتر وت من وت ء نان ء ورگ ء مراکش اڈ دینت۔ سالونک ء کہول ء جُهد ہمیش بیت کہ آروس ء اتگلیں مردمان ء گوں جوانیں پیے ء نان ء ورگ وارینگ بہ بیت۔ وت من وت ء سانگ بندی ء تہا سالونک بانور ء آرتی ء ازباباں چہ کچ ء گیش کنت کہ باندا تیں روج ء آلس مہلونک ء شگانی مہ بیت۔ بیست درسد مردم پہ نام ء نان دینت ء سی درسد پہ حیرات ء ارادہ ء ہلک ء میتگ ء مردماں لوٹ انت ء ورگ وارین انت ایندگہ پنجاہ درسد سالونک وتی کس ء عازیزاں ء آروس ء وشیبانی تہا ہوار کنگ ء خاطر ادعوت دینت۔“ ۳۰۶

”گوں دومی کہول ء سانگ بندی ء تہا بستگیں آرتی ء کلّیں ازبابانی دنیگ

المی انت۔ ادلی بدلی سانگ بندی ء دوئیں کہولانی رضامندی ء گوں حرچ ء درچ دنیگ بیت۔ ہپوکی، جنوزام ء سروزام ء آروس ء آرتی ء ازبابانی جاگہہ ء زرنگد ء دروشم ء

دنیگ بیت۔“ ۳۰۷

سر شون: References

- ۱۔ عامل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز، پنجگور، 2011ء، تاکدیم ۱۵۳۔
- ۲۔ عامل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز، پنجگور، 2011ء، تاکدیم ۱۶۹۔
- ۳۔ میاہ ستار، جیونی، 04 اگست 2016ء، روجء ساعت 11:25 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۴۔ مری نوداں، پنجگور، 13 مئی 2016ء، روجء ساعت 11:00 بجء دیم پہ دیم۔
- ۵۔ غلام جان، پنجگور، 6 اپریل 2016ء، روجء ساعت 11:05 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۶۔ میر عمر میر، پسنی، 10 اگست 2016ء، روجء ساعت 02:49 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۷۔ بلوچ نور عتقار، اورماڑہ، 16 اگست 2016ء، روجء ساعت 10:55 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۸۔ بلوچ غلام جان میر، پنجگور، 25 مئی 2016ء، روجء ساعت 12:34 منٹء فونء
سر حال وحوال گت۔
- ۹۔ ساحر سستکیر، پسنی، 11 اگست 2016ء، روجء ساعت 04:32 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۱۰۔ میاہ ستار، جیونی، 04 اگست 2016ء، روجء ساعت 11:29 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۱۱۔ گچکی یوسف، کبچ، 24 جون 2016ء، روجء ساعت 12:10 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۱۲۔ عامل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز، پنجگور، 2011ء، تاکدیم ۱۵۳۔
- ۱۳۔ سخی داد سخی، پسنی، 10 اگست 2016ء، روجء ساعت 03:26 منٹء، دیم پہ دیم۔
- ۱۴۔ گچکی ظفر اللہ خان سردار، کراچی، 27 اگست 2016ء، روجء ساعت 11:30 بجء فونء سر حال وحوال گت۔

۱۵۔ شہزادہ عبدالعزیز گبد، 08 اگست 2016، روجء ساعت 10:10 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

۱۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۲۵۔

۱۷۔ عطاء اللہ ماسٹر پیلیری، 07 اگست 2016، روجء ساعت 03:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۸۔ سخی داد سخی، پسنی، 10 اگست 2016، روجء ساعت 03:32 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۹۔ چاکر رفیق، پنجگور، 10 جون 2016، روجء ساعت 10:27 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۰۔ شہزادہ عبدالعزیز گبد، 08 اگست 2016، روجء ساعت 10:14 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

۲۱۔ صلاح صدیق، مند، 15 جولائی 2016، روجء ساعت 10:13 منٹ ء فون ء سرا
حال وحوال گت۔

۲۲۔ گل عیسیٰ، پشکان، 02 اگست 2016، روجء ساعت 12:53 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۳۔ ولی محمد، پنجگور، 7 اپریل 2016، سہبء ساعت 09:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۴۔ دشتیاری صبا، گلکار ء چکنکار، سید ریفرنس جاہ کراچی، 1990، تاکدیم ۲۳۷ تا
۲۳۸۔

۲۵۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۰۱۔

۲۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۳۵۔

۲۷۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۱۹۵۔

۲۸۔ ش بی بی، پنجگور، 14 اپریل 2016، روجء ساعت 12:25 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۹۔ تاج رخشنده بانک، کچھ، 03 جولائی 2016، سہب ۽ ساعت 09:05 منٹ ۽ فون ۽ سراحال وحوال گت۔

۳۰۔ سخی داد سخی، پسنی، 10 اگست 2016، روج ۽ ساعت 03:37 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۱۔ میاہ سٹار، جیونی، 04 اگست 2016، روج ۽ ساعت 12:10 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۲۔ بلوچ وسیم، اورماڑہ، 16 اگست 2016، روج ۽ ساعت 11:45 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۳۔ تاج رخشنده بانک، کچھ، 03 جولائی 2016، سہب ۽ ساعت 09:12 منٹ ۽ فون ۽ سراحال وحوال گت۔

۳۴۔ میر عمر میر، پسنی، 10 اگست 2016، روج ۽ ساعت 02:59 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۵۔ وفاراشد، پنجگور، 10 اپریل 2016، روج ۽ ساعت 11:00 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۶۔ رفیق اُستاد، کچھ، 29 جون 2016، سہب ۽ ساعت 09:19 منٹ ۽ فون ۽ سراحال وحوال گت۔

۳۷۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۲۲۸۔

۳۸۔ ولی محمد، پنجگور، 07 اپریل 2016، سہب ۽ ساعت 09:18 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۹۔ صلاح صدیق، مند، 15 جولائی 2016، روج ۽ ساعت 10:18 منٹ ۽ فون ۽ سراحال وحوال گت۔

۴۰۔ عمر ناکو، ٹر بندر گوادر، 28 جولائی 2016، روج ۽ ساعت 10:16 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۴۱۔ عاشق حسین، پسنی، 11 اگست 2016، روج ۽ ساعت 03:42 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

- ۴۲۔ بلوچ فیصل، پتھانپور، 19 مئی 2016، روتجء ساعت 10:10 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۴۳۔ بلوچ شریف، کتچ، 24 جون 2016، روتجء ساعت 12:50 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۴۴۔ محمد نعیم، بلیدہ، 22 جون 2016، بریگاہء ساعت 05:55 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۴۵۔ یعقوب مسلم، تمپ، 16 جولائی 2016، روتجء ساعت 12:40 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۴۶۔ صلاح صدیق، مندر، 15 جولائی 2016، روتجء ساعت 10:23 منٹء فون ء سر احوال وحوال گت۔
- ۴۷۔ فریادتی اسلام، سُر بندر گوادر، 28 جولائی 2016، روتجء ساعت 09:23 منٹ ء، دیم پھ دیم۔
- ۴۸۔ جگنو اسلام، پسنی، 11 اگست 2016، روتجء ساعت 03:55 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۴۹۔ دلوش امام، جیونی، 04 اگست 2016، روتجء ساعت 11:56 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۵۰۔ بلوچ وسیم، اورماڑہ، 16 اگست 2016، روتجء ساعت 11:49 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۵۱۔ آزاد لال بخش، بل نگور، 21 جولائی 2016، روتجء ساعت 11:04 منٹء فون ء سر احوال وحوال گت۔
- ۵۲۔ گچکی یوسف، کتچ، 24 جون 2016، روتجء ساعت 12:15 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۵۳۔ عمر ناکو، سُر بندر گوادر، 28 جولائی 2016، روتجء ساعت 10:19 منٹء، دیم پھ دیم۔
- ۵۴۔ میاہ ستار، جیونی، 04 اگست 2016، روتجء ساعت 12:16 منٹء، دیم پھ دیم۔

۵۵۔ محمد اسماعیل حاجی، سُر بندر گوادر، 29 جولائی 2016، روج ء ساعت 09:47
منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۵۶۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہز بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۳۰۸۔

۵۷۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہز بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۷۲۲۔

۵۸۔ کریم حامد، پنجگور، 6 اپریل 2016، روج ء ساعت 12:20 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۵۹۔ رفیق استاد، کچ، 29 جون 2016، سہب ء ساعت 09:21 منٹ ء فون ء سرا
حال وحوال گت۔

۶۰۔ جگنو اسلم راہیلی، پسنی، 11 اگست 2016، روج ء ساعت 04:13 منٹ ء، دیم پہ
دیم۔

۶۱۔ عادل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز پنجگور، 2011، تاکدیم ۱۶۶ تا ۱۶۷۔

۶۲۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہز بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۰۷۶۔

۶۳۔ بلوچ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روج ء ساعت 10:13 منٹ ء فون
ء سرا حال وحوال گت۔

۶۴۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1988، تاکدیم ۱۰۔

۶۵۔ بلوچ نازیہ بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روج ء ساعت 12:20 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۶۶۔ بلوچ سعید اللہ، پنجگور، 28 مئی 2016، روج ء ساعت 11:17 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۶۷۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہ ء ساعت 05:30 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

- ۶۸۔ روزاتوں بی بی، پنجگور، 16 مئی 2016، روجء ساعت 10:20 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۶۹۔ بلوچ زمر دبانک، کچ، 02 جولائی 2016، روجء ساعت 11:37 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۷۰۔ بلوچ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روجء ساعت 10:17 منٹء فونء سر حال وحوال کت۔
- ۷۱۔ بلوچ فیروزہ بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روجء ساعت 11:48 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۷۲۔ گجلی عبید اللہ، گجک پنجگور، 05 جون 2016، روجء ساعت 11:54 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۷۳۔ عبدالعزیز حاجی، پنجگور، 02 مئی 2016، سہبء ساعت 09:03 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۷۴۔ راہچار ایوب، پنجگور، 71 اپریل 2016، روجء ساعت 12:12 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۷۵۔ بلوچ صالح، پسنی، 13 اگست 2016، روجء ساعت 11:27 منٹء فونء سر حال وحوال کت۔
- ۷۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، ڈرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003 تا کدیم ۱۹۰۔
- ۷۷۔ ہاشمی ظہور شاہ سید، سید گنج، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی، 2000، تا کدیم ۱۲۰۔
- ۷۸۔ گجلی تسلیمہ بانک، پنجگور، 24 اپریل 2016، روجء ساعت 10:18 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۷۹۔ گنج ملک بی بی، پنجگور، 7 اپریل 2016، بیگاہء ساعت 05:00 بجء، دیمپہ دیم۔

- ۸۰۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۰۲۔
- ۸۱۔ صفیہ بی بی، تمپ، 18 جولائی 2016ء، سہبء ساعت 09:20 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۸۲۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015ء، تاکدیم ۱۱۳۳۔
- ۸۳۔ میر عمر میر، پسنی، 10 اگست 2016ء، روتجء ساعت 03:05 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۸۴۔ سخی داد سخی، پسنی، 10 اگست 2016ء، روتجء ساعت 03:43 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۸۵۔ راہی تلاء، اورماڑہ، 17 اگست 2016ء، روتجء ساعت 12:34 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۸۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء تاکدیم ۲۰۲۔
- ۸۷۔ بلوچ نیاز الرحمن، کچھ، 25 جون 2016ء، روتجء ساعت 10:14 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۸۸۔ بلوچ نوک آپ، کیلکور پنجگور، 29 مئی 2016ء، روتجء ساعت 10:12 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۸۹۔ سالم، اورماڑہ، 20 اگست 2016ء، روتجء ساعت 11:48 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۹۰۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015ء، تاکدیم ۱۶۔
- ۹۱۔ خلیفہ، کچھ، 30 جون 2016ء، روتجء ساعت 10:23 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۹۲۔ سلمہ بانک، پنجگور، 14 اپریل 2016ء، روتجء ساعت 10:45 منٹء، دیمپہ دیم۔
- ۹۳۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015ء، تاکدیم ۴۴۔
- ۹۴۔ حور گل بانک، کچھ، 29 جون 2016ء، روتجء ساعت 10:56 منٹء فونء سرا حال وحوال گت۔

۹۵۔ نظام نعیم، پروم پنجگور، 12 جون 2016، روجء ساعت 10:20 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۹۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۲۲ تاں ۲۲۳۔

۹۷۔ بلوچ کریم صبیحہ، اورماڑہ، 16 اگست 2016، روجء ساعت 10:10 منٹ ء فونء سر حال وحوال گت۔

۹۸۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک ء پال، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 1999ء، تاکدیم ۲۰۴۔

۹۹۔ رابعہ بی بی، پنجگور، 19 مئی 2016، روجء ساعت 12:53 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۰۰۔ شاہین اسلم تمپسی شائر، بلوچ صابر علی گشندہ، آروسی دیوان، 2010 کچ۔

۱۰۱۔ مائل بی بی، 12 اگست 2016، بیگاہء ساعت 06:23 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۰۲۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک ء پال، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 1999ء، تاکدیم ۲۰۶۔

۱۰۳۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہء ساعت 05:40 منٹ ء فونء سر حال وحوال گت۔

۱۰۴۔ گچکی تسلیمہ بانک، پنجگور 24 اپریل 2016، روجء ساعت 10:26 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۰۵۔ مہراب زاہدہ بانک، ز عمران 20 جون 2016، روجء ساعت 11:26 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۰۶۔ بلوچ نازیہ بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روجء ساعت 12:23 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۰۷۔ محتاج ماسی، سُر بندر گوادر، 29 جولائی 2016، روچہء ساعت 12:17 منٹ
ء، دیمپہ دیم۔

۱۰۸۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہء ساعت 05:47 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

۱۰۹۔ کبیر احمد، پنجگور، 20 مئی 2016، روچہء ساعت 02:37 منٹ ء، دیمپہ دیم۔

۱۱۰۔ بلوچ کریم صبیحہ، اورماڑہ، 16 اگست 2016، روچہء ساعت 10:17 منٹ ء
فون ء سرا حال وحوال گت۔

۱۱۱۔ حور گل بانک، کچ، 29 جون 2016، روچہء ساعت 11:03 منٹ ء فون ء سرا
حال وحوال گت۔

۱۱۲۔ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روچہء ساعت 10:22 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

۱۱۳۔ عالیہ بانک، پنجگور، 25 اپریل 2016، روچہء ساعت 11:00 منٹ ء، دیمپہ دیم۔

۱۱۴۔ لالیس بی بی، تمپ، 18 جولائی 2016، سہبء ساعت 08:44 منٹ ء، دیمپہ دیم۔

۱۱۵۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لبرز بلڈ، بلوچی اکیڈمی کونٹری، 2015، تاکدیم ۲۵۔

۱۱۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، ڈرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۲۱۔

۱۱۷۔ عالیہ بانک، پنجگور، 25 اپریل 2016، روچہء ساعت 11:17 منٹ ء، دیمپہ دیم۔

۱۱۸۔ مہراب زاہدہ بانک، ز عمران، 20 جون 2016، روچہء ساعت 11:30 منٹ
ء، دیمپہ دیم۔

۱۱۹۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بریگاہ ء ساعت 05:52 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

۱۲۰۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لبرز بلد، بلوچی اکیڈمی کونٹے 2015، تاکدیم ۶۳۔

۱۲۱۔ اللہ بخش، سُر بندر گوادر، 27 جولائی 2016، روتج ء ساعت 10:20 منٹ ء،
دیم پہ دیم۔

۱۲۲۔ بلوچ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روتج ء ساعت 10:26 منٹ ء
فون ء سرا حال وحوال گت۔

۱۲۳۔ فیروزہ بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روتج ء ساعت 11:51 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۲۴۔ بلوچ صابر علی گشنده، کچ، آروسی دیوانہ، 2014، پنجگور۔

۱۲۵۔ رشیدہ بی بی، پنجگور، 5 اپریل 2016، روتج ء ساعت 11:15 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۲۶۔ ماحل بی بی، پسنی، 12 اگست 2016، بریگاہ ء ساعت 06:28 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۲۷۔ بلوچ کریم صبیحہ، اورماڑہ، 16 اگست 2016، روتج ء ساعت 10:23 منٹ ء فون ء
سرا حال وحوال گت۔

۱۲۸۔ قومی عنایت، پنجگور، 12 اپریل 2016، روتج ء ساعت 12:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۲۹۔ بلوچ فیروزہ بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روتج ء ساعت 11:55 منٹ ء، دیم
پہ دیم۔

۱۳۰۔ زُمر د بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روتج ء ساعت 11:47 منٹ ء، دیم پہ
دیم۔

۱۳۱۔ حور گل بانک، کچی، 29 جون 2016، روجء ساعت 11:06 منٹء فونء سرا
حال وحوال گت۔

۱۳۲۔ بلوچ کریم صبیحہ، اورماڑہ، 16 اگست 2016، روجء ساعت 10:27 منٹء
فونء سرا حال وحوال گت۔

۱۳۳۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہء ساعت 05:56 منٹء فونء
سرا حال وحوال گت۔

۱۳۴۔ حنیفہ بانک، شمال، 26 اگست 2016، سہبء ساعت 09:17 منٹء، دیمپہ دیم۔

۱۳۵۔ لالیس بی بی، تمپ، 18 جولائی 2016، سہبء ساعت 08:56 منٹء، دیمپہ دیم۔

۱۳۶۔ وحیدہ، پنجگور، 09 مئی 2016، روجء ساعت 10:00 بجء، دیمپہ دیم۔

۱۳۷۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 1988، تاکدیم ۱۴۔

۱۳۸۔ بلوچ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روجء ساعت 10:32 منٹء
فونء سرا حال وحوال گت۔

۱۳۹۔ تاج رخشندہ بانک، کچی، 03 جولائی 2016، سہبء ساعت 09:15 منٹء
فونء سرا حال وحوال گت۔

۱۴۰۔ شاد فقیر، شوہازکار، ڈرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003، تاکدیم ۱۹۲ تا ۱۹۳۔

۱۴۱۔ بلوچ جمیل، پنجگور، 29 اپریل 2016، روجء ساعت 10:43 منٹء، دیمپہ دیم۔

۱۴۲۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک ء پال، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 1999، تاکدیم ۲۰۴۔

۱۴۳۔ بلوچ نازیہ بانک، کچی، 02 جولائی 2016، روجء ساعت 12:27 منٹء، دیمپہ دیم۔

۱۴۴- رابعہ بی بی، پنجگور، 19 مئی 2016، روجء ساعت 12:58 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۴۵- داد محمد، پنجگور، 2 اپریل 2016، روجء ساعت 11:30 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۴۶- ابراہیم نیاز، گوادر، 22 جولائی 2016، روجء ساعت 03:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۴۷- بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہء ساعت 06:06 منٹ ء فون ء

سرا حال وحوال گت۔

۱۴۸- بلوچ نازیہ بانک، کچ، 02 جولائی 2016، روجء ساعت 12:30 منٹ ء، دیم

پہ دیم۔

۱۴۹- شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈالیں پرنٹرز کراچی، 2003، تاکدیم ۱۶۳ تا ۱۶۴۔

۱۵۰- علی جان مولوی، بلیدہ، 21 جون 2016، بیگاہء ساعت 04:34 منٹ ء فون ء

سرا حال وحوال گت۔

۱۵۱- گنج ملک بی بی، پنجگور، 7 اپریل 2016، بیگاہء ساعت 05:13 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۵۲- محمد امین، پنجگور، 06 جون 2016، روجء ساعت 10:33 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۵۳- بلوچ نیاز الرحمن، کچ، 25 جون 2016، روجء ساعت 10:24 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۵۴- رخسانہ بی بی، ز عمران، 20 جون 2016، روجء ساعت 02:05 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۵۵- حور گل بانک، کچ، 29 جون 2016، روجء ساعت 11:10 منٹ ء فون ء سرا

حال وحوال گت۔

۱۵۶- بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہء ساعت 06:16 منٹ ء فون ء

سرا حال وحوال گت۔

۱۵۷۔ بلوچ غلام جان میر، گوار گو پتنگلور، 25 مئی 2016، روچہء ساعت

12:40 منٹ ء فون ء سر حال وحوال گت۔

۱۵۸۔ عطاء اللہ ماسٹر، پلیری، 07 اگست 2016، روچہء ساعت 03:22 منٹ ء، دیم

پہ دیم۔

۱۵۹۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۲۳۶۔

۱۶۰۔ مومن منیر، پسنی، 10 اگست 2016، روچہء ساعت 02:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۶۱۔ شاہین اسلم تمپہی شائر، بلوچ صابر علی گشنده، کبچ، آروسی دیوانہ، 2013، بلیدہ

۱۶۲۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء تاکدیم ۲۲۹۔

۱۶۳۔ شہزادہ عبدالعزیز، گبد، 08 اگست 2016، روچہء ساعت 10:19 منٹ ء فون

ء سر حال وحوال گت۔

۱۶۴۔ مرادر حمان، گوادر، 22 جولائی 2016، روچہء ساعت 03:40 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۶۵۔ بلوچ نیاز الرحمن، کبچ، 25 جون 2016، روچہء ساعت 10:30 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۶۶۔ عامل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز پتنگلور، 2011ء، تاکدیم ۱۶۷۔

۱۶۷۔ غوث بخش، پتنگلور، 28 مئی 2016، بیگاہء ساعت 04:20 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۶۸۔ خیر بخش، گپک پتنگلور، 06 جون 2016، روچہء ساعت 11:04 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۶۹۔ سمیرہ بانک، گوادر، 24 جولائی 2016، روچہء ساعت 10:37 منٹ ء فون ء

سر حال وحوال گت۔

۱۷۰۔ مراد فدا، پتنگلور، 22 اپریل 2016، سہبء ساعت 09:13 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۱۔ بلوچ غفور، کچھ، 25 جون 2016، روج ء ساعت 11:03 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۲۔ بلوچ عبدالرحیم، پنجگور، 26 اپریل 2016، روج ء ساعت 12:23 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۳۔ ملا زئی علی جان، پنجگور، 13 اپریل 2016، روج ء ساعت 10:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۴۔ دین جان، پنجگور، 2 اپریل 2016، روج ء ساعت 02:33 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۵۔ مومن منیر، پسنی، 10 اگست 2016، روج ء ساعت 02:16 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۶۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہنبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۱۹۳۔

۱۷۷۔ میر زمران، پنجگور، 21 اپریل 2016، پیشیم ء ساعت 02:00 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۷۸۔ رحیم اسحاق، پلیری، 07 اگست 2016، بیگاہ ء ساعت 03:47 منٹ ء فون ء سر حال وحوال گت۔

۱۷۹۔ شاد فقیر، شوہاز کار، ڈرج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003ء تاکدیم ۲۳۲ تاں ۲۳۴۔

۱۸۰۔ گل عیسیٰ، پشتکان، 02 اگست 2016، روج ء ساعت 12:59 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۱۸۱۔ عبد الرّب مولوی، گنز، 03 اگست 2016، روجء ساعت 11:00 بجء، دیم پہ دیم۔

۱۸۲۔ میران عابد، شاپک کچ، 29 جون 2016، روجء ساعت 11:47 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۸۳۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک ء پال، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 1999، تاکدیم ۲۰۰۷۔

۱۸۴۔ اعجاز ماسٹر، گنز، 03 اگست 2016، روجء ساعت 12:22 منٹ ء فون ء سرا حال وحوال گت۔

۱۸۵۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہنبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2015، تاکدیم ۱۰۵۔

۱۸۶۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہنبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 2015، تاکدیم ۱۴۴۔

۱۸۷۔ شہزادہ عبدالعزیز، گبد، 08 اگست 2016، روجء ساعت 10:23 منٹ ء فون ء سرا حال وحوال گت۔

۱۸۸۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ڈیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003، تاکدیم ۲۳۰ تاں ۲۳۱۔

۱۸۹۔ گل عیسیٰ، پشکان، 02 اگست 2016، روجء ساعت 01:10 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۰۔ عاشق حسین، پسنی، 11 اگست 2016، روجء ساعت 03:49 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۱۔ ریاض مولوی، گوادر، 23 جولائی 2016، روجء ساعت 12:27 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۲۔ نپشتی عبداللہ مولوی شائر، شاد فقیر، شوہاز کار، میراث، بلوچستان اکیڈمی، 2008، تاکدیم ۶۳۸ تا ۶۵۰۔

۱۹۳۔ بلوچ نور عتقار، اور ماڑہ، 16 اگست 2016، روجء ساعت 11:15 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۴۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرَج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003 تاکدیم ۱۷۱۔

۱۹۵۔ شفیع محمد معتبر، پنجگور، 20 مئی 2016، روجء ساعت 12:30 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرَج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003، تاکدیم ۱۵۶۔

۱۹۷۔ عطاء اللہ ماسٹر، پلیری، 07 اگست 2016، روجء ساعت 03:28 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۸۔ عبدالغنی، پنجگور، 28 مئی 2016، بیگاہء ساعت 05:50 منٹء، دیم پہ دیم۔

۱۹۹۔ بلوچ جلیل، پلیری، 07 اگست 2016، بیگاہء ساعت 04:10 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۰۰۔ عامل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز پنجگور، 2011، تاکدیم ۱۶۶۔

۲۰۱۔ عامل یعقوب، چکار، دیدگ پبلیکیشنز پنجگور، 2011، تاکدیم ۱۶۷۔

۲۰۲۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرَج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003، تاکدیم ۱۹۶۔

- ۲۰۳۔ ہاشمی ظہور شاہ سید، سید گنج، سید ہاشمی اکیڈمی کراچی 2000، تاکدیم ۸۲۶۔
- ۲۰۴۔ بلوچ محبوب، پنجگور، 21 اپریل 2016، روجء ساعت 11:02 بج، دیم پہ دیم۔
- ۲۰۵۔ گل حاتون بانک، بلیدہ، 20 جون 2016، روجء ساعت 02:50 منٹ، دیم پہ دیم۔
- ۲۰۶۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۰۴۔
- ۲۰۷۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۱۹۴۔
- ۲۰۸۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۱۲۰۔
- ۲۰۹۔ جگنو اسلم راحیلی، پسنی، 11 اگست 2016، بیگاہء ساعت 04:17 منٹ، دیم پہ دیم۔
- ۲۱۰۔ بلوچ صابر علی گشنده، کچھ، کیسٹ نمبر 57، نازینک نمبر 07
- ۲۱۱۔ رحم جان، جیونی، 05 اگست 2016، روجء ساعت 03:10 منٹ، دیم پہ دیم۔
- ۲۱۲۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک ء پال، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ، 1999، تاکدیم ۲۰۴۔
- ۲۱۳۔ روزاتوں بی بی، پنجگور، 16 مئی 2016، روجء ساعت 10:29 منٹ، دیم پہ دیم۔
- ۲۱۴۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۶۴۰۔
- ۲۱۵۔ دشتی جان محمد، کچھ، بلوچی لہزہ بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۶۴۰۔

۲۱۶۔ سرگروپ ماہل بی بی، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہ ء ساعت 06:38 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۱۷۔ بلوچ ناہید بانک، پسنی، 12 اگست 2016، بیگاہ ء ساعت 06:19 منٹ ء فون ء سرحال وحوال گت۔

۲۱۸۔ میرواڑی ملک دینار، شائر، شاد فقیر، شوہاز کار، میراث، بلوچستان اکیڈمی، 2008ء، تاکدیم ۶۴۴ تاں ۶۴۷۔

۲۱۹۔ آصفہ بی بی، پنجگور 11 اپریل 2016، روچ ء ساعت 11:00 بج ء، دیم پہ دیم۔

۲۲۰۔ نپٹشتی عبداللہ مولوی شائر، شاد فقیر، شوہاز کار، میراث، بلوچستان اکیڈمی، 2008ء، تاکدیم ۶۵۰ تاں ۶۵۱۔

۲۲۱۔ امجد مولوی، گنز 03 اگست 2016، روچ ء ساعت 11:28 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۲۲۔ سمینہ بی بی، پنجگور 11 اپریل 2016، روچ ء ساعت 10:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۲۳۔ علی حاجی، پنجگور، 15 مئی 2016، روچ ء ساعت 10:19 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۲۴۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1988ء، تاکدیم ۲۱۔

۲۲۵۔ گنجل بی بی، پنجگور، 25 مئی 2016، بیگاہ ء ساعت 04:08 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۲۶۔ شاد فقیر، شوہاز کار، دُرج، ذیڈائیس پرنٹرز کراچی، 2003ء، تاکدیم ۱۵۹ تاں ۱۶۰۔

۲۲۷۔ عبید اللہ مولوی، پنجگور، 8 اپریل 2016، بیگاہ ء ساعت 04:15 منٹ ء، دیم پہ

۲۲۸۔ شاہ میر مفتی، کچی، 28 جون 2016، روجء ساعت 10:13 منٹء فونء سرا
حال وحوال گت۔

۲۲۹۔ غلام اللہ مولوی، پشتکان، 02 اگست 2016، روجء ساعت 01:29 منٹء
فونء سرا حال وحوال گت۔

۲۳۰۔ وسیم قاضی، پسنی، 12 اگست 2016، بریگاہء ساعت 06:40 منٹء فونء سرا
حال وحوال گت۔

۲۳۱۔ محمد امین مولوی، اورماڑہ، 18 اگست 2016، سہبء ساعت 08:10 منٹء،
دیم پہ دیم۔

۲۳۲۔ عبد اللہ مولوی، پنجگور، 3 اپریل 2016، روجء ساعت 10:10 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۳۳۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1988، تاکدیم ۱۹۔

۲۳۴۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1988، تاکدیم ۲۰۔

۲۳۵۔ منصور مولوی، جیونی، 05 اگست 2016، روجء ساعت 02:29 منٹء فون
ء سرا حال وحوال گت۔

۲۳۶۔ سید صابر، پنجگور، 14 مئی 2016، روجء ساعت 10:12 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۳۷۔ مری رفیق، پنجگور، 13 مئی 2016، روجء ساعت 11:20 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۳۸۔ گچکی یوسف، کچی، 24 جون 2016، روجء ساعت 12:25 منٹء، دیم پہ
دیم۔

۲۳۹۔ بلوچ خدا بخش، گوادر، 22 جولائی 2016، بیگاہء ساعت 04:37 منٹ، دیم،
پہ دیم۔

۲۴۰۔ ہاشمی ظہور شاہ سید، کراچی، سید گنج، سید اکیڈمی کراچی 2000، تاکدیم ۵۶۴۔

۲۴۱۔ مبارک مولوی، دشت، 20 جولائی 2016، روجء ساعت 12:06 منٹ، فون،
سرا حال و حوال گت۔

۲۴۲۔ عبدالحلیم مولوی، پنجگور، 5 اپریل 2016، روجء ساعت 02:55 منٹ،
دیم، پہ دیم۔

۲۴۳۔ انور رومان پروفیسر، ترجمہ، گزیٹر آف بلوچستان، گوشہ ادب کوئٹہ، 1988،
تاکدیم ۲۰ تا ۲۲۔

۲۴۴۔ گچکی ظفر اللہ خان سردار، کراچی، 27 اگست 2016، روجء ساعت 11:35
منٹ، فون، سرا حال و حوال گت۔

۲۴۵۔ عبد الواحد حافظ، پنجگور، 9 اپریل 2016، سہبء ساعت 09:05 منٹ،
دیم، پہ دیم۔

۲۴۶۔ دشتی جان محمد، کیچ، بلوچی لبر بلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۲۸۲۔

۲۴۷۔ ہتورام رائے بہادر، بلوچی نامہ، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 1988، تاکدیم ۱۱۔

۲۴۸۔ عبد الرزاق مولوی، گچک پنجگور، 05 جون 2016 سہبء ساعت، 09:10
منٹ، دیم، پہ دیم۔

۲۴۹۔ حفظ الرحمن مولوی، پروم پنجگور، 11 جون 2016، روج ء ساعت 11:20 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۵۰۔ حسن جان مولوی، پنجگور، 01 مئی 2016، روج ء ساعت 10:55 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۵۱۔ مری عبد الحکیم، پنجگور، 07 مئی 2016، روج ء ساعت 10:20 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۵۲۔ رودینی محمد جان، پنجگور، 05 مئی 2016، بیگاہ ء ساعت 06:40 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۵۳۔ عبد الحفیظ مولوی، کچھ، 26 جون 2016، روج ء ساعت 10:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۵۴۔ منصور مولوی، جیونی، 05 اگست 2016، روج ء ساعت 02:36 منٹ ء فون ء سر حال وحوال گت۔

۲۵۵۔ فرید شاہ مولوی، بل نگور 21 جولائی 2016، روج ء ساعت 12:20 منٹ ء فون ء سر حال وحوال گت۔

۲۵۶۔ عبد الباسط مولوی، پنجگور، 15 اپریل 2016، سہب ء ساعت 09:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۵۷۔ ارشاد مفتی، تمپ، 17 جولائی 2016، روج ء ساعت 09:23 منٹ ء فون ء سر حال وحوال گت۔

۲۵۸۔ نور محمد مولوی، پنجگور، 17 اپریل 2016، روجء ساعت 10:16 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۵۹۔ گجکی عبدالحمید مولوی، پنجگور، 20 اپریل 2016، روجء ساعت 10:18
منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۶۰۔ پیر بخش مولوی، اورماڑہ، 18 اگست 2016، روجء
ساعت 10:34 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۶۱۔ ابراہیم محمد، مولانا، تحفۃ النکاح، اردو بازار کراچی، 1988 تا کدیم ۱۸
عبدالعلیم مولوی، پنجگور، 22 مئی 2016، بیگاہء ساعت 06:00 بجء، نکاحء دیوان،
مذنبین مسیت گرمکان۔

۲۶۲۔ ابراہیم نیاز، گوادر، 22 جولائی 2016، روجء ساعت 03:19 منٹء، دیم پہ
دیم۔

۲۶۳۔ دشتی جان محمد، کیچ، بلوچی لہنر بلد، بلوچی اکیڈمی کونسل، 2015، تا کدیم ۸۵۶۔
۲۶۴۔ ابراہیم، پنجگور، 23 اپریل 2016، روجء ساعت 11:10 منٹء، دیم پہ
دیم۔

۲۶۵۔ محمد شریف، ٹر بندر گوادر، 27 جولائی 2016، روجء ساعت 10:38 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۶۶۔ بلوچ ظہور احمد، پنجگور، 27 اپریل 2016، روجء ساعت 10:10 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۶۷۔ رشیدہ بی بی، پنجگور، 5 اپریل 2016، روجء ساعت 11:27 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۶۸۔ بلوچ نیاز الرحمن، کچی، 25 جون 2016، روجء ساعت 10:34 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۶۹۔ بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر، شرک ء پال، بلوچی اکیڈمی کونٹہ، 1999، تاکدیم ۲۰۶۔

۲۷۰۔ زرملک بی بی، پنجگور 22 مئی 2016، روجء ساعت 12:55 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۷۱۔ شادیوسف، پنجگور، 11 مئی 2016، سہبء ساعت 09:15 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۷۲۔ تاج رخشندہ بانک، کچی، 03 جولائی 2016، سہبء ساعت 09:18 منٹء ء فونء سرحال وحوال کت۔

۲۷۳۔ گل عیسیٰ، پیشکان، 02 اگست 2016، روجء ساعت 01:23 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۷۴۔ دشتی جان محمد، کچی، بلوچی لبزبلد، بلوچی اکیڈمی کونٹہ 2015، تاکدیم ۶۴۱۔

۲۷۵۔ مقبول احمد ملک، پنجگور، 14 مئی 2016، روجء ساعت 11:55 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۷۶۔ بلوچ عبدالواحد، ٹر بندر گوادر 27 جولائی 2016، روجء ساعت 10:00 بجء، دیم پہ دیم۔

۲۷۷۔ رخسانہ نبی بی، ز عمران، 20 جون 2016، روجء ساعت 02:39 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۷۸۔ علی احمد، مولوی، پنجگور، 10 مئی 2016، روجء ساعت 10:10 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۷۹۔ محی الدین مولوی، مند، 15 جولائی 2016، روجء ساعت 11:20 منٹء
فونء سر حال وحوال کت۔

۲۸۰۔ ریاض مولوی، گوادر، 23 جولائی 2016، روجء ساعت 12:29 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۸۱۔ غلام اللہ مولوی، پشکان، 02 اگست 2016، روجء ساعت 01:39 منٹء
فونء سر حال وحوال کت۔

۲۸۲۔ عطاء اللہ ماسٹر، پلیری، 07 اگست 2016، روجء ساعت 03:38 منٹء، دیم
پہ دیم۔

۲۸۳۔ احمد، پنجگور، 14 اپریل 2016، روجء ساعت 10:15 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۸۴۔ گل جان، کچھ، 03 جولائی 2016، روجء ساعت 10:11 منٹء، دیم پہ دیم۔

۲۸۵۔ سلیمہ، گوادر، 24 جولائی 2016، روجء ساعت 11:23 منٹء فونء سرا
حال وحوال کت۔

۲۸۶۔ گچی محمد خان ماسٹر، تمپ، 16 جولائی 2016، بیگء ساعت 04:13 منٹء
فونء سر حال وحوال کت۔

۲۸۷۔ ناصر مقبول، گوادر، 22 جولائی 2016، بیگاہء ساعت 04:53 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۸۸۔ جمشید، پنجگور، 16 مئی 2016، روج ء ساعت 11:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۸۹۔ دُر دانہ، پنجگور، 16 مئی 2016، روج ء ساعت 12:17 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۹۰۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہزبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۲۱۲۔

۲۹۱۔ دشتی جان محمد، کچ، بلوچی لہزبلد، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ 2015، تاکدیم ۱۶۔

۲۹۲۔ شاد فقیر، شہازکار، دُر ج، ذیڈ ایس پرنٹرز کراچی، 2003، تاکدیم ۱۵۷ تا ۱۵۸۔

۲۹۳۔ مجیب الرحمن، پنجگور، 09 مئی 2016، سہب ء ساعت 10:00 بج ء، دیم پہ دیم۔

۲۹۴۔ داؤد، پنجگور، 26 اپریل 2016، روج ء ساعت 01:13 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۹۵۔ بلوچ صالح، پسنی، 13 اگست 2016، روج ء ساعت 11:37 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

دیم۔

۲۹۶۔ ش بی بی، پنجگور، 14 اپریل 2016، روج ء ساعت 12:35 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

دیم۔

۲۹۷۔ علی جان، گوادر، 26 جولائی 2016، روج ء ساعت 10:10 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

دیم۔

۲۹۸۔ رضیہ، پنجگور، 28 اپریل 2016، روج ء ساعت 11:55 منٹ ء، دیم پہ دیم۔

۲۹۹۔ بلوچ شریف، کچ، 24 جون 2016، روج ۽ ساعت 01:03 منٹ ۽، دیم پہ
دیم۔

۳۰۰۔ سمینہ بی بی، پنجگور، 11 اپریل 2016، روج ۽ ساعت 10:19 منٹ ۽، دیم پہ
دیم۔

۳۰۱۔ بلوچ جلیل، پلیری، 7 اگست 2016، بیگاہ ۽ ساعت 04:10 منٹ ۽، دیم پہ
دیم۔

۳۰۲۔ بلوچ فہیم، گوادر، 22 جولائی 2016، روج ۽ ساعت 02:38 منٹ ۽، دیم پہ
دیم۔

۳۰۳۔ زہیر آقبال، پنجگور، 12 مئی 2016، روج ۽ ساعت 12:20 منٹ ۽ فون ۽ سرا
حال وحوال گت۔

۳۰۴۔ روزاتوں بی بی، پنجگور، 16 مئی 2016، روج ۽ ساعت 10:40 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔
۳۰۵۔ عبدالرحمن حاجی، پروم پنجگور، 12 جون 2016، روج ۽ ساعت 11:50
منٹ ۽، دیم پہ دیم۔

۳۰۶۔ عرفات یاسر، پنجگور، 11 جون 2016، روج ۽ ساعت 11:55 منٹ ۽، دیم پہ دیم۔
۳۰۷۔ گچکی نصر اللہ، پنجگور، 27 اپریل 2016، روج ۽ ساعت 09:10 منٹ ۽، دیم
پہ دیم۔

چارمی در 4-

Conclusion آسمر

Interviews حاتراں

Bibliography کتابانک

1- اُردو کتب

2- بلوچی کتب

3- انگریزی کتب

4- تاک ء ماہتاک

5- ہالتاک

6- لبربلد

7- انسائیکلو پیڈیا

8- ویب سائٹس

آسرم (Conclusion)

بنی آدم ہما و ہداں کہ اے دنیاہ تہا اتلگ آئی پہ وتی زلور تانی پیلوی یے
 خاطر اء دومی آنی زوراں سری آل چہ بچگ ء رسم ء رواج ٹاہنیتگ ء تاں روج مروچی
 ء وتی جوڑ کتگیں رسمانی سرء کار بند انت۔ آئی وتی پدر تیج ء آکت ء واہشتانی سرجم کنگ
 ء واستہ آروس ء ادارگ سازاتگ۔

بلوچ یک ہنچیں راجے کہ آوتی جتا جتائیں راہند ء دود ء رسم دارایت۔ ہے
 رسم ء دود چہ دگہ راجاں بلوچ راج ء چیدگاں گیش کنت ء ہے چیدگ یک جتائیں زند
 ء چاگردے سہر ء کن انت۔ بلوچانی رسم ء دودانی تک ء پہنات ہنچو پراہ ء شاہیگاں
 انت کہ زند ء ہمک کر ء گورے چہ آہاں نہ مان ایت ہمیشکہ بلوچ راج ء راوتی زند ء
 زلور تانی پیلوی ء کسی باہوٹی ء حاجت نیست انت۔

آروس ء رسم ء رواج ایندگہ راجاں ہوار بلوچ راج ء گور ء اوں است انت
 کہ آبلوچ چاگردے تہانہ ایوک ء یکجا ہی ء تپاکی ء گوں یک دومی ء ٹمک ء مدت ء پنت ء
 دینت بلکن آروس ء شادہانی دیواں مارا یک چاگردی، زند بودی ء راجکاری دروشے
 پیش دارانت۔

اے پٹ ۽ پوہلی کار ۽ بنگپ مکران ۽ بلوچانی سانگ ۽ آروس ۽ دود ۽ ر بید گانی سر ۽
 انت پمیشک اے بابت ۽ من بلوچستان ۽ دگ مکران ۽ کلس ہند ۽ میتگاں تڑ ۽ تاب
 کتگ۔ اود ۽ نشنگ ایں بلوچانی سانگ ۽ آروس ۽ دود ۽ ر بیدگی رہندی بابت ۽ یک
 سر جمیں پٹ ۽ پوہلے کتگ کہ چہ ایشی ۽ پیسر اے پیس میں کار سر جمیں وڑے ۽ کنگ نہ
 بوتگ۔ پہ کار ۽ ارزانی ۽ خاطر مکران دو جاہ ۽ بہر کتگ اولی دگ حشکی ۽ دومی تیاب دپی
 ہند بوتگ۔ اے پٹ ۽ پوہلی کار ماں چار دراں بہر کتگ۔ اولی در ۽ مکران ۽ بلوچانی سانگ ۽
 ہبر بندی ۽ بابت ۽ پٹ ۽ پوہل کنگ بوتگ۔ دومی در ۽ سانگ بندی ۽ آروس ۽ تہر ۽ دروشم
 گوں جو انیں پیسے ۽ دیما آرگ بوتگ انت۔ مقالہ ۽ سیمی در ۽ تہا مکران ۽ بلوچانی آروس ۽
 کلس تک ۽ پہنات گیشینگ بوتگ انت۔ چارمی در مقالہ ۽ آسر انت۔

مقالہ ۽ اولی در ۽ مکران ۽ بلوچانی سانگ ۽ ہبر بندی (Engagement) ۽ کلس تک ۽
 پہنات گوں دلجمیں رنگے ۽ پٹ ۽ پوہل کنگ ۽ درگیجگ بوتگ انت۔ سانگ مزنیں
 رسمے کہ ایشی چہ پیسر دگہ بازیں کسانیں رسم ۽ رواج ادا کنگ بنت چشکہ پہ سانگ لوٹی
 ۽ قاصد ۽ دیم دینگ، سانگ لوٹی، ہاں ۽ دینگ، پتر ۽ دیوان، حال ۽ احوال، ہبر بندی،
 مال بندی ۽ ہبر بندی ہوار انت۔ اے رسمانی ادا کنگ ۽ رند ۽ چہ آروس ۽ پیسر سانگ
 دینگ ۽ بزاں پے بند ۽ رسم ادا کنگ بیت۔ ایشی تہا نشانگ ۽ چٹ ۽ پچ، سرگ ۽ سرا
 دینگ ۽ مند ریگ ۽ دست ۽ دینگ ۽ ارزشت داریں رسم است انت۔ اے در ۽ آسر
 ۽ سانگ ۽ حرچ ۽ درچانی کساس اوں گیشینگ بوتگ انت۔

چہ سانگ ء پے بُند ء رسماں پد سانگ ء آروس ء تہر ء دروشم مقالہ ء دومی در
 ء تہا بیان کنگ بوتگ انت بزاں مکران ء کجام کجام پیم ء ء چے وڑ ء گوں کئے سانگ ء
 سور کنگ بیت۔ بلوچ راج ء تہا سانگ ء آروس ء بازیں وڑ ء تہر است انت کہ آجتا
 جتا ئیں و ہداں کنگ بنت۔ سانگ بندی ء آروس ء درائیں وڑ ء تہرانی سر ء سر جمیں پٹ
 ء پولی چمشانکے دینگ بوتگ۔ سانگ بندی ء تہرانی تہا پڈی ء قولی سانگ بندی، کساں
 سالی ء نام گپتی سانگ بندی، وت من وت ء سانگ بندی، یک کہولے ء گوں دومی
 کہول ء سانگ بندی، ہڈ پروشی سانگ بندی، گوں درآمداں سانگ بندی، خون ء
 عوض ء سانگ بندی، ادلی بدلی سانگ بندی ہوار انت ہے پیم ء آروس ء تہرانی تہا
 ہپو کی بزاں دو جنی ء سئے جنی آروس، جنوزام ء سروزام ء آروس، مچی ء یک روچی ئیں
 آروس، مہری سانگ بندی ء آروس ء ہلالہ ء آروس ء بابت ء پٹ ء پول کنگ
 بوتگ۔ اے در ء تہاناں ایوکت ء سانگ ء آروس ء وڑ ء ڈولانی سر ء پٹ ء پول کنگ
 بوتگ بلکن اے سانگ بندیانی شر ء حراب ایں تک ء پہنات ء آہانی مذہبی رنگ ء
 چاگرد ء سر ء اثرات گوں جوانیں پیمے ء بیان کنگ بوتگ انت۔

اے مقالہ ء سیمی در ء تہا مکران ء جاہ مندا ایں بلوچانی آروس ء درائیں رسم ء
 رواجانی (Baloch marriage system in Makkoran) بابت ء یک پہ یک
 ء پٹ ء پول کنگ ء سر جمیں چمشانکے دینگ بوتگ۔ آروس ء چند سانگ ء وڑ ء بازیں
 رسماںی ہواری ء نام انت چشکہ چہ درستاں پیسر آروس ء و ہد ء پاس ء ماہ ء روچانی بابت
 نبشتہ کنگ بوتگ کہ سال ء کجام ماہاں ء کجام روچاں آروس کنگ بیت، چہ ماہ ء روچانی

گیشینگ ۽ رند بھاری، چوک ۽ ڈھل ۽ دارگ سوت ۽ ھالو ۽ ساز ۽ زمیل ۽ گشندھانی بابت ۽ بیان کنگ بوتگ۔ آروس ۽ رسمنی تھاء لوٹوکی ۽ رسم، آروسی بشانگ ۽ دوچگ، پچانی ترک جنگ، لوگ بندی، منگیر ۽ بندگ ۽ آرتی ۽ ازبابانی سرکنگ آروس ۽ بنداتی کارانی تھاءوار کنگ بوتگ انت۔ ایندگہ رسمنی تھاجل بندی، گدبری، دُزکی، ھنی بند ۽ ھنی ۽ رسم، آروس ۽ روج ۽ ورگ، وان، کورگاں ۽ جان شود، سالونک ۽ پتر، سرگونی، نکاح ۽ لوگ ۽ پترگ، مبارکی، کوٹہ کشی، ھفت ۽ لڈ ۽ ریچ ۽ رسمنی بابت ۽ گوں سرجمی ۽ نبشته کنگ بوتگ۔

اے پٹ ۽ پول من گوں مزنیں جکانسری ۽ تگ ۽ تاچے ۽ پد سرجم کنگ۔
 چه پٹ ۽ پول ۽ ھوریں سورتے ۽ اے گپ دیم ۽ اتلگ کہ مکران ۽ تھاجاھ مند ایں بلوچانی سانگ ۽ سورانی سر ۽ زندبودی تنگدستی ۽ اثرات، مذھب ۽ نیوکو کارایں مردمانی چاگرد ۽ سر ۽ اثرات، ھندی نہ گیکیں جاور ۽ ایندگہ راجانی دودور بیدگانی اثر جوانیں پیسے ۽ گندگ ۽ کابنت۔ آروس ۽ وھد ۽ پاس ۽ روچانی تھاکئی ۽ آرگ، شادھی مرآشاں یا ورگ ۽ وردناں ایوک ۽ گوں وتی کھول ۽ دارگ زندبودی تنگدستی ۽ مستریں سوب زانگ بنت۔

پیشی وھد ۽ زمانگ ۽ اے درگت ۽ بازیں رسم ۽ دود بوتگ انت کہ گوں وھد ۽ گوزگ ۽ ۽ زانت ۽ زانش ۽ آئیگ ۽ گار ۽ ھلاس کنگ بوتگ انت چشکہ بلوچانی بازیں ٹک ۽ قبائلی تھاء اے رسم ۽ رواج بوتگ کہ گونڈی ۽ کساں سالی نیں چک آروس دنیگ بوتگ انت، مروچاں اے رسم گیشتر ھلاس کنگ بوتگ، وھداں آروس ۽ دیوان ۽ مراکش تاں پتنگے

برجم دارگ بوتگ انت، مروچاں یک ء دوروچ ء آروس ء کھیں رسم ء رواج گوئڈیں پیسے
 ء بزاں سے روچ ء جاگہ ء آروس ء کھیں مراکش یکیں روچ ء بنت، آہانی تہا پیشی تام ء
 مزگ نیست انت، ساز ء زملمانی دیوان نہ بوتگ ء بروبر ء انت۔ بلوچ ء رسم ء دودانی
 رد ء بلوچاں گوں ڈنی ء دری راج ء ٹگاں باز کم سانگ بندی کتگ بلکن کوہ ء کوچگاں جاہ
 مند ایں بلوچاں گوں دری راجاں سانگ بندی یک مز نہیں عیے لیک اتگ۔ البت مکران
 ء بلوچانی راجد پتر ء تہا گوں در قوماں گیشتریں سانگ بندی زند بودی Economic
 بنیات ء کنگ بوتگ انت، مروچی مکران ء تیاب دپی دمگاں ء ہاس کن اور ماڑہ ء گوں
 دری راجاں سانگ بندی ء بازیں درور دست کپ انت۔ مکران ء تیاب دپی ہنداں
 بخاری ء پیمیں مز نہیں رسم گار بوواں انت۔ چہ دگی نہ گیگ ایں جاوراں گورگاں، تیر
 گواری ء نشانہ بازی ء رسم ہلاس بوتگ ء سالونک لوگ ء تہا جان شود کنگ بیت۔

ایران، مسقط، دہئی، گتر، بحرین ء کراچی ء مردمانی گوں تیاب ء کر ء گور ء
 نندوکیں مردماں سیالی، آہانی گوں یک دومی ء سانگ بندی آروسی رسمانی سر ء اثر مند
 بوتگ۔ مکران ء تیاب دپی دمگاں ء ہشکی ء دمگانی آروسی رسم ء رواجانی تہا کسانیں
 تپاوتے گندگ ء کئیت۔ اود ء مردم وتی جٹکاں ء سور بہری ء تہا چُچ شودی ایں
 مشین، استری، پنکھا ء فرتج، تالگ ء رضاں، پلنگ ء الماری دینت اے رسم چہ پنجابی،
 مہاجر ء در قوماں چہ کراچی ء اور ماڑہ ء مکران ء ایندگہ شہراں شنگ ء تالاں بوتگ چیا
 کہ اور ماڑہ ء بازیں در قوم نشنگ انت ء آہاں گوں جاہ مند ایں بلوچاں آروس کتگ۔

کچھ پھنگور، آروسانی رسم، رواج گیشتریک ڈول انت بلے اود، شہرستانی
 میتگ، بازارانی تہا نشنگیں مردماں چہ ٹی۔ وی آل ہندو رسم، رواج زرتنگ انت۔
 دری دودانی اثر سانگ، تہا اوں گندگ، کاینٹ چشکہ، ہتیں جاہاں چیزے لگانی تہا چہ
 سانگ، پد جنک، لوگ، مردم بچک، لوگ، رونت، جنک، گہار، ناکوزتک یا ترو
 زتک بچک، دستاں ہی کنت آرا سہر، مندریکے دست، دینگ بیت۔ مکران،
 ہتیں دمگاں ہے رسم آروس، ہی، شپ، اداکنگ بیت۔ اے پیمیں رسم نہ ایوک
 بلوچ دود، رید گانی تہا نوک رواج گتگیں دری رسم انت بلکن بلوچ چاگرد، تہا عیب
 داریں، ناوشیں رسم لیگ بنت۔

استیں دور، تہا آروسی دود، رید گانی بازیں نگرہیں متاع شموشگ بوٹگ
 انت، آہانی تب مداں مداں، ترانگ انت بلے مروچاں اوں مکران، تہا بلوچانی بازیں
 ٹک، قبائل وتی دودانی منوک، داروک انت۔ مکران، بلوچانی زند، گوازیگ، تب
 میتگی، کلگی انت، گیشتر وتی آروسانی درستیں کاراں گوں یلوی، تپاکی، گوں راجی
 جزبگ، اڈدینت۔ ہشر، رسم، بناکنگ، درستیں کار گوں یکجا ہی، تپاکی، اداکنگ
 بنت۔ براتی کک، مدت، خاطر، بجاری، رسم کار مرزکنگ بیت۔ بلوچ چاگرد، تہا
 ہمک مردم، جہد، کوششت بیت کہ آدمی یے گم، ویشانی تہا بہر بہ زورایت۔

اے پٹ، پول پہ بلوچ نودر بر، پٹ، پو لکاراں یک بنداتی راہ، راہشونے
 بیت آگاں آبلوچانی سانگ، آروس، دود، رید گانی بابت، کارکنگ، لوٹ انت۔
 منی مقصد اوں ہمیش انت کہ اے پٹ، پو ل مقالہ، چہ آوکیں پد رتج، وانندہ، زانتکار

۽ ڀٽ ۽ ڀوڪارنپ به زور انت ۽ بلوچي، بلوچ ۽ بلوچستان ۽ ڪاراڻي ديم ۽ به برانت ۽ دود ۽
 ربيد گان زندگ به دار انت۔ همڪ پير ۽ ورناء، مزن ۽ ڪساڻ ۽ راجي ذمه واري انت که
 آوتی دود ۽ ربيد گاني بابت ۽ ڀٽ ۽ ڀول به کن انت تاں که هه به بهاء گوهریں مال
 ۽ مڙي گار ۽ بيگواه مه بنت ۽ بلوچ راج ڏگنياء زندگيس راجاني ۽ لڙ ۽ زانگ ۽ پڄا آرگ به

بيت۔

رگندء نند / حالت ران :Interviewes

نمبر شمار نام	هندء دگ ء كارء كسب / ازم	وهدء پاس
۱- ابراهيم حافظ	سبز آء پڄگور- مولوى	۲ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۱ بج
۲- خدا بخش	// سر و زام	۲ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۱:۲۰ بج
۳- داد محمد	// اُستاد	۲ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۱:۳۰ بج
۴- غلام قادر //	زانتكار	۲ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۱:۴۷ بج
۵- بركت	// سءء جنى	۲ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۲:۵۰ بج
۶- دين جان //	زانتكار	۲ اپريل ۲۰۱۶ء، ۰۲:۳۳ بج
۷- عبد اللہ مولوى، و شبود پڄگور مولوى		۳ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۰:۱۰ بج
۸- اسماعيل مولوى //	مولوى	۳ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۰:۴۰ بج
۹- بلوچ شعيب //	زانتكار	۴ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۱:۱۰ بج
۱۰- على حسن //	زانتكار	۴ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۲:۱۵ بج
۱۱- منظور احمد //	بورچى	۴ اپريل ۲۰۱۶ء، ۰۳:۳۵ بج
۱۲- حبيب //	زرگر	۴ اپريل ۲۰۱۶ء، ۰۳:۵۵ بج
۱۳- رشيدہ بي بي //	سرگوب	۵ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۱:۱۵ بج
۱۴- محمد اعظم حافظ گر مکان پڄگور- مولوى		۵ اپريل ۲۰۱۶ء، ۱۲:۲۵ بج
۱۵- عبد الحليم مولوى	// مولوى	۵ اپريل ۲۰۱۶ء، ۰۲:۵۵ بج

- ۱۶۔ غلام جان / / وکیل
6 اپریل 11:05، 2016 بج
- ۱۷۔ کریم حامد / / زانتکار
6 اپریل 12:20، 2016 بج
- ۱۸۔ ولی محمد / / سازگر
7 اپریل 09:10، 2016 بج
- ۱۹۔ گنج ملک بی بی / / سرگوپ
7 اپریل 05:00، 2016 بج
- ۲۰۔ عبد العقار مولوی، خدا ابادان پنجگور۔ مولوی
8 اپریل 01:05، 2016 بج
- ۲۱۔ عبید اللہ مولوی / / مولوی
8 اپریل 04:15، 2016 بج
- ۲۲۔ عبد الواحد حافظ / / مولوی
9 اپریل 09:05، 2016 بج
- ۲۳۔ وفاراشد / / ازم کار
01 اپریل 11:00، 2016 بج
- ۲۴۔ بلوچ مشتاق / / سالونک
01 اپریل 11:55، 2016 بج
- ۲۵۔ سمینہ بی بی / / زانتکار
11 اپریل 10:10، 2016 بج
- ۲۶۔ آصفہ بانک / / زانتکار
11 اپریل 11:00، 2016 بج
- ۲۷۔ قومی عنایت / / زانتکار
12 اپریل 12:10، 2016 بج
- ۲۸۔ ملازئی علی جان، تسپ پنجگور ماسٹر
13 اپریل 10:10، 2016 بج
- ۲۹۔ احمد / / سالونک
14 اپریل 10:15، 2016 بج
- ۳۰۔ سلمہ / / بانور
14 اپریل 10:45، 2016 بج
- ۳۱۔ ش بی بی / / سرگوپ
14 اپریل 12:25، 2016 بج
- ۳۲۔ عبد الباسط مولوی / / مولوی
15 اپریل 09:10، 2016 بج
- ۳۳۔ عبد الحمید / / زانتکار
15 اپریل 11:05، 2016 بج

- ۳۴۔ نور محمد مولوی، سوآپ پنجگور۔ مولوی 17 اپریل 16:10:2016ء بج
- ۳۵۔ راہچار ایوب / / ماسٹر 17 اپریل 2016ء، 12:12 بج
- ۳۶۔ بلوچ سعید / / ماسٹر 17 اپریل 02:45:2016ء بج
- ۳۷۔ سنجرانی محمد یونس، گلگ پنجگور۔ ناظم 18 اپریل 20:12:2016ء بج
- ۳۸۔ مولا بخش مولوی، سریکوران پنجگور۔ مولوی 19 اپریل 06:40:2016ء بج
- ۳۹۔ گچکی عبدالحمید مولوی / / مولوی 20 اپریل 10:18:2016ء بج
- ۴۰۔ بلوچ محبوب / / ماسٹر 21 اپریل 11:02:2016ء بج
- ۴۱۔ میر زمان / / زانتکار 21 اپریل 02:00:2016ء بج
- ۴۲۔ فدا / / بورچی 22 اپریل 09:13:2016ء بج
- ۴۳۔ عابد / / بورچی 22 اپریل 09:33:2016ء بج
- ۴۴۔ گچکی عبدالباسط / / واپار 22 اپریل 11:34:2016ء بج
- ۴۵۔ محمد ابراہیم / / ماسٹر 23 اپریل 11:10:2016ء بج
- ۴۶۔ گچکی تسلیمہ بانک / / نودربر 24 اپریل 10:18:2016ء بج
- ۴۷۔ عالیہ بانک / / نودربر 25 اپریل 11:00:2016ء بج
- ۴۸۔ بلوچ عبدالرحیم / / پروفیسر 26 اپریل 12:23:2016ء بج
- ۴۹۔ داؤد / / سالونک 26 اپریل 01:13:2016ء بج
- ۵۰۔ گچکی نصر اللہ / / نودربر 27 اپریل 09:10:2016ء بج
- ۵۱۔ بلوچ ظہور احمد / / نودربر 27 اپریل 10:10:2016ء بج

28 اپریل 11:00ء، 2016ء بج	سرگوب	۵۲۔ ذلیحہ بی بی
28 اپریل 11:55ء، 2016ء بج	سرگوب	۵۳۔ رضیہ بی بی
29 اپریل 10:43ء، 2016ء بج	سالونک	۵۴۔ بلوچ جمیل
29 اپریل 04:20ء، 2016ء بج	سالونک	۵۵۔ گچکی ذاکر علی
29 اپریل 06:10ء، 2016ء بج	زمیندار	۵۶۔ حمید اللہ حاجی
01 مئی 10:00ء، 2016ء بج	مولوی	۵۷۔ عبد الاحد مولوی، سوردو پتھنگور۔ مولوی
01 مئی 10:55ء، 2016ء بج	مولوی	۵۸۔ حسن جان مولوی
02 مئی 09:03ء، 2016ء بج	زانتکار	۵۹۔ عبدالعزیز حاجی
02 مئی 11:17ء، 2016ء بج	زانتکار	۶۰۔ اسلم حاجی
03 مئی 10:21ء، 2016ء بج	ماسٹر	۶۱۔ حسین حافظ
04 مئی 12:20ء، 2016ء بج	ماسٹر	۶۲۔ ندیم اختر
05 مئی 05:15ء، 2016ء بج	مولوی	۶۳۔ نذیر مولوی
05 مئی 06:40ء، 2016ء بج	معتبر / زانتکار	۶۴۔ رودینی محمد جان
07 مئی 10:20ء، 2016ء بج	زانتکار	۶۵۔ مری عبد الحکیم
07 مئی 12:25ء، 2016ء بج	نودربر	۶۶۔ مری عبدالشکور
08 مئی 11:11ء، 2016ء بج	زانتکار	۶۷۔ شکیلہ بانک
09 مئی 09:30ء، 2016ء بج	سالونک	۶۸۔ مجیب
09 مئی 10:00ء، 2016ء بج	بانور	۶۹۔ وحیدہ

10 مئی 10:10، 2016 بج	۷۰۔ علی احمد مولوی، چٹکان پنجگور۔ مولوی
11 مئی 09:15، 2016 بج	۷۱۔ شاد محمد یوسف // زانتکار
12 مئی 2016، 10:34 بج	۷۲۔ خدارحم واجہ // پروفیسر
12 مئی 20:20، 2016 بج	۷۳۔ زہیر آقبال // نودربر
13 مئی 11:00، 2016 بج	۷۴۔ مری نوداں // واپار
13 مئی 11:20، 2016 بج	۷۵۔ مری رفیق // واپار
13 مئی 11:48، 2016 بج	۷۶۔ مری گزریں // واپار
14 مئی 10:12، 2016 بج	۷۷۔ سید صابر // کلکار
14 مئی 11:55، 2016 بج	۷۸۔ مقبول احمد ملک // ماسٹر
15 مئی 10:19، 2016 بج	۷۹۔ علی حاجی // زرگر
15 مئی 10:50، 2016 بج	۸۰۔ احمد ندیم // زرگر
16 مئی 10:20، 2016 بج	۸۱۔ روزاتوں بی بی // سرگوپ
16 مئی 11:10، 2016 بج	۸۲۔ جمشید // سالونک
16 مئی 12:17، 2016 بج	۸۳۔ وردانہ // بانور
16 مئی 02:20، 2016 بج	۸۴۔ نجمہ بی بی // زانتکار
17 مئی 12:00، 2016 بج	۸۵۔ مسیح مشتاق // جمعدار
18 مئی 2016، 11:19 بج	۸۶۔ اللہ بخش مولوی، عیسیٰ پنجگور۔ مولوی
19 مئی 10:10، 2016 بج	۸۷۔ بلوچ فیصل // لیکچرار

- ۸۸۔ ریحانہ بانک // زانتکار 19 مئی 2016ء، 11:20 بج
- ۸۹۔ رابعہ بی بی // سرگوپ 19 مئی 2016ء، 12:53 بج
- ۹۰۔ شفیع محمد معتبر // ماسٹر 20 مئی 2016ء، 12:30 بج
- ۹۱۔ کبیر احمد // زانتکار 20 مئی 2016ء، 02:37 بج
- ۹۲۔ امین جان واجہ، بونستان پنجگور۔ زانتکار 21 مئی 2016ء، 11:25 بج
- ۹۳۔ امداد علی // معتبر 21 مئی 2016ء، 12:19 بج
- ۹۴۔ عبدالعلیم مولوی // مولوی 22 مئی 2016ء، 10:19 بج
- ۹۵۔ زرملک بی بی // سرگوپ 22 مئی 2016ء، 12:55 بج
- ۹۶۔ غلام جان میر، کاٹاگری گوارگو، راجی سروگ 25 مئی 2016ء، 12:34 بج
- ۹۷۔ فیض اللہ // مولوی 25 مئی 2016ء، 02:50 بج
- ۹۸۔ گلام غلام جان // ماسٹر 25 مئی 2016ء، 03:34 بج
- ۹۹۔ گنجل بی بی // سرگوپ 25 مئی 2016ء، 04:08 بج
- ۱۰۰۔ الہی بخش گوارگو پنجگور۔ مولوی 26 مئی 2016ء، 08:10 بج
- ۱۰۱۔ محمد ہاشم // زانتکار 26 مئی 2016ء، 09:14 بج
- ۱۰۲۔ نور احمد // واپار 27 مئی 2016ء، 11:12 بج
- ۱۰۳۔ عبدالعزیز // دہقان 27 مئی 2016ء، 12:20 بج
- ۱۰۴۔ سعید اللہ // سالونک 28 مئی 2016ء، 11:17 بج
- ۱۰۵۔ غوث بخش // زانتکار 28 مئی 2016ء، 04:20 بج

28 مئی 50:55، 2016ء بج	۱۰۶۔ عبدالغنی // استاد
29 مئی 12:10، 2016ء بج	۱۰۷۔ نوک آپ۔ کیلکوری پنجلور۔ استاد
29 مئی 34:11، 2016ء بج	۱۰۸۔ سالم // شاہد
30 مئی 38:03، 2016ء بج	۱۰۹۔ اختر ملّا // ملّا
30 مئی 57:06، 2016ء بج	۱۱۰۔ نور بخش // بالکتر معتبر
05 جون 10:09، 2016ء بج	۱۱۱۔ عبدالرزاق گچک // مولوی
05 جون 54:11، 2016ء بج	۱۱۲۔ گچکی عبید اللہ گچک دھقان
05 جون 56:02، 2016ء بج	۱۱۳۔ شعیب مولوی // مولوی
06 جون 33:10، 2016ء بج	۱۱۴۔ محمد امین // زانتکار
06 جون 04:11، 2016ء بج	۱۱۵۔ خیر بخش // اُستا
06 جون 13:01، 2016ء بج	۱۱۶۔ ظفر // بورچی
10 جون 16:09، 2016ء بج	۱۱۷۔ عبدالحمید پروم پنجلور۔ مولوی
10 جون 27:10، 2016ء بج	۱۱۸۔ چاکر رفیق // احوالکار
01 جون 46:10، 2016ء بج	۱۱۹۔ ماجد عمر // احوالکار
11 جون 20:11، 2016ء بج	۱۲۰۔ حفظ الرحمن // مولوی
11 جون 55:11، 2016ء بج	۱۲۱۔ عرفات یاسر // نودربر
11 جون 47:12، 2016ء بج	۱۲۲۔ آدم کبیر // سالونک
11 جون 25:01، 2016ء بج	۱۲۳۔ ایوب زبیر // واپار

12 جون 20:10، 2016ء بج	ماسٹر	11	۱۲۴۔ نظام نعیم
12 جون 11:50، 2016ء بج	معتبر	11	۱۲۵۔ عبدالرحمن
20 جون 10:10، 2016ء بج	زانتکار	کچھ	۱۲۶۔ خدا بخش ز عمران کچھ
20 جون 11:00، 2016ء بج	واپار	11	۱۲۷۔ عبدالعزیز
20 جون 11:26، 2016ء بج	لیکچرار	کچھ	۱۲۸۔ مہراب زاہدہ، ز عمران کچھ
20 جون 02:05، 2016ء بج	سرگوب	11	۱۲۹۔ رخسانہ بی بی
20 جون 02:50، 2016ء بج	زانتکار	11	۱۳۰۔ گل خاتون
21 جون 04:04، 2016ء بج	زانتکار	11	۱۳۱۔ مقبول احمد بلیدہ
21 جون 04:34، 2016ء بج	مولوی	11	۱۳۲۔ علی جان
22 جون 05:55، 2016ء بج	سالونک	11	۱۳۳۔ محمد نعیم
22 جون 06:27، 2016ء بج	نودربر	11	۱۳۴۔ بلوچ لطیف
24 جون 12:10، 2016ء بج	زانتکار	11	۱۳۵۔ گجلی یوسف کچھ
24 جون 12:50، 2016ء بج	لیکچرار	11	۱۳۶۔ بلوچ شریف
25 جون 10:14، 2016ء بج	زانتکار	11	۱۳۷۔ بلوچ نیاز الرحمن
25 جون 11:03، 2016ء بج	لیکچرار	11	۱۳۸۔ بلوچ غفور
26 جون 10:10، 2016ء بج	مولوی	11	۱۳۹۔ عبدالحفیظ
26 جون 11:20، 2016ء بج	بورچی	11	۱۴۰۔ محمد علی
26 جون 11:34، 2016ء بج	بورچی	11	۱۴۱۔ پرویز

26 جون 11:48ء، 2016ء بچ	بورچی	۱۴۲۔ عبدالملک //
27 جون 10:11ء، 2016ء بچ	واپار	۱۴۳۔ مری محمد نواز //
27 جون 10:18ء، 2016ء بچ	زانتکار	۱۴۴۔ مری احمد نواز، کچھ //
27 جون 10:27ء، 2016ء بچ	زانتکار	۱۴۵۔ مری رستم //
27 جون 10:40ء، 2016ء بچ	واپار	۱۴۶۔ مری سلمان //
27 جون 11:17ء، 2016ء بچ	زانتکار	۱۴۷۔ مری نظر //
28 جون 09:26ء، 2016ء بچ	زانتکار	۱۴۸۔ گچکی سبزل //
28 جون 09:46ء، 2016ء بچ	زانتکار	۱۴۹۔ گچکی پرویز //
28 جون 10:13ء، 2016ء بچ	مفتی	۱۵۰۔ شاہ میر //
29 جون 09:19ء، 2016ء بچ	سازگر	۱۵۱۔ رفیق استاد //
9 جون 10:56ء، 2016ء بچ	نودربر	۱۵۲۔ حور گل بانک //
29 جون 11:47ء، 2016ء بچ	وکیل	۱۵۳۔ میراں عابد //
30 جون 10:23ء، 2016ء بچ	سالونک	۱۵۴۔ خلیفہ //
30 جون 11:20ء، 2016ء بچ	اُستا	۱۵۵۔ عمر جان //
02 جولائی 11:37ء، 2016ء بچ	نودربر	۱۵۶۔ بلوچ زُمر د //
02 جولائی 11:48ء، 2016ء بچ	لیکچرار	۱۵۷۔ بلوچ فیروزہ //
02 جولائی 12:20ء، 2016ء بچ	نودربر	۱۵۸۔ بلوچ نازیہ //
03 جولائی 09:05ء، 2016ء بچ	احوالکار	۱۵۹۔ تاج رخشندہ //

03 جولائی 11:10ء 2016ء بج	کچھ زانتکار	//	۱۶۰۔ گل جان
03 جولائی 11:50ء 2016ء بج	واپار	//	۱۶۱۔ رستم
15 جولائی 13:10ء 2016ء بج	زانتکار	//	۱۶۲۔ صلاح صدیق۔ مند۔
15 جولائی 20:11ء 2016ء بج	مولوی	//	۱۶۳۔ محی الدین
16 جولائی 40:12ء 2016ء بج	احوالکار	//	۱۶۴۔ یعقوب مسلم۔ تمپ۔
16 جولائی 34:02ء 2016ء بج	کلمکار	//	۱۶۵۔ ثاقب شکر اللہ
16 جولائی 13:04ء 2016ء بج	ماسٹر	//	۱۶۶۔ گچکی محمد خان
17 جولائی 23:09ء 2016ء بج	مولوی	//	۱۶۷۔ ارشاد مفتی
17 جولائی 39:10ء 2016ء بج	سالونک	//	۱۶۸۔ بلوچ زمان
18 جولائی 44:08ء 2016ء بج	سرگوپ	//	۱۶۹۔ لالیس بی بی
18 جولائی 20:09ء 2016ء بج	جنوزام	//	۱۷۰۔ صفیہ بی بی
18 جولائی 50:09ء 2016ء بج	سرگوپ	//	۱۷۱۔ حنیفہ بی بی
19 جولائی 00:10ء 2016ء بج	بورچی	//	۱۷۲۔ قادر بخش
19 جولائی 20:10ء 2016ء بج	بورچی	//	۱۷۳۔ گنگو غلام حسین
19 جولائی 38:10ء 2016ء بج	بورچی	//	۱۷۴۔ رشید ماجد
19 جولائی 57:10ء 2016ء بج	بورچی	//	۱۷۵۔ نور بخش کپٹن
20 جولائی 06:12ء 2016ء بج	مولوی	//	۱۷۶۔ مبارک دشت کچھ
20 جولائی 56:12ء 2016ء بج	زانتکار	//	۱۷۷۔ دشتی اکرم

20 جولائی 23:02ء، 2016ء بج	وکیل	178۔ نثار احمد
21 جولائی 04:11ء، 2016ء بج	بل نگور زانتکار	179۔ آزادلال بخش، بل نگور زانتکار
21 جولائی 09:12ء، 2016ء بج	ڈاکٹر	180۔ ناگماں ڈاکٹر
21 جولائی 20:12ء، 2016ء بج	مولوی	181۔ فرید شاہ
21 جولائی 37:12ء، 2016ء بج	مولوی	182۔ احمد شاہ
21 جولائی 58:12ء، 2016ء بج	نودربر	183۔ ساقم بدل
22 جولائی 38:02ء، 2016ء بج	سالونک	184۔ بلوچ فہیم گوادر
22 جولائی 10:03ء، 2016ء بج	زانتکار	185۔ ابراہیم نیاز
22 جولائی 40:03ء، 2016ء بج	زانتکار	186۔ مراد رحمن
22 جولائی 37:04ء، 2016ء بج	زانتکار	187۔ بلوچ خدا بخش
22 جولائی 53:04ء، 2016ء بج	زانتکار	188۔ بلوچ ناصر
23 جولائی 27:12ء، 2016ء بج	مولوی	189۔ ریاض
23 جولائی 25:06ء، 2016ء بج	زانتکار	190۔ فراگے قبی
24 جولائی 13:10ء، 2016ء بج	نودربر	191۔ سمیرہ بانک
24 جولائی 23:11ء، 2016ء بج	بانور	192۔ سلیمہ بانک گوادر
25 جولائی 20:10ء، 2016ء بج	بورچی	193۔ عثمان
25 جولائی 45:10ء، 2016ء بج	بورچی	194۔ علی بخش
26 جولائی 10:10ء، 2016ء بج	سالونک	195۔ علی جان

26 جولائی 15:11، 2016ء بج	واپار	196۔ بلوچ فراز
27 جولائی 00:10، 2016ء بج	ماسٹر	197۔ عبدالواحد سُر بندر گوادر۔ ماسٹر
27 جولائی 20:10، 2016ء بج	زانتکار	198۔ اللہ بخش
27 جولائی 38:10، 2016ء بج	زانتکار	199۔ محمد شریف
27 جولائی 55:10، 2016ء بج	مولوی	200۔ اسماعیل ملا
28 جولائی 23:09، 2016ء بج	سازگر	201۔ فریادی اسلام
28 جولائی 16:10، 2016ء بج	سروزی	202۔ عمر ناکو
28 جولائی 53:10، 2016ء بج	زانتکار	203۔ عبدالعقار
29 جولائی 13:09، 2016ء بج	نودربر	204۔ تاج سدھیر
29 جولائی 47:09، 2016ء بج	معتبر	205۔ محمد اسماعیل حاجی
29 جولائی 52:10، 2016ء بج	سالونک	206۔ رفیق زاہد
29 جولائی 21:11، 2016ء بج	سالونک	207۔ اعجاز
29 جولائی 17:12، 2016ء بج	سرگوپ	208۔ محتاج ماسی۔ سُر بندر گوادر سرگوپ
02 اگست 53:12، 2016ء بج	زانتکار	209۔ گل عیسیٰ پیشکان۔
02 اگست 29:01، 2016ء بج	مولوی	210۔ غلام اللہ
03 اگست 00:11، 2016ء بج	گنر مولوی	211۔ عبدالرب
03 اگست 28:11، 2016ء بج	مولوی	212۔ امجد
03 اگست 22:12، 2016ء بج	ماسٹر	213۔ اعجاز

04 اگست 25:11، 2016ء بج	زانتکار	۲۱۴۔ میاہ سٹار جیونی۔
04 اگست 56:11، 2016ء بج	زانتکار	۲۱۵۔ دلوش امام //
04 اگست 43:12، 2016ء بج	ر نودر بر	۲۱۶۔ کریم قادر //
05 اگست 29:02، 2016ء بج	مولوی	۲۱۷۔ منصور //
05 اگست 10:03، 2016ء بج	سرگوپ	۲۱۸۔ رحم جان بی بی //
05 اگست 48:03، 2016ء بج	بورچی	۲۱۹۔ جیکی اسماعیل //
05 اگست 10:04، 2016ء بج	بورچی	۲۲۰۔ صوالی کپٹن //
07 اگست 10:03، 2016ء بج	ماسٹر	۲۲۱۔ عطاء اللہ۔ پلیری۔
07 اگست 47:03، 2016ء بج	کلمکار	۲۲۲۔ رحیم اسحاق //
07 اگست 10:04، 2016ء بج	ناظم	۲۲۳۔ بلوچ جلیل //
08 اگست 10:10، 2016ء بج	معتبر	۲۲۴۔ شہزادہ عبدالعزیز گبد
10 اگست 10:02، 2016ء بج	شائر	۲۲۵۔ مومن منیر پسنی
10 اگست 49:02، 2016ء بج	شائر	۲۲۶۔ میر میر عمر //
10 اگست 26:03، 2016ء بج	ماسٹر	۲۲۷۔ سخی داد سخی //
11 اگست 42:03، 2016ء بج	ماسٹر	۲۲۸۔ عاشق حسین //
11 اگست 55:03، 2016ء بج	شائر	۲۲۹۔ جگنو اسلام //
11 اگست 32:04، 2016ء بج	زانتکار	۲۳۰۔ ساحر سستکیس //
12 اگست 30:05، 2016ء بج	نودر بر	۲۳۱۔ بلوچ ناہید بانک //

12 اگست 23:06، 2016ء بج	سرگوب	232۔ ماہل بی بی
12 اگست 40:06، 2016ء بج	رزانتکار	233۔ وسیم قاضی
13 اگست 13:10، 2016ء بج	واپار	234۔ نور حسین
13 اگست 27:11، 2016ء بج	سالونک	235۔ بلوچ صالح
13 اگست 40:11، 2016ء بج	بورچی	236۔ عبدالواحد
13 اگست 54:11، 2016ء بج	بورچی	237۔ نورا
16 اگست 10:10، 2016ء بج		238۔ بلوچ کریم صبیحہ۔ اورماڑہ۔ زانتکار
16 اگست 55:10، 2016ء بج	نودربر	239۔ بلوچ نور عفتار
16 اگست 45:11، 2016ء بج	سالونک	240۔ بلوچ وسیم۔ اورماڑہ
17 اگست 34:12، 2016ء بج	گشندہ	241۔ راہی تلاء
18 اگست 10:08، 2016ء بج	مولوی	242۔ محمد امین
18 اگست 34:10، 2016ء بج		243۔ پیر بخش ملا
18 اگست 50:10، 2016ء بج		244۔ رحیم بخش ملا
19 اگست 13:10، 2016ء بج	بورچی	245۔ قادر بخش
19 اگست 00:11، 2016ء بج	بورچی	246۔ فضل
19 اگست 25:11، 2016ء بج	بورچی	247۔ کریم بخش
20 اگست 48:11، 2016ء بج	سالونک	248۔ سالم
20 اگست 13:12، 2016ء بج	واپار	249۔ شریف

26 اگست 17:09، 2016 بج

۲۵۰۔ بانک حنیفہ شال لیکچرار

26 اگست 10:10، 2016 بج

۲۵۱۔ عمران رزاق شال لیکچرار

27 اگست 30:11، 2016 بج

۲۵۲۔ گجلی ظفر اللہ خان کراچی سردار

کتابانک Biblography:

اردو کتب Urdu Books

2003	مکتبہ اسلوب کراچی	فن تحقیق	اوج کمال	-1
2004	علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی اسلام آباد	بلوچی، براہوئی	بزدار، واحد	-2
2014	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	زبان و ادب بلوچی ثقافت گیتوں میں،	شاہوانی، عبدالقادر	-3
1996	مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد	بلوچی زبان و ادب کی مختصر تاریخ	صابر، غوث بخش	-4
2005	اکادمی ادبیات اسلام آباد	بلوچی زبان و ادب (ایک جائزہ)	صابر، غوث بخش	-5
	ایورنیو بک پیپلس اردو بازار لاہور	تحقیقی طریقہ کار	صنذر علی	-6
1965	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچی لوک گیت	عطاء شاد عین سلام	-7
1995	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچستان ادب و ثقافت اور سماج	عزیز بگٹی	-8
2015	براہوئی اکیڈمی کوئٹہ	براہوئی نامہ	عبدالرحمن	-9
1976	بولان بک کارپوریشن کوئٹہ	بلوچی ادب کا مطالعہ	کامل القادری	-10

1990	مطبوعات النساء کوئٹہ	بلوچی ادب بلوچ ثقافت	گمی سلیم، خان	-11
2006	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچی زبان و ادب کی تاریخ	مری، شیر محمد	-12
2014	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچ قوم قبائلی اور جاگیرداری عہد	مری، شاہ محمد ڈاکٹر	-13
2013	گوشہ ادب کوئٹہ	بلوچ قوم	مری، شاہ محمد ڈاکٹر	-14
1990	شمع بک ایجنسی اردو بازار کراچی	تحفۃ النکاح	محمد ابراہیم، مولانا	-15
2015	مکتبہ ولیہ کوئٹہ	ریسرچ میٹھڈولوجی	محمد عبدالعلی، ڈاکٹر	-16
1907	برٹش گورنمنٹ	گریٹر آف بلوچستان	محمد انور رومان، ترجمہ	-17
2014	گوشہ ادب کوئٹہ	ثقافت وادی بولان میں	نظامت ثقافت	-18
1994	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچ قوم اور اسکی تاریخ	نور احمد	-19

1999	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	شرک و پال	بلوچ، عبدالصبور ڈاکٹر	-1
1990	سید ریفرنس جا کراچی	گل کار و چکنکار	دشتیاری، صباء	-2
1976	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	دگی راہبند	رمضان، ملک	-3
2012	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بتل، گوشتن و گال بند	رگام شے	-4
2010	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچی دود و ریدگ	شاہوانی، عبدالقادر	-5
2011	بلال اسٹیشنرز تربت	شہدیں بلوچی	شاد غفور	-6
2003	زیڈ ایس پرنٹرز	دُرج	شاد فقیر	-7
2008	بلوچستان اکیڈمی تربت	میراث	شاد فقیر	-8
2012	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچی زبان و ادب	شاہوانی، عبدالقادر	-9
2011	دیدگ پبلیکیشنز پنجگور	چکار	عامل، یعقوب	-10
1982	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	ہوریں زندمان	محمد پناہ، ملک	-11
1979	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	راج راہبند	مری محمود	-12
2012	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	گشیں ردانک	مری صورت خان	-13
1988	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچی نامہ	ہتورام رائے بہادر	-14

انگریزی کتب English Books

2012	Balochea Luvzank Quetta	Essays on Balochi Literature Language and Culture	بلوچ، حکیم	-1
1982	Royal Book company Karachi	The Baloch cultural Heritage	دشتی، جان محمد	-2
2008	Balochi Academy Quetta	The Health of Baloch culture	دشتی، نصیر ڈاکٹر	-3
2009	Madina university Saudia	Fiqh of marriage in the light of Quran and sunnah	صالح ابن غانم السدلان	-4
1977 2010	Balochi Academy Quetta	Litrary History of Balochies	گشگوری ، سردار خان	-5

2009	Telegraph media group london	The English Marriage	ماؤرین ویلر	-6
------	---------------------------------------	----------------------------	----------------	----

رسائل و جرائد Megazines

کوئٹہ	ہفت روزہ نوکیس دور	-1
کراچی	ماہ نامہ اومان	-2
کوئٹہ	ماہ نامہ سنگت	-3
کراچی	ماہ نامہ سوغات بلوچی	-4
لاہور	ماہ نامہ ماہ نور	-5
ملتان	ماہ نامہ بلوچی دنیا	-6
کوئٹہ	ماہتاک بلوچی	-7
کوئٹہ	ماہتاک زمانہ	-8
کوئٹہ	ماہتاک نڈکار	-9
نوبھتے	ماہتاک بلوچی زند	-10
حب	ماہتاک لبزانک	-11
پنجگور	ماہتاک بلوچی گدان	-12
کوئٹہ	ماہتاک اُلُس بلوچی	-13
کوئٹہ	ماہتاک بلوچیہ	-14

کوئٹہ	ماہتاک گدوریشیا	-15
تربت	سہ ماہی تاک آدینک	-16
تربت	سہ ماہی چنگ	-17
کچ	سہ ماہی شپانک	-18
گوادر	سہ ماہی درد	-19
اسلام آباد	بلوچی تاک ڈیوا	-20
تربت	ماہتاک آساپ	-21

لغت Dictionary

1984	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	دی گرائمر آف بلوچی لینگویج	احمد زئی، نصیر خان	-1
2015	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ	بلوچی ڈکشنری	دشتی، جان محمد	-2
2003	براہوی اکیڈمی کوئٹہ	نوزبانی لغت	مینگل، عزیز	-3
2007	ہاشمی ریفرنس جاہ کراچی	سید گنج	ہاشمی، ظہور شاہ	-4

کتاب اصطلاحات:Encyclopedia

۱۔ انسائیکلو پیڈیا بلوچستان کانیکا 2012، از سوہدروی کامران اعظم، مشتاق بک کارنر
لاہور۔

۲۔ پاکستان کا ثقافتی انسائیکلو پیڈیا، بلوچستان ولیم ۳، از مفتی، الفیصل ناشران بک سیلر
لاہور۔

:Websites

www.telegraph.co.uk/culture

www.africanmarriage.info

www.catholicculture.org

www.everyculture.com

www.cultureindia.net

